

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
VĒSTURES UN FILOZOFIJAS FAKULTĀTE
VĒSTURES KATEDRA

Vēstures maģistra studiju programmas

2.kursa studente

Jeļena Paršutina

Ji09027

LATVIJAS SKOLU MĀCĪBU SATURA SOVJETIZĀCIJAS ELEMENTU
ATSPoguļojums LPSR presē 1940.-1953.gadā

MAĢISTRA DARBS

Darba zinātniskais vadītājs

Dr. hist., docents

Jānis Ķeruss

RĪGA, 2020

Anotācija

Darba tēma ir „Latvijas skolu mācību satura sovjetizācijas elementu atspoguļojums LPSR presē 1940.-1953.gg.”

Darba mērķis: Izmantojot žurnāla “Padomju Latvijas skola” materiālus, noteikt, kādas padomju ideoloģijas pazīmes tika iekļautas izglītības saturā LPSR 1940.-1941. un 1945.-1953.gadā.

Uzdevumi:

1. Izveidot aprakstu par marksisma–ļeņinisma pamatiem;
2. Izveidot padomju režīma ideoloģijas pazīmju sarakstu;
3. Noskaidrot sovjetizācijas procesa vispārīgās iezīmes un norisi LPSR;
4. Noteikt, kādi sovjetizācijas elementi ir saskatāmi žurnālā “Padomju Latvijas skola” saturā 1940.- 1953.gadā.

Darba mērķis sasniegts. Iegūtā informācija liecina, ka žurnāla “Padomju Latvijas skola” saturā parādās visas literatūra minētās PSRS režīma ideoloģiskās pazīmes 1940.-1953.gadā.

Atslēgvārdi: sovjetizācija, “Padomju Latvijas skola”, LPSR, PSRS.

Abstract

The topic of the thesis is “The elements of School Curriculum Sovietization Process as evident in Soviet Latvia's Press in 1940-1953”.

The goal is to determine which USSR ideology elements were included in educational curriculum in 1940 to 1953 using materials from pedagogy journal “Soviet Latvia School”.

The tasks were:

1. To formulate the basics of Marxism-Leninism ideology.
2. To formulate Soviet ideology ideological elements.
3. To analyse sovietization process in LSSR.
4. To determine, which Soviet ideological elements were included in “Soviet Latvia school” journal.

The goal of the research was met. The acquired information attests that all the determined Soviet ideology elements are present in “Soviet Latvia School” journal contents in years 1940 to 1953.

Key words: sovietization, “Soviet Latvia School”, USSR, LSSR.

Apzīmējumu saraksts

1. ASV – Amerikas Savienotās valstis
2. LKP CK - Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā komiteja
3. LPSR – Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika
4. PSKP - Padomju Savienības komunistiskā partija
5. PSKP CK – Padomju Savienības komunistiskā partija Centrālā komitēja
6. PSRS – Padomju Sociālistisko republiku savienība;

Satura rādītājs

Anotācija	2
Abstract	3
Apzīmējumu saraksts	4
Ievads	6
1. Padomju režīma un sovjetizācijas procesa teorētiskais apraksts	9
1.1. Staļina laika padomju ideoloģijas pamati	12
1.1.1. Ideoloģijas jēdziens.	12
1.1.2. Marksisma – ļeņinisma ideoloģijas elementi	15
1.1.3. Staļina loma marksisma- ļeņinisma ideoloģijā	19
1.2. Padomju Savienības sabiedrības ideoloģizācijas (sovjetizācijas) procesa būtība un stratēģijas	28
2. Pētījuma metodoloģija.....	33
3. Latvijas izglītības sistēmas sovjetizācijas elementi žurnālā “Padomju Latvijas skola” 1940.-1953.gadā”	36
3.1. Izdošanas pirmais posms: 1940.-1941.g.	36
3.1.1. Visparējā daļa	38
3.1.2. Metodiskā daļa	45
3.1.3. Skolas dzīve.....	53
3.2. “Padomju Latvijas skola” izdošanas otrais posms: 1945.-1953.gads.....	62
3.2.1. Ilustrācijas	62
3.2.2. Metodiskā daļa	68
Secinājumi.....	77
Literatūras un avotu saraksts	80
Pielikumi.....	82

Ievads

Viena no fundamentālajām jomām jebkuras nācijas dzīvē ir iedzīvotāju izglītība. Tā ir svarīgs posms jauno sabiedrības locekļu socializācijas procesā. Tieši skolas laikā jauniešiem tiek intensīvi attīstīta izpratne par vērtībām, procedūrām, tradīcijām, kuras sabiedrībā tiek uzskatītas par pieņemamām, vai nepieņemamām. Tiek nodalīta ģimenes un sabiedriskā identitāte. Publiskās izglītības process ir arī tas, kuram ir visnotaļ liela loma sabiedrības kolektīvās atmiņas, piederības sajūtas un pilsoniskās atbildības apziņas veidošanā.

Nemot vērā publiskās izglītības svarīgumu sabiedrības un valsts attīstībā, katra nācija cenšas veidot pēc iespējas efektīvāku un tās interesēm atbilstošāku sistēmu. Šīs sistēmas tiek pārveidotas, pielāgotas, ja to pieprasa izmaiņas sociālajā un politiskajā situācijā, kalpojot par svarīgu valsts ideoloģijas, lai kāda tā būtu, nostiprināšanas instrumentu. Tāpēc, pētot kādu sabiedrisko procesu cēloņsakarības ir svarīgi pievērsties tam, kādas vērtības tika izceltas izglītības procesā, kādi instrumenti tika izmantoti šo vērtību izcelšanai, cik efektīva bija šī darbība.

Kaut gan skolu sistēmas vēsture sistēmiskā līmenī Latvijas teritorijā tika pētīta darbos: A. Strazdiņš "Latviešu izglītības iestāžu darbība Latgalē, 1920-1924: ideāli, problēmas un to risinājumi", D. Bleiere "Vispārējās izglītības sovjetizācija Latvijā: vēsturiskais konteksts, institucionālās vadības sistēma un kadru politika (1944 - 1964)" un "Vispārējās izglītības sovjetizācija Latvijā: padomju cilvēka veidošana mācību procesā" un citos, konkrētas izglītības darba izpausmes un to rezultāti skolās netika apskatīti padziļināti. Mūsdienās atbalstīti skolu muzeji katrs atsevišķi veido konkrēto mācību iestāžu vēstures liecību un tradīciju kolekcijas. Tomēr trūkst Latvijas skolu praktiskas darbības (mācību grāmatu satura, stundu plānu, priekšmetu standartos iekļauto prioritāšu) salīdzinošās un apkopojošās analīzes, kas ļautu redzēt vairāk vai mazāk izteiktās tendences, metodes kādu mērķu sasniegšanai un to efektivitāti.

Darbā padziļināti tiks pētīta izglītības satura sovjetizācija LPSR vispārīzglītojošajās skolās. Ar jēdzienu sovjetizācija darbā tiek saprasta strauja, no augšas vadīta, politiskās dzīves pārkārtošana atbilstoši PSRS totalitārajai sistēmai.¹ Latvijā sabiedrības sovjetizācijas process sākas jau 1940.gada vasarā, kad tika okupēta Latvijas teritorija un mākslīgi izveidota Latvijas PSR, un intensīvi turpinājās pirmajos gados pēc Otrā pasaules kara, kad Latvijā nostabilizējas PSRS okupācijas režīms. Par darba hronoloģiskajām robežām tika izvēlēts Staļina režīma laika posms LPSR, jo pēc Josifa Staļina nāves režīmā vispār un tā izglītības politikā notika nozīmīgas

---

¹ Latvijas sovjetizācija. "Tildes Datorenciklopēdija Latvijas Vēsture", www.letonika.lv, [tiešsaistē; aplūkots 13.02.2020.]

pārmaiņās (piem. Hruščova 1956.gada izglītības reforma)², līdz ar ko būtu nekorekti vērtēt pirms Staļina nāves un pēc Staļina nāves notikumus un tendences ar vienādiem teorētiskiem kritērijiem.

Metodes, kuras režīms piemēroja, un jomas, kurās sovjetizācijas process notika, bija visdažādākās. Sovjetizācija tika īstenota gan reformējot skolu sistēmu, gan pielāgojot priekšmetu skaitu un saturu, gan ieviešot jaunās, padomju ideoloģijai atbilstošās tradīcijas ārpusstundu darbā un skolas lomā vietējā sabiedrībā³. Tika pievērsta arī liela uzmanība cilvēku vērtību skalas pārveidošanai, skaidrojot pazīstamas, tradicionālas lietas caur jaunu marksisma-ļeņinisma prizmu, darbs notika arī latviešu tautas vēstures un kultūras mantojuma interpretācijā padomju ideoloģijai saskanīgā garā.

Kā jebkādas sabiedrības dzīves pārmaiņas, sovjetizācija pirmkārt ietekmēja jaunāko Latvijas iedzīvotāju daļu, kura, dzīves pieredzes trūkuma dēļ, ātri un viegli uztvēra PSRS vadībai izdevīgas idejas un vērtības. Pielāgoties bija spiesti arī pedagogi, jo tie, kas neiekļāvās režīma izveidotajos kritērijos, nepārņēma pasniegšanas metodes un interpretācijas sistēmu, tika aizvietoti ar jaunajiem speciālistiem.⁴ Tā tika audzināta padomju valstij lojāla sabiedrība – “padomju pilsonis un komunisma celtnieks” -, kas samazināja iespējas uzsākt Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas procesu. PSRS okupācijas sākumposmā ieliktie ideoloģiskie pamati ietekmēja Latvijas sabiedrības dzīvi gan visā PSRS perioda laikā, gan arī ir manāmi mūsdienās.

Pamatojoties uz iepriekš izklāstīto, par maģistra darba **pētniecisko jautājumu** tiek izvirzīts:

Kādi padomju ideoloģijas elementi tika iekļauti izglītības saturā LPSR skolās 1940.-1941. un 1945.-1953.gadā?

Par darba **mērķi** tiek izvirzīts:

Izmantojot oficiāla pedagoģiskā žurnāla “Padomju Latvijas skola” materiālus, noteikt, kādas padomju ideoloģijas pazīmes, vērtības un pamatprincipi tika komunicēti LPSR skolotājiem un skolēniem caur izglītības saturu 1940.-1941. un 1945.-1953.gadā.

Darba mērķa sasniegšanai veicamie **uzdevumi** ir:

1. Izveidot apkopjošo aprakstu par marksisma-ļeņinisma teorētiskiem pamatiem;
2. Izveidot padomju režīma ideoloģijas elementu sarakstu Josifa Staļina režīma laikā;

---

² Bleiere, D., “*Vispātējās izglītības sovjetizācija Latvijā: padomju cilvēka veidošana mācību procesā 1944.-1964.*”, [Latvijas Vēstures institūta žurnāla elektroniskā datu bāze; www.lvi.lv]

³ Turpat.

⁴ Rahi-Tamm, A., Saleniece, I. “Re-educating teachers: ways and consequences of Sovietization in Estonia and Latvia (1940–1960) from the biographical perspective”. *Journal of Baltic studies*, 47(4), p.451-472

3. Noskaidrot sovjetizācijas procesa vispārīgās iezīmes un norisi LPSR un citās padomju republikās. (1940.-1953.gg.)
4. Noteikt, kādi sovjetizācijas elementi un caur kādām metodēm ir saskatāmi oficiālajā pedagoģiskajā žurnālā “Padomju Latvijas skola” saturā tā 1940.-1941. un 1945. – 1953.gadā.

Pētījums tiks veidots, izmantojot Latvijas PSR izdotā oficiālā pedagoģiskā žurnāla “Padomju Latvijas skola” materiālus par 1940.-1941. un 1945.-1953.gadu. Žurnāls bija ikmēneša izdevums un kopumā darbā apskatāmajā periodā tika publicēti 115 numuri, katrā (ar dažiem izņēmumiem) bija 111 lapaspuses ar saturu. Žurnāla izdošanas valoda bija latviešu, kaut gan sākot ar 1950.gadu tajā parādījās daži no Krievijas žurnālos publicētie netulkotie materiāli un Krievijas PSR iznākošo izdevumu kopsavilkumi. Pētījumā tika izmantoti žurnāla oriģināli pilna apjomā. Šis periodiskais izdevums maģistra darba pētījuma ietvaros tika uzskatīts par vēsturisko avotu, jo tas sniedz tiešās ziņas par padomju režīma komunikācijas saturu ar izglītības jomā strādājošiem, tā prioritārajām ideoloģiskās audzināšanas jomām, idejām un vērtībām. Darbs nesniegs pierādījumus tam, cik pilnā apmērā izdevās vai neizdevās režīmam īstenot savus propagandas plānus realitātē, bet sniegs skaidru ainu tam, kāds bija Latvijas sabiedrības ideoloģiskās pārveidošanas plāns un virziens.

Darbu veidos trīs nodaļas ar tematiskajām apakšnodaļām. Maģistra darba sākumā tiks apkopots plašs teorētiskais materiāls, lai noteiktu padomju ideoloģijas elementus, sovjetizācijas stratēģijas un metodes, kuras tika izmantotas visā PSRS teritorijā. Darba pētnieciskajā daļā tiks analizēti žurnāla “Padomju Latvijas skola” 115 numuru materiāli, nosakot teorētiskajā daļā definētus sovjetizācijas elementus.

Darba tiks izmantotas literatūras analīzes, avotu kvantitatīvā analīzes, salīdzināmā metode. Darbā izmantotie vēsturiskie avoti ir pieejami Latvijas Nacionālajā bibliotēkā un Latvijas Valsts arhīvā.

Literatūras un avotu apskats

Darbu veidos divas metodoloģiski un saturiski atšķirīgas saturiskās daļas un metodoloģijas apraksts. Pirmās darba daļas uzdevums būs sniegt teorētisko ieskatu padomju ideoloģijas būtībā, svarīgākajās idejās un to praktiskajā izpausmē Josifa Staļina valdības periodā. Tiks aprakstīts arī sovjetizācijas process visā PRSR teritorijā un dažādās sabiedrības dzīves jomās. Pirmās daļas izveidošanas pamatā esoša literatūra var būt sadalīta divās tematiskajās kategorijās: teorētiskie darbi par padomju ideoloģijas būtību; darbi, kas apraksta vairāku PSRS reģionu sabiedrības sovjetizācijas izpausmes dažādās dzīves jomās.

Viena no svarīgākajām publikācijām pirmajā tematiskajā apakšgrupā ir Gordona B.Smita grāmata **“Soviet Politics: Continuity and Contradiction”**. Grāmatas autors sniedz dziļu ieskatu padomju ideoloģijas ģenēzē un pamatidejās dažādos tās attīstības posmos. Tiek apskatīti vairāki ideoloģiskie virzieni, to mijiedarbība. Maģistra darba izveidošanai ir īpaši svarīgas nodaļas: “Ideology and Political Socialization” (Ideoloģija un politiskā socializācija), “The State Aparatus” (valsts pārvalde), “Regional and Local Politics in the USSR” (PSRS reģionālā un vietēja politika), “Science, Technology, and Education” (Zinātne, tehnoloģijas un izglītība). Pirmajā no nodaļām Gordons Smits apskata teorētiskus ideoloģijas jautājumus četrās izpausmēs: marksismā, ļeņinismā, trockismā un staļinismā, analizējot šīs izpausmes vienojošās un atšķirīgas idejas. Otrajā no nodaļām tiek aprakstīta valsts pārvaldes formāla puse, bet trešajā un ceturtajā ir skarti specifiski valsts politikas jautājumi dažādās sabiedrības dzīves jomās gan darbam aktuālajā laika posmā, gan arī ārus tā.⁵

Otrā svarīga teorētiskajā daļā izmantota publikācija ir **“Political Culture and Leadership in Soviet Russia”**, kuras autors ir Roberts K. Takers. Te maģistra darba ietvaros nozīmīga nodaļa ir “Stalinism as Revolution from Above”, kurā autors izceļ specifiskās Staļina valdīšanas laika politikas un ideoloģijas elementus.⁶

Aprakstot PSRS notikušos sovjetizācijas procesus kā pamats tiks izmantotas divas grāmatas: **“The Hidden and Forbidden History of Latvia Under Soviet and Nazi Occupations 1940-1991”** (Latvijas vēsturnieku komisijas rakstu 14.sējums)⁷ un Olafa Mertelsmana rediģēta **“The Sovietization of the Baltic States, 1940-1956”**.⁸ Abās grāmatās var atrast informāciju par sovjetizācijas procesu plašākā nozīmē. Visaptveroša informācija par Latvijas sovjetizācijas gaitu

---

⁵ Smith, G. “Soviet Politics: Continuity and Contradiction”, St. Martin's Press, 1988

⁶ Tacker, R.K., “Political Culture and Leadership in Soviet Russia”, W. W. Norton & Company; Unknown Edition, 1988

⁷ Latvijas vēsturnieku komisijas raksti. 14.sēj. *The Hidden and Forbidden History of Latvia Under Soviet and Nazi Occupations 1940-1991* www.president.lv [tiešsaistē; aplūkots 13.11.2019.]

⁸ Mertelsman, O., “The Sovietization of the Baltic States, 1940-1956”, Cahiers du monde russe Russie Empire russe Union soviétique États indépendants, 46(4):959-962

ir publicēta arī Latvijas vēsturnieku komisijas rakstu 25.sējumā *“Okupācijas režīmi Baltijas valstīs 1940.-1991.g.”*, kuru sastādīja Dr.hist. Dzintars Ērglis.⁹ Maģistra darbā aktuālie raksti ir nodalā “Pirmā un otrā padomju okupācija (1940-1941; 1945-1990): sovjetizācija un tās sekas”. Kaut gan krājumā nav rakstu tieši par izglītības problēmām PSRS okupācijas laikā, tur tiek skarti plašāki jautājumi par padomju ideoloģijas ieviešanas gaitu.

Kā svarīgs informācijas avots maģistra darba pētījuma konteksta izveidošanā tiks izmantots Dainas Bleieres raksts Latvijas Vēstures institūta žurnālā publicētais raksts *“Vispātējās izglītības sovjetizācija Latvijā: padomju cilvēka veidošana mācību procesā 1944.-1964.”*. Šajā rakstā (un citos līdzīgās tematikas pētnieces rakstos) ir sniegts informatīvs, detalizēts sovjetizācijas procesa apraksts izglītības sistēmā kopumā. Šis maģistra darba ietvaros veiktais pētījums iedziļināsies mācību satura jomā.¹⁰

Vēsturiskajām kontekstam svarīgu informāciju ir iespējams iegūt arī Aivara Strangas rakstā *“Latvijas kultūras un mākslas sovjetizācija pirmajā padomju okupācijas gadā: 1940. gada jūnijs – 1941. gada jūnijs”*¹¹(Latvijas Universitātes žurnālā “Vēsture”), Adolfa Šildes grāmatā *“Bez tiesībām un brīvības : Latvijas sovjetizācija: 1944-1965”*¹²un citās.

Maģistra darba “Latvijas skolu mācību satura sovjetizācijas elementu atspoguļojums LPSR presē 1940.-1953” ietvaros tiks pētīts ne tik ļoti, kā sovjetizācijas procesi manifestējas cilvēku ikdienu praksē, netiks apskatīts arī tas, kādas tieši domas bija darbā aprakstāma laika periodā dzīvojošiem Latvijas iedzīvotājiem, nebūs apskatīti arī no sabiedrības “noslēptie” fakti vai procesi. Pētījums tiks vērsts uz to, lai detalizēti analizētu padomju varas stratēģiju sovjetizācijas īstenošana Latvijas izglītības sistēmā.

Lai to paveiktu, tika izmantoti skolotājiem domātā oficiālā periodiska izdevuma “Padomju Latvijas skola” materiāli par 1940.-1953.gadiem, kopā 115 numuri. Izdevums “Padomju Latvijas skola” tika izvēlēts pētījuma veikšanai, jo tas bija lielākais, specializētais izglītības jomas darbiniekiem domāts periodiskais izdevums Latvijas PSR. Tas tika pirmo reizi izdots mēnesi pēc Latvijas PSR uzņemšanas PSRS sastāvā 1940.gada augustā un līdz Vācijas PSRS kara sākumam bija publicēti 10 numuri. Kaut gan žurnāls pārtrauca savu darbību Nacistiskās okupācijas laikā, tā izdošana tika atjaunota jau pēc diviem mēnešiem pēc sarkanās armijas atkārtotās ienākšanas Rīgā 1944.gada oktobrī. Tas liecina par šī izdevuma kā propagandas rīka svarīgumu. Izdevumu

---

⁹ Latvijas vēsturnieku komisijas rakstu 25.sējums. *“Okupācijas režīmi Baltijas valstīs 1940.-1991.g.”*, www.president.lv [tiešsaistē; aplūkots 13.11.2019.]

¹⁰ Bleiere, D., *“Vispātējās izglītības sovjetizācija Latvijā: padomju cilvēka veidošana mācību procesā 1944.-1964.”*, [Latvijas Vēstures institūta žurnāla elektroniskā datu bāze; www.lvi.lu.lv]

¹¹ Stranga, A., *“Latvijas kultūras un mākslas sovjetizācija pirmajā padomju okupācijas gadā: 1940. gada jūnijs – 1941. gada jūnijs”*. Latvijas Universitātes žurnāls “Vēsture”, Nr.5, 2018.

¹² Šilde, A., *“Bez tiesībām un brīvības : Latvijas sovjetizācija: 1944-1965”*. Imanta, Kopenhāgena, 1965.

publicēja Latvijas laikrakstu un žurnālu izdevniecība tiešā Izglītības komisariātā (kopš 1946.gada Izglītības ministrijas) kontrolē.

Vidējais numura metiens bija ap 6 tūkstošiem eksemplāru. Žurnāla cena svārstījās ar 7.5 rubļiem. Žurnāla apjoms bija ap 80 lapaspusēm 1940. -1941.gadā un 111 lapaspuses sākot ar 1945.gadu. "Padomju Latvijas skola" tika izdota latviešu valodā, tajā tika iekļauti gan latviešu izglītības, zinātnes un politisko darbinieku raksti, gan arī tulkoti materiāli no krievu izdevumiem, kā arī politisko līderu tulkotas runas vai raksti. Zīmīgi, ka darbā apskatītā periodā nebija publicēta neviena Latvijas Komunistiskās partijas līdera runa, izņemot Arvīdu Pelši 1941.gadā. 1953.gada 11. numurā žurnāla pirmo reizi tika publicēts netulkots raksts krievu valodā "*Некоторые приёмы и методы изучения русского языка на уроках по русскому языку в латышских школах*". Vai šāda tendence pastiprinājās arī turpmāk šī darba ietvaros neizdevās noteikt, jo žurnāla izdevumi pēc 1953.gada nebija pieejami.

Literatūras un avotu klāsts tiks paplašināts maģistra darba izstrādes gaitā.

1. Padomju režīma un sovjetizācijas procesa teorētiskais apraksts

1.1. Staļina laika padomju ideoloģijas pamati

1.1.1. Ideoloģijas jēdziens.

Jēdziens “ideoloģija” ir tik plaši izmantots gan akadēmiskajā vidē, gan pilsoniskajā sfērā, gan arī ikdienas cilvēku komunikācijā, ka tā būtība ir visnotaļ izplūdusi. Tas ir viens no plašajiem jēdzieniem, kuram ir vairāki saturiski kodoli un vairākas raksturīgas īpašības, kuras ir atkarīgas no konkrēta runātāja pieredzes un pārlicības.

Ideoloģijas jēdziena sākums meklējams Franču revolūcijas laikmetā, kad Antonijs Destu de Tresijs (*Antonie Sedtutt de Tracy*) 1796.gadā mēģināja izprast, kā apgaismības idejas un vērtības varēja novest līdz Jakobīņu teroram. Viņš uztvēra ideoloģiju kā *zinātņi* par cilvēka prātu. Ideoloģijas zinātnei bija jāsecina, kādas cilvēku idejas ir “patiesas”, bet kuras ir “kļūdainas”. Ir gan jāatzīst, ka šāda šī jēdziena izpratne neiesakņojas. Ļoti ātri ideoloģija ir saņēmusi negatīvo pieskaņu. Pirmais, kas lietoja vārdu “ideoloģija” negatīvajā nozīmē bija Napoleons Bonaparts, kurš saistīja ideoloģiju ar *a priori* vēlmi mainīt cilvēku idejas “ideologa” interešu sasniegšanai.¹³

Šī negatīva konotācija saglabājās arī mūsdienu rietumu telpā. Deivids Maklilans (*David McLellan*), Isajas Berlīna students un Kentas Universitātes politikas zinātnes profesors, teica: “ideoloģija ir viens no neskaidrākiem jēdzieniem sociālajās zinātnēs”¹⁴. Viņš arī norāda, ka ikdienā jēdziens bieži nozīmē tendenciozas un/vai uz ekstrēmām premisām balstītas idejas. No tā arī izriet princips: tie, kuri ir pret “mums” ir “ideoloģizēti”, toties “mūs” raksturo principi, pragmatisms, veselais saprāts.¹⁵

Īpaši svarīgs “negatīvais” ideoloģijas jēdziens ir ieņēmis Karla Marksa darbos. Politiskās filozofijas domātājs Džons Plamenatzs (*John Plamenatz*) uzskata, ka tieši Markss bija tas, kas patiešām ieviesa šo jēdzienu sociālajās zinātnēs un izmantoja to visās iespējamās nozīmēs, neskaidrojot, kādas ir šo nozīmju atšķirības. Pazīstamākais Marksa citāts par “ideoloģiju” ir atrodamš “Vācu ideoloģijā”: “valdošās sabiedrības šķiras idejas jebkurā gadījumā ir valdošās idejas. Tas ir - šķira, kas ir sabiedrības materiālais spēks, ir vienlaikus arī šīs sabiedrības intelektuālās jomas vadībā. Šķira, kura kontrolē materiālo ražošanu, kontrolē arī intelektuālo ražošanu, tāpēc, runājot vispārīgi, kontrolē to domas, kuriem ražošanas resursu nav.”¹⁶

---

¹³ Eatwell, R., Wright, A. “Contemporary political ideologies”, Continuum. 1999. p.4.

¹⁴ Turpat.p.2

¹⁵ Turpat.

¹⁶ Turpat. 5lpp.

Markss nepiekrita tam, ka idejām ir noteicošā loma vēsturē un sociālajā dzīvē. Viņš uzskatīja, ka sociālā realitāte ietekmēja cilvēka uztveri, nevis otrādi. Uz šiem uzskatiem arī balstījās viņa vēsturiskais materiālisms: ražošanas līdzekļu attīstība ietekmē vēstures gaitu, nevis cilvēki vai viņu idejas. Marksa ideja par sabiedrības materiālas bāzes un virsbūves esamību paredzēja to, ka bāze - ražošanas līdzekļi un to organizācija - noteica sabiedrības struktūru. Virsbūve - indivīdi un ideoloģijas - ietvēra sevī “tiesību, politikas, reliģijas, estētikas vai filozofijas” principus, kuri “sargāja” kapitālistisko sistēmu. Savus pašus uzskatus Markss neuzskatīja par ideoloģiju, jo, kā viņš to izprata, tās balstījās uz vēstures zinātnisko izpratni. Savukārt, Engelss nosauca ‘ideoloģiju’ par “viltus apziņu”.¹⁷ Tomēr, ir jāatzīmē, ka paša Marksa attieksme pret ideoloģijas jēdzienu nebija konstanta. Tā, četrpadsmit gadus pēc “Vācu ideoloģijas” tika publicēts “Ieguldījums politiskās ekonomikas kritikā” (*“A Contribution to the Critique of Political Economy”*). Šī darba ievadā Marks atkal definē ideoloģiju, un, kaut gan pamat ideja par to, ka ideoloģija balstās sociāli ekonomiskajā realitātē un nevar būt no tās atrauta, paliek arī šajā darbā, tagad Markss atzīst, ka tā nav tikai valdošās šķiras ideju sistēma. Proletariātam arī var būt sava uzskatu un vērtību sistēma, kas balstās sociālajā konfliktā un tā pārvarēšanas centienos.¹⁸

Savukārt, Vladimirs Ļenins nepiekrita Marksa uzstādījumam, ka ideoloģija ir tikai kapitālistiskās sabiedrības parādība un, ka tai ir tikai negatīvā loma. Viņam tuvāka bija vēlākā Marksa ideja. Savā darbā “Ko darīt?” Ļenins raksta par sociālistisko ideoloģiju, kura var palīdzēt attīstīt proletariāta apziņu tālāk par šī brīža apsvērumiem. Viņš arī uzskatīja, ka sociālistiskā ideoloģija var palīdzēt nepieļaut proletariāta krišanu arodbiedrību gūstā, jo tieši arodbiedrības ir kapitālismā sistēmas elements. Sociālistiskai ideoloģijai bija jābūt izstrādātai inteliģences vidū, kura būtu spējīga izrauties no kapitālisma ietekmes. Tādejādi parādās arī pozitīvs jēdziena skaidrojums.¹⁹

Tomēr, katrā no minētiem darbiem paša jēdziena definīcijas ir dažādas. Kopējais kodols “idejas, uzskati” atkārtojas, bet šīm kodolam piederošā perifērija manāmi atšķiras. Tāpēc ir svarīgi veltīt laiku tam, lai pēc iespējas precīzi definēt, ko vārds “ideoloģija” nozīmēs šī darba ietvaros.

Visnotaļ prominēnta Oksofordas vārdnīca piedāvā divus “ideoloģijas” skaidrojumus. Pirmā ir “ideju un ideālu sistēma, īpaši tāda, kas veido ekonomiskās vai politiskās teorijas un rīcības politikas pamatus”.²⁰ Otrā - “uzskatu kopums, kas ir raksturīgs sabiedrības grupai vai indivīdam.”²¹

---

¹⁷ Eatwell, R., Wright, A. “Contemporary political ideologies”, Continuum. 1999. p.5

¹⁸ Foley, B. “Marxist Literary Criticism Today”, Pluto Press, 2019.

¹⁹ Eatwell, R., Wright, A. “Contemporary political ideologies”, Continuum. 1999. p.5

²⁰ Lexico online dictionary [www.lexico.com; aplūkots 14.03.2020.]

²¹ Turpat.

Savukārt Letonikas enciklopēdiskā vārdnīca skaidro šo vārdu sekojoši: “savstarpēji saistītu politisko ideju kopums, kas atspoguļo politiskās darbības subjekta attieksmi pret sabiedriskām parādībām, piedāvā subjekta vēlmēm atbilstošu nākotnes sabiedrības modeli, kā arī norāda subjekta interesēm atbilstošāko ceļu šādas sabiedrības izveidei.”²²

Pirmā no minētajām definīcijām skatās uz ideoloģiju kā uz akadēmisko, intelektuālo parādību. Uzsvars tiek likts uz valsts vai pat lielāka aktiera līmeni. Idejas veido ietvaru, kurā sabiedrība darbojas, līdzīgi kā spēles noteikumi, kuri ir jāievēro, neskatoties uz indivīda subjektīvu skatījumu. Izmantojot šo definīciju ir iespējams runāt par tā saukto “valsts” ideoloģiju, tādu, kurai nav viena vienīgā nesēja vai autora. Tā ir kolektīvs dažādu aktieru produkts, kurš nosaka valsts dzīves realitāti. Šī līmeņa ideoloģija “ierāmē” indivīda rīcību, nosaka to, motivē vai attur no kādām darbībām.

Savukārt otrā un trešā definīcija liek uzsvaru uz indivīdu, kaut arī leņķis ir atšķirīgs. Tā, Oksfordas vārdnīcas piedāvāta otrā jēdziena interpretācija par ideoloģiju sauc indivīda vai indivīdu grupas “uzskatus”, tā tad ne vienmēr objektīvu skatījumu uz lietām. Te tiek pieļauta arī ideja, ka kādai sabiedrības grupai šie uzskatu var būt vienādi un, tādejādi, šo grupu definēt un atšķirt no citām. Letonikas definīcija savā veidā apvieno valsts līmeņa definīciju ar indivīda pasaules redzējumu. Tās centrā ir “subjekts” – indivīds, amatpersona, institūcija, organizācija. Šis subjekts ir apveltīts ar interesēm un vēlmēm attiecībā pret savu un sabiedrības nākotni un viedokli attiecībā pret notikumiem sabiedrībā. Šis politisko ideju veidotājs vai nesējs var arī mērķtiecīgi izmantot savu pārliecību stratēģiju veidošanai ar mērķi sasniegt to, kas viņam (tam) šķiet nepieciešams.

Pievēršoties līdzīgam ideoloģijas definīcijas uzdevumam, prominents politikas teorijas pētnieks Maikls Frīdens (*Michael Freeden*) ideoloģijai veltītajā monogrāfijā “*Ideology: A Very Short Introduction*” izdala četras dažādas šī jēdziena izpratnes.

1. ideoloģija kā politiskā doma;
2. ideoloģija kā normas un uzskati;
3. ideoloģija kā valoda, simboli un mīti;
4. ideoloģija kā elites vara.²³

Pirmā izpratne skatās uz ideoloģiju kā uz filozofiski pamatotu, izstrādātu sabiedrības funkcionēšanas sistēmu, piemēram dažādi “ismi” - liberālisms, komunisms utt. Šī izpratne ir saskaņā ar pirmo darbā minēto Oksfordas vārdnīcas definīciju. Otrā izpratne pievēršas tam, kādi

---

²² Letonika tiešsaistes enciklopēdija. [www.letonika.lv; aplūkots 14.03.2020.]

²³ Freeden, M. “Ideology: A Very Short Introduction”, Oxford University Press, 2003.

uzskati par realitāti, ļauno un labo ir vienkāršiem cilvēkiem. Šie uzskati var nebūt dziļi teorētiski pamatoti vai savstarpēji saskaņoti, bet parāda prizmu, caur kuru tiek skatīta realitāte. Kas arī jau tika apskatīts augstāk.

Trešā izpratne fokusējas uz diskursā izmantotiem atslēgvārdiem, lingvistiskiem simboliem. Tā liberālajā pasaulē īpaša loma ir vārdam “brīvs” vai “brīvība”, konservatīvajā -būtu svarīgs “tradīcijas” jēdziens utt. Šāds šaurāks skatījums uz ideoloģiju tiks pielietots darbā veiktajā teksta kontentanalīzē, jo ļauj izvirzīt kritērijus, kas atklās tekstā iekļauto ideoloģisko “lādiņu” un virzienu. Savukārt ceturta izpratne parādīsies pastarpināti, ņemot vērā, ka sabiedrības ideoloģizācijas process ir nepieciešams tieši tādēļ, lai novērstu mēģinājumus pārdalīt politisko ietekmi noteiktajā teritorijā. Darba autore arī pilnībā piekrīt Maikla Frīdena tēzei, ka ideoloģijas ir jāpēta kā politiskus “rīkus”.

Tādejādi, šī darba ietvaros tiks pievērsta uzmanība valsts līmeņa ideoloģijas (politisko, ekonomisko ideju kopuma) pārņemšanai, integrēšanai sabiedrības grupu vai indivīdu ideoloģijā (subjektīvo uzskatu kopumā) ar mērķi nostiprināt valdošās elites varu jauniegūtuma teritorijā. Tiks pētīts, ar kādiem paņēmieniem lielais aktieris (valsts to institūciju izpausmē, elite) mēģināja ietekmēt indivīdu uzskatus par labo un slikto, pareizo un nepareizo, vēlamu un nē. Kādā veidā tika ar nevardarbīgam metodēm, darba apskatītas stratēģijas ietvaros, mēģināts koriģēt indivīdu uzvedību un savstarpējās attiecības, ievirzīt to izvēles – respektīvi Latvijas sabiedrības sovjetizācijas procesam 1940 – 1953.gadā.

1.1.2 Marksisma – leņinisma ideoloģijas elementi

Lai kvalitatīvi izprastu padomju ideoloģijas pamatelementus Josifa Staļina laikā un izvirzītu tālāk veicamās kontentanalīzes kritērijus, ir nepieciešams tuvplānā apskatīt arī visus pamatus uz kuriem tie balstījās. Sabiedriskā telpā bieži kopā izmantojami vai pat savstarpēji aizvietojami kļuva jēdzieni “marksisms”, “komunisms”, “sociālisms” kā arī, postpadomju telpā, “marksisms-leņinisms”. Šajā apakšnodaļā tiks noskaidrota katra no minēto jēdzienu būtība.

Džozefs V. Femia (*Joseph V. Femia*) raksta, ka marksisma un komunisma jēdzieni gandrīz “noliedz definīciju”. Ir tie, kas uzskata, ka marksisms ir teorija, bet komunisms ir prakse. Citi saka, ka abos jēdzienos ir iekļauta gan teorija, gan prakse. Pēc Femia domām lielākais neskaidrību avots ir tas, ka gan marksism, gan komunisms izpaudās ļoti atšķirīgi dažādā telpā un laikā. Tomēr, bija viena kopīga īpatnība gandrīz visām šo jēdzienu izpausmēm - tieksme smelties, balstīt un “ierāmēt” savas idejās kādos “svētajos rakstos”.²⁴

---

²⁴ Eatwell, R., Wright, A. “Contemporary political ideologies”, Continuum. 1999. pp.104 - 120

Par pirmajiem marksisma/komunisma “svētiem rakstiem” Femia uzskata Karla Marksa darbus. Tie bija visnotaļ daudzveidīgi, kas tikai sarežģī definīcijas mēģinājumus. Tomēr divas pamata ideju kopas, kaut gan savstarpēji nesaskanīgas, ir nosakāmas. Pirmkārt, *romantisma vai morāles motīvs*, otrkārt, *zinātniskais determinisms*.²⁵

Morāles motīvs nosoda kapitālismu, jo šī sociālo attiecību instrumentālā sistēma iznīcina cilvēka radošumu, izjauc “organiskās” saiknes un lojalitātes izjūtu. Marks argumentē, ka cilvēki nodeva svarīgāko, kas ir nepieciešams pilnvērtīgai dzīvei - spēju kontrolēt savas darbības - pašizveidotiem ārējiem represīviem spēkiem - ļaunajiem dieviem, nežēlīgiem ekonomikas likumiem, represīvajām un krāpnieciskajām valstīm. Sabiedrības pakļaušanas sevis veidotiem produktiem izraisa arī indivīdu savstarpēju izolāciju. Cilvēks, atsvešinoties no savas radošās būtības, zaudē spēju saprast, ko nozīmē būt cilvēkam. Vienīgais, kas piešķir cilvēcisko auru kapitālistisko attiecību džungļiem ir tiesiskais regulējums. Šādas idejas bija centrālās Marksa agrajos darbos, īpaši 1844.gadā publicētajā Parīzes manuskriptā.²⁶

Zinātniskais determinisms ir Marksa pārlicība, ka ir iespējams atklāt kādus universālus sabiedrības funkcionēšanas likumus. Šie likumi, Marksa izpratnē, funkcionē tādā pati veidā kā dabas likumi, un, respektīvi, tie ir jāpēta līdzīgā veidā bez aizspriedumiem un sentimentiem. Viens no Marksa pazīstamākajiem izteikumiem ir “Marksisms nesludina morāli”. Brīvības, atsvešināšanas, pašizpaušmes normatīvās idejas izzuda no Marksa darbiem pakāpeniski, līdz ar viņa sociāli vēsturiskā procesa pētnieka lomas nostiprināšanos, kurš “strādā ar dzelzs nepieciešamību pretī neizbēgamiem rezultātiem”²⁷. Zinātniskā determinisma uzskati, ka indivīdi personificē sociālās kategorijas, bet vēsturiskā attīstība ir “dabas vēstures process”, ir pretrunā agrākajām humānistiskajām idejām.

Ekonomiskajiem faktoriem, Marksa skatījumā, bija noteicošā loma sociālajās pārmaiņās. Viņš norāda, ka cilvēku spēja pakļaut apkārtējo pasauli savu arvien pieaugošo materiālo vajadzību vārdā, ir vairāk “reāla” par kādu cilvēku mentālo aktivitāti. Svarīgākie elementi ekonomiskajā procesā bija ražošanas resursi un ražošanas attiecības. Visas sabiedrības, kurās ražošanas resursu kontrole ir mazākuma rokās, attiecības ir ekspluatējošas. Ražošanas līdzekļi (*means of production*) ar laiku neizbēgami mainās. Tas, arī neizbēgami, beidzas ar “šķiru” cīņu, kuras rezultāts ir sociālā revolūcija. Jebkura progresīva ekonomiskā sistēma kādreiz kļūs par regresīvo.²⁸

---

²⁵ Eatwell, R., Wright, A. “Contemporary political ideologies”, Continuum. 1999. pp.104 - 120

²⁶ Turpat.

²⁷ Turpat.

²⁸ Turpat.

Ir gan jānorāda, ka marksisms kā sistēmisks un visaptverošs skatījums uz dzīvi parādījās pēc Marksa nāves un to izveidoja, pēc Rodžera Ītvela un Entonija Raita interpretācijas, lielākoties, trīs cilvēki: Frīdrihs Engelss, Karls Kautskis un Gregorijs Plehanovs - krievu marksisma kustības galvenais teorētiķis. Kaut gan šo cilvēku pienesums marksisma teorijai bija dažāds, viņiem bija raksturīgs tas, ka *fiziskais fakts tika vērtēts augstāk par psiholoģisko*. Visiem šiem domātājiem bija arī tieksme paplašināt, universalizēt Marksa idejas ārpus ekonomiskajiem jautājumiem. Plehanovs, kas ievērojami ietekmēja marksisma izpratni darba apskatītajā politiskajā sistēmā, uzskatīja, ka cilvēkus vada “nepieciešamība”, kura ir “neatvairāma un praktiski neuzvarama”, “prāts” ir tikai cits skatījums uz bioloģiskajām smadzenēm, vai brīvība ir pakļaušanās dabiskajai nepieciešamībai. Līdz ar to *atbrīvošanās no objektīviem un anonīmiem spēkiem ir neiespējama*. Neizbēgamā ir arī sociālistiskā revolūcija.²⁹

Marksisti ir komunisti tādā ziņā, kā iztēlojas ideālo nākotni kopīgajā svētlaimē. Tāpēc revolucionārie režīmi Krievijā un citviet kļuva pazīstami kā komunistiskie, kut gan, komunisms bija drīzāk viņu ilgtermiņa mērķis, nevis realitātes apraksts. Ikdienas terminoloģijā - komunisms ir institucionalizēts marksisms. Atšķirība starp “praktisko komunismu” (piem. PSRS sistēma) un Marksa ideju par komunismu kā vispārējas emancipācijas utopiju, ir tik liela, ka daudzi mūsdienu marksisti cenšas noņemt no Marksa visu atbildību par “praktiskā komunisma” sekām. Viņi norāda, ka visas “komunistiskās” revolūcijas notikušas valstīs bez politiskās brīvības pieredzes, kā arī ekonomiski pārāk zemu attīstītās, lai tajās proletariāta revolūcija varētu notikt organiski, kā to paredzēja Markss. Īstai Marksa iztēlotajai *revolūcijai bija jānotiek, darbojoties labi izglītotiem strādniekiem, kuri būtu sabiedrības dominējošā daļa*. Marksa iztēlotās revolūcijas rezultātā bija jāpārdala sabiedrības ražošanas resursi. Reāli notikušo “proletariāta” revolūciju rezultātā pie varas ir nākuši režīmi, kuri ar drastiskām metodēm mēģināja modernizēt pārāk atpalikušo ekonomisko bāzi, pievelkot to Marksa paredzētai starta pozīcijai. Daudzi no tradicionāliem Marksistiem brīdināja Ļeņinu par pārāk agras revolūcijas briesmām Krievijas impērijā. Arī Ļeņina elitāri uzskati par to, ka *izglītota marksistu inteligencē labāk saprot strādnieku vajadzības, nekā paši strādnieki*, novedīs pie diktatūras pār proletariātu, nevis proletariāta diktatūras.³⁰

Savu artavu neskaidrībai pielika arī pats Markss, pārāk vispārīgajos jēdzienos raksturojot proletariāta revolūcijas būtību un proletariāta diktatūras funkcionēšanu. Tas nerāda iespēju precīzi noteikt kādu nepieciešamu politisko rīcību, kā arī ļāva loģiski pamatot visdažādākās rīcības.³¹ Džozefs Femia sauc Ļeņinu par Marksa ideju burtisko sekotāju. Viņa rīcības -

---

²⁹ Eatwell, R., Wright, A. “Contemporary political ideologies”, Continuum. 1999. pp.104 - 120

³⁰ Turpat.

³¹ Turpat.

ideoloģiskās opozīcijas apspiešana, universitāšu neatkarības izbeigšana, vārda brīvības iznīcināšana, balsstiesību atņemšana, inteligences represijas visās sabiedrības grupās, - bija vērstas uz nākotnes komunisma veidošanu tā, kā to Ļeņins bija sapratis.³²

Ļeņins tiks tiešām izveidoja savu marksisma interpretāciju. Vēl PSRS laikā publicēta filozofijas vārdnīca definē patstāvīgu ideoloģiju, marksismu-ļeņinismu, sekojoši: “filozofisko, ekonomisko, sociāli politisko uzskatu zinātniskā sistēma, kuru izveidoja Karls Markss un Frīdrihs Engelss, un radoši attīstīja Vladimirs Ļeņins jaunajos realitātes apstākļos”.³³ Šī vārdnīcas komentāra autors apgalvo arī, ka jau *marksisms-ļeņinisms veiksmīgi atrada zinātnisku pasaules skaidrojumu un atrada tās pārveidošanas nosacījumus, ceļus un metodes*.³⁴

Lielā Padomju enciklopēdijā dēvē marksismu-ļeņinismu par proletariāta uzskatu un vērtību sistēmu, kā arī piedāvā otru marksisma-ļeņinisma skaidrojumu kā zinātņi, kura pēta “izziņas procesu un revolucionāro pasaules pārveidošanu, sabiedrības, dabas un cilvēku domāšanas attīstības likumus, strādnieku šķiras revolucionāro cīņu par kapitālisma sagrāvi, strādnieku jaunradi sociālistiskas un komunistiskās nākotnes celtniecībā”.³⁵ Enciklopēdijas skaidrojumā tiek uzsvērts, ka šī ideoloģija ir vienīgā, kas *ne tikai formulē utopiju, bet arī izveido ceļus tās sasniegšanai*. Piebilde par ideoloģijas zinātnisko *alter ego* raksturo tās tieksmi visus lēmumus un normas pamatot, kaut šķietami, objektīvajā izziņā un faktos.

Darbam svarīgs būs arī Ļeņina ieviesta prakse izmantot jēdzienu *“buržuāziskā ideoloģija” kā noraidījumu visām idejām, kuras nav saskaņā ar marksisma-ļeņinisma idejām, tādas, kuras raksturo pirms revolūcijas vai, šī pētījuma gadījumā, pirms sovjetizācijas, status quo*.³⁶ “Buržuāziskā ideoloģija” ir apkopojošs jēdziens un “arguments” pirmsrevolūcijas (pirmssovjetizācijas) ieradumu nosodīšanai, noliegšanai. Tā raksturoja kaut ko novecojušo, sabiedrības nākotni apdraudošo.

Līdzīgi kā Marksa idejas tika formulētas Marksismā ideoloģijā jau pēc viņa nāves, tā arī Marksisms-Ļeņinisms kļuva par līdz galam noformulētu ideoloģisko veselumu, kura bija jāpieņem revolucionārai strādnieku kustībai un Trešai internacionālei, pateicoties Ļeņina sekotājiem un, lielā mērā, tieši Josifam Staļinam.³⁷ Drīz pēc Vladimira Ļeņina nāves, 1924.gadā, savā runā Sverdlovas Universitātes konferencē Staļins vairākas reizes atsaucās uz Ļeņina mantojumu: “Marksisma-ļeņinisma” mācību. Henrijs Šambrs (*Henri Chambre*) savā grmatā “Soviet Ideology”

---

³² Eatwell, R., Wright, A. “Contemporary political ideologies”, Continuum. 1999. pp.104 - 120

³³ Фролова. И.Т. (ред.), “Философский словарь” 4 изд., Политиздат, 1981.с.445

³⁴ Turpat.

³⁵ Turpat.

³⁶ Foley, B. “Marxist Literary Criticism Today”, Pluto Press, 2019.

³⁷ Chambre, H. “Soviet Ideology”, Soviet Studies, Vol. 18, No. 3(Jan.,1967), pp. 314-327

piedāvā Josifa Staļina citātu: “Daži uzskata, ka ļeņinisms ir prakses pārākums par teoriju tādā ziņā, ka ta svarīgākais mērķis ir Marksistisko ideju pārtulkošana darbībā, to īstenošana. Pastāv uzskati, ka ļeņinismam teorija nav interesanta. Man ir jāpaziņo, ka šiem vairāk nekā dīvainiem uzskatiem par Ļeņinu un ļeņinismu nav taisnība, tiem nav saistības ar taisnību. Praktisko strādnieku mēģinājumi atteikties no teorijas ir tiešā pretrunā ar pašu ļeņinisma garu”.³⁸

1.1.3. Staļina loma marksisma-ļeņinisma ideoloģijā

Staļina loma marksisma-ļeņinisma ideoloģiskā kodola noformulēšana ir liela. Ideoloģijas principi un pamatidejas tika likti kopā vairākās publikācijās 30 gadu laikā. Svarīgākās no publikācijām bija “Ļeņinisma principi” (1924), “Dialektika un Vēsturiskais Materiālisms” (1938), “Marksisms un Lingvistija” (1950), “PSRS sociālisma ekonomiskās problēmas” (1952) kā arī 1959.gadā publicēts darbs “Marksisma-ļeņinisma pamati”.³⁹ Gan Markss, gan Ļeņins, gan arī Staļins ieviesa kādu no marksisma-ļeņinisma pamatprincipiem: *buržuāziskās ideoloģijas kritiskā interpretācija, pozitīvais skatījums un sociālistisko ideoloģiju, vesela problēmu kompleksa doktrinalizācija Staļina laikā*. Ir svarīgi atzīmēt, ka pretēji Marksa idejai par nepieciešamību nepārtraukti kritiski izvērtēt sabiedrības attīstības un pārvaldes problēmjaudājumus, Staļins tos iedoktrinēja, beidzot jebkādas diskusijas. Henrijs Šambrs arī norāda, ka tikai Staļina laikā marksisms-ļeņinisms pārtapa par kaut ko vairāk, nekā revolucionāra teorija, vai politiskā un ekonomiskā socio ekonomisko formāciju doktrīna. Tas pārtapa par *sistēmu, kuras ambīcija bija paredzēt vias indivīda un sabiedrības darbības: ģimenes, dzimtenes, politikas, ekonomikas, intelektuālās dzīves dimensijas*.⁴⁰

Ļeņina “mantinieks” Staļins tikai palielināja represīva aparāta apmēru - vairāku miljonu nogalināto zemnieku, “nelojālo” partijas biedru likvidācija, pašas revolūcijas prominentu veidotāju, tai skaitā Trotska, nogalināšana. Kaut gan Ļeņins, iespējams, nosodītu šādu rīcību, tā bija pamatota viņa idejās. Femija gan apstrīd, ka Staļina režīma pamatā bija “marksistiskā” komunisma mērķis, jo neviena no viņa darbībām nebija vērsta uz tā sasniegšanu. Bet visas nesaskaņas starp reālo valsts politiku, tai skaitā tās valsts pārvaldes aparāta palielināšanu, attaisnoja ar marksisma pamatā esošo dialektiku.⁴¹

Zinātniskajām skaidrojuma Staļina režīmā bija svarīga loma - tāpēc marksisma ideoloģija tika aktīvi pārveidota, lai leģitimētu režīma rīcību. *Marksa humānistiskās idejas tika noklusētas, vai pat aktīvi noliegtas. Uzsvārs tika likts uz ideju par cilvēku, kā bezpalīdzīgu ārējo faktoru darbības objektu, kas sasaucās ar Marksa velīniem darbiem*. Viena diktatora vara tika pamatota

³⁸ Chambre, H. “Soviet Ideology”, Soviet Studies, Vol. 18, No. 3(Jan.,1967), pp. 314-327

³⁹ Smith, G. “Soviet Politics: Continuity and Contradiction”, St. Martin's Press, 1988

⁴⁰ Turpat.

⁴¹ Eatwell, R., Wright, A. “Contemporary political ideologies”, Continuum. 1999. pp.104 - 120

ar stingru determinismu - *Staļins bija vēsturiskas šķiru cīņas instruments, kura smags uzdevums ir tikt vaļā no jebkuriem šķēršļiem zinātniskā progresā priekšā.*

Tomēr, kad Staļina vara tika nostiprināta un kļuva par neapšaubāmu, viņš ieviesa dažas izmaiņas arī ļeņinisma teorijā un vēsturiskā determinisma koncepcijā. Tā, tika nepieciešams *pamatot "lielo" personību lomu vēstures progresā un visas sabiedrības pateicību šīm personībām.*

Paradījās arī izteikti normatīva leksika nenormatīvajā marksismā - *nevēlamo sabiedrības grupu vai indivīdu cilvēciskuma nievelēšana, pielietojot tādus vārdus kā "kukaiņi, velni, cilvēces atkritumi" utt.* Kā attaisnojums šādam neatbilstībām ideoloģijai tika izmantota atruna, ka režīma vajadzības konkrētajā brīdī ir pārākas par "buržuāzisko loģiku".⁴²

Kara koncepcija Staļina režīmā bija esoša visā tā pastāvēšanas laikā. Mainījās ienaidnieki un kara mērķi, bet tā draudi pastāvēja. Tā Džonatans Haslams savā grāmatā "Krievijas aukstais karš: no oktobra revolūcijas līdz sienas krišanai" raksta, ka tieši pēc Otrā pasaules kara marksisma-ļeņinisma vēlme ideoloģiski pārņemt kaimiņvalstis pārgāja reālajā dimensijā, neskatoties uz to, vai tas ir saskaņā ar valsts interesēm.⁴³ Raksta "*Stalin at war, 1918 -1953: Patterns of Violence and Foreign Threat*" autors Devids Širers norāda, ka pēckara gados *Staļins izteikti izmantoja sabiedrības karā laikā iegūto traumu un bailes no iespējamām nākamām kariem, lai sasniegtu savus politiskus mērķus:* ņemt virsroku par oponentiem, mobilizēt iedzīvotājus, vainas novirzīšanai par neveiksmīgiem vai pārāk bargiem lēmumiem, diktatora varas konsolidācijai. Tomēr Roberts Takers (*Robert Tucker*) argumentē, ka Staļins tiešām ticēja kapitālistiskajam aplenkumam, kas izskaidro vērenīgo militāro un industriālo spēku agregēšanu. Valsts ekonomikas centralizāciju ap militāro un industriālo sfēru tikai pastiprināja kara laikā notikusi visu resursu mobilizācija. Pēckara gados, Staļins turpināja operēt konflikta "rāmī", tikai ienaidnieks bija mainījies. Izmaiņas notika PSRS pozīcijā šajā stratēģijā. Pirms kara Staļins vēl uzskatīja, ka darbojas "vājākā" pozīcijā, pēc kara viņš kļuva par "spēka" pozīcijas ieņēmēju. 1949.gadā PSRS jau nenoliedzami bija viena no divām industriāli militārajām lielvarām.⁴⁴

Staļins formulēja valstij nepieciešamo militāro ideoloģiju 1945.gada 5.martā, kad tikās ar divu militāro žurnālu darbiniekiem un redaktoriem: "Mēs uzsākam karu bez skaidrās militārās ideoloģijas. Mūsu sauklis bija: mēs negribam citu zemes, bet mēs neiedosim ne centimetru no savas. Tā ir aizsardzības ideoloģijas būtība. Tā ir civilā ideoloģijas forma. Armijas pienākums nav tikai aizsargāt, tai ir arī jāuzbrūk, lai aizsargātu valsts intereses, izmantojot visus resursus. Mēs

⁴² Eatwell, R., Wright, A. "*Contemporary political ideologies*", Continuum. 1999. pp.104 - 120

⁴³ Haslam, J. "*Ideology Triumphant in Russia's Cold War: From the October Revolution to the Fall of the Wall*". Yale University Press. 2011

⁴⁴ Shearer, D. "*Stalin at War 1918-1953: Patterns of Violence and Foreign Threat*" Jahrbücher für Geschichte Osteuropas, Neue Folge, Bd. 66, H. 2, 2018, pp. 188-217

nodibinājam tādu ideologiju kara laikā. Tagad mums ir sava militārā ideoloģija. Mums ir vajadzīga ideoloģija, kura sludina gatavību ne tikai aizsargāties, bet arī uzbrukt. Mūsu armijai ir jābūt gatavai aizsargāt valsts intereses ar visiem tai pieejamiem resursiem.”⁴⁵ *Saskaņā ar šo jauno virzienu, visi PSRS un Krievijas iepriekšējie iekarojumi tika izcelti, atzīmēti, lai pamatotu ekspansijas ideju.*⁴⁶

Pēc Otrā pasaules kara pastiprinājās PSRS režīma tieksme uzsvērt ārpolitikas virziena pamatojumu marksisma – ļeņinisma idejās, īpaši uzsverot šķiru cīņas koncepciju. *PSRS komunistiskā partija sāka attālināties no citu valstu, īpaši rietumu, komunistiskajām partijām un organizācijām.* Kā piemēru šādai tendencei Džonatans Haslams (*Johnatan Haslam*) piedāvā 1945.gadā Maskavas iniciēto uzbrukumu ASV komunistiskas organizācijas līderim Ērlam Brouderam (Earl Browder). Šis uzbrukums tika veikts caur franču žurnāla “ Cahiers du Communisme” rakstu “Au sujet de l’Association. Politique Communiste des États-Unis”, kuru parakstīja Francijas Komunistiskās partijas priekšsēdētāja vietnieks Žaks Duklo. Tiek uzskatīts, ka raksts ir tapis Maskavā pēc tam, kad kominternas ģenerālsekretāram Dimitrovam neizdevas atrunāt Broudena no “jaunās teorētiskās, politiskās un taktiskās pizīcijas” pieņemšanas. Broudena plāni iekļāva arī “atteikšanos no šķiru cīņas koncepcijas”.⁴⁷

Indiānas universitātes vēstures departamenta profesors Hiroaki Kuromija (*Hiroaki Kuromiya*) uzskata, ka svarīgs jautājums Staļina ideoloģiskās pārliecības analizē ir tās attīstība laika gaitā. Rakstā “Staļins un viņa ēra” (*Stalin and His Era*) viņš argumentē, ka ideoloģijai, īpaši Staļina pēdējā dzīves posmā nebija nemaz tik liela nozīme. Drīzāk PSRS vadonis bija izteikts pragmatīķis, kurš izmantoja marksisma-ļeņinisma idejas tad un tik daudz, kā bija izdevīgi viņa mērķu sasniegšanai.⁴⁸

Profesors Kuromija argumentē, ka līdzīgi marksisma-ļeņinisma idejām Staļins pieļāva un pat *veicināja carisma ēras elementu atdzimšanu un izmantošanu režīma nostiprināšanai.* Pirmkārt, pats personības kults, Ļeņina vai Staļina, kā tāds ir pretrunā ar marksisma pamatiem. Vēl spilgtākas pretrunas bija metodēs, ar kuru palīdzību Staļina personības kults tika stiprināts. *PSRS tieksme paplašināt teritoriju tika pamatota, cita starpā, ar caru militāriem sasniegumiem.* 1937.gadā Staļins atzina, ka viena lieta, ko Krievijas cari izdarīja labi, bija milzīgas valsts izveidošana, kuru padomju cilvēki ir mantojuši. Tā, PSRS robežu paplašināšana līdz Krievijas impērijas

---

⁴⁵ Haslam, J. “*Ideology Triumphant in Russia's Cold War: From the October Revolution to the Fall of the Wall*”. Yale University Press. 2011

⁴⁶ Tacker, R.K., “*Political Culture and Leadership in Soviet Russia*”, W. W. Norton & Company; Unknown Edition, 1988

⁴⁷ Turpat.

⁴⁸ Kuromiya, H. “*Stalin and His Era*”. The Historical Journal, Vol. 50, No. 3 (Sep., 2007), pp. 711-724

vēsturiskajām robežām būti tikai mantojuma atgūšana. *Krievijas impērijas militārās neveiksmes arī tika izmantotas kā pamatojums Staļina darbībam.* PSRS iesaistīšanas otrā pasaules kara Āzijas frontē tautai tika pamatots arī ar argumentu, ka Krievijas tauta gaidīja iespēju atriebties par 1904.-1905.gada pazemojošo zaudējumu Krievijas Japānas karā.⁴⁹

Laikam ejot Staļins arvien vairāk *identificēja PSRS ar Krieviju un pēc uzvaras Otrajā pasaules karā viņa uzskati robežojas ar nacionālismu.* Svinīgā saietā par godu uzvarai Otrajā pasaules karā Staļins pateicās “krievu” tautai, kura bija visnozīmīgākā no republikas tautām, par uzvaru karā un piedāvāja tostu par krievu tautu. Ir gan jāpiemin, ka Kuromija nesaskata krievu nacionālisma elementus aktīvi īstenotus politikas rīcībā Staļina laikā. Drīzāk tās bija retorika, kuru Staļins vairākkārt piekopa. Tomēr, viņš norāda, ka pēc Staļina nāves krievu nacionālisms tika aktīvi izmatots arī praksē.⁵⁰

Eriks van Rī (*Erik van Ree*) atzīmē, ka Staļina “tautas” jēdziena interpretācija nebija klasiskajām nacionālismam raksturīga. Viņš izprata nācijas marksisma kontekstā, uzskatot tās par pārejošām plašākā pasaules vēstures kontekstā. *Staļins uztvēra Krieviju kā Padomju savienības stūra akmeni,* īpaši, ja tas bija izdevīgi PSRS valsts interešu sasniegšanai, bet viņš nelika vienādojuma zīmi starp tām. Van Rī atzīst, ka Staļins skatījās uz pasauli caur marksisma prizmu, bet neuztvēra to par striktu ideoloģisku kanonu. Viņš pārinterpretēja ideoloģiju savā veidā, dēvējot to par “radošo marksismu”.⁵¹ Tādā veidā viņš parādīja savu spēju pielāgoties jaunajiem apstākļiem un pārveidot savu ideoloģisko nostāju attiecīgi. Nevar apšaubīt, ka Staļins bija Marksists, bet viņu nevar nosaukt par stingru ideologu.⁵²

Staļinu kā reālistu piekritēju, nevis ortodoksālo marksistu, ļoti labi parāda 1939.gadā noslēgtais Vācijas PSRS neuzbrukšanas līgums un tā slepenais protokols - Molotova Robentropa pakts. Neuzbrukšanas līgums ar Hitleru, boļševisma lielāko ienaidnieku, bija vērsts uz PSRS interešu nodrošināšanu, spēlējot taktiskās spēles, neskatoties uz valsts ideoloģiju. Reālisma ārpolitika parādās arī pēc otrā pasaules kara: neskatoties uz izteiktām ideoloģiskām atšķirībām ar parējām sabiedroto valstīm, režīms mēģināja paturēt “Lielā Trijnieka” biedra statusu. Tomēr, Normans Naimarks (*Norman Naimark*) savā darbā norāda, ka Staļins izmantoja reālisma stratēģijas ārpolitikā rīkojoties marksisma ietekmētā pasaules sistēmas redzējumā. *Staļinam nebija tūlītējā mērķa dibināt komunistiskās sistēmas visā Eiropā, tomēr “pasaules revolūcijas” ilgtermiņa iespējamība nekad nebija pazudusi no viņa retorikas.*⁵³

---

⁴⁹ Kuromiya, H. “*Stalin and His Era*”. The Historical Journal, Vol. 50, No. 3 (Sep., 2007), pp. 711-724

⁵⁰ Turpat.

⁵¹ Turpat.

⁵² Turpat.

⁵³ Turpat.

Bieži paradās viedokļi, ka Staļins bija antisemīts, īpaši viņa pēdējos gados. Viņš bija zināms kā etnisko joku cienītājs. Pats tautas tēvs pārsvarā jokoja par ebrejiem un poļiem. ***Viņš izmantoja nacionālus un cita veida stereotipus kādu politisku mērķu sasniegšanai.*** Pēckara gados notika uzbrukums padomju ebrejiem, jo Staļins saskatīja cionistu draudu pirms 1947.gada Izraēlas dibināšanas, kuru viņš pats bija atbalstījis. Ir svarīgi atzīmēt, ka nav pamata domāt, ka Staļins ticēja rasisma teorijai un uz tās balstītai ideoloģijai.⁵⁴ Tomēr, Devids Šīrers norāda, ka pēc kara notika vairākas sabiedrībā zināmu ebreju parauga tiesas. Staļins uzskatīja viņus par pārāk kosmopolītiskiem un iespējamo “piekļuves punktu” ārvalstu izlūkdienestiem. Bija arī vairākas citas pēc etniskā principa represētas tautas, kuras tika apsūdzētas sadarbībā ar nacistisko varu, naidīgumu pret Padomju Savienību⁵⁵

Staļins bija pārliecināts, ka kapitālistiska pasaule nekad nepieņems Padomju Savienības eksistenci un meklēs visas iespējas to diskreditēt un iznīcināt. 1945.gadā spekulācijas par sadzīvošanas iespējām ar sabiedroto valstīm izgaiss jau 1946.gadā. Problemātisks pēckara gados bija arī izejvielu deficīts ražošanā, kā arī jauniegūtajās rietumu teritorijās darbojas aktīvās pretošanas grupas. Ņemot vērā šīs problēmas Staļins izvirzīja 15 gadu (3 piecgadu) plānu militārās industrijas attīstībā ar mērķi trīsreiz palielināt militārās industrijas jaudu attiecībā pret pirmskara situāciju. Šī mērķa sasniegšana garantētu PSRS gatavību “jebkāda veida iespējamībai”. Šī vadoņa politika iznīcināja jebkādas cerības un sociālo un ekonomisko “atslābšanu”. Īpaši Staļins uzsvēra nepieciešamību pieturēties pie 1930.gados noteiktās stingras kolektīvizācijas politikas, kā arī veikt vispārējo ekonomisko un sociālo pārstrukturēšanu jaunajās teritorijās.⁵⁶

Pēckara ekonomiskā mobilizācija notika represīvi, tika meklēts iekšējais ienaidnieks, lai likvidētu visas iespējamās protesta kustības. Tā, ***masu represijas jaunajās teritorijās vērsās pret līdzīgām kategorijām, kā PSRS pirmskara teritorija – kulaki, “sociāli bīstamie”, “pretpadomju” elementi.***
57

Devids Šīrers atzīmē, ka pēckara gados ***iezīmējās tendence pamatot represīvo metožu vajadzību nevis ar “spiegošanu” vai “valsts nodevību”, bet ar darba likuma pārkāpumiem, kuri nodarīja zaudējumus tautsaimniecībai.*** Autors piedāvā statistiku par 1947.gadu, kad apmēram 6 tūkstoši cilvēku visā savienībā bija notiesāti par “spiegošanu”, bet vairāk par vienu miljonu cilvēku bija apsūdzēti un atzīti par vainīgiem kādas darba likuma normas pārkāpšanā.⁵⁸

---

⁵⁴ Kuromiya, H. “Stalin and His Era”. The Historical Journal, Vol. 50, No. 3 (Sep., 2007), pp. 711-724

⁵⁵ Shearer, D. “Stalin at War 1918-1953: Patterns of Violence and Foreign Threat” Jahrbücher für Geschichte Osteuropas, Neue Folge, Bd. 66, H. 2, 2018, pp. 188-217

⁵⁶ Turpat.

⁵⁷ Turpat.

⁵⁸ Turpat.

Valsts kontrole par propagandas materiālu veidošanu pastiprinājās 1920.gadu beigās. Mākslas skolās tika ielikti komunistiskai partijai lojālie mācītbspēki, kā arī arvien lielāka daļa no mākslinieku iztikas avotiem bija koncentrēta valsts pasūtījumu programmās. Tādi vizuālās mākslas virzieni kā *formālisms un avangards bija atzīti par neizprotamu un bezjēdzīgu plašajām cilvēku masām*. Staļina laikā turpinājās reālisma izplatība, kura, kā arī daudzas citas ideoloģijas iezīmes, sākusies vēl Ļeņina laikā. Īpaši praktiskajam Vladimiram Iljičam nepatika futūrisma virziens, un nepatika pret to saglabājas arī turpmākajos režīma posmos.⁵⁹

Sociālistiskais reālisms bija oficiāli rekomendēts kā mākslas un literatūras metode Pirmajā Rakstnieku kongresā 1934.gadā. Iespējams, ka pats jēdziens parādījās 1932.gada maijā un tā autortiesības tiek piešķirtas Staļinam, kad tikšanas reizē Gorkija mājā viņš teica: “Mākslinieku uzdevums ir parādīt dzīvi patiesi. Un, ja dzīve tiek atainota patiesi, atainojums nevar nerādīt tās virzību uz sociālismu. Tas ir un būs sociālistiskais reālisms. Partija uzskatīja sociālistisko reālismu par progresīvāku mākslas virzienu, kurš jebkad ir pastāvējis.”⁶⁰

Vēl viena sociālistiskā reālisma iezīme ir tas, ka cilvēciskās pamatidejas tiek izņemtas no mītiem vai folklorā un tiek apvienotas ar sociālistiskajām idejām, lai radītu realitāti lasītāja vai skatītāja patēriņam. Gorkija vārdiem: sociālistiskais reālisms ir iespējams tikai sociālistiskajā sabiedrībā. Tomēr, pētnieks Pjotrs Petrovs (*Petre Petrov*) brīdina, ka nevajadzētu skatīties uz šo mākslas virzienu tikai ka uz meliem un apmānu. Viņš aicina uzlūkot to caur vēsturiskās dialektikas prizmu: “soc. reālisms ir izziņas veids, kas skatās uz realitāti nevis kā uz tūlītēju esamību, bet gan kā uz realitātes definēšanas un pārdefinēšanas procesu.”⁶¹

Sociālistiskais reālisms nav ne tradicionālais reālisms, ne naturālisms. 1934.gada 6.maija laikraksta “Pravda” numurā tika piedāvāta sekojoša definīcija: “padomju daiļliteratūras, literatūras kritikas pamata metode, kas paredz patiesīgumu no autora un vēsturiski precīzu realitātes atainojumu tās revolucionārajā attīstībā.”⁶² Šī definīcija piedāvā apvienot patiesību un vēsturisko precizitāti ar strādnieku ideoloģiskās pārveidošanas un izglītības uzdevumu sociālisma garā. Tomēr, īstais šī jēdziena stūrakmens ir vārdu savienojums “revolucionārais process”. Realitāte ir jāataino no boļševiku revolūcijas skatupunkta, jāpataisa par normatīvo izglītības instrumentu. ***Sociālistiskais reālisms parāda dzīvi nevis tādu, kāda tā ir, bet tādu, kādai tai ir jābūt.***⁶³

---

⁵⁹ Pisch, A. “The rise of the Stalin personality cult” in “The personality cult of Stalin in Soviet posters, 1929–1953: Archetypes, inventions and fabrications”. ANU Press, 2016.

⁶⁰ Turpat.

⁶¹ Turpat.

⁶² Turpat.

⁶³ Turpat.

*Līdera portrets kā propagandas rīks sāka attīstīties kļuva par nozīmīgu masu mākslas elementu.*⁶⁴ Ap 1934.gadu Staļina portrets kļuva visuresošs. Malte Rolfs (*Malte Rolf*) izteicās, ka padomju kultūras joma kļuva “pašatkartojošā” vai “spoguļu galerija”. *Kultūras elementi nepārtraukti atspoguļoja aktuālo retoriku, politisko simboliku, vai padomju kultūras kanona rituālu.* Tēmām ārpus oficiāla kanona vietas gandrīz vai nebija.⁶⁵

Varas kontrole ir skarusi arī citas mākslas jomas, tā 1928.gadā tika izdots dekrēts, kurš paredzēja, ka *vienīgais sociālistiskās literatūras mērķis ir sabiedrības izglītība komunisma garā.* 1934.gadā Maksims Gorkijs savā runā Pirmajā Vissavienības literātu kongresā teica, ka kultūras jomas centralizācija ir nepieciešama, jo ļauj radošiem profesionāļiem apzināties viņu korporatīvu spēku un harmoniski saskaņo visu savienības radošo darbu viena kopīga mērķa sasniegšanai.⁶⁶

Padomju arhīvu pētniece Katerina Klarka (*Katerina Clark*) apbrīnoja, cik ļoti lielu lomu kultūras politika ieņēma politbiroja darbā. Viņa raksta, ka pat sarežģītākās politiskās varas pārdalīšanas, terora, kara laikos kultūras joma nepazuda no darba kārtības. Un Josifs Staļins bija viens no aktīvākiem šajā ziņā. *Dažāda veida radošā darbība bija aktīvi popularizēta sabiedrībā.* Neskaitot profesionālās organizācijas un apvienības, tika dibināti tūkstošiem amatieru kolektīvu. Tos dibināja fabrikas un iestādes saviem darbiniekiem. Padomju mākslinieku apvienība izveidoja Tautas daiļrades komisiju, kura apciemoja darbavietas un organizēja vakarskolas un pulciņus tiem, kas vēlējās apgūt mākslu vai amatu. Apmācību programmā tika iekļauti norādījumi vadoņa portreta veidošanai un sociālistiskā reālisma pamata tehnika.⁶⁷

Anita Piša (*Anita Pisch*) atzīmē arī to, ka, ņemot vērā Marksistiskās ideoloģijas negatīvo attieksmi pret individuālismu un indivīda lomas izcelšanu, kā arī Ļeņina nepatiku pret pārlietu personības glorificēšanu, Staļina režīmam bija jāatrod kādu pamatojumu personības kulta izveidei. Kā pamatojums *bieži tika izmantota atsauce uz pašas tautas proaktīvu vadoņa slavināšanu un izcelšanu, it kā šis process tika iniciēts “no apakšas”.* Lielisks šīs taktikas rīks bija Staļina prēmija – apbalvojums, kuru piešķīra par režīmam īpaši tīkamo mākslas darbu izveidi. Pētniece apgalvo, ka 13.pirmajos prēmijas piešķiršanas gados apmēram puse no balvām vizuālās mākslas jomā bija piešķirtas tieši personības kultu veicinošiem darbiem.⁶⁸

---

⁶⁴ Pisch, A. “The rise of the Stalin personality cult” in “The personality cult of Stalin in Soviet posters, 1929–1953: Archetypes, inventions and fabrications”. ANU Press, 2016.

⁶⁵ Turpat.

⁶⁶ Turpat.

⁶⁷ Turpat.

⁶⁸ Turpat.

Literatūrā īpašo prominenci ieguva romānu un biogrāfiju žanrs. Biogrāfisko filmu skaits arī strauji palielinājās. Romāna varonis gāja apgaismības (sociālistiskas) ceļu, biogrāfijas atspoguļoja realitāti caur prominentas figūras dzīves gājumu un Partijas vēsturi. 1934.gada populāra filma “Čapajevs” par īsto cilvēku Vasiliju Čapajevu, pretendēja uz vēsturisko autentiskumu, bet Čapajeva ģimene noliedza filmā atainoto. Filmas režisors skaidroja augstāko savas filmas vēsturiskās patiesības izpratni: “atsakoties no šaurās biografijas, mēs nonācām pie pilnīgākas atziņas par Čapajeva īsteno būtību”.⁶⁹

Tuvojoties Staļina 60.jubilejai 16 lapaspusē “palīgs” “Ko rakstīt par biedra Staļina dzīvi un darbiem?” tika publicēts, lai palīdzētu rakstniekiem dzimšanas dienas apsveikumu sagatavošanā. Tika ieteiktas tādas tēmas kā “Biedra Staļina revolucionāras desmitgades Kaukāzā”, “Biedrs Staļins Oktobra revolūcijas sagatavošanas un veidošanas laikā”, “Biedra Staļina varonīgas cīņas Pilsoņu karā”, “Staļins – sociālisma uzvaras lielais vadītājs mūsu valstī” un “Staļins – izcilais Marksa, Engelsa, Ļeņina ideju sekotājs”. Līdzīgi “palīgmateriāli” skolēnu sacerējumu vadīšanai bija publicēti pedagoģiskajā žurnālā. Šis publikācijas parāda *biogrāfijas standartizāciju propagandas procesā*.⁷⁰

1940.gados Staļins uzskatīja, ka tieši biogrāfijām ir svarīga loma sabiedrības ideoloģiskajā izglītībā. Kamēr partijas kadri būtu jāizglīto zinātniskajā marksisma –ļeņinismā caur teorijas un Ļeņina un Staļina darbiem, šāda pieeja būtu pārāk sarežģītā masām. Daudz efektīvāk plašas sabiedrības vērtību sistēmu veidot caur izcilo cilvēku dzīves gājumu piemēriem.⁷¹ Šeit nevar nesaskatīt paralēles ar baznīcā iecīnītiem svēto dzīvesstāstiem. Paša Staļina oficiālā biogrāfija tika publicēta 1947.gadā un bija lielākoties mitoloģija.

Antia Piša izceļ arī *īpašo vietu, kuru ieņēma sarkanais karogs padomju režīma vizuālajā propaganda*. Viņas veiktajā pētījumā no 389 aplūkotiem propagandas plakātiem 275 bija attēlots karogs. Vēl vairākos tika izmantots sarkanais fons. Sarkanai krāsai ir vairākas konotācijas padomju kultūrā. Krievu vārds “krasnij” (sarkans) ir radniecisks vārdam skaists, līdz ar to šī krāsa ir joprojām asociēta ar skaistumu. Sarkanā krāsa ir arī sakrālā Krievu Pareizticīgajā baznīcā, *simbolizējot dzīvību, mīlestību, siltumu un dzīves uzvaru par nāvi augšāmcelšanas sakramentā. Tā ir arī asiņu krāsa, kas simbolizē ciešanas un upurēšanos.* Sarkanās krāsas saistība ar komunismu nāk no 1871.gada Parīzes komūnas, kad sarkanā auduma karogs tika pacelts virs “Hotel de Ville” tā ieņemšanas brīdī. Komūnas sarkanā karoga simbolisko nozīmi uzsvēra Marks savos rakstos. Piša argumentē, ka *Marxisms – Ļeņinisms kļuva par sociālistisko reliģiju, un*

---

⁶⁹ Pisch, A. “The rise of the Stalin personality cult” in “The personality cult of Stalin in Soviet posters, 1929–1953: Archetypes, inventions and fabrications”. ANU Press, 2016.

⁷⁰ Turpat.

⁷¹ Turpat.

režīms nebaudījās izmantot pareizticības un vispārīgi kristīgus simbolus, kurus sabiedrība pazina jau paaudzēm ilgi.⁷²

Vairāku pētnieku darbi parāda, ka Staļina režīma ideoloģija un praktiska darbība bija gan dziļi balstīta Marksa, Ļeņina un paša Staļina idejās. Tomēr, ir jāņem vērā, ka, laikam ejot, Staļins kļuva par arvien pragmatiskāku līderi, kurš varēja izmantot simbolus, tradīcijas un kultūrvēsturiskās atsaucis, kas bija svešas klasiskajam marksismam-ļeņinismam. Tā, personības kults, pareizticīgas baznīcas simbolika Krievijas impērijas “varonīgie” sasniegumi teritorijas paplašināšana utt. tika izmantoti un “radoši” interpretēti saskaņā ar pastāvošo ideoloģiju. Par svarīgākām Staļina režīma iezīmēm sabiedrības uzskatu veidošanas jomā var uzskatīt:

- uzsvāru uz zinātnisko materiālismu un visu dzīves jomu “racionalizācija”,
- “zinātniskā” skaidrošana;
- vēsturiskais determinisms, kas noliedza jebkādu citu iespējamu sabiedrības attīstības scenāriju;
- zināms elitisma elements idejā, ka politiskās rīcības iespējas ir jāatstāj “sociālistiskai” inteliģencei, bet arī liels uzsvārs uz visas sabiedrības politisko izglītību marksisma – ļeņinisma garā;
- “buržuāziskas” ideoloģijas jēdziena izmantošana un kritika, noraidot nevēlamās idejas;
- režīma centieni pakļaut ideoloģiskai reglamentācijai visas sabiedrības dzīves jomas, ieskaitot privāto dzīvi;
- kara draudu vai ienaidnieka tēla izmantošana režīma mērķu sasniegšanai;
- radošās izpausmes stingra kontrole, reglamentācija un izmantošana gan politiskās izglītībā gan līdera kulta stiprināšanā;
- Personības kā priekšzīmīga piemēra, uzvedības modeļa loma;
- Krievijas impērijas kultūras un vēsturisko sasniegumu izmantošana vai noliegšana atkarībā no režīma interesēm.

---

⁷² Pisch, A. “The rise of the Stalin personality cult” in “The personality cult of Stalin in Soviet posters, 1929–1953: Archetypes, inventions and fabrications”. ANU Press, 2016.

1.2. Padomju Savienības sabiedrības ideoloģizācijas (sovjetizācijas) procesa būtība un stratēģijas

Komunistiskā režīma ieviešanā notika visnotaļ strauji un sekojot lieliem sabiedrības satricinājumiem gan Padomju Krievijā, gan arī vēlāk PSRS pievienotajās teritorijās. Process, kura rezultātā pārvalde, sabiedrības dzīve un cilvēku uzskati tika pārveidoti saskaņā ar sociālistiskiem ideāliem un pamatprincipiem tiek dēvēts par sovjetizāciju. Dažādi pētnieki uzsver dažādus aspektus šajā procesā un to, kādā veidā tas tika īstenots.

Sovjetizācijas jēdziena etimoloģisko būtību analizēja Feliks Altermans (*Felix Alterman*) un Sjorens Urbanskis (*Sjören Urbansky*). Viņi norāda, ka sākotnēji vārdu lietoja boļševiki, lai raksturotu valsts (partijas) tieši virzītu politisko, sociālo, kultūras un psiholoģijas transformāciju, kuru piedzīvoja revolucionāra sabiedrība. Līdz 1930.gadiem jēdziens iekļāva pozitīvo padomju varas ietekmi. Sovjetizācija arī tika saprasta kā ilgtermiņa process bez noteiktiem nobeiguma kritērijiem. Pēc 1930. gadiem jēdziens pazuda no padomju vārdnīcām un diskursa.⁷³

Autori arī salīdzina jēdzienu “sovjetizācija” un “sovjetizēt” savstarpējās attiecības. Lietvārda sovjetizācijas būtība ir ideju un vērtību tiešā “eksportēšana”. Iepriekš “nepadomju” lietu pārvēršana par tādām. Šī ideja, par iespēju vienkārši pārceļt vienu iekārtu uz kādu citu teritoriju, pēc pētnieku domām, bija noteicoša sovjetizācijas politikā. Šī politika paredzēja, ka kāds sovjetizācijas subjekts, izmantojot universālo rīku komplektu, var sasniegt vienādu galarezultātu visur, neskatoties uz sākotnējām pozīcijām.⁷⁴

Kā jau tika minēts, Staļina laika vārdnīcās pazuda jēdziens “sovjetizācija” un var būt atrasts darbības vārds ciešamā kārtā “būt sovjetizētam”. Šeit parādās sovjetizēto dimensija pārmaiņu procesā. Tika uzsvērts šo sovjetizētu subjektu pašu darbība un ieguldījums transformācijas procesā. Šo divu visnotaļ tuvu jēdzienu izmantošana parāda, ka vienmēr bija skaidra līnija starp sovjetizācijas procesa objektiem un subjektiem. Ir jāatceras arī, ka neskatoties uz teorētisko pārmaiņu metožu universitāti, realitāte tas bija katrai vietai specifisks process ar vienādu mērķi.⁷⁵

Analizējot faktorus, kuri varēja ietekmēt sovjetizācijas procesu katrā atsevišķā teritorijā, Altermans un Urbanskis nosauc sekojošus: attālums no savienības centra – Maskavas, klimatiskie apstākļi, ģeopolitiskais stāvoklis, vēsturiska pieredze attiecības ar Krieviju. Iedzīvotāju noskaņojumu un dzīves ritmu ietekmēja tas, kas bija teritoriju kaimiņi – sociālistiskā bloka valstis, vai aukstā kara pretēja nometne. Tā, perifērijas, kuras dalīja robežu ar sociālistiskajām valstīm (piem. Lietuva, Ukraina, Baltkrievija), režīma kontrole un militārā klātesamība bija mazāk izteikta

---

⁷³ Ackermann, F., Urbansky, S. “*Reframing Postwar Sovietization: Power, Conflict, and Accommodation*”, *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*, Neue Folge, Bd. 64, H. 3, pp. 353-362

⁷⁴ Turpat.

⁷⁵ Turpat.

un intensīva, kaut gan joprojām visnotaļ liela. Savukārt teritorijas, kuras tieši robežojas ar ideoloģiskiem ienaidniekiem, iedzīvotāju dzīve bija lielā mērā militāri reglamentēta. Kā piemēru šādai situācijai pētnieki nosauc Rietumu Karēliju, kura bija robežas zona, slēgta visiem ārzemniekiem un pat PSRS iedzīvotājiem bez speciālās atļaujas. Vietējā ekonomika Karēlija bija lielā mērā atkarīga un pielāgota tur izvietotajām armijas daļām, militārā klātesamība ietekmēja arī demogrāfiskās tendences, un vietējo iedzīvotāju frontes mentalitāti izveidi.

Kā vēl vienu ļoti svarīgu faktoru izceļ etnicitātes un valodas jautājumiem. Kaut gan formāli veidota kā atsevišķo, bieži uz etniskās bāzes definētu, subjektu federācija, praksē PSRS tika privilģēta krievu valoda un krievu etniskā grupa. Līdz ar to, sovjetizācijas norisi ietekmēja teritorijā dzīvojošo slāvu iedzīvotāju proporcija. Noteicošs bija arī tas, vai teritorijas sabiedrībai bija pieredze atrasties Krievijas impērijas sastāvā pirms pirmā pasaules kara. Tas ietekmēja krievu valodas kā pārvaldes valodas ieviešanu, savienības centra priekšstatus un zināšanas par teritorijas specifiskajām īpašībām, kā arī no šīs vēsturiskas atmiņas bija atkarīga vietējo iedzīvotāju attieksme pret krievu tautu, tās kultūru.⁷⁶

Pēc Akermana un Urbanska domām sovjetizācijas procesu var iedalīt trijās fāzēs, kuras varēja pārklāties laikā un vietā. Pirmā fāze aizsakās Krievijas pilsoņu kara laikā un skara bijušās impērijas teritorijas, kuras pievienojas savienībai 20.gs. 20.gadu sākumā. Atšķirībā no impērijas, kur perifērijas teritorijas tika pārvaldītas diezgan atšķirīgi, padomju valdība veidoja unificētu sociālistisko valsti. Apspiežot zemnieku un strādnieku opozīciju, īpaši straujas kolektīvizācijas un industrializācijas gados, Maskavai izdevās izveidot jaunu daudzslāņainu politiskās un ekonomiskās subordinācijas modeli Padomju Savienībā. Šī procesa rezultātā izveidojas tas, kas vēlāk kļūva par pamata slaviskajām republikām (Krievija, Austrumukraina, Baltkrievija), un perifērijas teritorijas, kuras apdzīvoja "aborigēnu", pamatiedzīvotāju tautas.⁷⁷

Otrā sovjetizācijas fāze noritēja teritorijās, kuras PSRS okupēja saskaņā ar 1939.gada noslēgta Molotova- Ribentopa pakta vienošanos starp PSRS un Nacistisko Vāciju, kā arī Ziemas kara rezultātā iegūtajā Karēlijas teritorijā. Baltijas valstīs, un vēl vairāk Rietumu Karēlijā Maskavas rīcība sovjetizācijas procesā bija strauja: tika veiktas vietējas elites deportācijas, īpašumu un ražošanas nacionalizācija, skolas programmas ieviešana. Šie procesi gan aprāvās aptuveni pēc gada, kad Nacistiskā Vācija okupēja šīs teritorijas Otrā pasaules karā gaitā, bet tikpat strauji sovjetizācija atsakās līdz ar sarkanās armijas progresu rietumu virzienā.⁷⁸

---

⁷⁶ Ackermann, F., Urbansky, S. "Reframing Postwar Sovietization: Power, Conflict, and Accommodation", *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*, Neue Folge, Bd. 64, H. 3, pp. 353-362

⁷⁷ Turpat.

⁷⁸ Turpat.

Trešā sovjetizācijas fāze notika ārpus tiešām PSRS robežām valstīs, kuras pēc Otrā pasaules kara nokļuva sociālistiskajā blokā. Te tika izmantoti daži no pirmajai un otrajai fāzei raksturīgiem modeļiem, tomēr, process tika lielā mērā pielāgots katras atsevišķas valsts situācijai. Maskava pārstrukturēja šo valstu ekonomiskās sistēmas, pārveidoja likumu bāzi un likumdošanas sistēmu, lēma par to valdību sastāvu, bet nekad neīstenoja visaptverošu kontroli, atstājot vietējai varai zināmu rīcības brīvību. Šis valstis varēja paturēt savas valūtas, veidot nacionālās izglītības programmas, pārraidīt savas nacionālās TV programmas.⁷⁹

Baltijas valstīm raksturīgā otrajā sovjetizācijas posmā pārmaiņas nebija virspusīgas, nomainot vietvārdus, palielinot krievu valodas lomu un neitralizējot iepriekšējās iekārtas eliti. Sovjetizācijas process bija visaptverošas pārmaiņas gan publiskās, gan privātās cilvēku dzīves funkcionēšanā. Tika pilnībā pārveidotas valsts pārvaldes institūcijas, tiesiskā bāze un tiesu prakse. Uzreiz pēc okupācijas teritorijas pārvaldīja speciālās militāras valdības, kuras vēlāk nomainīja arī no centra nākusi civilā pārvalde. Pēc pārejas perioda, Maskava izveidoja pastāvīgas partijiskas pārvaldes institūcijas. Jaunās teritorijas vai nu ieguva neatkarīgās (formāli) sociālistiskās padomju republikas statusu, kā Latvija, Lietuva un Igaunija, bija pilnībā iekļautas Krievijas PSR robežās (Sahalina), vai nu ieguva statusu starp iepriekšējām divām opcijām (Karēlija). Jauno padomju republiku ekonomikas tika integrētas vissavienības sistēmās caur izejmateriālu un ražošanas plašajiem tīkliem, pārvedot vienas republikas resursus citā ražošanas vajadzībām un pārvirzot produkciju uz vēl citiem savienības reģioniem. Teritorijās, kurās palika lielāka daļa no vietējiem iedzīvotājiem, nacionalizācijas, industrializācijas un kolektivizācijas procesi notika pret sabiedrības gribu. Šis ekonomiskās darbības pārmaiņas veicināja arī nozīmīgas izmaiņas sabiedrības dzīvesveidā, tradīcijās un indivīdu priekšatos par nākotni.⁸⁰

Līdzās ekonomikas pārveidošanai notika arī aktīva režīma iesaistīšanas vietējas kultūras, vērtību veidošanā. Tika likts liels uzsvars tika likts uz padomju patriotisma veicināšanu un jebkādas brīvdomības likvidēšanu. Fiziskās telpas pārveidošanai arī bija svarīga loma: vizuālā simbolika, valodas lietojums un klātesamība bija vitāli svarīga. Bija jādibina kontrole par sabiedrisko diskursu par pirmspadomju pagātņi un sociālistisko nākotni. Notika visnotaļ pamanāmas vizuālās pārmaiņas – pilsētu pārveidošanas programmas, pilsētu, upju, ielu pārdēvēšanā. Bet sovjetizācijas process nebeidzāt tikai līdz ar ekonomisko teritoriju integrāciju vai tad, kad visas ielas bija

---

⁷⁹ Ackermann, F., Urbansky, S. “*Reframing Postwar Sovietization: Power, Conflict, and Accommodation*”, *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas, Neue Folge*, Bd. 64, H. 3, pp. 353-362

⁸⁰ Latvijas vēsturnieku komisijas rakstu 25.sējums. “*Okupācijas režīmi Baltijas valstīs 1940.-1991.g.*”, www.president.lv [tiešaistē; aplūkots 13.11.2019.]

nosauktas padomju garā. Process daudz ilgāk turpinājās cilvēku mentalitātes pārveidošanā un savas pagātnes un vietas tagadnē izpratnes veidošanā.⁸¹

Viens no pirmajiem padomju varas uzdevumiem Latvijas sabiedrības sovjetizācijā bija pārveidot un pārstrukturēt latviešu vēsturisko naratīvu, veidojot tautas tēlu kā “dabiski revolucionāru” un uzsverot tās draudzīgas attiecības ar krieviem. Režīms izmantoja gan šķiru teorijā, gan arī nacionālajā sentimentā balstītas interpretācijas, lai maksimāli leģitimizētu padomju režīmu, kā arī samazināt vēsturiski pastāvošo spriedzi starp sabiedrības šķirām un dažādām nacionalitātēm, kas dzīvoja Latvijā.⁸²

Vēl izteikta bija Latvijas sabiedrībai raksturīga ģimenes modeļa pārveidošana. “Buržuāziskais” (tradicionālais) ģimenes modelis, kurš balstījās uz idejas par vīrieti pelnītāju un sievieti kā mājas un bērnu uzturētāju, nomainīja ideja par sociālistisko ģimeni ar neatkarīgi pelnošiem sievieti un vīru. Šis modelis likvidēja “atkarības” un “eksploatācijas” attiecības, kuras pirms tam pastāvēja starp vīru un sievu.⁸³ Šajā gadījumā, liels uzsvars tika likts uz savietes spēju un tiesībām aktīvi un produktīvi piedalīties tautsaimniecībā. No vienas puses tas ir saskaņā ar teorētiskajām sievietes emancipācijas idejām, no otrās puses, šī politika bija diktēta pēckara darbaroku nepieciešamībā.

Vēl viens aktīvi komunicēts padomju režīma mērķis bija sociālā taisnīguma sasniegšana. Mērķa sasniegšanas nolūkā, valdība veidoja vairākus likumus, kas atbalstītu mazāk aizsargātas sociālās grupas, pamērām, vientuļās, daudzbērnu mātes. Jaunās sociālas aizsardzības sistēmas ieviešanas sākas jau 1940.gadā, kad tika dibināts Sociālās drošības tautas komisariāts. Pienākumus šajā jomā dalīja Sociālās drošības tautas komsiriāts, valsts kontrolētas arodbiedrības un pilsētu vai apdzīvoto vietu pārvaldes institūcijas. Šo institūciju darba saskaņošana ar PSRS sistēmas darbību bija no Savienības iekšteritorijas deleģēto darbinieku rokās. Saskaņā ar Maskavas institūciju ziņojumiem, latviešu pārvaldes darbinieki uz vietām nebija pietiekami sagatavoti zināšanu un kvalifikācijas ziņā, lai iedarbinātu padomju sociālistisko sistēmu. Tāpēc minētās institūcijas vadīja, lielākoties Krievijas komunistiskās partijas funkcionāri un tos atbalstīja instruktori no Maskavas.⁸⁴

Sovjetizācijas procesu katrā pašvaldībā, pilsētā kontrolēja speciāli izveidotās komitejas. Komitējās darbojas krieviski runājošie partijas locekļi un arodbiedrību līderi. Šīs komitējas arī pārvaldīja mājokļus, līdz ar ko, kontrolēja arī to iedzīvotājus. Lielākās pilsētās, īpaši Rīgā, aktīvi veidoja

---

⁸¹ Ackermann, F., Urbansky, S. “*Reframing Postwar Sovietization: Power, Conflict, and Accommodation*”, *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*, Neue Folge, Bd. 64, H. 3, pp. 353-362

⁸² Runcis, M. “*The Latvian Family Experience with Sovietization 1945–1990*” in “*And They Lived Happily Ever After: Norms and Everyday Practices of Family and Parenthood in Russia and Eastern Europe*”. Central European University Press, 2012

⁸³ Turapt.

⁸⁴ Mertelsman, O., “*The Sovietization of the Baltic States, 1940-1956*”, *Cahiers du monde russe Russie Empire russe Union soviétique États indépendants*, 46(4):959-962.

komunālus dzīvokļus, kur katram iedzīvotājam tika atvelēti četri kvadrātmetri. Virtuves, gaiteni un sanmezgli bija koplietošanā. Lielie privātdzīvokļi, pēc nacionalizācijas, kļuva par komunālajiem. Šādi dzīves apstākļi likvidēja lielāko daļu no privātuma ģimeņu dzīvē.⁸⁵

Tika ieguldīti resursi, lai apmācītu arodbiedrības, kā organizēt sociālo atbalstu trūcīgajiem iedzīvotājiem. Pamatprincips šī jautājuma risināšana bija vispārējās nodarbinātības princips. Arodbiedrībām tika deleģētas arī tiesības noteikt, kam bija nepieciešams sociālais atbalsts. Pamatā Finanšu ministrijas pabalsti tika iedalīti cilvēkiem ar ierobežotām spējām, pensionāriem, grūtniecēm, daudz bērnu mātēm un vientuļajām mātēm. Atšķirībā no pirmskara Latvijas sociālās drošības sistēmas, kura paredzēja atbalstu “strādniekiem un viņu ģimenēm”, pirmais 1944.gada izdots Padomju ģimenes edikts paredzēja, ka atbalstītas bija vientuļās mātes un pašas daudz bērnu mātes. Sieviešu un bērnu sociālais nodrošinājums bija oficiāli izvirzīts kā prioritāte, lai nodrošinātu “spējīgas un veselīgas” nākamās paaudzes veidošanos. Tomēr, bija arī pretēja valsts politika: vientuļiem cilvēkiem un ģimenēm bez bērniem bija jāmaksā papildus nodokļi. Nav datu, kas parādītu, vai šāda valsts politika bija efektīva demogrāfiskās situācijas uzlabošanā. Jaunā ģimenes modeļa veidošanas nolūkā un sieviešu lomas tajā pārveidošanā, svarīga loma bija propagandas materiāliem sieviešu žurnālos (, kuros bija uzsvērtā nepieciešamība atteikties no “buržuāziskajiem” priekšstatiem par sievietes ideālu, kā arī piedāvāja veidus, kā sasniegt padomju ģimenes ideālo paraugu.⁸⁶

Sovjetizācijas ietvaros bija jāpārtrauc jebkādi kultūras kontakti, kuri bija latviešiem pirms otrā pasaules kara. No trijām Baltijas valstīm tika Latvijā nebija gandrīz nekādas ietekmes no ārpussavienības teritorijām. Tā, Igaunijai bija iespēja uztvert Somijas televīziju, Lietuvā bija aktīva katoļu pretestība padomju ideoloģijai, pateicoties robežai ar lielo Poliju. Latvija, robežojoties ar Igauniju, Lietuvu un Krieviju, gandrīz nesaņēma informāciju par ārpasauli. Latviešu izpratni par nepadomju dzīvi lielākoties veidoja atmiņas par starpkaru periodu. Tas arī ietekmēja latviešu reakciju uz sovjetizācijas procesu, ideoloģiju, un vēsturiskā naratīva izmaiņām.⁸⁷

---

⁸⁵ Runcis, M. *“The Latvian Family Experience with Sovietization 1945–1990” in “And They Lived Happily Ever After: Norms and Everyday Practices of Family and Parenthood in Russia and Eastern Europe”*. Central European University Press, 2012

⁸⁶ Latvijas vēsturnieku komisijas raskti. 14.sēj. *The Hidden and Forbidden History of Latvia Under Soviet and Nazi Occupations 1940-1991*” www.president.lv [tiešsaistē; aplūkots 13.11.2019.]

⁸⁷ Turpat.

2. Pētījuma metodoloģija

Pētot kāda vēsturiskā perioda iezīmes, notikumus, var izmantot dažādas pieejas informācijas iegūšanai, apstrādei un pasniegšanai atkarībā no pētījuma mērķa. Viena no tām – pētīt avotus, kas parādīs objektīvās realitātes elementus, mēģināt pēc iespējas vairāk norobežoties no politisko ideju un spēku ietekmes uz realitātes uztveri un atspoguļošanu gan vēsturnieka vidē, gan arī avota izcelsmes laikmetā. Šāda veida analīze sniedz iespēju ieskatīties minimāli, paša vēsturnieka pieredzes prizmas dēļ pārveidotajā pagātnes periodā.

Cita pieeja var būt vērsta uz tieši politisko procesu, ideoloģijas un politiskās varas darbības pētījumu konkrētajā laikā un vietā. Šāda veida pētījumā pētnieks vairāk koncentrēsies nevis uz sabiedrības dzīves rekonstruēšanu visā tās patiesībā, bet gan uz to, kādā veidā tolaik pastāvošā vara mēģināja šo realitāti veidot. Neapšaubāmi, uz tā pamata nevarēs veidot kādus apstiprināmus secinājumus par sabiedrības reālo ikdienas funkcionēšanu, cilvēku reāliem uzskatiem un vērtībām. No otrās puses, tas sniegs dziļāku ieskatu tajā, kādi procesi tika īstenoti sabiedrībā “no augšas”, kādas vērtības, idejas, rīcības veidi bija komunicēti kā “pareizie”, “patiesie”, “progresīvie” utt. Politiskās varas rīcības un ideoloģijas ieviešanas pētījumi kombinācijā ar uz objektīvās realitātes rekonstruēšanas vēršiem darbiem var palīdzēt veikt dziļāku analīzi varas un sabiedrības darbības mijiedarbību, vienu vai citu politisko rīcību efektivitāti vai neveiksmi, sabiedrības attīstības tendenču cēloņiem utt.

Maģistra darba “Latvijas skolu mācību satura sovjetizācijas elementu atspoguļojums LPSR presē 1940.-1953” ietvaros veiktais pētījums būs veidots, vadoties pēc otrās aprakstītās stratēģijas. Tiks pētīts ne tik ļoti, kā sovjetizācijas procesi manifestējas cilvēku ikdiena praksē, netiks apskatīts arī tas, kādas tieši domas bija darbā aprakstāma laika periodā dzīvojošiem Latvijas iedzīvotājiem, nebūs apskatīti arī no sabiedrības “noslēptie” fakti vai procesi. Pētījums tiks vērsts uz to, lai detalizēti analizētu padomju varas stratēģiju sovjetizācijas īstenošana Latvijas izglītības sistēmā.

Lai to paveiktu, tika izmantoti skolotājiem domātā oficiālā periodiska izdevuma “Padomju Latvijas skola” materiāli par 1940.-1953.gadiem, kopā 115 numuri. Izdevums “Padomju Latvijas skola” tika izvēlēts pētījuma veikšanai, jo tas bija lielākais, specializētais izglītības jomas darbiniekiem domāts periodiskais izdevums Latvijas PSR. Tas tika pirmo reizi izdots mēnesi pēc Latvijas PSR uzņemšanas PSRS sastāvā 1940.gada augustā un līdz Vācijas PSRS kara sākumam bija publicēti 10 numuri. Kaut gan žurnāls pārtrauca savu darbību Nacistiskās okupācijas laikā, tā izdošana tika atjaunota jau pēc diviem mēnešiem pēc sarkanās armijas atkārtotās ienākšanas Rīgā 1944.gada oktobrī. Tas liecina par šī izdevuma kā propagandas rīka svarīgumu. Izdevumu publicēja Latvijas laikrakstu un žurnālu izdevniecība tiešā Izglītības komisariātā (kopš 1946.gada Izglītības ministrijas) kontrolē.

Vidējais numura metiens bija ap 6 tūkstošiem eksemplāru. Žurnāla cena svārstījās ar 7.5 rubļiem. Žurnāla apjoms bija ap 80 lapaspusēm 1940. -1941.gadā un 111 lapaspuses sākot ar 1945.gadu. “Padomju Latvijas skola” tika izdota latviešu valodā, tajā tika iekļauti gan latviešu izglītības, zinātnes un politisko darbinieku raksti, gan arī tulkoti materiāli no krievu izdevumiem, kā arī politisko līderu tulkotas runas vai raksti. Zīmīgi, ka darbā apskatītā periodā nebija publicēta neviena Latvijas Komunistiskās partijas līdera runa, izņemot Arvīdu Pelši 1941.gadā. 1953.gada 11. numurā žurnāla pirmo reizi tika publicēts netulkots raksts krievu valodā “*Некоторые приёмы и методы изучения русского языка на уроках по русскому языку в латышских школах*”. Vai šāda tendence pastiprinājās arī turpmāk šī darba ietvaros neizdevās noteikt, jo žurnāla izdevumi pēc 1953.gada nebija pieejami.

Padomju politiskas varas virzītās Latvijas izglītības sistēmas sovjetizācijas metožu noteikšanai tiks veikta divu līmeņu kontentanalīze. Pirmā analīzes līmeņa gaitā tiks analizēts:

- kādas tēmas bija visbiežāk apskatītas izdevumā;
- cik liels īpatsvars bija rakstiem, kuri bija vērsti tikai uz ideoloģisko ideju komunicēšanu;
- cik daudz materiālu bija par skolām aktuāliem metodiskiem jautājumiem bez izteiktā ideoloģijas elementa;
- cik daudz bija kombinēta rakstura rakstu;
- kādiem mācību priekšmetiem vai tēmām pievērsa primāro uzmanību un atvēlēja lielāku teksta apjomu;
- kā publicēto rakstu skaits un raksturs mainījās pētījuma hronoloģiskajā ietvarā.

Lielā uzmanība tika pievērsta arī tam, kāda rakstura oficiāli normatīvie akti tika publicēti žurnālā.

Otrajā analīzes līmenī žurnālā publicētie materiāli tika analizēti, lai noteiktu kādi Josifa Staļina režīmam raksturīgie elementi parādās izdevumā, kādā veidā režīmam svarīgas idejas tika komunicētas, kā mainījās šo elementu pasniegšanas metodes un īpatnības laika gaitā. Darba teorētiskajā daļā tika noteikti sekojošie svarīgie režīma elementi:

- uzsvāra uz zinātnisko materiālismu un visu dzīves jomu “racionalizācija”,
- “zinātniskā” dažādu procesu skaidrošana;
- vēsturiskais determinisms, kas noliedza jebkādu citu iespējamu sabiedrības attīstības scenāriju;
- elitisma elements idejā, ka politiskās rīcības iespējas ir jāatstāj “sociālistiskai” inteliģencei,
- liels uzsvārs uz visas sabiedrības politisko izglītību marksisma –ļeņinisma garā;

- “buržuāziskas” ideoloģijas jēdziena izmantošana lai noraidītu režīmam nevēlamās idejas;
- režīma centieni pakļaut ideoloģiskai reglamentācijai visas sabiedrības dzīves jomas, ieskaitot privāto dzīvi;
- kara draudu vai ienaidnieka tēla izmantošana režīma mērķu sasniegšanai;
- radošās izpausmes stingra kontrole, reglamentācija un izmantošana gan politiskās izglītībā gan līdera kulta stiprināšanā.
- Personības kā priekšzīmīga piemēra, uzvedības modeļa loma;
- Krievijas impērijas kultūras un vēsturisko sasniegumu izmantošana vai noliegšana atkarībā no režīma interesēm.

Darba teorētiskajā daļā noteikto režīma elementu saraksts varēs būt papildināts ar jaunajiem, ja tādi parādīsies žurnāla saturā.

3. Latvijas izglītības sistēmas sovjetizācijas elementi žurnālā “Padomju Latvijas skola” 1940.-1953.gadā”

3.1. Izdošanas pirmais posms: 1940.-1941.g.

Žurnāla “Padomju Latvijas skola” pirmais numurs tika izdots 1940.gada augusta beigās (žurnālā nav norādīts precīzs publikācijas datums, tikai mēnesis). Kā redakcija 1940.gadā tiek nosaukta Latvijas Profesiju kamera likvidācijā. Sākot ar 1941.gada 1. numuru žurnālu publicē VAPP žurnālu un laikrakstu apgādniecība. Sākot ar 1941.gadu žurnāla pirmajā lapā parādās arī uzsaukums “visu zemju proletārieši, savienojaties!”. Žurnāla “Padomju Latvijas skola” pašā pirmā numura pirmās 17 lapaspuses aizņem jaunizkāveidotās Latvijas PSR konstitūcijas teksts. Nevienā citā rakstā netiek minēta Latvijas PSR izveidošana kā atsevišķs atzīmējams vai svinams notikums. Pirmajā izdošanas periodā žurnāla redakciju vadīja divi cilvēki. 1940.gadā par atbildīgo redaktoru kļuva Rīgas 5. vidusskolas direktors⁸⁸ Reinis Liepiņš, bet 1941.gadā sākot ar 1.numuru viņu amatā nomainīja Krišs Grašmanis, kurš vēlāk, 1953.gadā, kļuva par Daugavpils Pedagoģiskā institūta rektoru⁸⁹.

1940.gadā žurnāla numuriem nav strikti noteiktās struktūras. Žurnālā metodiskie materiāli, izglītības jomas vadītāju un darbinieku viedokļi, līderu runas tika publicētas pamīšus. Tomēr, no paša sākuma bija skaidri izdalīta oficiālo rīkojumu/likumu publikācijas sadaļa kā arī sadaļa “Apskats”, kuras tematiskais papildījums gan bija visnotaļ atšķirīgs. Tajā varēja būt iekļauti gan PSRS vai LPSR izdoto grāmatu vai jauno kultūras pasākumu apskati, gan kādu sabiedrisko un politisko institūciju mērķu un darbības apskati.

1940.gada žurnāla 2. numurā publicēja 23.septembrī teikto Tuatas izglītības komisāra Jūlija Lāča runu, ievadot jauno mācību gadu. J. Lāča runas otrajā atkāpe, kur tiek aprakstīta skolas ēka, kuru skolēni ieraudzīs, kā svarīgs elements tika minēts **“sarkanais karogs”**. Pēc tam tautas komisārs atbild uz retorisko jautājumu:

*“Kādēļ tas tā? — Mazie draugi, visa dzīve tagad kļuvusi citādāka. Sarkanais karogs, kas lepni plīvo gaisā, ir visas pasaules darba laužu cīņas un uzvaras karogs. Arī jūs, bērni, tagad ejat dzīvē ar šo karogu, lai cīnītos pret netaisnību un varmācību, lai cīnītos par taisnību un visu darba laužu laimīgu nākotni un lai beidzot uzvarētu.”*⁹⁰

⁸⁸ “Agenskalna ģimnāzijas vēsture” www.avg.lv. [tiešsaistē; aplūkots 20.07.2020.]

⁸⁹ Krišs Grašmanis. latgalesdati.du.lv [tiešsaistē; aplūkots 20.07.2020.]

⁹⁰ Lācis. J. “Ievadot mācību gadu”. Padomju Latvijas skola, Nr.2, 1940.

Te parādās Anitas Pišas minēta sarkana karoga simboliskā loma ideoloģijā. Sarkanā karoga tēls tiek izmantots arī tālāk, lai aprakstītu 1940.gada vasaras notikumus:

“Ar šo karogu 17. jūnijā mūsu zemē ienāca Sarkanā armija, lai palīdzētu mūsu darba ļaudīm atbrīvoties no apspiedējiem un lai pasargātu mūs no kara briesmām. Tagad mēs visi esam droši, ka neviens nevar paņemt mūsu zemi, ne mūsu strādnieku un zemnieku ražotās bagātības: mūsu lielā, varenā Sarkanā armija, kuras rindās stāv arī jūsu tēvi un vecākie brāļi, ir no-modā par mūsu zemi un mieru.”⁹¹

Šajā runas fragmentā parādās arī kara briesmu, militarizācijas elementi. J. Lācis, režīma vārdā, izdara solījumu tautai par drošības garantiju, esot daļai no lielās un varenās savienības, apstiprinoši apgalvoja, ka jau visu skolēnu ģimeņu tēvi un brāļi ir iesaukti Sarkanajā armijā. Tālāk runā seko Latvijas PSRS izveidošanas un “uzņemšanas” PSRS sastāvā procesa apraksts ar režīmam svarīgiem uzsvāriem. Tā, tika minēts, ka savienībai pievienojušās valstis “īsā laikā sasniegušas lielu labklājību un laimīgu dzīvi”⁹², apgalvots, ka “Latvijas tautas vēlētie pārstāvji lūdza Padomju Savienības Augstāko Padomi uzņemt mūsu republiku šai savienībā”⁹³. Runa turpinās ar šķīru cīņas ideoloģisko pamatojumu Latvijā. Tiek izmantoti tādi vārdi un teicieni kā “mūsu lielā Tēvija Padomju Savienība”, “stachanovieši” [oriģināla rakstība], , par skolēnu uzvedības un neatlaidības paraugiem tika minēti Ļeņins un Staļins.⁹⁴ J. Lācis savu runu pabeidza ar uzsaukumu:

“Bērni, rādiet, ka protat augt, mācīties un dzīvot kā brīvi Padomju Sociālistiskās valsts pilsoņi. Jūsu atbalsts un stiprums mācībās un dzīvē arvien būs jūsu Pionieru organizācija, Komunistiska jaunatnes savienība, varenā Komunistiska (boļševiku) partija un Padomju valdība, kas jūs ievēdīs laimīgā, taisnīgā komunisma valstī.” [oriģinālā rakstība lietots “komūnisms”].⁹⁵

Vēršoties tieši pie pedagoģiskiem jautājumiem, 1940.gada 2. numurā tika publicēts arī Jāņa Kronlīna raksts ar nosaukumu “Daži ievērojamāki trūkumi obligātoriskā mācības iekārtojumā”⁹⁶. Ir jāpiemin, ka rasta autors bija Latvijā pazīstams rakstnieks, Latvijas Baptistu draudžu savienība Jaunatnes apvienība priekšnieks 1923.-1930.gados, žurnāla “Kristīgā balss” redaktors līdz 1937.gadam. J. Kronlīns 1944.gadā emigrēja no Latvijas un apmetās uz dzīvi ASV. Trimdā sarakstījis vairākas grāmatas, tai skaitā Latvijas skolām veltītās.⁹⁷ “Padomju Latvijas skolā” publicētajā rakstu Kronlīns sāk ar statistiskiem datiem par izglītības sistēmu 1939./40. mācību

⁹¹ Lācis, J. “Ievadot mācību gadu”. Padomju Latvijas skola, Nr.2, 1940.

⁹² Turpat.

⁹³ Turpat.

⁹⁴ Turpat.

⁹⁵ Turpat.

⁹⁶Kronlīns, J. “Daži ievērojamāki trūkumi obligātoriskā mācības iekārtojumā”, Padomju Latvijas skola, Nr.2 1940.g.

⁹⁷Kronlīns, J. www.letonika.lv [tiešsaistē; aplūkots 25.07.2020.]

gadā. Pēc viņa datiem, kuru izcelsmi viņš nepamato ar atsauci, Latvijā uz okupācijas brīdi darbojās 1804 mācību iestādes, tai skaitā 1616 pamatskolas un 95 papildskolas. Autors kritizē Latvijas trūcīgo bērnudārzu tīklu un to, ka bērnudārzi nedarbojas kā iestādes, kur “darba ļaudis varētu rītos, uz darba vietām iedami, atstāt savus priekšskolas vecuma bērnus”⁹⁸. Viņš izvirza piedāvājumu padarīt bērnudārzus par audzināšanas iestādēm, kuras ir bezmaksas iedzīvotājiem un, kur bērni saņem arī pilnvērtīgu uzturu, kā arī apģērbu, ja tas ir nepieciešams. Kronlīns norāda arī uz to, ka bērni, īpaši lauku rajonos, dzīvo pārāk tālu no skolas, skolu un bērnu dārzu ēkas atrodas privātajās telpās, vājdzirdīgiem un vājredzīgiem bērniem piemērotu mācību programmu neesamību, problēmas ar nesekmību un disciplīnu skolās utt. Visā rakstā nebija pieminēta neviens pozitīvs Latvijas izglītības sistēmas elements.⁹⁹ Raksta nobeigumā tiek pateikts:

“Nav šaubu, ka, ievērojami paplašinot skolu tīklu un tā padarot skolu vieglāk piesniedzamu, tāpat pastiprinot rūpes par skolu apgādību un skolēnu labklājību, realizēsies nevien divdesmit gadu atpakaļ uzstādītais sešgadīgās obligātoriskās pamatskolas princips, bet pilnā apmērā — pēc PSRS parauga — izveidosies arī septiņgadīga un desmitgadīga visai tautai obligātoriska skola.”¹⁰⁰

Šis raksts ilustrē teorētisko pieņēmumu par **iepriekšējā režīma kritiku kā vienu no sovjetizācijas stratēģijām**. Nobeigumā skaidri pateikts, ka visu problēmu risināšanā ir jāseko PSRS veiksmīgajām piemēram. Pētniece Daina Bleiere norāda, ka LPSR skolu sistēma tika maksimāli pietuvināta PSRS sistēmai jau 1956.gadā.¹⁰¹

3.1.1. Vispārēja daļa

Sākot ar 1941.gadu žurnāla saturu sakārto vairākās nodaļās. Parasti pirmā ir “vispārēja daļa” kurā publicē aktuālas LPSR vai vissavienības komunistiskās partijas lēmumus, kongresu materiālus, politisko līderu runas, ziņojumus par kādu Savienībai politiski vai ekonomiski svarīgu tēmu utt. Piemēram, 1941.gada 1. numura “vispārējā daļa” sākās ar žurnāla redakcijas uzrunu lasītājiem par žurnāla un visas Latvijas PSR izglītības sistēmas jauniem mērķiem.

Šī uzruna ir piesātinātā ar padomju ideoloģijas atslēgvārdiem. Tā, tika veidota atsauce uz “progresīviem un revolucionāriem” Latvijas skolotājiem, iepriekšējo pedagoģisko žurnālu neveiksmē vainota “buržuāziskā un plutokrātiskā valdība”, piesaukta PSRS tautu saime utt. Tika

---

⁹⁸ Kronlīns, J. “Daži ievērojamāki trūkumi obligātoriskā mācības iekārtojumā”, Padomju Latvijas skola, Nr.2 1940.g.

⁹⁹ Turpat.

¹⁰⁰ Turpat.

¹⁰¹ Bleiere, D. “Ņikitas Hruščova izglītības reformas un vispārējās izglītības sovetizācija Latvijā”. Latvijas Vēstures institūta žurnāls, Nr.3, 2013.

izteikta pateicība personīgi “biedram Staļinam” par to, ka: “*Staļina Konstitūcijas saules apspīdētai Padomju Latvijas darba tautai paveras plašas kulturālas attīstības iespējas.*”¹⁰²

Tika izmantots arī “pagātnes kritikas” elements. Tā, pirmspadomju skolotāju darba apstākļu raksturošanai tika izmantots Maksima Gorkija citāts par tautskolotājiem:

*«Tālu no kulturālās pasaules un tās interesēm, bez grāmatām un iespējas sekot inteligentās domas attīstībai, pilnīgā tumsībā, starp pusmežoņiem, saņemot niecīgu atalgojumu, nepietiekoši ēdot un dzerot, padoti dažādu «sādžas varas vīru», kā kulaku v. c. izsmieklam, klusie tautas druvas darbinieki neatlaidīgi sviež sēklu neuzartā zemē, kas pilna māņticības un aizspriedumu pret zinātni; strādā ilgus gadus ziedojot savas sirds asinis un nervu spēku un nomirst, nomocījušies darbā, nomirst klusu, kā dzīvojuši, nevienam nezināmi, neviena neapraudāti un nealgoti par savu lielo zemes pārveidošanas darbu.»*¹⁰³

Citātam netika sniegts ne hronoloģiskais ne ģeogrāfiskais konteksts. Netika norādīts, no kāda Gorkija darba vai, kādas runas citāts tika ņemts, bet redaktora komentārs norāda uz to, ka šāds apraksts ir aktuāls līdz pašai padomju varas nodibināšanai (nav norādīts kur). Šis kritiskais skats turpinās ar Ļeņina citātu par padomju varas skatījumu uz tautas skolotāju:

«Tautskolotājs pie mums jānostāda tādā augstumā, kādā viņš nekad nav stāvējis, nestāv un nevar stāvēt buržuāziskā sabiedrībā. Tā ir patiesība, kas neprasa pierādījumus. Pēc tāda lietu stāvokļa mums jācenšas sistemātiski, ar neatlaidīgu darbu kā viņa garīgā līmeņa celšanā, tā vispusīgā sagatavošanā patiešām augstam pienākumam, un galvenais, galvenais un galvenais — viņa materiālā stāvokļa celšanā.» (Ļeņins, XXVII sēj., 489. lpp.)¹⁰⁴

Šajā citātā arī parādās iepriekšējās sabiedrības iekārtas kritika un īpašas, neviena cita nepaveicamas padomju režīma lomas izcelšana. Citāts arī uzrunā jebkura cilvēka vēlmi pie labākiem dzīves un darba apstākļiem.

Šajā rakstā tiek definēts arī svarīga skolas kā politiskas audzināšanas vietas funkcija. Tas tika izdarīts atsaucoties uz vēl vienu Vladimira Ļeņina citātu:

“Viena no tādām buržuāzijas lišķībām ir pārlicība, ka skola var stāvēt ārpus politikas. Jūs labi zināt, cik melīga ir šī pārlicība. Un buržuāzija, kas izbīda šo tēzi, pati skolas darba centrā stādīja savu buržuāzisko politiku un centās skolas darbu nostādīt tā, lai izaudzinātu paklausīgus un veiklus buržuāzijas kalpus, cenšoties visu izglītību no augšas līdz apakšai, pat vispārējo apmācību,

---

¹⁰² “Jauni uzdevumi – jauni ceļi”. Padomju Latvijas skola, Nr.1 1941.g..

¹⁰³ Turapt.

¹⁰⁴ Turapt.

novest pie paklausīgu un veiklu buržuāzijas kalpu, kapitāla vergu un gribas pildītāju audzināšanas, nemaz nerūpējoties par to, lai skola būtu ārpusšķiru personības ierocis.» (Ļeņins, XXIII sēj. 474.—5. lpp.)¹⁰⁵

Redakcija arī kritizēja Latvijas skolēnu zināšanu līmeni dabaszinātnēs un vēsture, norādot, ka tās ir daudz zemākas pēc 11 gadu programmas, nekā pēc 10 gadiem citās padomju republikās. Tika kritizēts arī vairāku svešvalodu, īpaši latīņvalodas, rokdarbu pasniegšanas pārmērīgais apjoms. Tiek norādīts, ka lai sasniegtu LPSR skolu virsmērķi – *«sagatavot vispusīgi attīstītus komunistiskās sabiedrības locekļus»* - ir nepieciešams palielināt politiski- sabiedrisko priekšmetu īpatsvaru skolas programmā.¹⁰⁶

Raksts, kurā vēl tiek pieminēti un kritizēti *“vecās skolas piekritēji”* un piesaukts *“izcils PSRS skolu piemērs”*, noslēdzas ar rezumējumu: *“Musu partija, padomju valdība un personīgi biedrs Staļins ļoti rūpējas par bērniem, skolu un skolas darbiniekiem. Tanī pat laikā viņi uzstāda skolai lielas prasības — audzināt no mūsu bērniem vispusīgi izglītotus, kulturālus pilsoņus, sociālistiskās dzimtenes patriotus, cienīgus komunistiskas sabiedrības cēlējus”*¹⁰⁷ un žurnālam *“Padomju Latvijas skola”* ir liela loma šo uzdevumu paveikšanā. Rakstā skaidri redzama vadoņa lomas izcelšana, atsauce uz citām PSRS autoritātēm.

Šajā pat numurā redakcijas uzrunai seko Maskavā prominentā izglītības darbinieka, pedagoģisku augstskolu vadītāja un, vēlāk (no 1944.gada), žurnāla *“Sovjetskaja Pedagogika”* (Padomju pedagoģija) redaktora¹⁰⁸ prof. I.A. Kairova raksts *“Staļins par komunistisko audzināšanu”*. Rakstā prof. Kairovs apraksta vērtības, kurām ir jāpiemīt komunistiskās sabiedrības loceklim un kā tās ir jāaudzina. Tiek definēts, ka laba komunistiskās sabiedrības veidošanai ir nepieciešama *“prāta un politehniskā”* izglītība, tikumiskā, estētiskā un fiziskā audzināšana.¹⁰⁹

Kairova pārspriedumi par šo tēmu tiek balstīti ne tikai Staļina, bet arī Marksa, Engelsa un Ļeņina darbos, par ko liecina tekstā ievietotas atsauces, tomēr Staļina loma tiek izcelta: *“uz visiem šiem piecu grupu jautājumiem biedrs Staļins, turpinot Marksa, Engelsa un Ļeņina mācību, deva izsmelošus norādījumus, zinātniski pamatoja un attīstīja to, cīņā atvairīja mēģinājumus izkropļot Ļeņina mācību par kultūru un audzināšanu, par skolu un skolotajiem, apbruņoja mūsu skolu, skolotājus un pedagoģijas darbiniekus zinātnes atrisināšanai komunisma garā.”*¹¹⁰ Jau šajā īsajā

---

¹⁰⁵ *“Jauni uzdevumi – jauni ceļi”*. Padomju Latvijas skola, Nr.1 1941.g..

¹⁰⁶ Turpat.

¹⁰⁷ Turpat.

¹⁰⁸ Большая советская энциклопедия, гл. ред. А. М. Прохоров. 3-е изд. Советская энциклопедия, 1969—1978. в БСЭ

¹⁰⁹ Kairovs, I.A., *“Staļins par komunistisko audzināšanu”*. Padomju Latvijas skola, Nr. 1, 1941

¹¹⁰ Turpat.

atkāpē parādās teorētiskajā daļā definētas Staļina perioda padomju režīma iezīmes: **svētie raksti (Ļeņina mācība), Staļina vadoša loma visās valsts dzīves jomās, centieni “zinātniski” skaidrot visus jautājumus, militārā leksika (apbruņoja, cīņā atvairīja), ienaidnieka esamība (mēģinājumi izkropļot Ļeņina mācību).**

Tālāk raksts tiek būvēts uz vairāku Ļeņina un Staļina ideju izklāstu. Tā tiek minēts, ka *“Ļeņins prasa, lai mūsu jaunatne mācītos marksismu”, “biedrs Staļins, attīstot un turpinot Ļeņina mācību [...] prasa no mūsu jaunatnes, no visiem padomju ļaudīm neatlaidīgu darbu zinātņu piesavināšanā”, “biedra Staļina vārdi, ka bez revolucionāras teorijas nevar būt revolucionāras kustības, ir katra Padomju Savienības zinātniska darbinieka darba pamats”* utt. Tiek piedāvāta arī Staļina veidotā ļeņinisma definīcija: *“cīņa par jaunas sabiedrības celšanu izveidotu teorētisku pamatmācību. Ļeņinisms ir visu zemju revolucionāras strādnieku kustības pieredzes sakopojums. Šī pieredze ir tā vadošā zvaigzne, kas apgaismo praktiķu ceļu viņu ikdienas darbā un rāda viņiem virzienu”*.¹¹¹ Ir arī jāatzīmē izteikti tēlaina, vietām pat patētiska valoda, kurā tiek rakstīts par padomju vadoņiem, viņu idejām, ideoloģiskam nostādnēm. Arī šajā rakstā atkal tiek kritizēti tie skolotāji (kadri), kas nevēlas mainīt (celt) savu kvalifikāciju. Tie skolotāji, kas vēlās palikt pie vecajām pasniegšanas, audzināšanas metodēm tiek saukti par *“bezperspektīviem darītājiem, kas akli, mehāniski izpilda rīkojumus no augšas”*¹¹².

“Biedrs Staļins”, tā konsekventi tiek pieminēts vadonis, balstoties uz Ļeņina idejām augstskolu darbinieku pieņemšanā Kremļī 1938.gada 17.maijā, definēja arī to, kas ir “progresīva zinātne”: *“zinātne, kas nenorobežojas no tautas, bet tautai kalpo, nodod tautai visus iekarojumus, zinātne, kas apkalpo sabiedrību nepiespiesta, bet labprātīgi un ar prieku. [...] zinātne, kas atver durvis mūsu zemes jaunajiem spēkiem, kas atzīst, ka nākotne pieder zinātnieku jaunatnei”*¹¹³ Jaunieklautajās teritorijās šīs citāts varētu pamatot vecākas paaudzes izglītības un zinātnes jomas darbinieku autoritātes mazināšanu. Jau ilgi strādājošajam zinātniekam vai skolotājam visas iepriekš minētas nostādnes deva divas izvēles: paziņot par savu piekrišanu ļeņinisma idejām, vai arī kļūt par “atpalikušo” vai vismaz “neprogresīvo” kadru.

Analizējot šo rakstu bija jākonstatē, ka pirmās četras raksta lapaspuses aizņem dažādu Staļina runu citēšana vai pieminēšana (ar atsaucēm) un katrā atkāpē ir vismaz vienu reizi minēts vārdu salikums “zinātnes piesavināšanās” kā svarīgākais zinātnieku un citu darba ļaužu uzdevums. Sākot ar raksta piekto lapaspusi parādās arī vārdu salikums “komunistiskās ideoloģijas piesavināšanās”, kā arī divās rindkopās uzmanība tiek pievērsta Marksa un Ļeņina domām par “politehnisko” izglītību un

---

¹¹¹ Kairovs, I.A., *“Staļins par komunistisko audzināšanu”*. Padomju Latvijas skola, Nr. 1, 1941

¹¹² Turpat.

¹¹³ Turpat.

tās nozīmi. Pēc tam seko Staļina citāti par jēdzienu “politehniskā” izglītība no dažādām runām un rakstiem, par internacionālo mācību, sociālistisko disciplīnu kā cieņu un mīlestību pret kopīpašumu, komunistisko morāli.¹¹⁴ Raksta noslēgumā prof. Kairovs izmanto jēdzienu “staļiniskais laikmets” un uzsver to, ka tajā ir izaugusi īpaša paaudze. Staļina mācības būtību viņš arī rezumē “Staļins māca padomju ļaudīm būt tādiem kā Ļeņins”. Ir jāatzīmē, ka visās 12 lpp. nav nekādu konkrētu praktisku ieteikumu skolotāju darbam. Lielākoties tie runāts abstraktos jēdzienos “jaunatne”, “zinātne”, “sabiedrība” utt. Teksta beigās tiek konstatēts, ka “mūsu jaunatnes” audzināšana vēl ir vērojamas “pagātnes atliekas”, bet netiek izvirzīti ne priekšlikumi, ne norādījumi, kā ideoloģiskās nostādnes īstenotu praksē.¹¹⁵

Žurnāla “vispārējā sadaļā” bija publicēti arī raksti, kuriem nebija tiešās saistības ar pedagoģisko darbu. Tie, parakst, vēstīja par kādiem politiskiem savienības lēmumiem vai ideoloģiski svarīgiem notikumiem. Tā, 1941.gada 2.numurā kā pirmā tika publicēta “sakarā ar b. Maļenkova ziņojumu pieņemtā Vissavienības XVIII VK(b)P konferences rezolūcija “Partijas organizācijas uzdevumi rūpniecības un transporta nozarēs””. Rezolūcijā tiek uzsvērti Padomju Savienības rūpniecības un transporta nozares panākumi virzībā uz trešās piecades plāna izpildīšanu. Tiek publicēta statistika par ražošanas pieaugumu 1940.gadā salīdzinājumā 1939.gadam, īpaši izcelta metālapstrādes nozare. Kā problēmatiskās nozares tiek nosauktas lokomotīvu un vagonu būvniecība, elektriskā rūpniecība, mežu, papīra, zivju un būvmateriālu rūpniecība, naftas rūpniecība. Rezolūcija netika minēts ne vārds “skola”, ne ar izglītības nozari saistītie jēdzieni.¹¹⁶

Pēc tam, citu starpā, lasītāji varēja uzzināt par likumu par PSRS budžetu 1941.gadam, redakcijas uzrunu lasītājiem par nepieciešamību ātrāk pārkārtot izglītības sistēmu pēc padomju parauga, kā arī lasīt T. Čugujeva rakstu “Engelsa domas par bērnu audzināšanu” un Makarenko rakstu “Attiecības, stils un uzturēšanas kolektīvā”. Ir jāatzīmē, ka tieši A.S. Makarenko pedagoģiskai sistēmai tika veltīti trīs raksti darbā apskatītajā periodā, bet pedagoga vārds tika pieminēts vairākos ar audzināšanu saistītos rakstos.

Savukārt, 5.numurā citu starpā tika publicēta uz to brīdi LKP CK sekretāra propagandas un aģitācijas jautājumos Arvīda Pelšes runa Jelgavas lauksaimniecības akadēmijā “Inteliģences uzdevumi laukos”. Runā ir bagāta ar cildinošiem epitetiem. Tā Ļeņins un Staļins ir visspilgtākie, izcilie, ģeniālie, garanta klintis, Staļins tika nosaukt arī par 20.gadu simteņa ģēniju. Ļeņina- Staļina boļševiku partija ir varena, jaunrades spēka pilna, slavēta, teiksmains brīnumdaris. Padomju valsts

---

¹¹⁴ Kairovs, I.A., “*Staļins par komunistisko audzināšanu*”. Padomju Latvijas skola, Nr. 1, 1941

¹¹⁵ Turpat.

¹¹⁶ Maļenkovs, “*Partijas organizācijas uzdevumi rūpniecības un transporta nozarēs*” Padomju Latvijas skola, Nr. 2 1941.g.

saulainā, bet marksisma-ļeņinisma mācība ir visprogresīvākā zinātne.¹¹⁷ Pirmais runas uzdevums bija skaidrot jaunās padomju republikas izglītības darbiniekiem inteliģences attiecības ar padomju režīmu un tās vietu un uzdevumus tajā. Runa sākas ar īsu skaidrojumu par boļševiku partijas un “vecās” inteliģences attiecībām. Atbildība par inteliģences vajāšanām, kuras gan netika nosauktas tā tieši, tika uzlikta pašam buržujiski-kapitālistiskā laikmeta inteliģences slānim. Tam tika pārmesta gan to izcelsme: “*smalkās sugas cilvēki, muižnieku, rūpnieku, tirgotāju, kulaku, zilo, pelēko un melno baronu dēli – pa druskai arī meitas*”¹¹⁸, turīgums: “*tikai ar labām biksēm vai brunčiem varēja sēdēt uz skolu un augstskolu soliēm*”¹¹⁹ darbu negodīgums: “*inteliģence bija nākusi no mantīgajām širām, bija atkarīga no tām, ar sirdi un dvēseli kalpoja un apkalpoja buržuiskās pasaules saimnieku nelielo saujiņu.*”¹²⁰ Pelše pārmet “rafinētām dvēselēm” arī tautas nodevību Oktobra revolūcijas sākumā un raksturo viņus kā “*sabiedrības atkritumus vēstures mēslu bedrē un Jūdiem, kas pārdod savu dvēseli tautas ienaidniekiem*”¹²¹.

Pēc vecās buržujiskās inteliģences kritikas, Pelše pievēršas runas otrajam tematam - jaunajam, varenās boļševiku partijas veidotās sabiedrības slānim – padomju inteliģencei. Tie ir zemnieku, strādnieku bērni, kas padomju valstī ķeras pie zināšanu apgūšanas. Šī inteliģence roku rokā iet ar padomju tautu un Komunistisko partiju. Šis slānis un partija tiek slavēti par to, ka jaunajā Krievijā vairs nav ne ubagu ne klaidoņu. Tomēr, kā uzsvēra Pelše, latviešu inteliģence vēl nevarēja sevi saukt par daļu no padomju inteliģences, bet tā tāda var kļūt. Vai tā notiks apliecinās latviešu inteliģences darbi, kas noritēs saskaņā ar Staļina konstitūciju valstī, kurai mieru dāvāja “*ģeniālā Staļina ārpolitika*”. Par pamatu pārlicēbai, ka latviešu inteliģence atbalstīs padomju režīmu tika piesauktās latviešu tautas revolucionārās tradīcijas, kā arī tas, ka latviešu tauta tikpat daudz cieta no apspiedējiem kā krievu tauta, kā arī Pelše ir pārliecināts, ka lielāka latviešu inteliģences daļa jau uzsākusi darbu pie Latvijas PSR celtniecības. Tiem, kuri vēl minstinās un nav pārliecināti, vai pieslēgties padomju varai, viņš iesaka pārāk ilgi nedomāt.¹²²

Runas trešajā daļā Pelše pievēršas lielā Staļina uzdevumam latviešu tautai: tuvākajos gados pārvērst LPSR no agrārās valsts par augsti industriālo zemi. Un šajā procesā ir jāstiprina arī lauksaimniecība. Līdz ar ko “*katra godīga inteliģenta pienākums ir palīdzēt jaunājiem zemes īpašniekiem [padomju tautai] iegūt augstu, lielu ražu, mācēt pārvarēt dabu, izspiest no tās visu to, ko tā spēj dot, kā arī mācīt pildīt savu pienākumu pret sociālistisko valsti*”¹²³. Tas arī ir lauku

---

¹¹⁷ Pelše, A. “*Inteliģences uzdevumi laukos*”. Padomju Latvijas skola. Nr.5 1941.g.

¹¹⁸ Turapt.

¹¹⁹ Turapt.

¹²⁰ Turapt.

¹²¹ Turapt.

¹²² Turapt.

¹²³ Turpat.

skolotāju un lauksaimniecības akadēmijā izglītoto speciālistu pienākums. Runu Arvīds Pelše pabeids ar uzsaukumu:

*“Biedri! Strādāsim kā strādāja Ļeņins, kā strādā Staļins, atdodot tautai visus savus spēkus, enerģiju, gribu un spējas. Tad mēs veiksīm lielos vēsturiskos uzdevumus un šodienas darbus, tad mēs attaisnosim lielo uzticību un palīdzību, kādu dod vecākās Padomju republikas un ātrā laikā iegūsīm vienu no pirmajām _ vietām Padomju Sociālistisko Republiku Savienības lielajā tautu saime.”*¹²⁴

1941.gada 6.numurā “vispārējā daļā”, uz uzrunu skolotāju kvalifikācijas celšanai veltītā referāta fona, zināmā mērā izceļas latviešu rakstnieka, Kārļa Ulmaņa kritiķa un nelegālās Latvijas Komunistiskās partijas biedra, no 1940.gada LPSR Augstākās padomes deputāta¹²⁵J. Niedras (vēlāk Niedres) referāts skolotājiem “Latviešu literatūra”. Savā referātā Jānis Niedra piedāvā pārvērtēt visu latviešu literatūras mantojumu “*marksistiskās kritikas gaismā*”. Autors arī piemin Latvijas PSR rakstnieku savienības iecerēto īso latviešu literatūras kursu, kuram bija jābūt publicētam 1941.gada rudenī, un jāsniedz “zināmu skaidrību literatūras vēstures jautājumos”. Kā referāta pamata uzdevumu J. Niedra definē nepieciešamību apspriest galvenās grūtības “*sastādot jauno literatūras vēsturi*”.¹²⁶

Lielākās problēmas 1941.gadā pēc Jāņa Niedras domām ir, pirmkārt, “buržuiskā” Latvijā vienu rakstnieku nepelnītā izcelšana citu rakstnieku vidū. Tā, tiek minēts rakstnieks Jēkabs Zvaigznītis, kurš saņēma apbalvojumus par darbiem, kurus nemaz neesot uzrakstījis. Niedra uzsver Zvaigznītes kalpošanu vācu muižniecības interesēm. No otrās puses, kā netaisnīgi kritizētais tiek minēts Krišjānis Valdemārs, kas, Niedras prāt, bija tautas interešu aizstāvis.¹²⁷

Kā otrā problēma tiek nosaukta tieksme meklēt veco autoru darbos revolūcionāro elementu, un tādu neatrodot, svītrot rakstniekus no padomju literatūras. Tā, Niedra kritizē centienus no revolūcionāra skatu punkta analizēt Blaumaņa, Ausekļa, Pumpura un Raiņa darbus. Viņš kritizēja arī domu, ka Padomju Latvijas literatūras vēsture būtu jāsāk ar 1940.gadu, atstājot pārējo vēsturē kā nederīgo.¹²⁸

Trešā problēma ir, ka buržuāziska literatūras vēsture nepievērsa uzmanību rakstnieku “sabiedriskajai bāzei” un “vēsturiski saimnieciskajiem apstākļiem”. Līdz ar to, nebija pievērsta uzmanība marksisma teorijā svarīgai idejai par materiālo bāzi un ekonomisko, ražošanas attiecību

---

¹²⁴ Pelše, A. “*Inteliģences uzdevumi laukos*”. Padomju Latvijas skola. Nr.5 1941.g.

¹²⁵ Niedre, J. “*Latviešu literatūra*”, Padomju Latvijas skola, Nr. 6., 1941.g.

¹²⁶ Turpat.

¹²⁷ Turpat.

¹²⁸ Turpat.

ietekmi uz visu sabiedrības dzīvi un vēstures gaitu. Noklusēta, pēc Niedras domām, bija arī latviešu tautas alkas pēc revolūcijas un brīvības.¹²⁹

Tiek nosauktas “labākie” pirms padomju laika izdotie literatūras vēstures darbi. Tie, pēc Jāņa Niedras domām ir: A. Upīša „Jaunākā latviešu rakstniecības vēsture” un Teodora Zeiferta „Latviešu rakstniecības vēsture”. Citiem “plutokrātiskā režīma darbiem”, referāta autora prāt, piemīt viens un tas pats trūkums – tie atspoguļo literatūras darbus un rakstniekus režīmam labvēlīgajā gaismā.¹³⁰ Ir jāatzīmē, ka šī īpašība piemīta arī turpmākajam laikmetam.

Noslēgumā Jānis Niedra piedāvā šādu skatījumu uz literatūras vēstures veidošanu:

“Jaunajai latviešu literatūras vēsturei jāatspoguļo mūsu tautas radošie spēki lielās garīgās radīšanas spējas un bagātā valoda. Rakstnieku darbos jāatrod sabiedriskas pretrunas, sava laika saimniecisko apstākļu un ideju ietekme. Rakstniecība mums jāizprot kā sava laika latviešu tautas radītāju spēku izteicēja līriskā, episkā un drāmatiskā dzejā. Rakstnieki ir vienmēr cieši saistīti ar savu laikmetu un tautu, viņu darbos atspoguļojas sava laika cilvēku sabiedriskās attiecības, psīche un uzskati par dzīves parādībām. Un tā kā rakstnieks vienmēr pieder savam laikmetam un šķirai, tad, novērtējot rakstnieku darbus, jāatrod tie šķiriskie un laikmetiskie pamati, kas nosaka viena vai otra rakstnieka darbu.” [saglabāta oriģināla rakstība]¹³¹

Kā arī pieskarās jauno padomju rakstnieku lomai:

*“Padomju iekārtas rakstnieks vairs nav tikai dzīves attēlotājs, bet arī sociālistiskās celtniecības līdzveidotājs. Šis padomju rakstnieku tips vēl nav izveidojies, kaut arī vairākos darbos jau sastopam jaunās dzīves attēlojumu un cilvēkus.”*¹³²

3.1.2. Metodiskā daļa

Žurnāla “metodiskā daļā” publicēja skolas vadīšanas vai priekšmetu pasniegšanas, audzināšanas jautājumiem veltītus rakstus. Šie raksti, salīdzinot ar “vispārējā daļā” publicētiem rakstiem par līdzīgu tematiku, caurmērā bija praktiskāki, kāda konkrēta jautājuma atrisināšanai domāti. Ir jāatzīmē, ka šī daļa nevienā no numuriem nebija visapjomīgākā. 1941. gadā metodiskajā sadaļā tika publicēti tādi raksti kā “Kā gatavoties kontrolpārbaudījumiem” (R. Miķelsons; Nr.2, 1941.g.), “Kā strādāt ar vēstures grāmatu 3.-4.klasē” (I. Gittis; Nr.2, 1941.g.), “Daži vārdi par latviešu valodas mācīšanu skolās” (M.Andersone; Nr.3, 1941.g.), “Vēstures kursa atkārtošana 5. klasē” (P.

---

¹²⁹ Niedre, J. “Latviešu literatūra”, Padomju Latvijas skola, Nr. 6., 1941.g.

¹³⁰ Turpat.

¹³¹ Turpat.

¹³² Turpat.

Rozenfelds, Nr.5, 1941.g.), “Stila kultūra skolēnu domrakstos” (J. Āboliņš, Nr.6 1941.g.), “Konstitūcijas mācīšana LPSR skolās 40./41.m.g.” (J.Jansons; Nr.8, 1941.g.) utt. Kopumā, pirmajos žurnāla 10 numuros tika publicēti tādu priekšmetu kā vēstures (6), latviešu valodas un literatūras (6), fizikas (1), svešvalodas (2), ģeogrāfijas (1), matemātikas (1), dabaszinību (3), PSRS konstitūcijas (1), ķīmijas (1) un fizikultūras (1) tēmām veltīti raksti. Okupācijas pirmajā gadā vēl nav paspējuši pievērsties krievu valodas pasiešanas jautājumiem, bet turpmākajos posmos tie kļūs par bieži apspriestiem žurnālā.

3.1.2.1.Vēstures un PSRS konstitūcijas pasniešanas metodika

Vēsture ir jebkuram politiskajam režīmam visnotaļ svarīgs priekšmets. Tajā tiek veidota skolēnu, un vēlāk arī pilntiesīgo valsts pilsoņu pašapziņa, identitātes izpratne un kolektīva atmiņa. Vēstures programmas skolās bieži tiek politiski ietekmētas, un, jo vairāk režīms nosliecas autoritārisma un totalitārisma virzienā, jo vairāk tas cenšas regulēt vēstures stundu saturu. Līdz ar to, nav pārsteigums, ka tieši šī priekšmeta pasniešanas metodikai veltīti raksti ieņem vienu no līdera pozīcijām. Tāpat svarīga apskatītajā laika posmā bija iepazīstināt okupētas teritorijas iedzīvotājus ar PSRS konstitūcijas, līdz ar to ideoloģiskā pamata, saturu. Ieviešot mācību priekšmetu “PSRS konstitūcija” tika sasniegti gan skolēni, gan arī viņu vecāki, kuri vienā vai otrā veidā piedalās savu bērnu izglītības procesā. 1940.-1941.gadā publicētie raksti tika veltīti vēstures zinātnes un pasniešanas ideoloģijai, stundu pasniešanas metodikai un “pareiziem” uzsvāriem, kā arī tika publicēti tulkotie fragmenti no PSRS (Krievijas) skolās izmantotajām grāmatām.

Žurnāla paša pirmajā numurā tika publicēts 5 lapaspušu garš raksts “Piezīmes par vēstures mācību”. Raksta autors tiek identificēts tikai kā “E. D.” Pašā raksta sākumā vēlreiz tiek definēts LPSR skolu mērķis – audzināt režīma ideoloģijai paklausīgus pilsoņus, un norādīta arī vēstures loma šajā procesā:

“Pārejot no kapitālistiskās valsts sociālistiskā valstī, skolai LPSR arī jāklūst par iestādi, kas audzina jaunās valsts pilsoņus ne tikai pārejas formai — sociālistiskai sabiedrībai, — bet gan tālākai attīstības pakāpei — komūnismam. Tāpēc arī vēsture, kas rāda sabiedriskās struktūras attīstību, nedrīkst palikt ar veco vielu un garu, kas kalpoja šķiru valstī kapitālistu varas atbalstam un cildināšanai.”¹³³

Rakstā arī pievērsas pirmsokupācijas vēstures zinātnes un arī mācību priekšmeta satura kritikai. Tiek pārņemts tas, ka pirms padomju laikiem vēsture nepietiekami atspoguļoja šķiru cīņas

---

¹³³ “Piezīmes par vēstures mācību”, Padomju Latvijas skola, Nr.1, 1940.g.

jautājumi, vai arī to atspoguļoja vienīgi kapitālistiskais sistēmai izdevīgā veidā. Šāds vēsturisko notikumu atspoguļošanas veids ir jāizskauž.¹³⁴

Tālāk seko atsauce uz lielo Tēviju PSRS kā jau iegūto patiesu zināšanu avotu. Tiek pausts, ka Latvijas skolām ir jāpārņem visas PSRS skolās pasniegtās zināšanas, ko tās bija būvējušas jau 20.gadus. Vēstures pasniegšanas pamatā, tādā interpretācijā, ir skaidra hronoloģijas pasniegšana, liekot skolēniem iemācīties un atcerēties svarīgus notikumus un datumus, vēsturiskās personības, kas ir vienīgais ceļš uz vēstures mehānismu izpratni. Šāds lēmums tika pieņemts 1934.gada 16.maijā Tautas Komisāru Padome VKP Centrālā Komitejā.¹³⁵

Sekojošā lēmumam tika piedāvāts vēsturi pasniegt sākot ar jauniem laikiem, jo *“jauno laiku vēsture ir visbagātākā pēc satura un vislielākā nozīme Eiropas attīstības gaitai”*¹³⁶ Un iedalīt skolas programmu trijos posmos: 1. Franču revolūcija (1789.) līdz franču prūšu karš (1870.g.) – kapitālisma uzvaras, nostiprināšanas un buržuāzisko revolūciju posms; 2. Parīzes komuna (1871.g.) līdz Oktobra revolūcijai (1917.g.)- proletārisko revolūciju un kapitālisma sabrukuma sākuma posms, un 3. jaunā cilvēces vēstures ēra pēc Oktobra revolūcijas.

Trešajā saturiskajā posmā, kura sākums, attiecībā pret apskatāmo periodu, nebija tālā vēsture – tieši 23 gadus atpakaļ – tika piedāvāts apskatīt sekojošas tēmas: divu sistēmu – iznīkstošā kapitālisma un dzimstošā sociālisma - cīņa, Vienā cīņas pusē izceļāmi tādi notikumi kā politiskās un saimnieciskās krīzes kapitālisma zemēs, fašisms un cīņa par kolonijām, otrajā: *“pilsoņu kara un intervencijas periods PSRS, pirmās piecgades un otrās piecgades sākuma periods PSRS, sociālisma uzvarošās celtniecības periods mūsu zemē, pēdējo kapitālisma atlieku iznīcināšanas periods, sociālistiskās industrijas uzvaras un uzplaukuma periods PSRS; sociālisma uzvaras sādžā, kolhozu un sovhozu periods (Staļins, Kirovs un Zdanovs). [kā arī] otrais imperiālistiskais karš [raksts publicēts vēl pirms Vācijas PSRS kara sākumam].”*¹³⁷Tika piedāvāts šo posmu noslēgt ar VIII Padomju kongresā (žurnālā publicētais jēdziens) pieņemto jauno PSRS konstitūciju, kurā tika pasludināta sociālisma uzvara un pārejas uz komunismu sākums.¹³⁸

Tālāk rakstā tiek sīkāk izskatīts pirmais no piedāvātajiem posmiem, skaidrojot kā būt “pareizi” interpretēt katru no procesiem no marksisma skatu punkta. Raksts ir norauts nelogiskajā vietā. Tiek pausts: *“Skolēniem jāparāda, ka franču buržuāzija tai laikā — vēsturiski ņemot — ir progresīvs spēks. Viena viņas daļa drīz vien kļuva kontrrevolucionāra (tās pārstāvji fejāni), otra*

---

¹³⁴ “Piezīmes par vēstures mācību”, Padomju Latvijas skola, Nr.1, 1940.g.

¹³⁵ Turpat.

¹³⁶ Turpat.

¹³⁷ Turpat.

¹³⁸ Turpat.

daļa drīz vien taisīja evolūciju no revolūcijas uz kontrrevolūciju (žirondisti), bet jakobiņi bija sava laikmeta revolūcionārās šķiras — buržuāzijas noteiktākie pārstāvji, viņi, masu uz priekšu virzīti un atbalstīti, noveda revolūciju līdz galam, bet viņus gāza kontrrevolūcionārā buržuāzija. Ar 9. termidoru 1794. g. beidzās buržuāziskā revolūcija Francijā XVIII g. s.”¹³⁹ Iespējams bija paredzēti līdzīga satura raksti turpmākajos numuros, bet tādi nav sekojuši ne 1940. ne 1941. gadā.

1941.gada 1. un 2. numuros tika publicēts I.Gitta raksts par tikko iznākušo A.V. Šestakova sastādīto “Īso PSRS vēstures kursu” un tā izmantošanu 3.-5.klašu skolēnu apmācībai. Ņemot vērā, ka tik ātri pēc okupācijas nebija iespējams sagatavot kvalitatīvas mācību grāmatas, tas bija vienīgais materiāls, kuru jaunā valdība varēja piedāvāt skolām, lai mācību process noritētu saskaņā ar ideoloģiskiem uzstādījumiem. Kaut gan raksta autors kritizē kursa tekstu kā nepiemērotu tik jauniem skolēniem, tiek nevis ieteikts skolotājiem vērsties pie citiem avotiem, bet stingri pie tā pieturēties. Tiek sniegtas detalizēti norādījumi, ka palīdzēt skolēniem un skaidrot nesaprotāmus jēdzienus un sarežģītas teikumu konstrukcijas. Piemēram, ja grāmatā tiek rakstīts:

*“Pēc pirmajām kara neveiksmēm Jānis atklāja lielo bajāru dzimtkungu nodevību.”*¹⁴⁰

Tad skolotājam būtu jāpārfrazē šādi: *“Krievu karapulki cieta daudz neveiksmju, un cars iztulkoja to tādi, ka kara vadoņi nepareizi rīkojušies. Šie kara vadoņi bija no bajāru vidus.”*¹⁴¹ Tomēr, tika atzīmēts, ka svarīgākais skolotāja stāstījumā ir pieturēties pie grāmatas plāna un nav pieņemams, ja skolotāja skaidrojums iekļaus grāmatā nesniegto informāciju¹⁴². Šāda veida pasniegšana nodrošinātu to, ka skolēni saņemtu tikai no augšas apstiprinātu informāciju.

Ir zīmīgi, ka visi rakstā minēti stundu piemēri attiecās uz Krievijas vai pasaules vēsturi, tā tiek minēti: Jāņa IV laiki, īpaši bieži tiek pieminēta opričņina, Pugačova sacelšanās, Krievu kņazistu apvienošanās ap Maskavu, Maskavas dibināšana un pirmie kņazi, Lielā Oktobra sociālistiskā revolūcija, kņazienes Olgas atriebšanās pečinegiem, mongoļu jūgs, Novgorodas vēsture, Bolotņikova sacelšanās, Kaukāza iekarošana (Šamiļa cīņa), Pētera I reformas utt. Apspriežot visas no šīm tēmām bija izcelts apspiesto un apspiedēju attiecības, zemnieku un citas sacelšanās, krievu tautas varonīga cīņa pret iebrucējiem.¹⁴³

Savukārt, 1941.gada 4. numurā tika publicēts PSRS skolās vēstures programmas fragments, kurš atspoguļoja Romas vēstures periodu. No publicētā materiāla ir redzams, ka PSRS skolās, līdzī neitrālām apakštēmām kā Itālijas daba un leģenda par Romas dibināšanu, šajā tēmā īpašu

¹³⁹ “Piezīmes par vēstures mācību”, Padomju Latvijas skola, Nr.1, 1940.g.

¹⁴⁰ Gitts, I., “Vēstures grāmatas izmantošana 3.-5.klasēs”. Padomju Latvijas skola, Nr.1, 1941.

¹⁴¹ Turpat.

¹⁴² Turpat.

¹⁴³ Turpat.

uzmanību pievērs jautājumiem pat Romas politisko iekārtu un tās maiņām, sabiedrības kārtām un to attiecībām, īpaši plebeju smagajam stāvoklim (“zemes trūkums un parādi”, “plebeju cīņa par zemi un politiskajām tiesībām”) un arī “plebeju uzvarai”. Daudz uzmanības bija pievērstas arī romiešu iekarojumiem: tika paredzēts apskatīt gan kariem ar galiem, gan ar latīņiem, samniešiem (mūsdienās lieto jēdzienu “samnīti”), karam ar Pirru uc. Kā atsevišķais tematiskais bloks tika izdalīta Romas armija. Šajā blokā skolēniem tika mācīts gan par romiešu ukarspēka struktūru, gan arī par nocietinājumu arhitektūru, kara rīku veidiem, kā arī militārām aliansēm. Uzsvērta tika arī romiešu “skaldi un valdi” politikas būtība. Tālāk tiek detalizēti apskatīti arī Pūniešu kari. Visi trīs procesi tiek izdalīti kā atsevišķie tematiskie bloki, kuru iekšā vēl nosauktas vairākās apakštēmas.¹⁴⁴ Liela uzmanība tika pievērta verdzības sistēmai un dažādām vergu sacelšanām, “revolūcijām”, kā arī provinču “cīņai” pret impēriju. Ir uzskatāms, ka visnotaļ apjomīga Romas vēstures kursa ietvaros PSRS skolēniem tika uzsvērtas režīmam ideoloģiski raksturīgas lietas: kārtu sabiedrības kritika un strādnieku (vienkāršās tautas – plebeju) lomas izcelšana, militarisms, uzsverot karu nozīmi vēsturē un ar karu/karaspēku saistītus jautājumus. Ir gan jāpiemin, ka šāda veida tematiskā bloka pasniegšana prasītu lielu daļu no vēstures stundām. Tomēr, publicētai PSRS vidusskolu kursa daļai netika pievienoti nekādi komentāri un paskaidrojumi par tēmas praktisko pasniegšanu.¹⁴⁵

Apkopojot to, kāds skatījums uz vēstures pasniegšanu vai programmu tika publicēts 1940.-1941.gadā, ir jāsecina, ka lielāka uzmanība bija pievērta Krievijas vēsturei svarīgiem notikumiem, jēdzieniem un rocesiem, tiek apskatīti arī daži pasaules vēstures notikumi, par Latvijas vēstures notikumu pasniegšanu 1940.-1941.gadā netika publicēts neviens raksts. Ir svarīgs arī tas, ka lielāka uzmanība bija pievērta tādiem procesiem kā kari, revolūcijas un sacelšanās. Tiek uzsvērti zemnieku, strādnieku, apspiesto kārtu (vergu, iekāroto tautu) nozīme un pozitīva loma.

3.1.2.2. Latviešu valoda un literatūra

Vēl viens mācību priekšmets, kuram tika veltīta liela uzmanība žurnāla “Padomju Latvijas skola” pirms kara izdošanas posmā bija latviešu valoda un literatūra. 1940.gadā publicēja rakstus: “Pedagōgiskās vērtības Raiņa lirikā”, publicista, literatūrkritiķa, kādreizējā Plehanova privārtsekretāra, 1940.gadā Latvijas radio darbinieka un, vēlāk, 1941.gada represijās nošauta Edgara Šillera raksts “J. Rainis (ideju kontūras)”, kā arī “No pareizrakstības nedienām līdz vienotai pareizrakstībai mūsu skolās”, “Daži vārdi par latviešu valodas mācīšanu skolās”,

---

¹⁴⁴ “*Romas vēstures programma*”. Padomju Latvijas skola, Nr.4,1941.g.

¹⁴⁵ Turpat.

“Birznieks – Upītis — jaunatnes audzinātājs”, “Latviešu literatūra”, “Stila kultūra latviešu domrakstā” uc.

Ar Latviešu valodas un literatūras pasniegšanu saistīts viena padomju režīmam svarīga iezīme – priekšzīmīgu personību izcelšana un biogrāfiju izmantošana par mācību piemēru iedzīvotājiem. Jaunajā padomju republikā bija nepieciešams leģitimizēt jaunā režīma pastāvēšanu, līdz ar to bija meklēti latviešu vidū populārie, cienītie cilvēki, un viņu veikumā tika meklēti padomju ideoloģijai saskanīgas vērtības. Par pirmo no latviešiem, kuram tika pievērsta uzmanība pedagoģiskajā žurnālā kļuva Jānis Rainis. Jau pirmajā žurnāla numurā tika izdots skolotāja Pētera Akota raksts, kurā saistīja Raiņa dzeju ar pedagoģiskām idejām. Tā, autors saskatīja Raiņa dzejā lielu darba mīlestības un darba aizrautības vērtību. Akots uzskata, ka Raiņa dzejā ir izveidota liela darba filozofija un mīlas filozofija. Kā piemērs tiek minētas rindiņas:

“Runas ir garas,

Darbs ir īss:

No darba varas liktenis trīs.”¹⁴⁶

Raiņa darba mīlestība tiek salīdzināta arī ar Ausekļa daiļrades motīviem, un autors šo raksta daļu noslēdz tā: “*Darba apcerē Rainis, tāpat kā Auseklis, nostājas uz visas PSRS darba tautas viedokļa — darbs ir tikums. Tieši savā laikā viņš to gan tā nepasaka, bet tāda doma tai kā sarkans pavediens aužas cauri no viena gala līdz otram.*”¹⁴⁷ Atsaucoties arī uz Ausekļa dzejas rindiņu “darbs ir latvju krietnais tikums”, tiek saistīts “visas PSRS tautas tikums” ar latviešu vēsturisko raksturu. No otrās puses, te tiek kritizēts Poruks, kas vienā no saviem darbiem salīdzināja darbu ar verdzību un elles pekli:

“Darbs priekš tā, kā klinšu kalns,

Pie kājām tumši, šauri vārti!

Nu peklē iekšā, verdzībā!”¹⁴⁸

Līdz ar darba mīlestību, Raiņa filozofijā saskata arī nepārtraukto tiekšanos uz kādu lielo mērķi, kas ikdienas sīkumiem piešķir jēgu:

“Uz gudriem vīriem neatsaucies,

Pats visā iegremdēties traucies;

---

¹⁴⁶ Akots, P. “Pedagoģiskās vērtības Raiņa lirikā”. Padomju Latvijas skola, Nr.1 1940.g.

¹⁴⁷ Turpat.

¹⁴⁸ Turpat.

*Kas pats zin atrast labu, ļaunu,
Tas pasauli zin celt par jaunu.*”¹⁴⁹

Šīs rindiņas, ar zināmu interpretācijas brīvību, varētu būt saskaņotas ar Lielās revolūcijas mērķi – izveidot jaunu pasaules iekārtu. Šīm divām vērtībām klāt, kā ar PSRS ideoloģiju saskanīgas, nosauca arī citas Raiņa idejas: izturība, neatlaidība, pienākuma apziņa, darba sabiedriskā nozīme pāri personiskajai, darbs kā palīgs, glābējs un prieka devējs. Katrai no šīm idejām kā ilustrācija tiek piemeklētas dejas rindiņas. Plaši tiek aprakstīts Raiņa “Zelta zirga” darba motīvs, īpaši sīki apskatot Antiņa personības attīstību. Rainim piedēvē arī tādus uzskatus kā: “*Algu prasa algādži. Brīvais cilvēks darbu dara paša darba, paša ideāla dēļ, kuru viņš ar savu darbu grib piepildīt. Ja darbam kādi augļi būs, tos jms sev darba tauta, atstājot darītājam tikai to — „cik apziņa un atmiņa tev lems”*”.¹⁵⁰

Pēteris Akots secina, ka Raiņa darba filozofija var būt izteiktā principā “*saaugt ar savu darbu organiski cieši, ka tu pats esi tavs darbs un tavs darbs esi tu pats*”¹⁵¹. Viņš aicina paturēt šo Raiņa filozofiju prātā visiem, jo īpaši jaunās paaudzes audzinātājiem, jo: “*Mūsu jaunā dzīves kārtība, ko mums atnesusi mūsu lielā brāļu tautu savienība, nepamatojas un nedrīkst pamatoties uz šaurā, savtīgā egoisma; — jaunā dzīves kārtība — sociālisms bāzējas uz nesavtīga darba visas darba tautas labā.*”¹⁵²

Nākamajā numurā tika publicēts Edgara Šillera raksts par Raiņa personību. Publicēšanas datums ir 1940.gada 1.septembris, kas apmēram mēnesis līdz divi pirms Šillers tika apcietināts un vēl pēc apmēram pusgada nošauts represiju rezultātā. Savā Rainim veltītajā rakstā Šillers nosauca to par diženāko latviešu dzejnieku, jo viņa dzejā ir iekļauta “lielā ideja”. Viņš arī veltīja palielo rindkopu Raiņa dzejiskās valodas aprakstam, izmantojot skanīgus, cildinošus epitetus, noslēdzot to ar secinājumu: “*Raiņa valoda ir klasiska un tai pašā laikā arī īsti tautiska, eiropiska un reizē ar to arī latviska, tā ir internacionāla un reizē arī nacionāla, ļoti dziļa un reizē arī ļoti vienkārša*”.¹⁵³

Rakstā tiek mēģināts “attaisnot” Raiņa biogrāfijas atšķirības no ideoloģiski “pareizā” dzīves ceļa, izmantojot B.Ž.Spures raksta fragmentu, kur viņš piesauc sengrieķu teicienu “daudzkārt aizmiegs pat Homērs”, salīdzinot Raiņa uzskatu un rīcību “nekonsekvenci” ar to, ka tie bija neapdomības, neapzinātas cilvēciskās vājības momenti. Spure attaisno šādus momentus arī šādi: “*Nav latviešiem bijis tādu gara milžu – marksistu, kā Ļeņins un Staļins Padomju savienībā, kuri politiski vadīja*

---

¹⁴⁹ Akots, P. “Pedagoģiskās vērtības Raiņa lirikā”. Padomju Latvijas skola, Nr.1 1940.g.

¹⁵⁰ Turpat.

¹⁵¹ Turpat.

¹⁵² Turpat.

¹⁵³ Šillers, E. “Rainis”. Padomju Latvijas skola, Nr.2 1940.,

rakstniekus, palīdzēja orientēties apstākļos”¹⁵⁴. Kaut gan Rainim tiek pārņemts tas, ka viņš pievienojas buržuāzijai, un revolucionāro marksismu mainīja uz oportūnismu, tomēr, tiek pausts, ka Rainis nekad nav samierinājies ar to realitāti, kurā dzīvoja. Kā piemēri Raiņa sociālistiskajam garam tiek minēts, ka nekad Rainis nav negatīvi runājis vai rakstījis par Padomju Krieviju vai PSRS. Tiek apgalvots, ka Rainis bija un palika tāds pats kā 1905.gada revolūcijas sākumā, un “tādu Raini mēs nevienam neatdosim”.¹⁵⁵

Pats Šillers apgalvo, ka Raiņa daiļrades svarīgākais vadmotīvs bija cilvēku brīvība un tautas neatkarība, kas saskan ar proletariāta vērtībām. Šillera citats: “*tieši revolūcionārais sociālisms kā Raiņa dzīves un dzejas centrālā ideja padara mūsu autoru par latviešu lielāko liriķi un izcīlāko drāmatīķi, par mūsu tautas dzejnieku*”.¹⁵⁶ Tālāk tiek piedāvāti gan paša Raiņa citāti, kuri, ar zināmu interpretācijas palīdzību, pierāda, ka viņš vienmēr piekrita marksisma idejām, gan pieminēts Lāčplēša, Induļa un Jāzepa tēls, kurš tiek salīdzināts ar Ilju Mūromieti, kuri cīnījās par savas tautas zemes brīvību, gan arī salīdzināta Raiņa morāle ar to, kādu sludināja Engels, Markss, Ļeņins un Staļins, apgalvojot, ka Raiņa darbi sludina kolektīvisma idejas. Raiņa vēlme “latviešu tautu vērst par saules tautu” tiek skaidrota kā tieksme pie PSRS sludināta internacionālisma – tautu brālīgo sadarbī. ¹⁵⁷

Raksts tiek pabeigts ar šādu uzsaukumu: “*Tikai šādā gaismā aplūkojot Raini, tikai tā noskaidrojot Raiņa attieksmes pret nāciju, cilvēci, sauli un cīņu, tikai komūnistiskās morāles skatījumā kļūst līdz galam saprotami Raiņa vārdi par viņa dzīves pamatdomu, par viņa «vienīgo ideju», kurai visu dzīvi viņš kvēli ir kalpojis:*

*„Bet domāju vairāk uz dzimteni visu,
Uz darbu, tāli un cilvēci, cīņu un sauli.”¹⁵⁸*

Vēl viena latviešu literatūrā pazīstama personība, kuras veikumam paspēja pieskarties pirmajās padomju okupācijas laikā bija Birznieks-Upītis. Žurnāla 1941.gada 3 numurā tika publicēts raksts “Birznieks – Upītis jaunatnes audzinātājs”, kura autore ir M. Andersone. Publikācija tika veltīta rakstnieka 70.dzimšanas dienai un tas ir bagātīgi papildīts ar tēlainām metaforām un salīdzinājumiem. Tā, Birznieka- Upīša darbība 20.gs. sākumā tika aprakstīta sekojoši: “*Birznieks-Upītis šai [šķiru] cīņā aktīvi nepiedalās. Viņš paliek vērotāja loma un sava mākslinieciskā skatā ietver visu, kas norisinās ap viņu. Tāpat kā pelēkais akmens, kas guļ aiz ciema pakalna malā un*

---

¹⁵⁴ Šillers, E. “Rainis”. Padomju Latvijas skola, Nr.2 1940.,

¹⁵⁵ Turpat.

¹⁵⁶ Turpat.

¹⁵⁷ Turpat.

¹⁵⁸ Turpat.

vērīgi noraugās ciema dzīvē, arī mākslinieks vēro dzīves spraigo norisi.”¹⁵⁹ Zīmīgi ir arī tas, ka rakstnieka pasīva politiskā nostāja netiek viņam pārmesta arī tālāk, bet saukta par “nosvērto”, tiek apgalvotas, ka viņš palīdzēja dzīves progresam ar savām domām.

Birznieks-Upītis tiek dēvēts par jaunatnes rakstnieku, jo viņu darbus labprāt lasīja un lasa jaunatne, tajos ir atklāta jaunajai paaudzei svarīgie jautājumi. Tomēr, tiek apgalvots, ka “iepriekš”, buržuāziskās Latvijas laikā, audzinātāji un skolotāji neprata tos darbus pienācīgi izmantot: “*Lasot ar bērniem Birznieka-Upīša darbus, mēs izcēlām viņa cilvēku vērtīgākās rakstura īpašības, kā sirdssiltumu, skaidrību, godīgumu, krietnumu, bet maz domājam par to, kāpēc šie cilvēki ir tādi un nevis citādi. Mes mācījām bērnus just līdzīvi viņa cietējiem, bet nenoskaidrojām, kāds cēlonis tai drūmajai dzīves izjūtai, kas bieži vien dveš mums pretim no Birznieka-Upīša darbiem. Tāpēc arī gadījās, ka pats svarīgākais viņa darbos palika nepamanīts un neapgaismots.*”¹⁶⁰

Par vērtīgākajām Birznieka- Upīša daiļrades īpašībām tika nosaukts tas, ka viņš ir reālisma piekritējs. No darba teorētiskās daļas materiāliem tapa skaidrs, ka tieši reālisma virziens tika atbalstīts kā “pareizs” padomju režīmā. Atzinību nopelnīja arī viņa detalizēts lauku darbaļaužu dzīves atainojums, kā arī tas, ka viņš vērtē notikumus no sociālo un materiālo apstākļu viedokļa. Kā svarīga Birznieka- Upīša darbu ideja tiek formulēts tas, ka cilvēka prāts un griba vien nevar ietekmēt un virzīt dzīves ritējumu, bet cilvēks tiek attēlots kā sabiedriskā parādība, kuru ietekmē šķiru ciņa un citi sabiedriskie procesi. Rakstā Birznieks – Upītis, kura darbiem un personībai tiks veltīti raksti arī turpmākajā žurnāla izdošanas periodā, ir slavēts kā klusais vērotājs, kas reālistiski apraksta sabiedrības procesus.¹⁶¹

3.1.3. Skolas dzīve

Sadaļa “skolas dzīve” publicēja materiālus par skolotāju konferencēm, PSRS un vietējo pedagogu pieredzes rakstus, materiālus par ārpusstundu darbu skolēnu organizācijās, pašdarbības pulciņos un līdzīgi

Vispopulārākās tēmas pirmajā žurnāla izdošanas periodā, izņemot oficiālus paziņojumus, rīkojumus pavēles utt, kuri tiks analizēti atsevišķi, bija: skolēnu audzināšana skolā un ārpus tās (14 raksti), izglītības metodikai veltīti raksti, referāti, pieredzes. Tā, tika publicēti 17 vispārīgai izglītības metodikai veltīti raksti. No tiem 5 bija veltīti “cīņai” pret nesekmību un tās “apkarošanai”. Ir jāatzīmē, ka vārds “cīņa” un citi ar karu saistīt vārdi bija visnotaļ bieži izmantoti gan rakstu virsrakstos, gan arī tekstos. Izceļas arī krievu rakstnieka un dzejnieks Ļermontovs, kura nāves 100 gadadienai veltītus materiālus – biogrāfija, dzejas atdzejojumi, kritiķu raksti - publicēja 4 numuros

¹⁵⁹ Andersone, M. “Birznieks- Upītis – jaunatnes audzinātājs” Padomju Latvijas skola, Nr.3, 1941.

¹⁶⁰ Turapt.

¹⁶¹ Turpat.

1941.gadā, tika minēts arī Gorķijs. Personības nozīme tika stiprināta arī izceļot skolas vadības (direktora) lomu izglītības sistēmā.

3.1.3.1. Skolēnu organizācijām un pulciņiem veltīti raksti

1940.-1941.gadā tika “Padomju Latvijas skolā” parādījās tādi raksti kā “Skolēnu organizācijas darbs skolā” (Nr.1, 1941.g.), “Skolēnu pašdarbības pulciņi” (Nr.1, 1941.), “Rīgas Pionieru pils — talkā skolai” (Nr. 2, 1941.g.), “Par komjaunatnes darbu skolās” *Nr.3, 1941.g.), “Skolu tehniskie pulciņi” (Nr.5, 1941.g.), “Pionieru nometnes” (Nr.6, 1941.g.).

Pirmajā 1941.gada numurā tiek pamatota skolēnu organizāciju nozīme padomju skolās: *“Skolēnu organizācijas ir neatsverams palīgs skolotājiem komunistiskās audzināšanas laukā. Tās palīdz izveidot spēcīgu klases un skolas kolektīvu, kas savu uzdevumu un darbības centrā nostāda cīņu par skolotāju autoritātes ievērošanu un celšanu, par skolēnu apzinīgu disciplīnu un labām sekmēm.”*¹⁶² Tiek arī pausts, ka darbojoties organizācijās skolēniem tiek iemācīta kolektīvā atbildes sajūta, kolektīva darba svarīgums un atbildība visas sabiedrības priekšā. Tas nozīmē, ka uzsvars tika pārlūkts no individuālās attīstības un kolektīvo. Tālāk tiek izklāstītas M.J. Kaļiņina 1938.gadā teiktās runas tēzes, kuras apkopo tās vērtības, kuras skolēniem būtu jāiegūst, darbojoties, raksta autora vārdiem, *“galvenajās”* organizācijās: komjaunatnes org., pionieru org. un skolēnu komitejā.¹⁶³

Kaļiņins definēja katras organizācijas un mērķus. Tā komjaunatnes organizācija apvienoja *“apzinīgākos, politiski izglītotākos, aktīvākos”* skolēnus. Tās svarīgākie mērķi bija: a) sagatavot *“drošus un apzinīgus komunisma cēlājus”*, *“sociālistiskās tēvijas sargus”*, sagatavot jaunus kadrus komunistiskajai partijai; b) organizēt visas skolas sabiedrisko dzīvi, pārskatīt visu skolas organizāciju darbu, sekot līdzī ar skolēnu (komjauniešu vai nē) sekmēm; c) kļūt par skolotāju palīgu jaunā komunistiskās sabiedrības cilvēka veidošanā. Atsevišķus uzdevumus Kaļiņins dod organizācijas vadītājam skolā – komsorgam. Tam ir jāpazīst visi savas organizācijas biedri tik sīki, lai zinātu, kādas tiek ir sekmes un disciplīna ko tie lasa, vai ar ko nodarbojas brīvajā laikā, tādejādi kontrolējot viņu *“personības izaugsmi”*. Komjaunatnes praktiskām darbībām bija jābūt: organizēt un vadīt sociālistisko sacensību jauniešu vidū, sagatavot komjaunatnes kandidātus, īstenojot politisko izglītību, organizēt vecāko klašu skolēnu šefību par jaunākiem skolēniem, palīdzēt vadīt pionieru organizācijas, organizēt pasākumus visiem skolas skolēniem utt.¹⁶⁴ Kā īpaši svarīgu pasākumu izcēla ik pa divām nedēļām organizējamo politisko referātu lasīšanu, ko sagatavo un

---

¹⁶² Slapiņš, M. *“Skolēnu organizācijas darbs skolā”*. Padomju Latvijas skola. Nr.1, 1941.g.

¹⁶³ Turpat.

¹⁶⁴ Turpat.

klausās paši komjaunieši, lai arvien paaugstinātu savu politisko sagatavotību. Svarīga, un visiem līdzekļiem atbalstāma ir arī komjauniešu darbība savās klasēs, kur tie ir atbildīgi par disciplīnas, sekmju, politiskās audzināšanas jautājumiem. Komjauniešiem ir jāieņem īpaša, autoritatīva vieta klases kolektīvā.¹⁶⁵

Tālāk tiek apskatīta pionieru organizācijas loma un uzdevumi. Līdzīgi kā komjaunatnē, pionieriem bija jābūt “*vislabākiem, disciplinētākiem un aktīvākiem skolēniem*” vecumā no 10 līdz 15 gadu vecumam. Tās svarīgāka loma ir audzināt skolēnus kā sabiedrības **locekļus, kuri pirmkārt domā pa sabiedrības interesēm, kuri interesējas par visas savienības svarīgiem procesiem un notikumiem**. Ļeņina vārdi tika piesaukti kā pamats pionieru organizācijas nepieciešamībai: “*Komunistiskai jaunatnes savienībai jāaudzina visi no jaunības gadiem, no divpadsmit gadiem apzinīgā un disciplinētā darbā.*”¹⁶⁶ No šī citāta arī izriet praktisko darbu nozīme pionieru organizācijā. Rakstā tika pausts, ka labas pionieru organizācijas ir tās, kurās “*galveno vērību piegriež dažādām praktiskām nodarbībām — galdniecības, grāmatu iesiešanas, elektrotehniskiem, mechaniskiem būvmodeļu darbiem. Šo darbu mērķis nav iemācīt pionieriem kādu amatu, bet dot viņiem minimālo darba veiklību, kas ir nepieciešams kurā katrā praktiskā darbā*”¹⁶⁷. Papildus darba audzināšanai, bija jāpievērš liela uzmanība kara un fiziskajai audzināšanai, jo visi pionieri būtu jāuzskata par topošajiem “sarkanarmiešiem”. Vēlreiz tika uzsvērtā skolēnu organizācijas loma disciplīnas un sekmības nodrošināšanā.¹⁶⁸

Kā trešā organizācija, tika aprakstīta skolēnu komiteja, kas, pēc būtības, bija skolēnu pašvaldības institūcija. Tās uzdevums bija aptvert visus skolēnus, gan tos, kas bija pionieros vai komjaunatnē, gan tos, kuri bija palikuši ārpus šīm organizācijām. Kopumā tā darbojas tādās pašās jomās kā divas iepriekšminētās organizācijas un ar tām sadarbojoties, tikai pasākumu mērķauditorija ir visi skolas audzēkņi. Kā viena no svarīgākajām skolēnu atbildības jomām tika atzīmēta skolas sienas avīzes izdošana, koordinējot gan komjaunatnes gan pionieru darbību. Skolas sienas avīzes nozīmei tika veltīts atsevišķs raksts žurnāla 1941. gada 7. numurā, kurā izvērsti tika kritizētas sienas avīzes pirms padomju laika, un sniegti ieteikumi to uzlabošanai. Labai skolas avīzei bija audzināšanas loma, tai bija jāsniedz skolēniem iespēju attīstīt kritikas un paškritikas prasmes saskaņā ar boļševisko pašpārbaudes un paškritikas principu. Tika apgalvots, ka “*godīga paškritika palīdz padomju ļaudīm sekmīgi veikt darbu, stiprina mūsu dzimtenes spēkus un varenību*”. Tika apgalvots arī, ka padomju tautai avīze ir “tuvs draugs”.¹⁶⁹

---

¹⁶⁵ Slapiņš, M. “*Skolēnu organizācijas darbs skolā*”. Padomju Latvijas skola. Nr.1, 1941.g.

¹⁶⁶ Turpat.

¹⁶⁷ Turpat.

¹⁶⁸ Turpat.

¹⁶⁹ Bergmanis, A. “*Uzlabosim sienas avīzes*”. Padomju Latvijas skola, Nr. 7. 1941.g.

Raksta nobeigumā tiek apgalvots, ka 1941.gada martā lielākajā daļa no Latvijas PSR skolām šīs organizācijas jau bija nodibinātas, bet tagad skolotāju un Latvijas komunistiskās partijas uzdevums ir nodrošināt šo organizāciju darbību, kas nesakrīt ar arhīva dokumentiem, ko savā rakstā “Vispārējās izglītības sovjetizācija Latvijā” piemin Daina Bleiere. Tā, Tautas izglītības komisariāta sēdes protokoli parāda, ka, kaut gan lielākā daļā LPSR skolās skolēnu organizācijas tik tiešām ir formāli organizētas, tomēr tās praktiski nefunkcionē. Skolēnu, vecāku un daudzu skolotāju attieksme pret tām bija lielā mērā negatīva.¹⁷⁰

Uzreiz pēc organizācijām veltītā, tika publicēts raksts par skolēnu pašdarbības pulciņiem, to organizāciju un nozīmi skolās. Tajā tiek apgalvots, ka jau 1940.gada septembrī skolās sāka aktīvi darboties tādu virzienu pulciņi kā: dramatiskā māksla, literatūra, sports, aviācija un rokdarbi, kā arī citi. Tiek pausts arī, ka ap Ziemassvētku laiku Rīgā lielā skaitā sāka veidoties “jaunarmiešu” nodaļas, kuras aktīvi organizēja kara spēles.¹⁷¹ Šāda veida rīcība, iespējams, bija saistīta ar otrā pasaules kara jau pavisam tuviem draudiem.

Rakstā paskaidroja, kāda veida pulciņi būtu vēlami. Tiem būtu ne tikai jāpilda skolēni brīvā laika aizpildīšanas funkcija, bet gan arī patriotiskās un darba audzināšanās funkcijas, tāpēc:

“Šai skatījumā priekšroka dodama nevis novusa, pingponga, filatēlistu un līdzīgām nodarbībām, bet gan rokdarbu, traktoristu, radio amatieru, lidmodelistu, jauno dārzkopju, putnkopju, amatnieku, celtnieku, foto, pirmās palīdzības, mājsaimniecības un citiem pulciņiem, kas audzina darbam, personiski un sabiedriski nozīmīgam darbam. Izcila vērtība veltījama jauno strēlnieku, jauno jūrnieku, pretķīmiskās aizsardzības pulciņiem un it īpaši kara spēlēm, kas jauno audzi veido spējīgu cīņai par savas dzimtenes varenības nemitīgu celšanu”¹⁷²

Nozīmētajos rāmjos, skolām tika dota brīvība izvēlēties, kādus pulciņus organizēt.

3.1.3.3. Pedagogu pieredzes raksti

1940. – 1941.gadā tika publicēti četri raksti par pedagogu darbu PSRS izglītības iestādēs. Neviens raksts par LPSR pedagogu pieredzi šajā laika posmā netika publicēts. Divi raksti “Mācību metodes Padomju Savienības skolā/Mācību metožu loma un nozīme” un “Kā raugās uz savu darbu Maskavas skolotāji”(autori norādīti M.D. un M.L. respektīvi) parādījās pirmajā žurnāla numurā tieši pirms pirmā padomju režīmā pavadītā mācību gada. Vēl divi raksti “Kā es panācu pamatīgas skolēnu zināšanas” un “Kā M.I. Križskaja audzina bērnus” (autori A.M. Derjabina un V.J. Pallons).

---

¹⁷⁰ Bleiere, D., “Vispārējās izglītības sovjetizācija Latvijā: padomju cilvēka veidošana mācību procesā 1944.-1964.”, [Latvijas Vēstures institūta žurnāla elektroniskā datu bāze; www.lvi.lu.lv]

¹⁷¹ Java, M., “Skolēnu pašdarbības pulciņi”, Nr. 1, 1941.g.

¹⁷² Turpat.

1940.gada vasaras beigās par svarīgiem tematiem, ko komunicēt LPSR skolotājiem, kuri pirms dažiem mēnešiem bija strādājuši pavisam citā realitātē un, tika uzskatīti: skolas uzdevumi komunistiskās audzināšanas jomā, PSRS sasniegumi izglītības jomā, kā arī problēmas, ar kurām saskarās Maskavas skolotāji.

Kā lielākā problēmas tika nosauktas:

- a) pārāk maiga attieksme pret skolēniem, kas neievēro disciplīnas noteikumus. Ir gan jāatzīmē, ka rakstā tika aprakstīti skolotāju apsūkšana, skolas mantu bojāšana (logu sišana, inventāra bojāšana), pat tādi gadījumi kā sabojāto desu mešana skolotājam, atbilstoties par viņas rosināto izslēgšanas procedūru, kas liek kritiski uztvert oficiāli pausto pozīciju par disciplīnas ievērošanu padomju skolās.
- b) Ierobežotas iespējas skolotājiem ietekmēt skolēnus ārpus skolas. Rakstā aptaujātā skolotāja pauda, ka nav pietiekami attīstīti pulciņi, kuri var atraut skolēnus no ielas ietekmes.

Izceļas vienas jaunās skolotājas teiktais, kura, runājot par sākumskolas skolēnu interesēm, pauda, ka tie dziļi nīst tautas ienaidniekus un kapitālismu, bet mīl dzimteni, komunistiskās partijas vadoņus un padomju varoņus, kā arī visi sapņo par iestāšanos Sarkanās armijas rindās.

- c) Tiek iztirzāts jautājums par pārāk vāju un skolas un ģimenes sadarbību. Vecākiem tiek pārņemts tas, ka viņi nogrūž skolēnus skolai, paši aizmirstot par viņu audzināšanu. Kā arī tiek kritizēti “inteliģences” aprindu vecāki, kuri izlutina savas atvases un audzina nepareizā garā. Aptaujātās skolotājas pārmet mātēm to, ka tas atnākot uz skolu “uzcirtušās un nokrāsotām sējām” un “par svarīgāku uzskata savu personu, nevis bērnus”.

Kopumā, rakstā parādās pārsteidzoši atklātas atskaites par skolā notiekošu. Skolotāja personība un loma situācijā tika uzsvērta un nevienā brīdī netika apšaubīta skolotāja kvalifikācija. Tomēr, saskaņā ar citiem ideoloģiskā rakstura rakstiem, visos jautājumos tika **uzsvērta kolektīva, pionieru organizācijas, skolotāja loma disciplīnas ieviešanā**. Un disciplīna uzreiz atrisinātu citus iespējamus jautājumus.¹⁷³

Vēlāk, 1941.gadā pirmā padomju mācību gada beigās LPSR, tika publicēti raksti, kas koncentrējās uz sekmju uzlabošanas tematikas. Skolotājas ar 57 gadu pieredzi A.M. Derjabinas referāts, kuru viņa nolasīja 1939.gadā Viskrievijas pirmajā zinātniski pedagoģiska skolotāju konferencē, izklāsta, kā viņa ir panākusi, ka skolēni pat pēc 30 gadiem labi atceras to, ko viņa bija mācījusi. Iedziļinoties referātā, gan atklājās, ka tiek runāts par pašu skolas sākumu, un skolotājas metodes ir klasiskās. No ideoloģiskā skatupunkta bija nozīmīga daļa, kur skolotāja pieskaras mācību saturam, tā:

---

¹⁷³ Java, M., “Skolēnu pašdarbības pulciņi”, Nr. 1, 1941.g.

“Skolas gada sākumā mēs iepazīstinām bērnus ar partijas un valdības svarīgākām direktīvām, kas vada mūsu darbu. Bet vai bērniem nav grūti šīs direktīvas saprast? Pēc manām domām nē. Piemēram, b. Molotova uzaicinājums, lai katrs palīdz Sarkanai armijai godīgi un pašizliedzīgi izpildīdams savu darbu, maniem II klases skolēniem pilnīgi skaidrs un saprotams. Vērtējot savas sekmes, mēs arvien prasām, vai tās atbilst partijas un valdības prasībām. Pamatojoties uz svarīgākām valdības direktīvām, mēs organizējam sociālistisku sacensību. Šīs direktīvas noteic arī savstarpējas bērnu attiecības kolektīvā. Mēs darām tā, kā mūs māca Ļeņins un Staļins: katru savas dzīves un sava darba soli mēs saistām ar komunisma celtniecības dižajiem uzdevumiem.”¹⁷⁴

3.1.3.4. Oficiālā daļa

Žurnāla oficiālā daļa tika publicēta katrā numurā. Tajā iekļāva oficiālus paziņojumus, rīkojumus, pavēles un citus saistošus dokumentus. Pirmajā okupācijas gadā šī daļa bija visnotaļ apjomīga. Tā no 1940.gada 2.numura 111 lapaspusēm 36 lapaspuses bija aizņemtas ar dažādu instanču rīkojumiem, pavēlem utt. Daži no svarīgākiem lēmumiem attiecībā uz izglītības saturu 1940.-1941.gadā:

- Izglītības ministra P. Lejiņa 1940.gada 6.augusta rīkojums par klasisko ģimnāziju stundu plānu atcelšanu;
- Izglītības ministra P. Lejiņa 1940.gada 9.augusta rīkojums par īpašo tiesību piešķiršanu Krievijas mācību iestādes absolvējošiem krievu valodas skolotājiem. Tiem tika atļauts pasniegt krievu valodu jebkurā skolā bez īpašiem pārbaudījumiem. Latvijas izglītību ieguvušiem pedagogiem bija noteikti pārbaudījumi, lai iegūtu tiesības pasniegt priekšmetu arī turpmāk.
- Skolu departamenta direktora J. Jansona 1940.gada 13.augusta rīkojums, kurš aizliedz rīkot krievu valodas, politiskās auzdināšanas un citu priekšmetu skolotāju kursus, bez rakstveida skolu departamenta atļaujas.
- Skolu departamenta direktora J. Jansona 1940.gada 22.augusta rīkojums, kas atļauj kā mācību grāmatas izmantot tikai tās, kuras tika apstiprinātas Izglītības ministrijas komisijā pēc 1940.gada 1.augusta.¹⁷⁵
- Skolu departamenta direktora J. Jansona 1940.gada 6.septembra rīkojums, kurš aizliedz lietot pirms okupācijas skolu karogus. Kopš tā brīža bija atļauts skolā izmantot tikai valsts karogu.

---

¹⁷⁴ Pallons, J.P. “Kā M. I. Križskaja audzina bērnus” Pasdomju Latvijas skola, Nr.7, 1941.g.

¹⁷⁵ “Likumi un valdības rīkojumi” Padomju Latvijas skola, 1940.g Nr.1

- Skolu departamenta direktora J. Jansona 1940.gada 17.septembra rīkojums: “*Vistuvākā laikā visiem skolotājiem jāiemācās dziedāt PSRS un visas pasaules darba ļaužu himna — Internacionāle. Tāpat visdrīzākā laikā tā iemācāma skolēniem. Iemācāmas arī citas strādnieku revolucionārās dziesmas, kas dziedamas skolasvētkos, sarīkojumos, ekskursijās un citospiemērotos gadījumos.*”¹⁷⁶
- Skolu departamenta direktora J. Jansona 1940.gada 18.septembra rīkojums par dabaszinību pasniegšanu saskaņā ar PSRS programmu. Rīkojumā tika norādīts vielas sadalījuma plāns sākot no 1.pamatskola klases līdz V vidusskolas klasei. Vidusskolas 4. un 5.klasē tika iekļauta Darwinisma teorijas mācība.¹⁷⁷

1940.gadā tika publicēts arī jaunais papildskolu mācību plāns, iekļaujot tajā politiskās zinātnes, krievu valodas apguve 60 stundu apjumā vienā mācību gadā neatkarīgi no mācību novirziena. Latviešu valodas apguvei visas papildskolu programmās tika veltītas 20 stundas mācību gadā. Tai pati gadā tika arī likvidētas pēc dzimuma principa šķirtas klases tās apvienojot.¹⁷⁸

1941.gadā 1.numurā tika publicēta KPFSR ITK Pamatskolu un Vidusskolu Pārvaldes priekšnieka N. Parfenova pārtulkota instrukcija pārbaudes darbu organizācijai skolās. Tā skara gan krievu skolas PSRS, gan arī atsevišķajā paragrāfā bija norādītas specifiskās detaļas “nekievju” [žurnāla jēdziens] skolām. Tika norādīts, ka līdzās dzimtajai valodai visā PSRS teritorijā skolās ir jānotur pārbaudījumi krievu valodā (gan mutiski, gan rakstiski) sākot no 4.klases. Visiem pārējiem pārbaudījumiem bija jāsakrīt ar visas PSRS skolām.¹⁷⁹

1941.gada 3.numurā publicēja PSRS Augstākās Padomes Prezīdija priekšsēdētāja M. Kaļiņina parakstīto dekrētu par PSRS darba spēka rezervēm. Dekrētā noteikts ieviest mobilizācijas procedūru arodskolās un fabriku skolās. Uzlikt par pienākumu vietējām iestādēm nodrošināt noteikto skaitu jauniešu 14 līdz 17 gadu vecumā, iesaukumam arodskolās (kopumā visā PSRS gada laikā būtu jāmobilizē 800 000 līdz 1 miljonam) jauniešu. Kā arī visi arodskolu un fabriku skolu absolventiem bija uzlikt pienākums nostrādāt 4 gadus iegūtajā amatā. Šajā dekrētā tika izcelta arodizglītības nozīme PSRS, tika atsevišķi atzīmēts, ka šīs skolas ir par brīvu, ka arī skolēnu uzturēšanu uzņemas valsts.¹⁸⁰

1941.gada 7.numurā sekoja Galvenās darbaspēka rezervju pārvaldes pie PSRS TKP priekšnieka 204. pavēle par valsts darbaspēka rezervju sagatavošanu Latvijas Padomju Sociālistiskā Republikā.

¹⁷⁶ “*Likumi un valdības rīkojumi*” Padomju Latvijas skola, 1940.g Nr.1

¹⁷⁷ Turpat.

¹⁷⁸ Turpat.

¹⁷⁹ Turpat.

¹⁸⁰ “PSRS AP dekrēts”. Padomju Latvijas skola. Nr.3 1941.

Tika izvirzīts sekojošais plāns PSRS AP dekrēta izpildei: pirmkārt, organizēt fabriku-rūpnīcu apmācības skolas ar 6 mēnešu mācību programmu, prioritāte tika dota celtniecības nozarei, organizēt arī amatniecības un dzelzceļu skolas ar divu gadu apmācības programmu; otrkārt, minētajās skolās pieņemt “vīriešu kārtas” jauniešus vecumā no 14 līdz 17gadiem, neatkarīgi no viņu iepriekšējās izglītības. Visās minētajās skolās bija jāievieš obligāta krievu valodas apmācība. Pavēlē tika atrunāta apmācāmo paredzēta dienas kārtība, apģērbs, kuru viņiem bija jāizsniedz skolai. Paredzētā iedzūkuma (mobilizācijas) rezultātā bija plānots nākamajā mācību gadā apmācībās iesaistīt 10 500 Latvijas PSR jauniešus.¹⁸¹

Žurnāla 1941.gada 8. numurā, nedēļu pirms Vācijas PSRS kara sākumam 20 lapaspusē lielajā oficiālajā daļā tika publicēti tādi normatīvie akti kā: Norādījumi par 1940./41. māc. gada nobeigumu, Norādījumi par atestātu un apliecību izrakstīšanu 1940./41. māc. Gada nobeigumā, Noteikumi par iekšējo darba kārtību Latvijas PSR Izglītības Tautas Komisāriāta strādniekiem un kalpotājiem, Noteikumi par ugunsdrošību Latvijas PSR pamatskolās, vidusskolās, bērnu dārzos, bērnu namos un citās bērnu iestādēs. Tomēr svarīgākie trīs dokumenti no visiem bija Izglītības Tautas komisāra P. Valeskalna parakstītās pavēles Nr. 111-67 1941.g. 31.maijā, Nr. 111-71 un Nr.111-72 1941.g.6 jūnijā, par stundu plānu pamatskolās, nepilnās vidusskolās un vidusskolās ar 1941./1942.m.g. ¹⁸²Kaut gan šis mācību gads nenotika PSRS okupācijas ietvaros, bet gan jau Vācu okupācijas laikā zem citas ideoloģijas, ir vērtīgi apskatīt PSRS režīma ieceres.

Latvijas PSR 1941./42.mācību gadā bija paredzēts īstenot mācības skolās ar latviešu, mazākumtautību (ebreji, poļu, lietuviešu, igauņu un baltkrievu), kā arī krievu mācību valodu. Visās skolās bija paredzētas vienpadsmitgadīgās programmas ar vienu sagatavošanas klasi un priekšmetu klāsts un stundu skaits tajos bija identisks, izņemot valodas. Katrā no skolu veidiem bija paredzēta dzimtās valodas pasniegšana, kā arī latviešu valodas un krievu valodas stundas. Gan latviešu, gan arī krievu skolās bija iespējams mācīties “svešvalodu”, kaut gan programmā nav definēts, kura tā būtu. Vislielākais stundu skaits dzimtās valodas apgūšanai bija paredzēts skolās ar krievu mācību valodu – 12 gadu laikā 3124 stundas (34 nedēļu mācību gadā). Latviešu skolās bija paredzētas 2694 stundas dzimtās valodas un literatūras apguvei, bet citu mazākumtautību skolās tikai 2309 dzimtās valodas stundas. Savukārt latviešu valodu bija paredzēts pasniegt citu mazākumtautību skolās sākot no 4.klases trīs stundas nedēļā, bet krievu skolās no 3.klasēs 4 stundas nedēļā (5 izlaiduma klasē). Krievu valodas pasniegšana nekrievu skolās bija jāuzsāk ar

---

¹⁸¹ “Par valsts darbaspēka rezervju sagatavošanu Latvijas Padomju Sociālistiskā Republikā”. Padomju Latvijas skola, Nr. 7. 1941.g.

¹⁸² “Oficiālā daļa”. Padomju Latvijas skola, Nr.8 1941.g.

3.klasē, ar 6 vai 5 stundām nedēļā latviešu skolās un pārsvarā 4 stundām nedēļā citu mazākumtautību skolās.¹⁸³

Skolu programmās tika iekļauti priekšmeti: aritmētika, matemātika, dabas zinības, vēsture, konstitūcija, ģeogrāfija, fizika, astronomija, ķīmija, zīmēšana (vai citi rokdarbi), rasēšana, fizkultūra un militārā apmācība, glītrakstīšana. Stundu skaita ziņā, izņemot dzimto valodu, “smagākais” priekšmets bija matemātika (6-7 stundas nedēļā), salīdzinājumā ar citiem, kur stundu skaits variēja starp 2 un 3.¹⁸⁴

Tautas komisāra pavēlē tiek norādīts arī, ka visās programmās pirmajās trīs klasēs 25 no dzimtās valodas stundām būtu jāvelta dabaszinībām, rīkojot pārgājienus, stundas pie dabas. Nodarbības ārpus skolas bija paredzētas arī sporta stundās, kur uzsvāru vajadzēja likt uz orientēšanas spēju attīstību, garās distances skrējieniem, pārgājieniem. Mācību gada garums bija paredzēts 34 nedēļas.

Pirmajā okupācijas laikā žurnāls “Padomju Latvijas skola” bija svarīgs jaunās varas komunikācijas kanāls. Uzsvārs tika likts uz PSRS likumu, sabiedrības funkcionēšanas, ideoloģisko nostādņu komunikāciju pirmkārt pašiem skolotājiem. Izteikti metodiskajiem materiāliem ar stundu pasniegšanas metodēm bez ideoloģijas piedevas bija veltīta minimālā uzmanība, savukārt, tika paspēts gan iepazīstināt lasītājus ar PSRS vadoņu filozofisko domu, ar svarīgākiem normatīvajiem aktiem, PSRS (Krievijas) skolu un skolotāju darba piemēriem. Latvijas skolotājiem vai Latvijai specifiskajām tēmām uzmanība netika veltīta, izņemot Jāņa Raiņa un Birznieka- Upīša tēlu sovjetizāciju, piesaistot viņu darbību un daiļradi ideoloģijas leģitimizācijas procesam.

---

¹⁸³ “Oficiālā daļa”. Padomju Latvijas skola, Nr.8 1941.g.

¹⁸⁴ Turpat.

3.2. “Padomju Latvijas skola” izdošanas otrais posms: 1945.-1953.gads

Žurnāla “Padomu Latvijas skola”, saistībā ar Vācijas PSRS kara notikumiem un Latvijas teritorijas Nācistisko okupāciju, bija pārtraukums. Tomēr, žurnāls “Padomju Latvijas skola” atsāka savu darbību jau 1945.gada 1.martā – nepilnus četrus mēnešus pēc Sarkanās armijas ienākšanas Rīgā, un vēl joprojām norisinoties Kurzemes katla kaujām. Jauno darbības cēlienu žurnāls ir sācis ar jaunu vadību. Sākot ar 1945.gadu žurnāls tika iespiests VAPP Poligrafiskā tresta tipogrāfijā Nr.1 “Cīņa”. Par atbildīgo žurnāla redaktoru kļuva K. Ratnieks¹⁸⁵ – kurš 1946.gadā, esot LPSR izglītības ministra vietnieka amatā, starp citiem rīkojumiem, parakstīja arī pavēli par izsūtīto latviešu bērnu reevakuāciju atpakaļ LPSR teritorijā¹⁸⁶. 1950.gada septembrī redaktora amatā tika iecelts R. Šneiders – pirms tam izdevuma “Zemgales komunisti” redaktors (1940., 1944.-1947.gadā).¹⁸⁷ Savukārt 1953.gada augustā sākuma par redaktora v. i., bet pēc tam arī par redaktoru, kļuva R. Miķeļsons, kas bija aktīvi rakstījis žurnālā kopš 1945.gada un darbojas Izglītības ministrijas kolēģijas sastāvā.¹⁸⁸

Vizuāli žurnāla dizains un satura sakārtojums nemainījās būtiski, kopš pirmā izdošanas perioda. Joprojām katrā numurā bija pārsvarā 111.lapaspuse. Kaut gan žurnāla nodaļu nosaukumi mainījās, tā ideja palika diezgan līdzīga. 1945.gadā saturs tika sadalīts sekojoši: “vispārēja sadaļa” (līderu uzrunas, ideoloģiskā rakstura raksti un līdzīgi), “skolu dzīve” (metodiskie raksti, metodiskie norādījumi, pieredzes raksti utt.), “ārpuskolas izglītība” (skolēnu organizāciju darbība, ar skolu saistītu institūciju darbības apraksts), “grāmatu apskats”, “chronika” (aktuālo (ideoloģiski svarīgu) notikumu apraksti) un “oficiālā daļa”. Ik pa laikam notika izmaiņas kāda numura saturā, bet kopumā struktūra bija vienāda. Ir arī jāatzīmē, ka, kopumā, propagandas paņēmieni žurnāla saturā nav mainījušies. Laikam ejot arvien lielāku uzmanību pievērta eksaktajām zinātnēm – īpaši matemātikai. Izteikti metodisko rakstu skaits palielinājās, salīdzinājumā ar pirmo izdošanas posmu, bet, joprojām, tas neieņema dominējošo vietu žurnālā.

3.2.1. *Ilustrācijas*

Acīmredzama atšķirība starp pirmās okupācijas laikā izdoto žurnālu un pēckara periodu bija ilustrāciju skaits. Ja pirmajos 10 numuros bija iekļautas 10 ilustrācijas, kuru raksturs bija pārsvara saistīts ar priekšmetu metodiku. Nebija publicēts neviens vadoņa, vai citu PSRS dižgaru portrets,

---

¹⁸⁵ Padomju Latvijas skola Nr.1 1945.g.

¹⁸⁶ “Latvijas bāreņu atgriešanās no Sibīrijas” Latvijas vēstnesis www.vestnesis.lv [tiešsaistē; aplūkots 15.08.2020.]

¹⁸⁷ “R. Šneiders”.www.letonika.lv [tiešsaistē; 15.08.2020.]

¹⁸⁸ Bleiere, D., “*Vispātējās izglītības sovjetizācija Latvijā: padomju cilvēka veidošana mācību procesā 1944.-1964.*”, [Latvijas Vēstures institūta žurnāla elektroniskā datu bāze; www.lvi.lu.lv]

plakāts, karoga attēlojums vai līdzīgi. Starp 1945.g. un 1953.g. publicētajos numuros bija vidēji 2 ilustrācijas, lielākoties vadoņu vai amatpersonu, priekšzīmīgu personību (literātu, zinātnieku, skolotāju) portreti.

Tā, 8 gadu laikā tika publicēti 10 Staļina un 10 Ļeņina portreti. Populāras bija ilustrācijas, kas parādīja Vladimiru Ļeņinu kopā ar Josifu Staļinu kādā miera pilnā vai revolucionārā situācijā zīmējumā formātā. Līdz 1953.gada beigām "Padomju Latvijas skolā" bija publicēti 7 tādi zīmējumi. No komunistiskās partijas līderiem žurnālā parādījās arī divi Vjačeslava Molotova portreti. M.I. Kaļiņina, A. Ždanova un G. Dmitrova portreti parādījās melnajā rāmītī līdzās nekroloģiem 1946., 1948. un 1949.gados respektīvi. Portreti vienmēr bija izvietoti pirms ar šiem cilvēkiem saistītiem materiāliem: runām, darbu fragmentiem, viņiem veltītiem rakstiem.

Tā, atjaunotās "Padomju Latvijas skolas" pirmajā numurā 1945.gadā pirmajā lapā bija publicēts liels (visas lapas formātā) Staļina portrets ar militāriem ordeņiem, kuram sekoja "*Augstākā Virspavēlnieka Pavēle Nr. 5, 1945. g. 23. februārī*". Pavēle sākas ar apsveikumu militārpersonām Sarkanās armijas 27.gadadienā, kam sekoja tās slavējumi. Sarkanā armija tika nosaukta gan par tautas lolojumu, gan arī uzslavēta par sava vēsturiskā uzdevuma veiksmīgu izpildīšanu. Tika apgalvots, ka Sarkanā armija veiksmīgi ir atmetusi "hitleriskos nešķīsteņus" aiz PSRS 1940.gada robežām.¹⁸⁹Tai pati laikā Kurzemes katla sestā kauja sākās tikai 1947.gada 7.maijā.

Staļins arī apgalvoja, ka Sarkanās armijas veiksmē austrumfrontē, bija tas, kas ļāva Sabiedrotajiem pāriet uzbrukumā rietumos, kā arī uzskaitītas PSRS "atbrīvotās" teritorijas un citi sarkanarmiešu varonīgie darbi. Pēc gara ievada pati pavēle skanēja: "*Šodien, 23. februārī, Sarkanās Armijas 27. gadadienā, pulksten 20.00 salūtēt Maskavā, Ļeņingradā, Kijevā, Minskā, Petrozavodskā, Tallinā, Rīgā, Viļņā, Kišiņevā, Tbilisī, Staļingradā, Sevastopolē, Odesā, Ļvovā ar divdesmit artilērijas zālvēm. Lai dzīvo mūsu uzvarošā Sarkanā Armija! Lai dzīvo mūsu uzvarošā Kara Jūras Flote! Lai dzīvo mūsu varenā Padomju Dzimtene! Mūžīga slava varoņiem, kas krituši cīņā par mūsu Dzimtenes brīvību un neatkarību! Nāvi vācu iebrucējiem!*"¹⁹⁰

Runā parādās gan atsauce uz vadoņa īpašo vēsturisko lomu, kara **varoņiem un uzvarām, kā arī starptautisko režīma atbalstu**. No otrās puses parādās arī **dehumanizācijas elements** attiecībā uz Vācijas armiju.

Vēl viens Staļina portrets ievadīja 1949.gada 12.numuru. Portrets parādīja vadoni ar divām Padomju Savienības varoņa zvaigznēm, fonā bija redzama Kremļa panorāma. Pēc portreta sekoja G. Maļenkova ziņojums Maskavas padomes svinīgajā sēdē 1949.gada 6.novembrī "Lielās oktobra

¹⁸⁹. "*Augstākā Virspavēlnieka Pavēle 1945. g. 23. februārī*" Padomju Latvijas skola, Nr. 1, 1945

¹⁹⁰ Turapt.

sociālistiskās revolūcijas 32.gadadienā”. Runā tika izdarītas atsauksmes uz lielā vadoņa lomu vēsturē. Tā, Maļenkovs runāja par “Staļina laikmetu” kura laikā savienības tautas dzīvo “draudzībā un brālīgā sadarbībā”. Tieši šajā laikmetā “mūsu dzimtenes” robežas bijušās “taisnīgas un labi nospraustas”, valsts drošību garantē tālāk no Ļeņingradas nospraustas robežas ziemeļos, Austrumprūsijas neesamība, Kuriļu salu iegūšana un Sahaļinas iegūšana.¹⁹¹ Tādējādi tika leģitimizēti PSRS pēc Otrā pasaules kara pievienotās teritorijas. Staļina laikmets tika nosaukts arī par tādu, kad savienībai apkārt ir tikai draudzīgas tautas: Polija, demokrātiskā Čehoslovākija, raudzīga Ungārijas republika. Tika minētas arī Mongolijas, Korejas un Ķīnas draudzīgas republikas. Dažādos veidos bija pieminēts arī Hitlera vārds, veidojot kontrastu starp ļauno ienaidnieku, un vareno vadoni. Rietumu valstis bija raksturotas kā “kapitālistiskas plēsoņas”. Staļina laikmets bija arī tas laiks, kad “grandiozā kapitālistiskās un sociālistiskās sistēmas sacensībā” iezīmējās “skaidrs sociālistiskās sistēmas pārākums”.¹⁹²

Tālāk runā Maļenkovs apraksta padomju rūpniecības un lauksaimniecības panākumus piecgādes un trīs ganu plāna īstenošanā. Viņš norādīja uz to, ka panākumi ir gūti pateicoties strādniekiem un kolhozniekiem pirmrindniekiem, kuru iniciatīva bija avots plānu ātrākai sasniegšanai. Pieminēta bija arī vērienīgā dzīvokļu celtniecības visas savienības reģionos, naudas reforma un kartīšu sistēmas atcelšana, patēriņa preču cenu pazemināšana. Liela runas daļa bija veltīta zinātnes sasniegumiem, kuras uzdevums ir “kalpot mieram un mūsu Dzimtenes uzplaukumam”¹⁹³. Šajā runas daļā Meļņikovs izklāstīja “miermīlīga atoma” ideju. Viņa vārdos: *“ja atomenerģija imperiālistu rokās ir nāves ieroču ražošanas avots, iebiedēšanas līdzeklis, šantāžas un varmācības ierocis, tad padomju cilvēku rokās tā var būt un tai jābūt par varenu līdzekli, kas nodrošinātu līdz šim vēl nepieredzēti tehnisko progresu un mūsu zemes tālāko ražošanas attīstību”*¹⁹⁴ Pēc šiem vārdiem sekoja vesela runas nodaļa par ideju, ka PSRS bija “par mieru un aizstāvēja mieru”.

Runa kopumā aizņēma 16 žurnāla lapaspuses. Tajā nebija kādas izteiktās daļas, kura būtu veltīta skolām, izglītībai, bērniem. Runu noslēdza Fr. Rokpeļna dzejolis “Staļinam”. Sešu četrriņdu dzejoli autors slavina vadoni, izmantojot latviešu kultūras elementus vai simbolus, kuri bija daudz senāki ne tikai par Staļina režīmu, bet arī par Padomju Savienību kā tādu. Tā, pirmās rindiņas skanēja:

“Seno dainu visskaistākos vārdus
Audžu audžos ko glabā un teic,

---

¹⁹¹ “G. Maļenkova ziņojums Maskavas padomes svinīgajā sēdē 1949.gada 6.novembrī “Lielās oktobra sociālistiskās revolūcijas 32.gadadienā”, Padomju Latvijas skola, Nr. 12. 1949.

¹⁹² Turpat.

¹⁹³ Turpat.

¹⁹⁴ Turpat.

Vijam uzvaras salutu dārdos,
Lai tie mīļoto Staļinu sveic”¹⁹⁵

Dzejolī tiek minēti tādi simboli kā Daugava, saules kalns un zelta zirgs, salīdzinot Staļinu ar Raiņa daiļdarbu varoni. Autors arī uztic visas tautas cerības uz gaišo un skaisto nākotni vareņajam vadonim.¹⁹⁶

1953.gada 3.numurā pirmajā lapaspusē ir Staļina portrets melnajā rāmītī. Pēc vadoņa nāves “Padomju Latvijas skolā” bija publicēts Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas, PSR Savienības Ministru Padomes un PSRS Augstākās Padomes Prezīdija paziņojums “visiem partijas biedriem, visiem padomju savienības darba ļaudīm”. Pēc paziņojuma par ģenerālsekretāra nāvi 1953.gada 5.marta plk. 9.50 vakarā, sekoja izvērsts Staļina nekrologs. Viņš tika pieminēts tādiem vārdiem kā “Ļeņina līdzgaitnieks un viņa darba ģeniālais turpinātājs”, “padomju tautas vadonis un skolotājs”. Staļins bija nosaukts par to, kas līdzās Vladimiram Ļeņinam veidoja un stiprināja komunistisko partiju, rīkoja un vadīja 1917.gada sociālistisko revolūciju, būvēja un stiprināja Padomju Savienību. Viņa nāve tika nosaukta par “vissmagāko zaudējumu partijai, Padomju zemes un visas pasaules darbaļaudīm”. Par tālāko virzienu bija nozīmēta uzticība Komunistiskajai partijai, kura vedīs tautu komunisma virzienā.¹⁹⁷ Nekrologam sekoja detalizēta atskaite par Staļina bērēm. Tā aizņēma nepilnas 8 lapaspuses un iekļāva Maļenkova, Berijas un Molotova runas.

Nākamajā 1953.gada 4.numurā pirmajā lapaspusē publicēja Staļina portretu gandrīz pilnā augumā darba kabinetā ar viegli smaidošo sejas izteiksmi. Tam sekoja redakcijas (R. Šneidera) raksts “Ar Staļinu sirdī mēs iesim mūždien”. Raksts tradicionāli sākas ar uzslavu Staļinam, viņa saistību ar Ļeņina tēlu, visā rakstā parādās vārda salikums “Ļeņins ar Staļinu” vai “Ļeņins kopā ar Staļinu”, vai “Staļins līdzās Ļeņinam”. Tiek izmantoti skaļu epitēti “[Staļins bija] kalnu ērglis, kas visā savā garajā mūžā kopā ar tautu cīnījās par brīvību”¹⁹⁸. Marksisma-ļeņinisma ideoloģijas nostiprināšana PSRS (raksta kontekstā Latvijā) arī bija dēvēta par Staļina paveikto darbu. Staļina vadoņa tēls tika pamatot kā marksisma-ļeņinisma ideju iemiesojums praksē – augstākais līderības paraugs. Pedagoģiskā žurnāla kontekstā liekas svarīgs, ka visa raksta garumā (6 reizes) Staļins bija saukts par tautas vai darba ļaužu skolotāju, kurš mācīja tiem kādas no marksisma-ļeņinisma vērtībām.¹⁹⁹ Tas saskan ar ideju, ka personību biogrāfijas un darbība var būt izmantotas kā mācību līdzeklis vienkāršiem cilvēkiem. Rakstu noslēdzas ar rindiņām: “Pa Ļeņina ceļu uz laimi un slavu ar Staļinu

¹⁹⁵ Rokpelnis, Fr. “*Staļinam*”, Padomju Latvijas skola, Nr.12 1949.g

¹⁹⁶ Turpat.

¹⁹⁷ “*No Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas, PSR Savienības Ministru Padomes un PSRS Augstākā prezīdija*”. Padomju Latvijas skola, Nr.3 1953.

¹⁹⁸ Šneiders, R. “*Ar Staļinu sirdī mēs iesim mūždien*”. Padomju Latvijas skola. Nr. 4 1953.

¹⁹⁹ Turpat.

sirdī mēs iesim mūždien!”²⁰⁰ Tālāk sekoja LKP CK lektora K. Martinsona lekcija “Likums par ražošanas attiecību obligātu atbilstību ražošanas spēku raksturam”, kurā tika pārstāstītas Staļina “ģeniāla” darba “Sociālisma ekonomikas problēmas PSR Savienībā”.

“Tautas tēva” Vladimi Ļeņina tēls tika arī bieži izmantots žurnāla numuru sākumā ideoloģisko uzstādījumu izklāstam. Tā 1945.gada 2.numurā sākumā parādās lapaspuses lieluma Vladimira Ļeņina portrets, kas ievadīja K. Ratnieka (redaktora) rakstītu Ļeņina biogrāfiju. Raksts bija veltīts Vladimira Uļjanova (Ļeņina) 75.gadadienai. Ļeņina dzīves laiks un tam sekojoši gadi bija nosaukti par “nepieredzētiem” pasaules vēsture svarīgu notikumu ziņā. Paša Ļeņina personība bija siastīta ar lielākiem no tiem ne tikai kā dalībnieks un līdzgaitnieks, bet kā virzītājspēks un iedvesmotājs. Ratnieks citē arī “franču karavīra” Anrī Barbisa vārdus: “ [Ļeņins] ietvēra sevī visu Krievijas revolūciju, izaudzēja to savās smadzenēs, sagatavoja, izveda dzīvē — piepildīja, izglāba. Ļeņins — visdrošākais un viscēlākais no visiem vēstures veidotājiem, cilvēks, par kuru vairāk neviens nav izdarījis priekš cilvēkiem»²⁰¹

Raksts netaupa slavinājumus. Piemēram, bija rakstīts: “Vēsturiski nebūt nav nejaušība, ka Ļeņina smadzenes, viņa ģeniālā galva piederēja cilvēces progresa nesējas — strādnieku šķiras partijai, kura cīnās par cilvēces rītdienu, tāpat kā Marksa un Engelsa ģeniālas galvas arī piederēja strādnieku šķirai un viņas partijai. Ka Markss un Engels, tā arī Ļeņins stāvēja cilvēces zinātnes un kultūras augstumos.”²⁰², vai: “Ļeņins pacēla Marksa mācību augstākā pakāpē.”²⁰³

Ir gan jāatzīmē, ka priekš biogrāfijas, šis raksts bija izteikti neinformatīvs. Nav minēti konkrēti notikumu, ziņas par Ļeņina dzīves gājumi, izņemot dzimšanas datumu. Nav piedāvātas citu cilvēku atmiņas vai atskaites par Ļeņina praktisko darbību, vārdiem, ko viņš būtu teicis praktiskajā situācijā. Kaut gan sākotnēji noformēts kā biogrāfija, šis raksts ir tikai slavinājums. Tiek piesauktas dažādas gan Ļeņina, gan Marksa un Engelsa idejas, bet tās netiek iztirzātas, tikai nosauktās par “ģeniālajām”, “revolucionārajām” un līdzīgi.²⁰⁴ Lai vēl vairāk tuvinātu Ļeņina idejas latviešiem, tekstā izmantoja Raiņa rindas, lai ilustrētu gan Ļeņina, gan Raiņa domas par “nesavtīgo” patriotismu:

Kas mīlē tēviju, tiem ir savs kakts,
Kur lietū patverties un nolikt galvu;
Tiem miera prāts un maizes rieks par balvu,

²⁰⁰ Šneideris, R. “Ar Staļinu sirdī mēs iesim mūždien”. Padomju Latvijas skola. Nr. 4 1953.

²⁰¹ Ratnieks, K. “Ļeņins”. Padomju Latvijas skola, Nr.2 1945.g.

²⁰² Turpat.

²⁰³ Turpat.

²⁰⁴ Turpat.

Tie maz ko bēdā, lai visapkārt nakts.
Bet vai! par tiem, kas straujāk slēdz to sirdī,
Tie liktens āmuram ir smēdes lakts,
Tos tēvuzemes sāpes kaļot tirdī.²⁰⁵

1945.gadā jau nebija tieši pieminēta Latvija kā kāda atsevišķa definējama teritorija ideoloģiskajos rakstos. Visur tika izmantots vārdu salikum “Lielā Tēvija”, kura visiem būtu jāaizstāv, vienlīdzīgi gan Krievijas PSR, gan Lietuvas vai Latvijas PSRS iedzīvotājiem, neraugoties uz to, ka divās pēdējās republikas dzīvojošiem šī bija jauna ģeogrāfiskā telpa, ar kuru, vismaz jauno cilvēku paaudzi, nesaistīja arī bērnības atmiņas. Par izglītību vai skolu šajā tekstā nebija ne vārda.²⁰⁶

Ka vēl vienu piemēru Ļeņinam veltītiem materiāliem var minēt 1948.gada 1.numuru. Ļeņina portrets pirmajā lapaspusē, kuram sekoja J.V. Staļina rokrakstā atveidota viņa vēstule avīzē “Rabočaja Gazeta” 1925.gada 21.janvārī, tātad, Ļeņina nāves pirmajā gadadienā. Vēstules teksts krievu valodā aicināja lasītājus “atcerēties, mīlēt, pētīt Iljiču, mūsu vadoni un skolotāju”²⁰⁷. Tālāk sekoja Ļeņina darba “Marksisma trīs avoti un trīs sastāvdaļas” fragmentu tulkojums latviešu valodā. Ka svarīgāki publicēšanai tika izraudzīti fragmenti par marksisma un buržuāziskās ideoloģijas naidīgumu, materiālisma, vēsturiskā materiālisma un didaktikas jēdzienu jēgu un mijiedarbību, darba vērtības teorijai un šķīru cīņu.²⁰⁸

Žurnālā parādās arī daudzu gan latviešu, gan krievu ievērojamu personību portreti: Jānis Rainis (1945. un 1949.gadā), Jānis Sudrabkalns (1946.g.), Pauls Dauge (1946.g.) Andrejs Upītis (1946., 1948., 1952.g.), kā arī Ļevis un Aleksejs Tolstoji (1945., 1946.g.), Maksims Gorkijs (1946.g.), Puškins (1947. un 1949.gadā). un citi. Portreti parādījās līdzās kādam ar šiem cilvēkiem saistītiem materiāliem.

Ar laiku arvien biežāk parādās dažādu PSRS ainavu attēlojumi, dažādu skolēnu, skolotāju, strādnieku kolektīvu iestudētas fotogrāfijas no dažāda veida pasākumiem, sapulcēm. Tika publicētas arī skolu ēku jaunceltņu fotogrāfijas, padomju “diženo” celtņu projektu ilustrācijas un pabeigtās celtnes. Interesants ir arī 1947.gada 7.numura pirmajā lapaspusē publicētais Republikāniskā laukuma un Rīgas pilsētas laukuma arhitektūras projekti. Saskaņā ar Republikāniskā laukuma plānu bija paredzēts pārbūvēt Vecrīgu pilnībā. Apbūve starp mūsdien 13.janvāra ielu, Aspazijas bulvāri un Valdemāra ielu būtu pārvērsti laukumā ar diviem obeliskiem Daugavas pusē un sešu monumentālo ēku ansambli tā malās. Rīgas pilsētas laukuma izbūve atstātu

²⁰⁵ Ratnieks, K. “*Ļeņins*”. Padomju Latvijas skola, Nr.2 1945.g.

²⁰⁶ Turpat.

²⁰⁷ “*Staļina vēstule*”. Padomju Latvijas skola. Nr. 1 1948.g.

²⁰⁸ Ļeņins, V. “*Marksisma trīs avoti un trīs sastāvdaļas*”. Nr. 1. 1948

neskartu lielāko daļu Vecrīgas, bet pārveidot Rātslaukuma teritoriju starp Pētera baznīcu un krastmalu, būvējot jaunās ēkas ap rāti un izvietojot stellu mūsdienu Strēlnieku laukuma vietā. Ir jāatzīmē, ka nekāds konteksts šo plānu publikācijai, nekādi komentāri vai lēmumi netika publicēti šajā “Padomju Latvijas skolas” numurā. Uzreiz pēc šīs ilustrācijas bija izvietots Jāņa Sudrabkalna dzejolis “Solījums”, kurā viņš slavē Padomju režīma darbus Latvijas atjaunošanā. Tā, tiek minēta Ķeguma HES atjaunošana, lauksaimniecības atjaunošana, tiltu būvniecība pār Daugavu. Dzejolī tiek pausta cerība, ka drīz latviešus sauks par pilnvērtīgiem “padomjpilsoņiem” un savienības tautas kā brāļus viņus sveiks. Kā arī pieminēts Staļins kā ceļa rādītājs.²⁰⁹

3.2.2. Metodiskā daļa

“Padomju Latvijas skolas” numuros 1945.-1953. gadā bija pievērsta uzmanība arī priekšmetu pasniegšanas metodikai. Ir jāatzīmē, ka šī žurnāla saturiskā daļa nebija apjomīgāka arī šajā izdošanas posmā. Tā aizņēma no vienas ceturtdaļas līdz vienai trešdaļai no kopēja lapaspusņu skaita. Mācību priekšmeti, kuriem pievērsa vislielāko uzmanību bija Latviešu valoda, literatūra un matemātika (tai skaitā ģeometrija, aritmētika un algebra). Astoņu gadu laikā latviešu valodas pasniegšanas metodikai bija veltīti 22 raksti, literatūrai 32 raksti, bet matemātikai 27 raksti. Daudz uzmanības bija pievērstas vēsturei (15), ķīmijai (15), bioloģijai (15), svešvalodām (13), krievu valodai (10) un fiziskai audzināšanai un militārai mācībai (8) un pat zīmēšanai (6). Pārsteidzoši maz uzmanības veltīja fizikas pasniegšanai un ģeogrāfijai, katram no priekšmetiem bija veltīti trīs raksti. Tikpat daudz rakstīja par mūzikas vai dziedāšanas pasniegšanu. Bija minēti arī “specifiskāki” priekšmeti. Konstitūcijas mācībai astoņu gadu laikā veltīja piecus rakstus, par politizglītību kā atsevišķo jomu publicēja vienu rakstu.

3.2.2.1. Literatūra un latviešu valoda

Pirmajā desmitgadē pēc Otrā pasaules kara padomju režīms pievērsa lielu uzmanību literatūras pasniegšanai Latvijas PSR skolās. Tas sakrīt ar teorētiskajā daļā pausto, ka literatūras darbi, autoru dzīves gājums varēja kalpot par labu ideoloģijas komunikācijas instrumentu. Lasot daiļliteratūras darbus cilvēkam rodas emocionālais pārdzīvojums, kuru būtu sarežģīti panākt lasot labākos Marksa un Engelsa, Ļeņina vai Staļina teorētiskus, filozofiskus darbus. Ar literāro varoņu darbību un pārdzīvojumu palīdzību bija viegli komunicēt vērtību sistēmas, sabiedrības ideālus vai tabu.

“Padomju Latvijas skolā” publicēja dažāda virziena rakstus par literatūru. Ideoloģiski piesātinātāki bija tie, kas apskatīja literāro darbu analīzes “pareizās” metodes. Viens no tādiem rakstiem, kuru publicēja 1945.gada 3.numurā bija “Leona Paegles liriskas pamatmotīvi”. Raksts sākas ar šķīru

---

²⁰⁹ “Pārbūves plāni”. Padomju Latvijas skola, Nr. 7, 1947.

cīņas aprakstu Latvijā 20.gs. pirmajā desmitgadē, pretnostatot naidīgo buržuāziju un darba tautu. Tiek apgalvots, ka Leons Paegle bija viens no tiem rakstniekiem, kas, ar Raini priekšgalā, cīnījās par brīvības un taisnīguma idejām. Paegle bija nosaukts par rakstnieku – cīnītāju. Kā pamatojumu šādam titulam izmantoja paša rakstnieka citātu: *“Mana cīņa ir cīņa par jaunu, “labāku kultūru, par miesīgu un garīgu atbrīvošanos, par taisnību, par daiļumu, par sociālismu”*²¹⁰

Paegles daiļradi raksts piedāvā analizēt, sadalot divos posmos – līdz 1917. gada revolūcijai un pēc tās. Pirmais posms radot jaunības ciešanas nabadzībā, cīņu par izglītību, vajāšanu un cietumu, asās sabiedriskās dzīves pretrunas. Tiek slavēta viņa pieturēšanās pie reālisma principiem. Kā apliecinājumu dzejnieka ticībai revolūcijā min tādas rindiņas, aprakstot to kontekstu: Aukstā ziemas naktī stacijā pie otrās klases durvīm ziliem, sastingušiem pirkstiem bāris meklē kapeiciņu, un dzejnieka drosmīgā ticība labākai rītdienai, kad viņš aplicina:

“Mēs radīsim sev jaunu pasauli,
kur it nevienam nevajadzēs ciest”²¹¹

Kā arī vēlāk rakstīto “Sapņa” fragmentu:

“Sacelties vajag! — kiedzu es izmisis.
Sacelties, sacelties! — dārdēja atbalsis.
Debess un zeme sagriezās virpuļos.
— Biedri, uz priekšu! “²¹²

Leons Paegle tiek attēlots kā sociālistiskās cīņas mocekļis, viņa dzeja- tautas revolucionāro alku atainojums. Rakstāt tiek minēts, ka agrāka posma dzeja vēl nav mākslinieciski izkopta, tai ir trūkumi, tomēr tās gars un revolucionārā nozīme, ļauj piedot “jaunajam dzejniekam” nepareizumu.²¹³

Vēl viens autors, kura darbus piedāvā izmantot ideoloģiskā audzināšanā literatūras stundās ir populārais Krievijas dzejnieks Majakovskis – Krievijas Sociāldemokrātiskās Strādnieku partijas biedrs kopš 1908.gada, dedzīgs padomju varas aizstāvētājs, dzejiskais avangardists. 1946.gada 4. numurā publicēja rakstu “Kā ievadīt pamatskolu skolēnus Majakovska darbu izpratnē”. Majakovskis šajā rakstā tiek ievietots citu pazīstamu Krievu rakstnieku vidū, kuru darbu

---

²¹⁰ Andersone, E. *“Leona Paegles lirikas pamatmotīvi”*. Padomju Latvijas skola, Nr.3. 1945.g.

²¹¹ Turpat.

²¹² Turpat.

²¹³ Turpat.

pasniegšana bija uzskatīta par nepieciešamu pamatskolas posmā. Tā, par lieliem sociālisma cīnītājiem bija nosaukti Maksims Gorkijs, Aleksandrs Tolstojs un Nikolajs Ostrovskis.

Raksts apgalvo, ka Majakovska dzeja var būt audzinoša, tikai tad, ja “Padomju Latvijas literatūras” skolotājs pats būs izpratis tās nozīmi. Dzejnieka darbus bija paredzēts izmantot, lai audzinātu padomju patriotismu, mīlestību pret kolektīvo darbu, strādnieku šķiru un tās vadoņus, kā arī pārliecinātu skolēnus par nemitīgas cīņas par nākotni nepieciešamību. Raksta interpretācijā Majakovska dzeja iedvesmo skolēnus iet Ļeņina ceļā, ja viens skolotājs spēs parādīt dziļo idejisko būtību. Kā svarīgāku, apguvei nepieciešamu, Majakovska dzejoli nosauc “Padomju pasi”.²¹⁴

Tiek apgalvots, ka 5.klases literatūras programmā ir iekļauts dzejolis “Dziesma – zibens”, kurš interpretējams kā pionieru himna. Tāpēc, pasniedzot to klasei, literatūras skolotājam ir jāizskaidro skolēniem arī pionieru organizācijas mērķi, vērtības, darbība. Īpaša vērtība būtu jāpievērš pionieru kaklautam un citai simbolikai. Analizējot ar skolēniem “Dziesma- zibens” ir jāapspriež arī tādi jēdzieni kā “timurieši”, “padomju celtniecība” “Vissavienības Komunistiskā partija”. Jāsaista dzejoļa teksts ar Liela Tēvijas kara un 1946.gada notikumiem.²¹⁵

Vēl viens Majakovska darbs, kurš būtu apskatāms pamatskolas posmā ir poēmas “Vladimirs Iljičs Ļeņins” fragments. Arī šī darba pareizajai pasniegšanai skolotājam ir jāgatavojas iepriekš. Ir jābūt gatavam, balstoties uz marksisma-ļeņinisma mācību par strādnieku šķiras apziņu un tās vadoņu lomu vēsturē, parādīt strādnieku un zemnieku stāvoklis cariskajā Krievijā. Būtu jārunā par zemnieku un strādnieku stihiskajām kustībām, boļševiku partijas un tās vadoņu organizēto darbību, kā arī to, ka zemnieki un strādnieki apzināti apvienojas ap partiju. Ļeņina tēli bija jāveido uz sekojošiem apgalvojumiem: viņa vārdi vienmēr īstenojas darbos, viņš vienmēr runāja par lietām, kas bija tuvas un saprotamas tautai – mieru, zemi, sociālistiskās dzimtenes aizsardzību. Tāds, skolotāja veidots, ievads pirms poēmas lasīšanas ļaus skolēniem ļaus skolēniem saistīt tās tekstu ar ideju par visas sociālistiskās tautas vienotību. Skolotāji tika aicināti arī uzdot mājās rakstīt sacerējumus, meklējot Majakovska lirikas motīvus ikdienas notikumos.²¹⁶

6.klases literatūras stundās skolotājam bija jāklūst par aktuālo ekonomisko notikumu speciālistu, kas var “dzīvi” paskaidrot tos skolēniem pirms dzejoļa “Saruna ar biedru Ļeņinu” apgūšanas. Šis dzejolis ir svarīgs, lai komunicētu skolēniem nepieciešamību pieturēties pie piecgades mērķiem, ko definējis Josifs Staļins pirmsvēlēšanu runā 1946.gada 9.februārī. Šī dzejoļa apgūšana var būt veiksmīgi savienota ar Maksima Gorkija prozas apgūšanu – specifiski ar “Dziesmu par vanagu”.

---

²¹⁴ Trecis, A. “Kā ievādīt pamatskolas skolēnus Majakovska dzejas izpratnē”, Padomju Latvijas skola. Nr. 4. 1946.g.

²¹⁵ Turapt.

²¹⁶ Turpat.

Tas ļaus komunicēt sociālistiskās cīņas varoņu idejas un tēlu 6.klases skolēniem. Dzejolim veltīta stunda skolotājam būtu jāsāk tā: “*Tagad mācīsimies dzejoli par padomju cilvēka sarunu ar Ļeņinu, kurā parādīta darba ļaužu bezgalīga apņēmība iet pa Ļeņina ceļu*”, bet pabeigt sarunu par dzejoli vajadzētu ar atjaunošanas darbu grūtību, dzimtenes ienaidniekiem un to pastrādātām briesmām Lielā Tēvijas kara laikā.²¹⁷

Apskatot tikai divu Majakovska darbu piedāvātas mācīšanas metodes, paradījās vairāki ideoloģijai raksturīgie elementi – gan vadoņu tēla cildināšana, gan šķīru cīņas pamatošana, gan arī kara un ienaidnieka tēla izmantošana.

1950.gada 10.numurā literatūras priekšmetam bija veltīts referāts “Viļa Lāča romāna “Vētra” fragmentu “Skaisti būt tādas zemes bērnam” metodiskā apdare (VI klasē)”. Referāta ievadā tā autore, Ropažu septiņgadīgas skolas skolotāja, V. Dandena definē visu skolotāju darba virsmērķi: audzināt jauno padomju cilvēku – komunisma cēlāju. Literatūras skolotājiem referāta autores izpratnē tika iedalīta sevišķi liela loma, kuru atklāj N. Krupskaja, sakot: “*Literatūra ir varens ierocis augošās paaudzes ietekmēšanai. Tā var palīdzēt viņiem saprast dzīvi, cilvēkus, saprast viņu dzīves saturu, iemācīt saprast cilvēkus, saprast, kas tos saviļņo. Literatūra var iemācīt, kā pieiet cilvēkiem, ietekmēt tos. Literatūra ietekmē morāli, cilvēka rīcību, viņa pasaules uzskatu. Ļoti spēcīgi daiļliteratūra ietekmē pusaudzi, jaunieši, tādu vecumu, kad veidojas cilvēks*”.²¹⁸ Tātad, literatūras mācību priekšmeta ideoloģiskais raksturs ne tikai netika pausts skaļi, bet bija izvirzīts kā galvenais. V. Dandena apgalvo, ka “*nevar būt bezidejisko, apolitisko stundu*”.²¹⁹

Viļa Lāča romāna “Vētra” pasniegšanai skolotāja definē vairākus mērķus: “1. jānostiprina skolēnos lepnuma un mīlestības jūtas uz savu sociālistisko dzimteni, 2. jāceļ jaunā padomju cilvēka personība, 3. jāizceļ rakstnieka valodas un tēlojuma īpatnības, 4. jāpanāk, lai skolēnam rastos interese lasīt Viļa Lāča romānu, nesaprotamajos fragmentos konsultējoties ar skolotāju.”²²⁰ Šī literāra darba fragmenta apgūšana tika sadalīta trīs stundās. Pirmās stundas mērķi bija Viļa Lāča biogrāfijas apguve, padomju jauniešu attieksmes pret darbu noskaidrošana, izcelt padomju jauniešu rakstura īpašības uz Elmara Auniņa tēla piemēra. Otrās stundas laikā uz romāna fragmenta pamata skolēniem būtu jāizprot fizikultūras nozīmi, bet trešajā stundā skolēni saprastu, kāpēc ir “skaisti būt mūsu zemes bērnam”.²²¹

---

²¹⁷ Trecis, A. “*Kā ievādīt pamatskolas skolēnus Majakovska dzejas izpratnē*”, Padomju Latvijas skola. Nr. 4. 1946.g.

²¹⁸ Dandena, A. “*Viļa Lāča romāna “Vētra” fragmentu “Skaisti būt tādas zemes bērnam” metodiskā apdare (VI klasē)*”, Padomju Latvijas skola, Nr. 10. 1950.g.

²¹⁹ Turpat.

²²⁰ Turpat.

²²¹ Turpat.

Spriežot pēc skolotājas sagatavota stundu plāna, 6.klases skolēniem jau iepriekš būtu jāzina Viļa Lāča diezgan apjomīgo bibliogrāfiju. Tā, skolotāja sagaidīja, ka uz jautājumu “Kādus Viļa Lāča darbus jūs jau zināt?” skolēni nosauktu: “Vētra”, “Zvejnieka dēls”, “Putni bez spārnēm”, “Nākotnes kalēji”, “Notikums jūrā”, “Vanadziņš”, “Vedekla”, “Uzvara” uc. Rakstnieka biogrāfijā īpaši būtu jāizceļ 1949.gadā rakstniekam piešķirta 2.pakāpes Staļina prēmija par romānu Vētra, un 1947.gadā Lācim piešķirtais Tautas rakstnieka goda nosaukums. Tēmas nobeigumā skolēns mājas uzraksta domrakstu “Ko es varu pastāstīt par mūsu zemes skaisto tagadni”.²²²

Ir uzskatāms, ka veidojot metodiskus norādījumus literatūras skolotājiem, uzsvars tiek likts nevis uz literāro formu, stilu analīzei un pasniegšanai, un pat ne uz skolēnu brīvu daiļradi, bet gan uz ideoloģisko audzināšanu. Literatūras programmas saturs bija strikti noteikts, skolotājam bija sniegti ļoti precīzi norādījumi, kādā veidā vadīt vienam vai citam daiļdarbam veltīto stundu, kādas idejas un vērtības būtu jākomunicē. Literatūras priekšmets arī vairs nebija “nacionāls”. Vienā no rakstiem minētais apzīmējums “Padomju Latvijas literatūra” iekļauj gan partijas atzīto senāko laiku latviešu un krievu rakstnieku darbus, gan arī padomju laikmeta latviešu un visas savienības (pārsvarā, protams, Krievu) autori. Starp autoriem, kuru darbu pasniegšana bija detalizēti aprakstīta bija: Kr. Valdemārs, Veidenbaums, Rainis, Andrejs Upītis, Birznieks- Upītis, kā arī Gorkijs, Puškins, Aleksejs Tolstojs, Ļevs Tolstojs, Ņekrasovs, Gogols uc.

3.2.2.2. Vēsture un konstitūcijas mācība

Kaut gan vēstures pasniegšanai veltīto rakstu nebija tik daudz, kā literatūras vai matemātikas metodikai veltītu rakstu, tajos bija ļoti izteikta ideoloģiskās mācīšanas sastāvdaļa. Kā jau tika minēts, vēstures tēmai veltīja piecpadsmit rakstus, kuru vidū bija gan programmu apskati ar komentāriem, gan konkrētām tēmām veltīti stundu plāni, gan arī skolotājiem domāti kādu vēsturisko notikumu apraksti un analīzes.

Pirmais šim mācību priekšmetam veltīts raksts pēc Otrā pasaules kara beigām bija publicēts 1946.gada 6.numurā un bija veltīts ilustrācijām jauno laiku perioda mācību grāmatā. Raksta autors, J. Piseckis, sniedza skolotājiem ieteikumus, kā komentēt ilustrācijas A.V. Jefimova VAPP 1945.gadā izdoto Jauno laiku vēstures mācību grāmatā. Šis mācību līdzeklis tika pārpublicēts vairākas reizes. Pirmā publikācija latviešu valodā notika 1941.gadā.

Rakstā grāmatā publicētas ilustrācijas tika aprakstītas tematiski (pašas ilustrācijas netika pārpublicētas). Pirmā tematiskā nodaļa bija veltīta Franču buržuāziskas revolūcijas laikmetam.

---

²²² Dandena. A. “Viļa Lāča romāna “Vētra” fragmentu “Skaisti būt tādas zemes bērnam” metodiskā apdare (VI klasē)”, Padomju Latvijas skola, Nr. 10. 1950.g.

Šajā tēmā grāmatā publicēja karikatūru, kura izceļ zemnieku apspiešanu no muižnieku kārtas puses, Hudona veidotās Voltēra bistes fotogrāfija, kuras tapšanas stāstam raksra autors veltīja diezgan lielu uzmanību, stāstot gan par paša tēlnieka saiknēm ar enciklopēdistu aprindām, īpaši Didro, gan arī par pēdējām Voltēra mūža dienām, kurās viņš pozēja šai bistei. Tieši šīs Voltēra bistes īpatnība tiek pamatota ar to, ka tēlnieks parāda viņu bez parūkas un atklātām krūtīm, seja rada asā prāda darbību, sarkasmu. Kā arī Pisecka vārdiem: “Hudons liek mums uztvert Voltēru kā dedzīgu un nenogurstošu cīnītāju, par taisnību un brīvību pret pagātnes tumšajiem spēkiem.” Vēl šajā tematā tiek apskatīti Monnē grebumi “Ģenerālštatu sasaukšana” un “Bastilijas ieņemšana”, Luija Prijera zīmējums “Kaujas uz Marsa laukuma” uc. Visu mākslas darbu aprakstā tika uzsvērtā šķīru cīņa, trešās kārtas loma, mākslinieku saistība ar revolucionāro kustību.²²³

Daudz uzmanības veltīja arī Direktorijas, Konsulāta un Impērijas laikmeta ilustrācijām. Tiek aprakstīti Helmana, Monnē, Klarksona-Stenfilda, un citu darbiem. Visas gleznas un grebumi ataino sacelšanās vai kauju ainas – 1795.gada sacelšanās Parīzē, Trafalgaras kauja uc.. Vīnes kongresa notikumiem bija veltīta Izabeja glezna, kurā tiek parādīti svarīgākas tā brīža Eiropas politikas personības (lords Vellingtons, grāfs Neselrode, Kasero, Taleirāns uc.).²²⁴

Tiek komentētas ilustrācijas arī par pilsoņu karu Ziemeļamerikā. Ilustrācijas parāda ģenerālu Lī un ģenerālu Grantu Dienvidu kapitulācijas parakstīšanas brīdī. Komentāri parāda raksta simpātijas ģenerālam Grantam. Otrajā ilustrācijā bija parādīts dienvidstatu bruņotais kuģis “Merimaks” uz tā piemēra tika sīki izklāstītas militāras tehnikas īpatnības un to nozīme uzvaras sasniegšanā.²²⁵

1948.gada 3.numurā bija publicēts H. Dubina raksts par Latvijas PSR vēstures pasniegšanu PSRS vēstures stundās. PSRS otrās okupācijas sākumposmā nepasniedza atsevišķi Latvijas un citu PSRS republiku vēsturi. Skolās 1948.gada izmantojamā mācību grāmatā nebija pieminēti Latvijas vēstures notikumi, pieminot Baltijas zemju iekļaušanu Krievijas impērijā tikai garāmejojot. Rakstā tiek pausts, ka 19.gadsimtā pirmās puses notikumu (Kurzemes un Latgales iekļaušanu Krievijas impērijā) ir pietiekami skaidri jāizklāsta skolotājam. Uzsvars tika likts uz lielu “apvienojošo” nozīmi šajos notikumos. Dubins norāda, ka “marksistiski pareizi izskaidrojot latviešu tautas vēsturi, mēs audzināsim jaunatni padomju patriotisma garā”. “Buržuāziskās zinātnes”, tas ir brīvās Latvijas zinātnes, uzskatus par latviešu tautas vēsturi Dubins nosauc par kaitīgiem un pretzinātniskiem, kurus skolotāju komentāri palīdzēs iznīdēt.²²⁶

---

²²³ Piseckis, J. “Par ilustrācijām Jauno laiku vēstures mācību grāmatā” Padomju Latvijas skola, Nr.6, 1946.g.

²²⁴ Turpat.

²²⁵ Turpat.

²²⁶ Dubins, H. “Latvijas PSR vēstures pasniegšana PSRS vēstures stundās” Padomju Latvijas skola, Nr. 3, 1948.g.

Kaut gan Dubins apgalvo, ka Latvijas vēsturei skolotājiem noteikti jāvelta uzmanība, negaidot LPSR vēstures grāmatas publikāciju, tomēr, nevarēja veidoties arī tāda situācija, ka LPSR vēsture aizēnotu PSRS vēstures kursu, līdz ar to bija skaidri iezīmētas hierarhiskās attiecības starp Lielās Dzimtenes un reģionālo vēsturi. Līdz ar to savā rakstā Dubins pieskarās tikai tiem 19.gs sākuma Latvijas vēstures jautājumiem, kuri jau bija minēti 9.klases PSRS vēstures grāmatā: agrārie nemieri (Kauguru nemieri, Kalalas ciema nemieri), 1812.gada Tēvijas karš, zemnieku brīvlatīšana 1816.-19.gadā.

Visos šajos notikumos bija jāuzsver šķīru jautājums, apspiešanas un tautas cīņas aspektus. Tā, stāstījumu par Kauguru nemieriem būtu jāskaidro ar to, ka sākot ar 17.gs. otrās puses zemnieku nemieri Latvijas teritorijā notika ik gadu līdz 1804.gada likuma pieņemšanai. Bija jāuzsver arī vācu muižnieku nežēlīgu zemnieku ekspluatāciju, pakļaujot tos klausām un nodevām. Latviešu zemnieku nemieri bija jāsaista arī ar Pugačova sacelšanos un Franču revolūciju, apgalvojot, ka Hernhūtiešiem izdevās izaudzināt pietiekami politiski apzinīgus zemniekus, kuri jau varēja apjaust tālo notikumu vēsturisko nozīmi. Hernhūtiešu lomas interpretācija gan bija dibvējāda – to darbības sākumposms bija jāvērtē kā cīņas posms, bet laiks pēc latviešu gruntniecības izveidošanas, par pasivitātes un pazemības sludināšanas posmu.²²⁷

1950.gada 11.numurā “Padomju Latvijas skolā” tika publicēts uzsaukums vākt liecības par Lielā Tēvijas kara notikumiem. Tika pausts, ka vēl norisinoties Otrā pasaules kara notikumiem, PSRS vēsturnieki sākuši veidot instrukcijas liecību vākšanai par šiem notikumiem. Tiek minēti profesora N. Korobkova vārdi: “Diženais pārdzīvojumu laiks izvirza uzdevumus, kas šā laikmeta cienīgi. Tēvijas kara vēstures pētīšana ir katra vēsturnieka, katra novadpētnieka pienākums pret tautu un armiju, pret tiem varoņiem, kuri krituši kaujas laikā, aizstāvot dzimto zemi, pret tiem, kas turpinādami cīņu, uzvarēs ienaidnieku un nodrošinās mūsu dzimtenei mierīgu ražīgu darbu, kultūras uzplaukumu un laimīgu dzīvi”.²²⁸ Avīzē “Učiteļskaja Gazeta” (skolotāju avīze), bija publicēts arī tāds aizinājums: “Tagad katrs cilvēks, katra māja, iela, ciemats, pilsēta var vēl mums stāstīt par mūsu laikmeta varoņiem, bet paies nedaudz gadu desmiti un paliks pāri tikai dziesmas, gleznas un grāmatas. Lūk, kāpēc visām mūsu skolām tieši tagad ir jānodarbojas ar Lielā Tēvijas materiāla vākšanu”.²²⁹

Latvijas skolas tika aicinātas vākt sekojošus materiālus: okupācijas (vācu) varas rīkojumi, pavēles, paziņojumi; fašisma terora upuru vēstules, dienasgrāmatas, dokumenti, kas raksturo padomju cilvēka nesalaužamo cīnītāja garu. Šie materiāli būtu nododami muzejos. Svarīgas ir arī

---

²²⁷ Dubins, H. “Latvijas PSR vēstures pasniegšana PSRS vēstures stundās” Padomju Latvijas skola, Nr. 3, 1948.g

²²⁸ “Vāksim materiālus par Lielo Tēvijas karu”. Padomju Latvijas skola, Nr. 11. 1950.g.

²²⁹ Turpat.

fotogrāfijas, īpaši tās, kas parādītu “fašistu ļaundarbības”. No lietisko avotu grupas šajā uzsaukumā bija minēti trofejas, ienaidnieka apbruņojums, ienaidnieka ietērpa paraugi, fašistu zīmotnes un atšķirības nozīmes, kā arī ar “fašistu zvērībām” saistīti priekšmeti – spīdināšanas rīki, ar cietumiem saistīti priekšmeti, kā arī ienaidnieka ar mākslas un kultūras saistītie priekšmeti. Vērtīgas bija arī atmiņas, kuras snieguši “fašistiskā terora” upuri, ļaundarbību aculiecinieki. Rakstā bija teikts: “vācot un kopjot materiālus par fašistu ļaundarbībām, kolēniem radīsies pareizais priekštats par fašisma cilvēknīdēju būtību, tā zvērisko raksturu. Līdz ar to skolēni dziļāk izpratīs, no kādām draudošām brismām cilvēci izglāva padomju tautu cīņa un pasaulvēsturiskā uzvara Lielā Tēvijas karā”.²³⁰

3.2.2.3. Dabaszinātnes

1945. – 1953.gadā “Padomju Latvijas skola” pievērsa pietiekami lielu uzmanību dažādiem dabaszinātņu priekšmetiem. Lauksaimniecības un, sākot ar 1947.gadu arī kolhozu jēdziens bija bieži sastopams ne tikai metodiskajos, bet arī tīri ideoloģiskajos, informatīvajos materiālos, kas nav pārsteidzoši, ņemot vērā nozīmi, kāda bija iedota lauksaimniecības produkcijas palielināšanas darbam.

Ķīmijas metodiskie materiāli bija lielākoties saistīti tieši ar priekšmetu un ideoloģiskā ievirze bija manāma tikai tieši Krievu vai PSRS zinātnieku slavināšanā, kā arī teikumi par zinātnes nozīmi tēvijas attīstībā. Bioloģijas pasniegšana arī bija tīri metodiski materiāli, bet parādījās arī tādi, kas izvirzīja kādu režīmam patīkamu teoriju priekšplānā, to promotējot.

1946.gada 8./9. apvienotajā numurā publicēja “Darvinisma propaganda dzimtenes pētīšanas muzejos”. Raksta pašā sākumā tiek atrunāts, ka darvinisma nozīme dialektiskā materiālismā bija sen atzīta no marksisma-ļeņinisma mācības puses. Darvinisms tika uzskatīts kā viens no rīkiem kapitālistiskās sabiedrības ideju izkaušanai no padomju cilvēku – komunisma cēlāju – uzskatiem. Darvina teorijas propagandai bija jānotiek visos iespējamajos veidos – skolās, muzejos, cita veida politiskās audzināšanas pasākumos.²³¹

Darvinisma svarīgumu pamato sekojoši – tas palīdz izskaidrot dabas procesus materiālisma garā un atrast dzīvās dabas pārveidošanas iespējas cilvēces labā. Darvinisms ir “cīņas veids pret ideālismu bioloģijas zinātnē”. Kā arī pašas teorijas vēsture var kalpot kā cīņas un neatlaidības piemērs. Darvinismam ir bijuši tādi paši ienaidnieki kā apspiestajām cilvēku kārtām – garīdzniecība, reakcionāra buržuāzija bija tie, kas apspieda jaunu teoriju. Tika slavināti arī

---

²³⁰ “Vāksim materiālus par Lielo Tēvijas karu”. Padomju Latvijas skola, Nr. 11. 1950.g.

²³¹ Līdaks, J. “Darvinisma propaganda dzimtenes pētīšanas muzejos”, Nr. 8./9. 1946. g.

padomju darvinistu vārdi – Timirazjevs, Mičurins, Ivanovs, Lisenko. Padomju jaunatnei jāiedod izpratne par to, ka cilvēku spēkos ir pārveidot pasauli ar zinātnes palīdzību.²³²

Mičurina darbam tika veltīts atsevišķais raksts 1949.gada 6.numurā. Mičurina teorijas un darbi bija likti pamatā skolu lauksaimniecības izmēģinājumu lauciņu – dārzu, dobjū, kuras ierīkoja skolu teritorijā un skolēniem bija jāpiedalās dažādu augu audzēšanā, - jauno naturālistu – mičuriniešu pulcīnu darbības programmai. Lai šīs programmas nepaliktu tikai uz papīra, no bioloģijas skolotājiem tika sagaidīts, ka viņi apgūs Mičurina bioloģijas pamatus. Žurnālā bija publicēti daži fragmenti no biologa darbiem, kuri bija saistīti ar augu mākslīgo apputeksnēšanu, mākslīgu krustošanu – dabas pārveidošanai padomju tautas vajadzībām.²³³

Staļina režīma laikā žurnāls “Padomju Latvijas skola” bija regulārs, apjomīgs un saturīgs propagandas līdzeklis. Oficiāli izdots pedagoģiskais žurnāls tik tiešām publicēja metodiskus materiālus, normatīvus aktus, kuri noderētu skolotāju darbam, kaut gan arī ar lielu ideoloģijas piedevu tajos. Tomēr, lielākais apjoms no izdevuma bija veltīts skolotāju ideoloģiskais veidošana, izmantojot politiski filozofisko darbu publicēšanu, vadoņu runu, uzsaukumu, aktuālo pasaules un savienības notikumu ideoloģisko skaidrojumu, krievu kolēģu pieredzi utt. Žurnālā tika publicēta daudzveidīga informācija par krievu literatūru, zinātni, padomju tradīcijām. Latviešu kultūras mantojumam bija piemeklētas saiknes, ja ne ar padomju režīmu, tad ar padomju ideoloģijas vērtībām, tādām kā cīņa par brīvību un pret apspiedējiem, mīlestība pret kolektīvo darbu un sabiedriskās apziņas celšana. Žurnāla lapaspusēm bija publicēts liels skaits dziesmu partitūru, PSRS vadoņiem un vērtībām veltītas lirikas, kuru šajā darbā nebija iespējams apskatīt. Žurnāls var kļūt arī par kādas šaurākas jomas sovjetizācijas pētījumā izmantotu avotu.

---

²³² Līdaks, J. “Darvinisma propaganda dzimtenes pētīšanas muzejos”, Padomju Latvijas skola, Nr. 8./9. 1946. g.

²³³ “Mičurina bioloģijas pamatu apgūšana praksē.”, Padomju Latvijas skola, Nr.6. 1949.

Secinājumi

Maģistra darbā “**Latvijas skolu mācību satura sovjetizācijas elementu atspoguļojums LPSR presē 1940.-1953.g.**” tika pievērsta uzmanība PSRS režīma veiktajai Latvijas sabiedrības sovjetizācijai, īpašu uzmanību pievēršot izglītības vispārējās izglītības saturam. Par darba pētniecisko jautājumu kļuva:

Kādi padomju ideoloģijas elementi tika iekļauti izglītības saturā LPSR skolās 1940.-1941. un 1945.-1953.gadā?

Bet, par darba mērķi:

Izmantojot oficiāla pedagoģiskā žurnāla “Padomju Latvijas skola” materiālus, noteikt, kādas padomju ideoloģijas pazīmes, vērtības un pamatprincipi tika komunicēti LPSR skolotājiem un skolēniem caur izglītības saturu 1940.-1941. un 1945.-1953.gadā.

Pēc veiktās literatūras analīzes un vēsturisko avotu pētniecības izdevās gan atbildēt uz darba pētniecisko jautājumu, gan arī sasniegt tā mērķi. Analizējot tādu pētnieku darbus kā *Deivids Maklilans (David McLellan)*, *Džons Plamenatzs (John Plamenatz)*, *Maikls Frīdens (Michael Freedens)*, *Džozeifs V. Femia (Joseph V. Femia)*, *Henrijs Šambrs (Henri Chambre)*, *Džonatans Haslams, Daina Bleiere, Deivids Šīrers, Katerina Klarka (Katerina Clark)*, *Feliks Altermans (Felix Alterman)* un *Sjorens Urbanskis (Sjören Urbansky)*, *Maija Runce* u.c., pirmkārt izdevās īsumā aprakstīt marksisma, marksisma-ļeņinisma saistību un evolūciju atkarībā no konkrētas valsts realitātes, kā arī saprast Staļina ideoloģijas un praktiskās darbības attiecības ar šīm ideoloģiskajām sistēmām. Tika secināts, ka Ļeņins pielāgoja Marksa teorētiskās idejas konkrētajai 20.gadsimta sākuma Krievijas situācijai, papildināja tās ar marksisma un impēriālisma attiecību šķautni. Savukārt, Josifs Staļins, pēc dažu vēsturnieku un politikas zinātnieku domām, līdz galam noformulēja un institucionalizēja marksa-ļeņina mācību, aktīvi to komentēja un izmantoja “radoši” attiecībā no konkrēta brīža režīma vajadzībām. Tieši Staļina laikā nostiprinājās Marksam sveša personības noteicošās vēsturiskās lomas ideja.

Izdevās arī izdalīt Staļina laikmeta PSRS politiskās ideoloģijai raksturīgas iezīmes:

- uzsvars uz zinātnisko materiālismu un visu dzīves jomu “racionalizācija”,
- “zinātniskā” visu dzīves jomu parādību skaidrošana;
- vēsturiskais determinisms, kas noliedza jebkādu citu sabiedrības attīstības scenāriju;
- elitisma elements idejā, ka politiskās rīcības iespējas ir jāatstāj “sociālistiskai” inteliģencei,
- liels uzsvars uz visas sabiedrības politisko izglītību marksisma –ļeņinisma garā;
- “buržuāziskas” ideoloģijas jēdziena izmantošana un kritika, noraidot nevēlamās idejas;

- režīma centieni pakļaut ideoloģiskai reglamentācijai visas sabiedrības dzīves jomas;
- kara draudu vai ienaidnieka tēla izmantošana režīma mērķu sasniegšanai;
- radošās izpausmes stingra kontrole;
- līdera kulta stiprināšanā;
- Personības kā priekšzīmīga piemēra, uzvedības modeļa loma;
- Krievijas impērijas kultūras un vēsturisko sasniegumu izmantošana vai noliegšana atkarībā no režīma interesēm.

Darba pētnieciskajā daļā darbs balstījās uz oficiālā pedagoģiskā žurnāla “Padomju Latvijas skola” oriģinālo materiālu analīzes. Izskatot visu starp 1940. un 1953.gadu publicētus 115 numurus, tika meklētas teorētiskajā daļā noformulētas Staļina režīmam raksturīgas iezīmes. Pēc padziļinātas kontentanalīzes veikšanas bija jāsecina, ka gandrīz visas no minētajām iezīmēm parādījās žurnāla materiālos. Īpaši izteiktas bija personību (rakstnieku – Rainis, Gorkijs, Ļermontovs, Upītis u.c.) biogrāfiju izmantošana kā “pareizo” uzskatu, darbību piemēru. Zinātniskā literatūras, vēstures notikumu skaidrošana caur marksisma-ļeņinisma prizmu un saskaņā ar materiālisma principiem. Jaunās padomju inteligences uzsvēršana lauksaimniecības un rūpniecības attīstība, uzsverot skolotāju un skolu lomu lauku skolās vai strādnieku jaunatnes skolās. Režīma centienus kontrolēt skolēnu un to ģimeņu dzīvi caur skolēnu organizāciju darbību un klases audzinātāja lomas uzsvēršanu, deleģējot viņam pienākumu kontrolēt ne tikai skolēna uzvedību un sekmes skolā, bet arī ģimenes sociālistisko dzīves veidu, viesojoties skolēnu mājās, aktīvi tīkoties ar vecākiem.

Tika noskaidrots, ka režīms nemēģināja slēpt savu ideoloģiskās propagandas darbu, atklāti uzsverot nepieciešamību interpretēt vēsturiskus notikumus, literārus darbus, aktuālos notikumus atbilstoši marksisma-ļeņinisma teorijai. Bija publicēti detalizēti stundu plāni par kāda vēsturiskā notikuma (Kauguru nemieri, dekabristi, zemnieku brīvīšana uc.) vai literārā darba (Raiņa, Majakovska dzeja, V. Lāča romāni, Ļermontova un Puškina daiļrade) analīzes un izklāsta gaitu.

Skolotājiem bija jābūt arī ideoloģiski sagatavotiem, tāpēc žurnāla katrā numurā publicēja kādu PSRS amatpersonas runu, uzsaukumu, kāda sociālistiskās ideoloģijas dižgara (Marksa, Engelsa, Ļeņina, Staļina) darbu fragmenti ar vai bez komentāriem. Bija publicēti arī Latvijas PSR vai PSRS akadēmiķu referāti par vienu vai otru zinātnieka vai filozofa idejām. Tā, žurnāla lapaspusēs bija apskatīti Bernarda Šova, Darvina, Mičurina, Makarenko u.c. teorijas.

“Padomju Latvijas skolas” izdevumos bija publicēti arī daudz tīri praktisko rakstu, kuri palīdzēja matemātikas, ķīmijas, fizikas, latviešu, krievu vai angļu valodas skolotājiem veidot un vadīt stundas. Bija tādi raksti, kuri neiedziļinājās ideoloģijas jautājumos, tomēr lielākā daļā no tādiem

rakstiem vismaz ievadā vai nobeigumā tika uzsvērtā temata loma sociālistiskās dzimtenes celtniecībā.

Šis pētījums apskatīja visnotaļ plašu sabiedrības dzīves un izglītības jautājumu loku. Ir ieteicams turpināt pētījumu, izmantojot “Padomju Latvijas skola” žurnālu kā vēsturisku avotu, kādā šaurākā tematikā. Ir iespējams apskatīt jautājumus par kāda atsevišķa priekšmeta pasniegšanu, skolotāju pārkvalifikācijas procesu padomju okupācijas laikā, vai arī pētīt, kāda vaida “jaunā” daiļrade tika publicēta patriotisko dziesmu vai dzejoļu veidolā.

Literatūras un avotu saraksts

Literatūra:

1. Ackermann, F., Urbansky, S. “*Reframing Postwar Sovietization: Power, Conflict, and Accommodation*”, *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas, Neue Folge*, Bd. 64, H. 3, pp. 353-362
2. Bleiere, D. “Nikitas Hruščova izglītības reformas un vispārējās izglītības sovetizācija Latvijā”. *Latvijas Vēstures institūta žurnāls*, Nr.3, 2013.
3. Bleiere, D., “*Vispātējās izglītības sovetizācija Latvijā: padomju cilvēka veidošana mācību procesā 1944.-1964.*”, [Latvijas Vēstures institūta žurnāla elektroniskā datu bāze; www.lvi.lu.lv]
4. Chambre, H. “Soviet Ideology”, *Soviet Studies*, Vol. 18, No. 3(Jan.,1967)
5. Eatwell, R., Wright, A. “Contemporary political ideologies”, Continuum. 1999.
6. Foley, B. “Marxist Literary Criticism Today”, Pluto Press, 2019.
7. Freedon, M. “Ideology:A Very Short Introduction”, Oxford University Press, 2003.
8. Haslam, J. “Ideology Triumphant in Russia's Cold War: From the October Revolution to the Fall of the Wall. Yale University Press. 2011
9. Kuromiya, H. “*Stalin and His Era*”. *The Historical Journal*, Vol. 50, No. 3 (Sep., 2007)
10. Latvijas vēsturnieku komisijas rakstu 25.sējums. “*Okupācijas režīmi Baltijas valstīs 1940.-1991.g.*”, www.president.lv [tiešsaistē; aplūkots 13.11.2019.]
11. Latvijas vēsturnieku komisijas raskti. 14.sēj. *The Hidden and Forbidden History of Latvia Under Soviet and Nazi Occupations 1940-1991*” www.president.lv [tiešsaistē; aplūkots 13.11.2019.]
12. Mertelsman, O., “*The Sovietiation of the Baltic States, 1940-1956*”, *Cahiers du monde russe Russie Empire russe Union soviétique États indépendants*,46(4):959-962
13. Pisch, A. “*The rise of the Stalin personality cult*” in “*The personality cult of Stalin in Soviet posters, 1929–1953: Archetypes, inventions and fabrications*”. ANU Press, 2016.
14. Rahi-Tamm, A., Saleniece, I. “Re-educating teachers: ways and consequences of Sovietization in Estonia and Latvia (1940–1960) from the biographical perspective”.*Jpurnal of Baltic studies*, 47(4), p.451-472
15. Runcis, M. “*The Latvian Family Experience with Sovietization 1945–1990*” in “*And They Lived Happily Ever After: Norms and Everyday Practices of Family and Parenthood in Russia and Eastern Europe*”. Central European University Press, 2012
16. Shearer, D.“*Stalin at War 1918-1953: Patterns of Violence and Foreign Threat*” *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas, Neue Folge*, Bd. 66, H. 2, 2018
17. Smith, G. “*Soviet Politics: Continuity and Contradiction*”, St. Martin's Press, 1988
18. Stranga, A., “*Latvijas kultūras un mākslas sovetizācija pirmajā padomju okupācijas gadā: 1940. gada jūnijs – 1941. gada jūnijs*”. *Latvijas Universitātes žurnāls “Vēsture”*, Nr.5, 2018.
19. Šilde, A., “*Bez tiesībām un brīvības : Latvijas sovetizācija: 1944-1965*”. Imanta, Kopenhāgena, 1965.
20. Tacker, R.K.,“*Political Culture and Leadership in Soviet Russia*”, W. W. Norton & Company; Unknown Edition, 1988
21. Фролова. И.Т. (ред.), “*Философский словарь*” 4 изд., Политиздат, 1981.c.445

Avoti:

1. "Padomju Latvijas skola", Latvijas Profesiju kamera likvidācijā, Nr.1.-2. 1940.g.
2. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-8., 1941.g.
3. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-9., 1945.g.
4. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-12., 1946.g.
5. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-12., 1947.g.
6. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-12., 1948.g.
7. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-12., 1949.g.
8. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-12., 1950.g.
9. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-12., 1951.g.
10. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-12., 1952.g.
11. "Padomju Latvijas skola" VAPP, Nr. 1.-12., 1953.g.

Pielikums

Piel.1. "Žurnāla "Padomju Latvijas skola" saturs 1940.-1953.gg."

Nr. / lpp.	Rakstu tematika (virsraksti)
1940. Nr. 1 (1.08.1940.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. LPSR konstitūcija 2. 2. Daži norādījumi inspektoriem (Skolu departamenta direktora J. Jansona runa tautskolu inspektoru konference š. g. 18. augustā.) 3. Skolotāju pašizglītība (P. Rozenfelds:(Referāts — nolasīts tautskolu inspektoru konferencē š. g. 17. augustā.) 4. Pedagoģiskas vērtības Raiņa lirikā (P. Akots.) 5. Audzināšana skolā (bez autora vai S.D.) 6. Piezīmes par vēstures mācību E. D.) 7. Mācību metodes Padomju Savienības skolā/ Mācības metožu loma un nozīme. M. D. 8. Kā raugās uz savu darbu Maskavas skolotāji/ M. L. 9. Padomju Savienības skolas mācību grāmatas (bez autora) 10. Domu apmaiņa<ol style="list-style-type: none"> a. <u>Cīņa ar nesekmību</u> b. <u>Skolēnu sekmju uzlabošana pamatskolu apvienotās klasēs.</u> c. <u>Dažas piezīmes par skolnieku darbu vērtēšanu</u> d. <u>Mācības līdzekļu institūts</u> e. <u>Ar ko iesāksim dabas mācības šoruden?</u> f. <u>Standartizētās grāmatas</u> g. <u>Fuko (Foucault) svārsta eksperiments skolā</u> h. <u>Latvijas PSR Skolotāju biedrības jauno svešvalodu skolotāju sekcijas sanāksmju atzinumi</u> i. <u>Jaunākie tūrisma izdevumi</u> 11. Likumi un valdības rīkojumi (12. Apskats (Latvijas profesiju kameras likvidācija),
<u>Nr.2</u> <u>(01.09.1940.)</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izglītības tautas komisāra b. J. Lāča radioruna skolas darbu ievadījumā 23. septembrī 2. J. Rainis (ideju kontūras), Edg. Šillers 3. Padomju didaktikas principi (M. L.) 4. Skolotāju izglītības iestādes PSRS A. Dzeivers 5. Disciplīnas jautājumi skolā, Reinis Liepiņš 6. Mācības līdzekļi, J. Greste

	<ul style="list-style-type: none"> 7. Daži ievērojamāki trūkumi obligātoriskās, mācības iekārtojuma, J.Kronlīns 8. Domu apmaiņa: No pareizrakstības nedienām līdz vienotai pareizrakstībai mūsu skolās 9. LIKUMI UN VALDĪBAS RĪKOJUMI 10. Apskats
Nr.1 (01.03.19 41.)	<ul style="list-style-type: none"> 1. <u>Jauni uzdevumi — jauni ceļi</u> 2. <u>Stalīns par komunistisko audzināšanu</u> 3. <u>Apzinīgās disciplīnas audzināšana</u> 4. <u>Par skolas, ģimenes un sabiedrības sadarbību</u> 5. <u>Darbs ar vēstures mācības grāmatu III un IV kl.</u> 6. <u>Kā līdz šim mācīja un mācījās svešvalodas mūsu skolās</u> 7. <u>3. un 4. janvāra konferences</u> 8. <u>Priekšskolas audzināšana Latvijas PSR</u> 9. <u>Skolēnu organizācijas darbs skolā</u> 10. <u>Skolēnu pašdarbības pulciņi</u> 11. <u>Latvijas PSR Tautas Komisāru Padomes 215. lēmums</u> 12. <u>Instrukcija kontroles pārbaudījumiem skolās.</u> 13. <u>KRITIKA UN BIBLIOGRAFIJA</u> <ul style="list-style-type: none"> a. <u>Pedagoģiskas literatūras apgādniecības darbs.</u> b. <u>Grāmatas jaunatnei.</u> c. <u>Jaunatnes rakstu apgādniecībā iznākušas sekojošas grāmatas:</u>
Nr. 2 (15.03.19 41.)	<ul style="list-style-type: none"> 1. Partijas organizācijas uzdevumi rūpniecības un transporta nozarēs 2. <u>Likums par Padomju Sociālistisko Republiku Savienības valsts budžetu 1941. gadam</u> 3. <u>Vairāk vērtības organizatoriskam darbam</u> 4. <u>Engelsa domas par bērnu audzināšanu</u> 5. <u>Par skolas, ģimenes un sabiedrības sadarbību</u> 6. <u>Attiecības, stils un izturēšanās kolektīvā</u> 7. <u>Kā gatavoties kontrolpārbaudījumiem</u> 8. <u>Kā strādāt ar vēstures gram. 3.un 4. klasē</u> 9. <u>Par audzināšanas darba plānošanu</u> 10. <u>Vidusskolu un arodskolu skolotāju janvāra konferences</u> 11. <u>Rīgas Pionieru pils — talkā skolai</u> 12. Pavēle par izmaiņām stundu skaitā

	<p>13. Pavēle par pārbaidījumiem</p> <p>14. Kritikā un bibliogrāfijā :VAPP Jaunatnes rakstu apgādniecības darbs</p>
<p>Nr.3 (1.04.194 1.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Vissavienības XVIII VK(b)P konferences sakarā ar biedra Vozņesenska ziņojumu pieņemtā rezolūcija</u> 2. <u>VK(b)P Centrālā Komitejā un PSRS Tautu Komisāru Padomē</u> 3. <u>Latvijas K(b)P CK un Rīgas pilsētas komitejas apvienotā Plēnuma 1941. gada 28. februāra lēmums</u> 4. <u>Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija dekrēts par Latvijas PSR goda nosaukumiem</u> 5. <u>Vairāk vērības antireliģiskai audzināšanai</u> 6. <u>Individuālā pieeja skolēniem un cīņa ar nesekmību</u> 7. <u>Daži vārdi par latviešu valodas mācīšanu skolās</u> 8. <u>Vairāk plānveidības bērnu dārzu darbā</u> 9. <u>Vērtīga rotaļlieta</u> 10. <u>VK(b)P XVIII konference un skolu darbs</u> 11. <u>Sievietes loma ražošanas procesā</u> 12. <u>Birznieks – Upītis — jaunatnes audzinātājs</u> 13. <u>Par komjaunatnes darbu skolās</u> 14. <u>Jaunajiem naturālistiem</u> 15. <u>Rīgas aprinča skolu saimei</u> 16. <u>PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekrēts par PSRS valsts darba spēka rezervēm</u> 17. <u>LPSR skolu darbinieku arodbiedrība un tās uzdevumi</u> 18. <u>Nolikums par LPSR pamat, vidusskolu un augstskolu darbinieku arodbiedrības proforganizātoriem</u> 19. <u>KRITIKA UN BIBLIOGRAFIJA</u> <ol style="list-style-type: none"> a. <u>"Mēs no Igarkas"</u> b. <u>"Bērni un zvērēni"</u>
<p>Nr. 4 (15.04.19 41.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>LIKUMS par Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas valsts budžetu 1941. gadam</u> 2. <u>Izglītības tautas komisāra b. Valeskalna runa LPSR Augstākās Padomes II sesijā</u> 3. <u>Reālizēt XVIII VK(b)P konferences lēmumus skolā</u> 4. <u>1. maiju sagaidot</u> 5. <u>Internacionālā audzināšana padomju skolā</u> 6. <u>Par Ļermontova 1050 gadu nāves dienas atceri skolās</u> 7. <u>Skolēnu sekmju vērtēšana</u> 8. <u>Kā organizējams darbs pēc plāna</u> 9. <u>Avoti un literatūra</u>

	<ul style="list-style-type: none"> 10. <u>Daži novērojumi par pamatskolu beigušo zināšanām aritmētikā</u> 11. <u>Romas vēstures programma</u> 12. <u>Labi sagatavot 1. maija svētku programmu skolās</u> 13. <u>Latvijas PSR Izglītības tautas komisāriāta darba plāns</u> 14. <u>Izglītības tautas komisāra pavēle Nr. 111-37 par skolu zemes izmantošanu 1941. gadā</u> 15. <u>Pavēle</u> 16. <u>Latvijas PSR Tautas Komisāru Padomes lēmums par Darbaspēka republikāniskās pārvaldes nodibināšanu</u> 17. <u>Latvijss PSR Tautas Komisāru Padomes lēmums par lauku jaunatnes iesaukšanu fabriku-rūpnīcu apmācības skolās masu profesiju strādnieku sagatavošanai dzelzceļu būvniecībai</u> 18. <u>Visiem LPSR skolu darbinieku arodbiedrības biedriem!</u> 19. <u>KRITIKA UN BIBLIOGRAFIJA</u> a. <u>Sudrabu Edžus "Velnu dzinējs", VAPP Jaunatnes rakstu apgāds</u> b. <u>Pāvils Korčagins — komjaunieša paraugtēls</u>
<p>Nr.5, (01.05.19 41.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. <u>Biedri skolotāji!</u> 2. <u>Inteliģences uzdevumi laukos</u> 3. <u>Rūpīgi sagatavoties pavasara pārbaudījumiem</u> 4. <u>Palīdzēsim skolēniem pareizi izvēlēties arodu</u> 5. <u>Gatavosimies Ļermontova 100 gadu nāves dienas atcerei.</u> 6. <u>Ļermontova dzīve (1814. — 1841.)</u> 7. <u>M. J. Ļermontova darbi Fragmenti no "Demona"</u> 8. <u>Dzejnieks</u> 9. <u>Pareģojums</u> 10. <u>Vēlēšanās</u> 11. <u>Rīts Kaukazā</u> 12. <u>(Heines motīvs)</u> 13. <u>Borodino</u> 14. <u>Trīs palmas</u> 15. <u>Kazāku šūpla dziesma</u> 16. <u>Strīdiņš</u> 17. <u>Pārdoma</u> 18. <u>Maksims Maksimičs</u> 19. <u>Kā sastādīt biļetes kontrolpārbaudījumiem</u> 20. <u>Vēstures kursa atkārtošana 5. klasē</u>

	<ul style="list-style-type: none"> 21. <u>Viegli salokāma kastīte</u> 22. <u>Jauno naturālistu pulciņu vadītājiem</u> 23. <u>Skolu tehniskie pulciņi</u> 24. <u>Kas darāms skolas dārzā</u> 25. <u>Visiem Tautas izglītības nodaļu vadītājiem un skolu priekšniekiem</u> 26. <u>Latvijas PSR Izglītības tautas komisāriāta INSTRUKCIJA</u> 27. <u>KRITIKA UN BIBLIOGRAFIJA</u> a. <u>Daiļdarbu serija "Skolas literātūra"</u> b. <u>"Izgudrojumu piedzīvojumi"</u>
<p>Nr.6 (15.05.19 41.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. <u>Sistēmātiski gatavoties jaunajam mācību gadam</u> 2. <u>Celsim skolotāju kvalifikāciju</u> 3. <u>Vissavienības pedagoģisko zinātņu konference</u> 4. <u>Latviešu literātūra</u> 5. <u>Gatavosimies Ļermontova 100 gadu nāves dienas atcerei (2 raskti)</u> 6. <u>M. J. Ļermontova dzejas (vairāki fragmenti)</u> 7. <u>Stila kultūra latviešu domrakstā</u> 8. <u>Teikumu schēmatizēšanas metode</u> 9. <u>Paļiģskolas Padomju Savienībā</u> 10. <u>Pionieru nometnes</u> 11. <u>Skolas direktora darbs vasarā</u> 12. <u>Jauno naturālistu vadītājiem</u> 13. <u>Lupīnas un koksagīza sējumu kopšana</u> 14. <u>Izdaiļošanas darbi un meža dienas skolā</u> 15. <u>Visiem Tautas izglītības nodaļu vadītājiem un skolu priekšniekiem Skolu sagatavošanās nākamajam mācību gadam</u> 16. <u>Izglītības tautas komisāriātam pakļauto iestāžu darbinieku atvaļinājumu ilgums</u> 17. <u>Latvijas PSR Izglītības tautas komisāra pavēle Nr. 111-55 1941. g. 13. maijā</u> 18. <u>Izglītības tautas komisāra pavēle Nr. 111-47 1941. g. 26. aprīlī</u> 19. <u>Vidējās izpeļņas izmaksa atvaļinājumā aizejošiem darbiniekiem</u> 20. <u>Visiem Tautas Izglītības nodaļu vadītājiem.</u> 21. <u>Paskaidrojumi un atbildes skolu darbiniekiem uz jautājumiem</u> 22. <u>KRITIKA UN BIBLIOGRAFIJA</u> a. <u>Jaunas mācības grāmatas vēsturē</u>

<p>Nr.7 (01.06.19 41.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Biedra M. I. Kaļiņina runa Viskrievijas tautas izglītības vadošo darbinieku apspriedē 1941. g. 30. janvārī</u> 2. <u>Bērnu zināšanu kāre un interesanta stunda</u> 3. <u>Skolnieku praktisko veiksmju attīstīšana sakarā ar programmas materiāla izņemšanu</u> 4. <u>Maksims Gorkijs</u> 5. <u>Bibliotēku darbs Rīgā</u> 6. <u>Gatavosimies Lermontova 100 gadu nāves dienas atcerei</u> (1 raksts, dzejas tulkojumi). 7. <u>Kā sastādīt skolas gada pārskatu</u> 8. <u>Valodas defektu labošana</u> 9. <u>Kā es panācu pamatīgas skolēnu zināšanas</u> 10. <u>Kā M. I. Križskaja audzina bērnus</u> 11. <u>Nepieciešams audzinātāja kontakts ar bērnu</u> 12. <u>Skolas darbs ar bērniem vasarā</u> 13. <u>Uzlabosim skolu sienas avīzes</u> 14. <u>Bērnu dārzu darbs vasarā</u> 15. <u>Dabas zinību skolotāja vasaras darbs</u> 16. <u>Galvenās darbaspēka rezervju pārvaldes pie PSRS TKP priekšnieka 204. pavēle par valsts darbaspēka rezervju sagatavošanu Latvijas Padomju Sociālistiskā Republikā</u> 17. <u>Paskaidrojums par bērnu ārpusskolas iestāžu darbinieku un skolu komjaunatnes organizatoru (komsorgu) atvaļinājumu ilgumu</u> 18. <u>Izglītības tautas komisāriātam</u> 19. <u>KRITIKA UN BIBLIOGRAFIJA</u> <p>a. <u>A. A. Ļublinskaja, — Attiecības ģimenē un to ietekme uz bērniem</u></p>
<p>Nr.8 (15.06.19 41.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Kalsim augsti kvalificētu skolotāju kadrus</u> 2. <u>Kas darāms skolotājiem marksismaļeņinisma pamatu studēšanā</u> 3. <u>Marksistiskā vēstures zinātne</u> 4. <u>Darvinisma pamatu mācīšana vidusskolā</u> 5. <u>Skolnieku praktisko veiksmju attīstīšana sakarā ar programmas materiāla izņemšanu</u> 6. <u>Kā iemācīties pareizi strādāt ar grāmatu</u> 7. <u>Konstitūcijas mācīšana Latvijas PSR skolās 1940./41. mācību gadā</u> 8. <u>Ko Padomju Savienības skola prasa no bioloģijas skolotāja?</u> 9. <u>Kīmija LPSR vidusskolās un ķīmijas skolotāju neatliekamie uzdevumi</u> 10. <u>Latviešu valodas skolotāja darbs vasarā</u> 11. <u>Organizēsim skolēnu vasaras atpūtu uz fizikultūras pamatiem</u> 12. <u>Skolotāju sagatavošana KPFSR neklātienas mācību iestādēs</u>

	<ol style="list-style-type: none"> 13. <u>Iesaistīsim bērnus pašapkopšanas darbā</u> 14. <u>Visiem Tautas Izglītības nodaļu vadītājiem un skolu priekšniekiem Norādījumi par 1940./41. māc. gada nobeigumu</u> 15. <u>Visiem Tautas Izglītības nodaļu vadītājiem un skolu priekšniekiem Norādījumi par atestātu un apliecību izrakstīšanu 1940./41. māc. gada nobeigumā</u> 16. <u>Izglītības tautas komisāra pavēle Nr. 111-67 1941. g. 31. maijā par stundu plānu pamatskolās, nepilnās vidusskolās un vidusskolās 1941./42. māc. g.</u> 17. <u>Izglītības tautas komisāra pavēle Nr. 111/71 1941. g. 6. jūnijā par stundu plānu pamatskolās, nepilnās vidusskolās un vidusskolās 1941./42. māc. gadā.</u> 18. <u>Izglītības tautas komisāra pavēle Nr. 111/72 1941. gada 6. jūnijā</u> 19. <u>Latvijas PSR Izglītības tautas komisāra pavēle Nr. 111/66 par pamatskolu, nepilno vidusskolu un vidusskolu administratīvā un apkalpes personāla štatiem.</u> 20. <u>Apkārtraksts Nr. 12. 1941. g. 11. jūnijā. (republik. budžeta iestādēm).</u> 21. <u>Izglītības tautas komisāra pavēle Nr. 112/8 1941. g. 11. jūnijā</u> 22. <u>Noteikumi par iekšējo darba kārtību Latvijas PSR Izglītības Tautas Komisāriāta strādniekiem un kalpotājiem</u> 23. <u>Noteikumi par ugunsdrošību Latvijas PSR pamatskolās, vidusskolās, bērnu dārzos, bērnu namos un citās bērnu iestādēs</u> 24. <u>Vairāk skaidrības arodorganizāciju uzdevumu izpratnē</u> 25. <u>Partijas apgādniecības izdevumi</u> 26. <u>Sabiedrisko un ekonomisko rakstu apgādniecības izdotās grāmatas:</u> 27. <u>Jaunatnes rakstu apgādniecības izdotās grāmatas</u>
<p>Nr.1 (01.03.19 45.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Augstākā Virspavēlnieka Pavēle</u> 2. <u>Darbu sākot</u> 3. <u>Izglītības darbinieku uzdevumi atbrīvotajā Padomju Latvijā</u> 4. <u>Skolotāji un sabiedriskais darbs</u> 5. <u>Padomju skola Lielā Tēvijas kara laikā</u> 6. <u>Par pedagoģisko izglītību</u> 7. <u>Par marksisma-ļeņinisma studēšanu</u> 8. <u>Dimitrijs Furmanovs — jaunatnes audzinātājs</u> 9. <u>Skolēnu uzvedības noteikumu iedzīvināšana</u> 10. <u>Rīgas skolas</u> 11. <u>Bērnu dārzu uzdevumi Padomju Savienībā</u> 12. <u>Skola un pionieru organizācija</u> 13. <u>Mūsu militārā un fizkultūras darba atjaunošanas uzdevumi skolās</u> 14. <u>Latvijas skola</u>

	<p>15. <u>Skolotāju un vēsturnieku Jāni Liekni pieminot</u></p> <p>16. <u>Krievu valoda latviešu skolās</u></p> <p>17. <u>CHRONIKA</u></p> <p>a. <u>GRĀMATAS JAUNATNEI.</u></p> <p>b. <u>IZGLĪTĪBAS DARBINIEKU KVALIFIKĀCIJAS CELŠANAS INSTITŪTS.</u></p> <p>c. <u>LATVIJAS PSR SKOLU TĪKLA ATJAUNOŠANA.</u></p> <p>18. <u>OFICIĀLĀ DAĻA</u></p> <p>. <u>NOTEIKUMI Latvijas PSR Izglītības tautas komisāriāta skolu inspektoriem.</u></p> <p>a. <u>Noteikumi aprinča (pilsētas) izglītības nodaļu skolu inspektoriem.</u></p> <p>b. <u>NOTEIKUMI PAR PEDAGOGISKO PADOMI PAMATA, NEPILNĀ VIDUS- UN VIDUSSKOLĀ.</u></p> <p>c. <u>NOTEIKUMI PAR VECĀKU KOMITEJU PAMATSKOLĀS UN VIDUSSKOLĀS.</u></p> <p>d. <u>NOTEIKUMI PAR METODISKĀ DARBA ORGANIZĀCIJU.</u></p> <p>e. <u>NOTEIKUMI PAR CENTRĀLO PEDAGOGISKO KABINETU RĪGĀ.</u></p> <p>f. <u>NORĀDĪJUMI PAR SKOLU ZEMES IZMANTOŠANU 1945. GADĀ.</u></p>
<p>Nr.2 (01.04.19 45.)</p>	<p>1. <u>Ļeņins</u></p> <p>2. <u>Par nacionālismu un internacionālismu</u></p> <p>3. <u>PIRMAIS REPUBLIKĀNISKAIS INTELIGENCES KONGRESS</u></p> <p>a. <u>Aicinājums visai Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas inteliģencei</u></p> <p>b. <u>Lielais Tēvijas karš un Padomju Latvijas inteliģences uzdevumi</u></p> <p>c. <u>Latvijas K(b)P CK sekretāra b. J. Kalnbērziņa runa inteliģences kongresā</u></p> <p>d. <u>Inteliģences uzdevumi cīņā ar latviešu buržuazisko nacionālismu</u></p> <p>e. <u>Izglītības tautas komisāra biedra Strazdiņa runa inteliģences kongresā</u></p> <p>4. <u>Aleksejs Nikolajevičs Tolstojs</u></p> <p>5. <u>Padomju literātūras gadsimta ceturksnis.</u></p> <p>6. <u>III trimestra uzdevumi un mācību gada noslēgums</u></p> <p>7. <u>Konstitūcijas kursa sistēmatiska atkārtošana 7. klasēs 1944./45. māc. gada II pusgadā</u></p> <p>8. <u>Atkārtšanas darba organizēšana aritmētiskā pamatskolu 7. klasē</u></p> <p>9. <u>Daži norādījumi par aroda izvēli</u></p> <p>10. <u>Skolu dārzi</u></p> <p>11. <u>Skolu izmēģinājumu lauciņi</u></p> <p>12. <u>Audzinašanas darbs ZASV pamatskolās kara apstākļos</u></p> <p>13. <u>CHRONIKA</u></p> <p>. <u>GRĀMATA PAR ĻENINU</u></p>

	<ul style="list-style-type: none"> a. <u>Celsim pieminēkli Lielā Tēvijas kara cīnītājiem</u> b. <u>Gatavosimies pašdarbības skatei</u> c. <u>Repertuārs pašdarbības skatei</u> d. <u>Vērtību "Propagandistam un aģitatoram"</u> <p>14. <u>OFICIĀLĀ DAĻA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> . <u>VISIEM PILSĒTU UN APRINĶU TAUTAS IZGLĪTĪBAS NODAĻU VADĪTĀJIEM</u> a. <u>INSTRUKCIJA PAR PĀRCELŠANAS UN GALA PĀRBAUDĪJUMIEM SKOLĀS</u> b. <u>VISIEM PILSĒTU UN APRINĶU TAUTAS IZGLĪTĪBAS NODAĻU VADĪTĀJIEM</u> c. <u>VISIEM PILSĒTU UN APRINĶU TAUTAS IZGLĪTĪBAS NODAĻU VADĪTĀJIEM, SKOLU DIREKTORIEM, BĒRNU NAMIEM, KOMSORGIEM UN VECĀKIEM PIONIERU VADĪTĀJIEM</u> d. <u>Teātru, koncertu un kinoteātru vakara izrāžu apmeklēšanas kartība skolēniem</u>
<p>Nr.3 (01.05.19 45.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. <u>Augstāka Virspavēlnieka pavēle</u> 2. <u>Biedra J. V. Staļina uzruna tautai</u> 3. <u>Daži secinājumi un uzdevumi</u> 4. <u>Padomju patriotisma audzināšana</u> 5. <u>Nepadarīsim savu valodu smagu un nesaprotamu</u> 6. <u>Leona Paegles lirikas pamatmotīvi</u> 7. <u>Kas jādara, lai uzlabotu Latvijas PSR augstskolu darbu Latvijas PSR Tautas Komisāru Padomes un Latvijas Komunistiskās (boļševiku) Partijas Centrālās Komitejas lēmums 1945. g. 19. aprīli.</u> 8. <u>Skolas darbs vasaras brīvlaikā</u> 9. <u>Skolotāju izglītība</u> 10. <u>Neklātienes mācība un tās organizācija skolotāju izglītības līmeņa celšanai</u> 11. <u>Pārskats par iestāju pārbaudījumiem Latvijas Valsts Universitātē 1944. /45. māc. gada sākumā</u> 12. <u>LPSR Valsts Pedagoģiskais Valodu Institūts jauna sazarojuma posma</u> 13. <u>Par literatūras mācības principiem vidusskolā</u> 14. <u>Tuviniet bērnus dabai!</u> 15. <u>Audzināsim skolēnos zinātnisku pasaules uzskatu</u> 16. <u>Latvijas PSR bibliotēku stāvoklis un uzdevumi</u> 17. <u>Mūzeju darbs, pieminēkļu aizsardzība un to nozīme</u> 18. <u>GRĀMATU APSKATS</u> a. <u>ED. VEIDENBAUMA DZEJAS</u> b. <u>ZINĀTNISKO RAKSTU IZDEVUMI 1945. GADĀ</u> <p><u>CHRONIKA</u></p>

	<p>c. <u>1945. g. vasaras kursi skolotājiem</u></p> <p>d. <u>Atjaunoto Latvijas PSR mūzeju darbība</u></p> <p><u>OFICIĀLĀ DAĻA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>VISIEM APRINĀU UN PILSĒTU TAUTAS IZGLĪTĪBAS NODAĻU VADĪTĀJIEM</u> • <u>NORĀDĪJUMI CELTNIECĪBAS DARBIEM ITK SISTĒMĀ</u>
Nr.4 (01.06.19 45.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Dziesma par Padomju Latviju</u> 2. <u>Padomju Latvijas 5 gadi un musu kultūras attīstības izredzes</u> 3. <u>Padomju Latvijas skola</u> 4. <u>«Neatkarīga» Latvija no vācu imperiālistu žēlastības</u> 5. <u>Padomju Latvijas skolas un skolotāju pirmie uzdevumi</u> 6. <u>Padomju Latvijas Valsts Universitāte</u> 7. <u>Par dialektiku</u> 8. <u>Darvinisms un marksisms</u> 9. <u>Latviešu grāmatas ceļš</u> 10. <u>Par uzdevumiem skolu sagatavošanā jaunajam mācību gadam</u> 11. <u>Skola un komjaunatne</u> 12. <u>Atklātā stunda latviešu valodā I klasē Rīgas pilsētas Sarkanarmijas rajona 19. pamatskolā, 1944./45. m. g. II trimestrī</u> 13. <u>Pionieru vadītāja darbs pionieru nometnē</u> 14. <u>Nāciet, lūdzami, talkā!</u> <p><u>Grāmatu apskats</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Mācību grāmatu apgādāšana</u> <ol style="list-style-type: none"> 15. <u>CHRONIKA</u> <ol style="list-style-type: none"> a. <u>LPSR skolēnu zīmējumi Vissavienības skolēnu zīmējumu izstādei Maskavā</u> 16. <u>OFICIĀLĀ DAĻA</u> <ul style="list-style-type: none"> • <u>SKOLĒNU UZŅEMŠANA ASTOTAJĀS KLASĒS Visiem pilsētu un aprināu Tautas izglītības nodaļu vadītājiem</u> a. <u>NORĀDĪJUMI PAR SKOLU TELPU TEKOŠO REMONTU Visiem aprināu un pilsētu Tautas izglītības nodaļu vadītājiem.</u> b. <u>NOTEIKUMI PAR SKOLAS SANITĀRO IEKĀRTU</u> c. <u>VISĀM PILSĒTU UN APRINĀU TIN</u>
Nr.5 (01.07.19 45.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Gatavosimies augusta skolotāju konferencēm</u> 2. <u>1944.-45. mācību gada noslēgums un sagatavošanās nākamajam mācību gadam</u> 3. <u>Mācību gada gaita Rīgas skolās</u> 4. <u>Par dialektiku</u>

114.lpp.	<ol style="list-style-type: none"> 5. <u>L P. Pavlovs — lielais krievu zinātnieks</u> 6. <u>Par Raiņa revolūcionāro dzeju</u> 7. <u>Ievērojamais krievu dabaszinātnieks — Ilja Iljičs Mečnikovs</u> 8. <u>Boļševiku partija lielā Tēvijas kara priekšvakarā</u> 9. <u>Mūsu skolotāju pirmais un galvenais uzdevums</u> 10. <u>1944.-45. mācību gads Jēkabpils aprīnī</u> 11. <u>Dažas piezīmes par bērnu kolektīva audzināšanas jautājumiem</u> 12. <u>Darba nozīme audzināšanā</u> 13. <u>Rēķināšana un rotaļas 1. klasē*</u> 14. <u>Skolu ģeografijas kabinets un uzskates līdzekļi</u> 15. <u>Vairāk vērības politizglītības darbam!</u> 16. <u>GRĀMATU APSKATS</u> a. <u>Pēdējo gadu Andrejs Upīts un viņa "Zaļā zeme"</u> 17. <u>CHRONIKA</u> . <u>1944.-45. mācību gada rezultāti</u> a. <u>Izglītības darbinieku kvalifikācijas celšanas institūts š. g. vasarā rīko šādus kursus:</u>
<p>Nr.6 (01.08.19 45.)</p> <p>114.lpp.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Padomju tautas un Sarkanās Armijas diženais vadonis</u> 2. <u>Mācību gadu sākot</u> 3. <u>Vissavienības Zinātņu Akadēmijas jubilejas sesija</u> 4. <u>Marksa un Engelsa darba «Vācu ideoloģija» simts gadi</u> 5. <u>Par dialektiku</u> 6. <u>Boļševiku partija liela Tēvijas kara priekšvakarā</u> 7. <u>Darba plānošana skolās</u> 8. <u>Skolotāja darbs ar 2 klasēm vienā telpā</u> 9. <u>Ko rāda 1944.- 45. mācību gada matemātikas pārbaudījumu rakstu darbi Rīgas skolu izlaiduma klasēs?</u> 10. <u>Fizikas mācīšanas trūkumi skolās 1944.- 45. m. g.</u> 11. <u>Ievadkurss svešvalodās</u> 12. <u>Ievadkurss angļu valodā 5. (8.) klasei</u> 13. <u>Dažas līnijas padomju skolēna garīgajā sejā</u> 14. <u>Uzlabosim mūzeju apmeklētāju ekskursiju apkalpi</u> 15. <u>GRĀMATU APSKATS</u> a. <u>Jaunas mācību grāmatas ģeogrāfijā</u> 16. <u>CHRONIKA</u>

	<ul style="list-style-type: none"> . <u>Latvijas Padomju Rakstnieku Savienības valdes IV plēnums</u> a. <u>Bērnu svētki Arkadijas dārzā 1945. g. 29. jūlijā</u> b. <u>Fizikas skolotāju kvalifikācijas celšanas kursi</u> 17. <u>OFICIĀLĀ DAĻA</u> . <u>LATVIJAS PSR TAUTAS KOMISĀRU PADOMES LĒMUMS Nr. 660</u> a. <u>INSTRUKCIJA PAR BĒRNU UN PUSAUDŽU REGISTRĒŠANU VECUMĀ NO 7—15 GADIEM IESKAITOT UN PAR VISPĀRĪGAS OBLIGĀTAS IZGLĪTĪBAS LIKUMA REALIZĀCIJAS KONTROLES KARTĪBU.</u>
<p>Nr. 7 (01.09.19 45.)</p> <p>116.lpp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. <u>Uz jaunu gaitu (Raiņa dzeja)</u> 2. <u>Ave, sol! (Raiņa dzeja)</u> 3. <u>Rainis — latviešu tautas dzejnieks</u> 4. <u>Rainis un jaunatne</u> 5. <u>Padomju skolotāja goda pilnais un cēlais uzdevums</u> 6. <u>Latvijas Valsts Universitātes I zinātniskā sesija</u> 7. <u>Marksistiski-leniniskā pieeja literātūrai</u> 8. <u>Par dialektiku</u> 9. <u>Bolševiku partija Lielā Tēvijas kara priekšvakarā</u> 10. <u>Par tālāku skolas mācību un audzināšanas darba uzlabošanu</u> 11. <u>Turpināsim celt skolas darba kvalitāti</u> 12. <u>Lielās Oktobra revolūcijas 28. gadadiena skolā</u> 13. <u>Lielās Oktobra Sociālistiskās Revolūcijas svētkus sagaidot</u> 14. <u>Mācību stunda</u> 15. <u>Latvijas PSR vēstures programma VII klasēm</u> 16. <u>Ārpus klases lasīšanai ieteicamo grāmatu saraksts pamat- un vidusskolām</u> 17. <u>GRĀMATU APSKATS</u> a. <u>Pedagoģiskā poēma</u> 18. <u>CHRONIKA</u> . <u>Pacelsim bērnu dziesmas kultūru</u> a. <u>Atskaite par Jelgavas pilsētas un Bauskas apriņķa skolu darba panākumiem</u> 19. <u>OFICIĀLĀ DAĻA</u> . <u>INSTRUKCIJA PAR BĒRNIEM, KAS ZAUDĒJUŠI VECĀKUS, PATRONĒŠANU, ADOPCIJU UN AIZBILDNĪBU</u> a. <u>TIPVEIDA NOTEIKUMI PAR UGUNSDROŠĪBU PAMAT- UN VIDUSSKOLĀS, BĒRNU NAMOS UN PĀRĒJĀS BĒRNU IESTĀDĒS</u>
Nr.8	<ul style="list-style-type: none"> 1. <u>Padomju Valsts 28 gadi</u>

<p>(01.10.19 45.)</p> <p>116.lpp.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 2. <u>Latviešu strēlnieku pulki Lielajā Oktobra Revolūcijā Latvijā</u> 3. <u>KPFSR Pedagoģisko Zinātņu Akadēmijas sesija</u> 4. <u>Andreja Upīša radošā fantāzija*)</u> 5. <u>Par dialektiku</u> 6. <u>Raksturīgākās iezīmes Poruka un Fr. Bārdas darbos</u> 7. <u>Dziedāšanas nozīme</u> 8. <u>Molekulu un atomu enerģija</u> 9. <u>Dažas piezīmes par disciplīnas jautājumiem bērnu namos</u> 10. <u>Jau laikus gatavosim kora dziesmas bērnu svētkiem!</u> 11. <u>Literatūras mācīšana vidusskolā</u> 12. <u>Kā mācīt bērnus lasīt?</u> 13. <u>Praktiskie darbi</u> 14. <u>GRĀMATU APSKATS</u> a. <u>Komūnistiskās audzināšanas vērtības dzejoļu izlasē "Padomju Latvijai"</u> 15. <u>CHRONIKA</u> . <u>Maskavas Valsts bibliotēkāru institūts</u> 16. <u>OFICIĀLĀ DAĻA</u> . <u>NOTEIKUMI PAR SKOLĒNU ORGANIZĀCIJĀM LATVIJAS PSR SKOLĀS.</u> a. <u>VISIEM APRINĶU UN PILSĒTU TIN VADĪTĀJIEM.</u> b. <u>VISIEM PILSĒTU UN APRINĶU TIN VADĪTĀJIEM. NORĀDĪJUMI PAR 1945./46. MĀCĪBU GADA CETURKŠŅU NOBEIGŠANAS KĀRTĪBU PAMAT- UN VIDUSSKOLĀS.</u>
<p>Nr.9 (01.11.19 45.)</p> <p>116.lpp.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Lielās Oktobra Sociālistiskās revolūcijas 28. gadadiena</u> 2. <u>Visdemokrātiskākā vēlēšanu sistēma pasaulē</u> 3. <u>Aicinājums skolotājiem.</u> 4. <u>Latviešu strēlnieku pulki Lielajā Oktobra Revolūcijā Latvijā</u> 5. <u>Didaktikas principi un mācīšanas metodes</u> 6. <u>Par dialektiku</u> 7. <u>Blaumaņa darbu analīzes pamatlīnijas</u> 8. <u>Par patriotismu</u> 9. <u>Skolas vecumu bērnu attīstības īpatnības un fiziskā audzināšana</u> 10. <u>Novērsīsim trūkumus koru un mūzikas pulciņu darbā</u> 11. <u>LPSR Valsts Himna (Fr. Rokpeļņa un Jūl. Vanaga vārdi)</u> 12. <u>Sasistā krūze (Raiņa)</u>

	<p>13. <u>Kalējiņi, bāleliņi (Rūd. Blaumaņa vārdi)</u> 14. <u>Visi meži piesnigusi (A. Brodele)</u> 15. <u>Gudrā zīle ' (Anna Sakse)</u> 16. <u>Metodiskais darbs aprinķī</u> 17. <u>Gorkija romāns «Māte» 7. klasē</u> 18. <u>Dziedāšanas stundas pamatskolas I klasē</u> 19. <u>GRĀMATU APSKATS</u> a. <u>Fr. Engelss: Luvvigs Feierbachs un vācu klasiskās filozofijas gals</u> 20. <u>OFICIĀLĀ DAĻA</u> <u>VĀRDU, TĒVVĀRDU UN UZVĀRDU RAKSTĪBA LATVIEŠU UN KRIEVU VALODĀ. LATVIEŠU VALODAS TERMINOLOĢIJAS UN PAREIZRAKSTĪBAS KOMISIJAS ATZINUMI</u> a. <u>IEKŠĒJĀS KĀRTĪBAS NOTEIKUMI PAMATSKOLU UN VIDUSSKOLU DARBINIEKIEM</u> b. <u>PAR VISPĀRĪGĀS OBLIGĀTĀS IZGLĪTĪBAS REĀLIZĒŠANU. VISIEM PILSĒTU UN APRINĶU TAUTAS IZGLĪTĪBAS NOD. VADĪTĀJIEM</u> c. <u>LATVIJAS PSR IZGLĪTĪBAS TAUTAS KOMISĀRIĀTS PAVĒLE Nr. 72-visparīgā</u> d. <u>VISIEM PILSĒTU UN APRINĶU TAUTAS IZGLĪTĪBAS NODAĻU VADĪTĀJIEM</u> e. <u>VISIEM TIN VADĪTĀJIEM</u> f. <u>PILSĒTU UN APRINĶU TIN VADĪTĀJIEM UN SKOLU DIREKTORIEM (PĀRZIŅIEM)</u></p>
<p>Nr. 1. (01.02.19 46.g.) 111.lpp.</p>	<p>1. A.Jablinskis. Padomju Savienība - Lielā demokratisma zeme 2. K.Ozoliņš. Sarkanās Armijas slavenais kauju ceļš 3. A.Sakse. Nirnbergas prāva 4. E. Velmers. Ušinska zinātniskā metode un pedagoģikas principi 5. E. Karpovics. Dialektikas elementi periodiskā likumā 6. Prof. N. Družiņins. Krievu kultūra un tās nacionālās īpatnības Skolas Dzīve 7. K. Velmers. Gaidāmās pārmaiņas mācību plānos un programmās 8. A. Kļaviņš. 1945./46/ mācību gads skaitļos 9. Prof. A. Volkovskis. Skolas inspicēšana Metodiskie jautājumi 10. R. Miļelsons. Skolēnu zināšanu pārbaude un sekmju novērtēšana 11. E. Andersone. Merodiski norārījumi skolēnu sekmju vērtēšanai latviešu vļoadā un literātūrā 12. K. Dukurs. Par skolēnu darba kontroli un sekmju vērtēšanu matemātikā 13. V. Vecgailis. Sekmju novērtēšana militārā un fiziskā audzināšanā.</p>

	<p>14. E. Andersone. Pārskats par vidusskolul labāko absolventu gala pārbaudījuma rakstu darbiem latviešu valodā.</p> <p>15. A. Skroderis. Ko rāda 7/klašu izlaiduma rakstu darbi latviešu valodā 1944./45.mācību gadā.</p> <p>16. Upmalnieks. Izturēsimies rūpīgāk pret skolēnu rakstu darbiem.</p> <p>17. E. Andersone. Kam jāpievērš uzmanība literatūras stundās vidusskolā</p> <p>18. P. Rūmanis. Militārās un fiziskās audzināšanas darbs Rīgas apriņķa skolās.</p> <p>Chronika</p> <p>19. Latvijas PSR Izglītības tautas komisāriāta kollēģijas sēde 1945.g. 27.decembrī</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>20. Norādījumi Sarkanās Armijas 28.gadadienas atzīmēšanai.</p> <p>21. Nolikums par Latvijas Izglītības darbinieku arodbiedrības vietējām komitējām.</p>
<p>Nr. 2 (21.02.19 46.g.) 112.lpp.</p>	<p>1. Diedra J.V.Staļina runa. Maskavas pilsētas Dtaņina vēlēšanu apgabala vēlētāju pirmsvēlēšanu sapulcē 1946.g.9.februārī. “Skolotājiem jābūt sava uzdevuma augstumos”</p> <p>2. R.Miķelsons. Otrā macību pusgada uzdevumi</p> <p>3. K. Velmers. Ušinska zinātniskā metode un pedagoģikas principi.</p> <p>4. E. Kapovics. Dialektika elementu periodiskajā likumā</p> <p>5. Prof. J. P. Frolovs. Valss fizioloģija un runas kultūra</p> <p>6. Prof. N. Družiņins. Kreivu kultūra un rās nacionālās īpatnības</p> <p>Skolas Dzīve</p> <p>7. Prof. A. Volkovskis. Skolas inspicēšana.</p> <p>8. N. Dovafale. Daugavpils apriņķa Tautas Izglītības Nodaļas darbs 1945./46.m.g. I pusgadā.</p> <p>9. A. Serdants. Komjaunatnes un pionieru organizācijas skolā.</p> <p>10. L. Pēlmanis. Kā organizēt mākliniecisko pašdarbību skolās.</p> <p>11. J. Grete. Jautājums, kas nenoveco.</p> <p>12. E. Tammere. Latvijas Pedagoģiskā Valodu Institūta neklātienes nodaļas ziemas sesija.</p> <p>Metodiskie Jautājumi</p> <p>13. R. Miļelsons. Kā atkārtot un apgūt mācību vielu</p> <p>14. A.Grīnbergs. Mācīšanas darba kontrole.</p> <p>15. G. Arensone. Skolēnu patstāvīgais darbs mācīšanas procesā.</p> <p>16. A. Egle. Dažas piezīmes par literatūras lasīšanu 5., 6. un 7. klasē.</p> <p>17. A. Vecgailis. Ierindas mācības metodika</p> <p>18. E. Balode. Skolēnu patstāvīgā darba veicināšana vēstures un konstitūcijas mācībā</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>19. K. Pētersons. VAPP grāmatu apgāda Pedagoģisko rakstu redakcijas darbs.</p>

	<p>Chronika</p> <p>20. Diedāšanas skolotāju ievērbai</p> <p>21. Skolēnu teicamnieku sanāksme Daugavpīlī</p>
<p>Nr. 3 (1946.g.) 111.lpp</p>	<p>1. K. Ratnieks. Padomju cilvēka morālā seja</p> <p>2. E. Adzalons. Nacionālais jautājums un tā atrisinājums Staļina Konstitūcijā</p> <p>3. R. Miķeļsons. Markss un Engelss par audzināšanas mērķiem un uzdevumiem</p> <p>4. Uga Skulme. Jānis Roentāls</p> <p>5. K. Velmers. Atkārtošans sīcholoģiskie pamati.</p> <p>6. E. Andersone. Rustaveli</p> <p>7. V.P. Patjomkins, ievērojams boļševiku artijas un Padomju valsts darbinieks.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>8. M. Duškina. Daži komunistiskās audzināšanas principi</p> <p>9. A. Serdants. Skolas sadarbība ar vecākiem.</p> <p>10. Irēne Kūma. "Noteikumi skolēniem" mūsu skolas dzīves ikdienā</p> <p>11. M. Zalcmane. Mācīšanas un audzināšanas darbs Ventspils apriņķa skolās 1945./46/māc. gada I pusē.</p> <p>Metodiskie jautājumi</p> <p>12. L. Vasoļevska. Lasīt mācīšna pirmajās čentrās pamatskolas slasēs.</p> <p>13. V. Ūsiņš. Izteiksmīga lasīšna un tās izkopšana.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>14. Par J.V. Sraļina rakstu izdošanu.</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>15. Latvijas PSR Izglītības Tautas Komisāriāta pavēle Nr. 93 par skolu un tautas izglītības organu darba rezultātiem 1945./46/ mācības gada I pusgadā</p> <p>16. Latvijas PSR Izglītības Tautas Komisāriāta pavēle Nr. 87 par darba uzlabošanu Latvijas PSR bērnu dārzos.</p> <p>17. Latvijas PSR Izglītības Tautas Komisāriāta pavēle Nr.91 par sagatavošanos izlaiduma pārbaudēm.</p> <p>18. Noteiumi par gatavības eksāmeniem</p> <p>19. Instrukcija par gatavības eksāmeniem</p> <p>20. Instrukcijas par pārceļšanas pārbaudījumiem Latvija sPSR skolās un gala pārbaudījumiem pamatskolu 4.un 7.klasēs.</p>
<p>Nr. 4 (01.04.19 46.g.) 111.lpp.</p>	<p>1. M. Vilks. Pretim 1.maija svētkiem</p> <p>2. E. Abzolons. Nacionālais jautājums un tā atrisinājums Staļina Konstitūcijā</p> <p>3. Prof. Dr. M. Kadeks. Latvijas Zinātņu Akadēmja.</p> <p>4. P. Birkerts. E. Birznieks- Upītis kā folklorists.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 5. E. Birznieks- Upītis. Manas tautskolotāja gaitas Dagestanā 6. E Karpovics. Dialektika elementu periodiskajā likumā 7. J. Sudrabkalns. Par tautiskās atmodas laikmetu. 8. E. Varga. Angļu un amerikāņu ekonomiskās attiecības. <p>Skolas dzīve</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. A. Ļeviņš. Par gatavību 10. J. Vītiņš. Audzināšanas darbs Rīgas skolās 11. J. Grīva. Bērnu dārzs un ģimene. 12. L. Pēlmanis. Maksimālistiskās pašdarbības organizēšana skolās 13. J. Sperliņš. Skolotāja darbs un atpūta. <p>Metodiskie jautājumi</p> <ol style="list-style-type: none"> 14. R. Miķelsons., Metodiski norādījumi pārbaudījumiem 15. E. Turkina. Svešvalodu leksikālais iemācīšanas veidi 16. A. Trencis. Kā ievadīt pamatskolu skolēnus Majakovska darbu izpratnē <p>Grāmatu Apskats</p> <ol style="list-style-type: none"> 17. Marksisma- Ļeņinisma klasiku darbi latviešu valodā 18. Kļaviņš VAPPa 1945.gadā izdotā politiskās brošūras <p>Oficiālā daļa</p> <ol style="list-style-type: none"> 19. Bērnu zīmējumu izstāde 20. Latvijas PSR Izglītības Tautas Komisāriāts. Pavēle Nr.97
<p>Nr.5 (.... 1946.g.) 111.lpp.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dižās uzvaras diena 2. Arv. Kalniņš. Visiem jāpiedalās meža dienās! 3. A. Putniņš. Krievu XIX gadsimta klasiskā filozofija 4. E.Andersone. Maksims Goņkijs - lielais humānists 5. Jānis Plaudis. Majakovskis dzīvē un dzejā 6. Vladimira Majakovska dzejoļi: Biedram Netem - kuģim un cilvēkam, Padomju pase, Saruna ar biedru Ļeņinu. 7. A. Makarenko. Pārrunas ar vvecākiem 8. E. Varga. Angļu un amerikāņu ekonomiskās attiecības. <p>Skolas dzīve</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. R. Miķelsons. Mācību gada nobeigums un skolēnu vasaras atpūtas organizēšana 10. V. Ūsiņš. Dažas piezīmes par aroda izvēli 11. E. Plaude. Meža dienas skolās 12. J. Čulītis. Jauno naturālistu pulciņi no 1.-4. pamatskolas klasei.

	<p>13. A. Mežaks. Vāksims ārstniecības augus!</p> <p>14. E. Ālapa. Uz vasaras noņem</p> <p>Metodiskie jautājumi</p> <p>15. A. Veselova. Bērnudārzu audzinātāju darba novērošana un analīze.</p> <p>16. V. Bērziņš. Skolēnu sekmju vērtēšanas normas matemātikā [oriģināla rakstība] vidusskolā</p> <p>17. J. Celms. Kas darāms praktisko darbu stundās.</p> <p>18. N. Nikolajevs. Sakarības un vipārinājumi zinātnē.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>19. E. Abzalons. VAPP Grāmatu apgāda zinātniskās literatūras [o.r.] nodaļu vadītājiem</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>20. Visiem pilsētu un apriņķu Tautas izglītības nodaļu vadītājiem</p> <p>21. Instrukcija meža dienu sarīkošanai Latvijas PSR 1946.gadā</p> <p>22. Latvijas PSR Izglītības Ministrijas pavēle Nr.100 par LPSR Izglītības skolu pārvaldes pamat un vidusskolu tīklu</p> <p>23. Nolikums par darba apspriedēm pie Latvijas Izglītības darbinieku arodbiedrības vietējām komitējām.</p>
<p>Nr.6 (23.05.19 46.g.) 111.lpp.</p>	<p>1. Fr. Deglavs. Par Latvijas PSR tautsaimniecības plānu 1946.-1950.g.</p> <p>2. Doc. Arvīds Grigulis. Tautas rakstnieks Andrejs Upītis.</p> <p>3. M. Volokitina. Psiholoģisks raksturojums septiņgadīgo bērnu uzvedībai skolā.</p> <p>4. Kā izskaidrot dabas parādību lietderību</p> <p>5. A. Djakovs. Mūslaiku Indija.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>6. Prof. A. Volkovskis. Skolas inspicēšana</p> <p>7. P. Rozenfelds. Pa kuŗu ceļu?</p> <p>8. LPSR mācību iestādes 1946.-47.m.g.</p> <p>9. L. Pēlmanis. Kā organizēt māksliniecisko pašdarbību skolās</p> <p>10. M. Čūlīte. Jauno tehniķu pulciņi</p> <p>11. Jauno radioamatieru kopas programma</p> <p>12. P. Jincenbergs. Gatavosim uzskates līdzekļus!</p> <p>13. J. Grīva. Rotaļas un rotaļlietas.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>14. J. Pieseckis. Par ilustrācijām Jauno laiku vēstures mācību grāmatā.</p> <p>15. E. Turkina. Dzimtā valoda svešvalodu stundās.</p> <p>16. J. Flugins. Skolas literatūras kabinets.</p> <p>17. Kartupeļu lapgrauzis</p>

	<p>Chronika</p> <p>18. LPSR Valsts Rīgas izglītības darbinieku kvalifikācijas celšanas institūta 1946.g. vasaras kursu plāns.</p> <p>19. L. Pēlmanis. Rīgas skolu mākslinieciskās pašdarbības skate</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>20. Noteikumi par pedagoģiskiem kabinetiem</p> <p>21. Noteikumi par pildētu (apriņķu) jauno tehniķu stacijām</p> <p>22. Noteikumi par apriņķu (pilsētu) jauno naturālistu un jauno lauksmaimnieku izmēģinājumu stacijām.</p>
<p>Nr.7 (23.06.19 46.) 111.lpp.</p>	<p>1. Michails Ivanovičs Kaļiņins</p> <p>2. M.I. Kaļiņins. Domas par komūnistisko[o.r.] audzināšanu.</p> <p>3. K. Strazdiņš. Mūsu kultūras piecgade</p> <p>4. N. Jakovļevs. Gatavosim augsti kvalificētus skolotāju kadrus.</p> <p>5. J.Ģībietis. Gatavīsimies jaunajam mācību gadam</p> <p>6. Doc.Arviņds Gribulis. Latvijas PSR Nopelniem bagātā kultūras darbinieka Jāņa Sudrabkalna dzeja.</p> <p>7. Doc. Arviņds Grigulis. Tautas rakstnieks Andrejs Upītis.</p> <p>8. Prof. P. Nomals. Latvija Valsts Universitātes zinātniski pētnieciskais darbs 1945.gadā.</p> <p>9. A. Djakovs. Mūslaiku Indija</p> <p>Skolas Dzīve</p> <p>10. Latviešu valodas pareizrakstības noteikumi</p> <p>11. A. Vecgailis. Fiziskās audzināšanas mācības darba plānošana pamatskolā LPSR mācību iestādes 1946./1947.m.g.</p> <p>Metodiskie jautājumi</p> <p>12. K. Dukurs. Par matēmatikas metodisko apvienību darba organizēšanu</p> <p>13. V. Jursone. Darbs ar pirmo klasi</p> <p>14. Palīgs skolu tehniskajiem pulciņiem</p> <p>Chronika</p> <p>15. Latvijas PSR Ministru Padome. Lēmums Nr. 480</p> <p>16. Noteikumi par latviešu valodas pareizrakstību</p> <p>17. Latvijas PSR Izglītības Ministrija. Pavēle Nr. 126</p> <p>18. Latvijas PSR Ministru Padome. Lēmums Nr. 427.</p>
<p>Nr.8/9. (31.08.19 46.g.) 223.lpp.</p>	<p>1. Bīstamas tendences starptautiskajā politikā</p> <p>2. K. Strazdiņš. Jaunu mācību gadu sākot.</p> <p>3. R. Miķelsons. Padomju Latvijas skolu darbs 1945.-46.m.g.</p> <p>4. M. Duškina. Rīgas skolas 1945.46. mācību gadā</p>

5. Piecgade un dzīvais vārds.
6. Prof. F. Konstantinovs. Materiālistiskā un idealistiskā vēstures izpratne
7. E. Turkina. George Bernard Shaw
8. Anad. Prof. Dr. M. Kadeks. Baltkrievijas Padomju Sociālistiskā Republika
9. J. Grīva Bērnu valodas attīstība.
10. A. Kļaviņš. Indonezija.

Skolas Dzīve

11. Fr. Vaivars. Skolotāju pašizglītības arganizēšana
12. E. Rezenbergs. Kā uzlavot skolas darbu.
13. V. Ūsiņš. Asistenta piezīmes.
14. L. Pēlmanis. Mākslinieciskās pašdarbības arganizēšana skolās.
15. A. Blumfelde. Pionieru organizācijas uzdevumi, sasniegumi un trūkumi.
16. A. Serdants. Sports un fizkultūra skolā.
17. J. Baņģere. Kukaiņu vērošana bērnu dārzā.
18. A. Joste. Akvarijs bērnu dārzā
19. P. Rozenfelds. Skolotāji neklātienes mācībā.

Metodiskie raksti

20. A. Grinbergs. Par mācību stundu analizēšanu.
21. J. Tomsons. Par ģeometrijas uzdevumu tipizaciju, kas nepieciešama ģeometrijas sistemātiskā kursa sākumā.
22. J. Ērglis. Rakstīšanas mācība.
23. A. fochta. Skolotāja stāstījums vēstures stundā.
24. G. Bogojavlņskis. Vēstures skolotājs un mācību grāmata.
25. M. Zaķīte. Mācības stundas arganizēšana un metodika.
26. J. Līdaks. Darvinisma propaganda dzimtenes pētīšanas muzejos.

Chronika

27. Skolas uzdevumi 1946./47.m.g.

Grāmatu apskats

28. S.B. Varen plaša mana zeme dzimtā!

Oficiālā daļa

29. Latvijas PSR izglītības ministrijas pavēle Nr. 132.
30. Mācību plāns 7.kl. pamatskolāms ar latviešu mācību valodu 1946./47.m.g.
31. Mācību plāns 7.kl. pamatskolām ar krievu mācību valodu 1946./47. m.g.
32. Mācību plāns visuddkolām ar krievu mācību valodu 1946./47.m.g.
33. Mācību plāns 10.gadīgām vidusskolām ar krievu mācību valodu 1946./47.m.g.

	<p>34. Mācību plāns 7.kl. pamatskolām (nep. vidusskolām) ar poļu, lietuviešu, baltkrievu vai igauņu mācību valodu 1946./47.m.g.</p> <p>35. Mācību plāns vidusskolām ar poļu lietuviešu, baltkrievu vai igauņu mācību valodu 1946./47.m.g.</p> <p>36. Mācību plāns strādnieku jaunatnes 7.gad.skolām ar latviešu mācību valodu 1946./47.m.g.</p> <p>37. Mācību plāns strādnieku jaunatnes vidusskolās ar latviešu mācību valodu 1946./47.m.g.</p> <p>38. Mācību plāns strādnieku jaunatnes 7.gad. skolām ar krievu mācību valodu 1946./47.m.g.</p> <p>39. Mācību plāns strādnieku jaunatnes vidusskolās ar krievu mācību valodu 1946./47.m.g.</p> <p>40. Paskaidrojumi par strādnieku jaunatnes skolu stundu plānu 1946./47.m.g.</p> <p>41. Vēstures termiņu un īpašvārdu saraksts.</p>
<p>Nr.10 (25.09. 1946.g.) 111.lpp.</p>	<p>1. Pauls Dauge</p> <p>2. N. Jakovļevs. Par skolas audzināšanas darba uzdevumiem.</p> <p>3. V. Miške. Par Oktobra revolūcijas[o.r.] sagatavošanu Latvijā.</p> <p>4. P. Dauge. Par “Jaunās strāvas” laikmetu Latvijā</p> <p>5. Doc. A. Grigulis. Tautass rakstnieks Andrejs Upītis.</p> <p>6. Akad. A.I. Aļichanovs. Atoma kodols un tā enerģija</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>7. R. Miķelsons. Ārpusklases un ārpuskolas nodarbības</p> <p>8. P. Rozenfelds. Pedagoģiskas skolas neklātņieka patstāvīgais darbs.</p> <p>9. Prof. S. Rives. Padomi vecākiem.</p> <p>10. J. Grete. Zemes bagātību pētīšanas institūta muzejs.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>11. J. Čulītis. Par metodisko darbu 1946./47.mācību gadā.</p> <p>12. A. Fochta. Chronoloģija vēstures mācīšanā</p> <p>13. J. Tomsons. Par ģeometrijas uzdevumu tipizāciju [o.r.], kas nepieciešama ģeometrijas sistematiskā [o.r.] kursa sākumā.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>14. O. Balodīte. Latvijas valsts izdevniecības mācību grāmatu redakcijas darbs 1946.gadā.</p> <p>15. P. Sadovskis. Grāmatas jaunatnei un bērniem.</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>16. Latvijas PSR Izglītības ministrijas Pavēle Nr. 161</p> <p>17. Noteikumi par skolēnu organizācijām [o.r.]</p> <p>18. Skolu direktoru semināru [o.r.] darba plāns 1946./47/ māc. gadam.</p> <p>19. Mācību plāns pedagoģiskām (XIII) klasēm Latvijas PSR</p> <p>20. Latvijas PSR Izglītības ministrijas Pavēle Nr. 158.</p>

<p>Nr. 11 (02.11.19 46.g.) 112.lpp.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Biedra Ždanova referats par žurnāliem “Zvezda” un “Ļeņingrad” 2. Celt skolas darba idejisko līmeni! 3. L. Pēlmanis. LPSR Pionieru pils mākslas daļas vadītājs. Jāņa Ozoliņa bērnu un jaunatnes dziesmas. <p>Skolas dzīve</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. A. Blumfelde. Pionieru nomerņu darba pieredze <p>Metodiskie raksti</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. E. Andersone. Literatūras [o.r.] analīze pamatskolā. 6. V. Vītiņš. Skolēnu patstāvīgie darbi dabzinātnēs [o.r.] <p>Oficiālā [o.r.] daļa</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Par Oktobra revolūcijas [o.r.]svētku sagatavošanu 8. Par mācību gada sākumu Latvijas PSR skolās 9. Par pedagoģisko klašu organizēšanu pie LPSR vidusskolām 10. Noteikumi par pedagoģisko klasi pie vidusskolām 11. Skolotāju metodisko apvienību darba plāna paraugs 12. Mācību vielas sadale 1946./47.m.g.
<p>Nr. 12 (23.11.19 46.g.) 112.lpp.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas 29.gadadiena. Biedra A.A. Ždanova ziņojums Maskavas Padomes svinīgajā sēdē 1946.g. 6.novembrī 2. R. Miķelsons. Pirmā ceturkšņa rezultāti [o.r.] un tuvākie uzdevumi 3. Doc. A. Grigulis. Tautas rakstnieks Andrejs Upītis. 4. M. Zariņa. Ļevs Nikolajevičs Tolstojs. 5. Prof. Dr. M. Kadeks. Urali. <p>Skolas dzīve</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. F. Rupeiks. Formalisms mācīšanas darbā un skolēnu zināšanas 7. E. Dzērve. Nodarbības ģeografijas pulciņā. <p>Metodiskie raksti</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. J. Flugins. Mācību stundas audzinošā nozīme 9. E. Andersone. Metodiski norādījumi folkloras mācīšanai 7.klasē. 10. E. Turķina. Mājas darbu kontrole un atprasīšanas paņēmieni svešvalidās. 11. P. Kundziņš un J. Čūlītis. Noteikumi par glītrakstīšanas mācību skolās. <p>Chronika</p> <ol style="list-style-type: none"> 12. F.R. Lauku un pilsētu darba jaunatnes skolas. <p>Oficiālā daļa</p> <ol style="list-style-type: none"> 13. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 181.

	<p>14. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 185</p> <p>15. Instrukcija par kontroldarbiem 1946./47.m.g.I pusgadā</p> <p>16. “Padomju Latvijas Skolas” 1946.gada saturs.</p>
<p>Nr.1 (1947.) (30.12.19 46.) 111.lpp.</p>	<p>1. V.I. Leņins. Kas ir Padomju vara?</p> <p>2. K. Strazdiņš. Aicinājums skolotājiem</p> <p>3. G. Aļeksandrovs. Par padomju demokratiju [o.r.]</p> <p>4. P. Dauge. 1905.-1907.g. revolūcija Baltijā</p> <p>5. B. Kuzņecovs. Tehnikas progress kapitalisma [o.r.] un socialismā [o.r.] laikā.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>6. J. Ģībietis. Vidusskolu absolventu domas par nākotni</p> <p>7. A. Ivanovs. Par klases audzinātāja darbu</p> <p>8. A. Vecgailis. Fiziskā audzināšana vidusskolās un teknikumos.</p> <p>9. Prof. P. Birkerts. Par folkloras materialu [o.r.] vākšanu mūsu skolās.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>10. J. Čulītis. Izskaidrojošā lasīšana</p> <p>11. Z. Lubaniete. Darbs ar jauno trešās klases lasāmgrāmatu</p> <p>12. A. Fochta. Vielas nostiprināšana vēsturē.</p> <p>13. L. Rezeberga. Skolēna patstāvīgais darbs Konstitūcijas [o.r.] vielas izratnē un apgūšanā.</p> <p>14. J. Ērglis. Zīmēšana kā palīgīdzeklis vispārīzglītojošos priekšmetos.</p> <p>Chronika</p> <p>15. P. Rozenfelds. PSR Savienības pedagoģisko skolu darbinieku apsriede Maskavā 1946.g., no 20.-23.novembrim.</p> <p>Oficialā daļa</p> <p>16. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 192.</p> <p>17. Instrukcija par skolēnu sekmju un uzvedības novērtēšanu.</p>
<p>Nr.2 (23.01.19 47.g.) 111.lpp.</p>	<p>1. S. Kovaļevs, L. Kuzmins, V. Stepanovs. Par padomju cilvēka pasaules uzskatu.</p> <p>2. Ilja Erenburgs. Baltie un melnie</p> <p>3. A. Putniņš. Materialisms un ideālisms- filozofijas pamatvirzieni</p> <p>4. P. Dauge. 1905.-1907.g. revolūcija [o.r.] Baltijā</p> <p>5. A. Egle. N. A. Ņekrasovs.</p> <p>6. Uzlabot Konstitūcijas [o.r.] mācīšanu skolās</p> <p>7. A. Spektrovs un I. Zborovskis. Padomju Konstitūcijas [o.r.] attīstība</p> <p>Skolas dzīve</p>

	<p>8. R. Miļelsons. Pusgada darbs</p> <p>9. O. Ņesterovs. Padziļināsim audzināšanas un mācību darbu vidusskolās!</p> <p>10. A. Ivanovs. Par skolēnu zināšanu vērtēšanu.</p> <p>11. I. Pēlmanis. Mākslinieciskās pašdarbības organizēšana skolās.</p> <p>12. J. Grīva. Latvijas PSR bērnu dārzi</p> <p>Matodiskie raksti</p> <p>13. A. Straževs. Par vēstures mācīšanu skolā.</p> <p>14. J. Āboliņš. Skolēnu patstāvīgais darbs latviešu valodas mācības stundās.</p> <p>15. L. Kundziņa. Kā mēs mācāmies domrakstus rakstīt.</p> <p>16. A. Sīpols. Matemātikas olimpiāda.</p> <p>Chronika</p> <p>17. Skolu mākslinieciskās pašdarbības olimpiāda [o.r.]</p> <p>18. Jaungada eglītes Rīgas bērnu dārzos</p> <p>Oficialā [o.r.] daļa</p> <p>19. LPSR Izglītības ministrijas pavēle Nr.5</p> <p>20. LPSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 7</p> <p>21. Vielas sadale krievu validā latviešu skolām.</p>
<p>Nr. 3 (22.02.19 47.g.) 111.lpp.</p>	<p>1. Andrejs Upītis. Staļins un tautu brālība</p> <p>2. Par padomju kultūras socialistisko [o.r.] saturu un nacionalajām [o.r.] formām.</p> <p>3. K. Ratnieks. Dailes teātris [o.r.] kā jaunatnes audzinātājs</p> <p>4. J. V. Staļina rakstu pirmais sējums</p> <p>5. A. Egle. Puškins.</p> <p>6. P. Dauge. 1905.-1907.g. revolūcija [o.r.] Baltijā.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>7. J. Ģīmietis. Gatavosim skolēnus eksāmeniem [o.r.]</p> <p>8. A. Ļevšins. Par māklīgiem “audzināšanas momentiem” un īstu idejiskumu.</p> <p>9. P. Dzērve. Komjaunatnes organizācija [o.r.] skolā.</p> <p>10. P. Rūmanis. Kā auga mūsu skolas pionieru organizācija [o.r.]</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>11. P. Rozenfelds. Nepārtrauktā divnedēļu prakse pedagoģiskajās skolās</p> <p>12. V. Krastiņš. Par ģeogrāfijas mācīšanas uzdevumiem sakarā ar gatavošanos eksāmeniem.</p> <p>13. Z. Lubaniete. Darbs ar jauno ceturtās klases lasāmgrāmatu</p> <p>14. J. Tomsons. Par 1.pusgada matemātikas kontroldarbu rezultātiem skolu izlaiduma kladēs 1946./1947.m.g.</p>

	<p>15. A. Tīrums. Raksturīgākas kļūdas VII klašu matemātikas [o.r.] kontrolādarbos 1946.-47.m.g. II ceturksnī.</p> <p>16. Matemātikas [o.r.] olimpiāda [o.r.]</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>17. LPSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 13. Par disciplīnas [o.r.] nostiprināšanu skolā</p> <p>18. LPSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 19. Mācību metodiskās padomes nolikums</p> <p>19. Instrukcija par pārcelšanas pārbaudījumiem LPSR skolās un gala pārbaudījumiem pamatskolu VII klasēs.</p> <p>20. Vielas sadale krievu valodā.</p>
<p>Nr. 4 (20.03.19 47.g.) 111.lpp.</p>	<p>1. PSRS Ministru Padomes Priekšsēdētājam, tautu vadonim biedram Staļinam</p> <p>2. O. Kuusīnens. Par pretendentiem uz aizbildnību par Eiropas tautām.</p> <p>3. Prof. J. Frolovs. Smadzenes, darbs un valoda.</p> <p>4. A. Egle. Puškīns (beigas)</p> <p>5. A. Spektrovs. PSRS sabiedriskā iekārta</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>6. Fr. Rupeīks. Skolas izmēģinājumu lauks</p> <p>7. A. Serdants. Lielāku vērtību skolu bibliotekām</p> <p>8. E. Stote. Vērsīsim pionieru darbu plašumā.</p> <p>9. E. Švīnka. Cēsu apriņķa jauno matuālistu [o.r.] stacija</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>10. R. Miķelsons. Daži metodiski norādījumi pārbaudījumiem</p> <p>11. E. Turkin. Atkārtošana svešvalodās.</p> <p>12. S. Šapovaļenko. Par dabzinātņu [o.r.] mācīšanu skolā</p> <p>13. Z. Lubaniete. Patstāvīgā lasīšana pamatskolā</p> <p>14. A. Sīpols. Kā cīnīties pret skolēnu aizmāršību</p> <p>15. R. Karlevīcs. Zīmēšana mācība pamatskolā.</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>16. Instrukcija par gatavības eksāmeniem [o.r.]</p> <p>17. Instrukcija par eksterņu gatavības eksāmeniem [o.r.]</p> <p>18. Instrukcija par eksterņu [o.r.] gatavības eksāmeniem [o.r.]</p> <p>19. Instrukcija par eksterņu [o.r.] eksāmeniem [o.r.] par 7 klasīgo pamatskolu</p>
<p>Nr. 5. (24.04.19 47.g.)</p>	<p>1. Leons Paegle. Uzvaras svētki</p> <p>2. Tautas marksistiski ļeņīniskā audzināšana</p> <p>3. Prof. Dr. A. Kalniņš. Meža dienu darbā sirds un rokas!</p>

112. lpp.	<ol style="list-style-type: none"> 4. Prof. Dr. M. Kadeks. Turkmenijas PSR 5. J. Plaudis. Ievads dzejas teorijā 6. J. Grīva. Bērnu estētiskā audzināšana 7. A. Spektorovs. Padomju vēlēšanu sistēma <p>Skolas dzīve</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Fr. Rupeiks. Darba tematika mācību izmēģinājumu laukā 9. P. Dzērve. Vairāk vērības pionieru organizācijas [o.r.] darbam 10. A. Blumfelde. Republikaniskajai skolu mākslinieciņās pašdarbības pirmajai olimpiādai [o.r.] tuvojotiem. 11. P. Rozenfelds. Jāmācās! 12. Fr. Vaivars. Dažas grūtības laba skolotāju kolektīva noorganizēšanā. 13. I. Sleinis. Vērtīgi pasākumi mūsu skolas dzīvē. <p>Metodiskie raksti</p> <ol style="list-style-type: none"> 14. L. Vasiļevska. Rakstu darbu veidi pamatskoās. 15. A. Briede. Skolas solis fiziskās audzināšanas stundā. <p>Chronika</p> <ol style="list-style-type: none"> 16. Uzlabot pionieru organizācijas [o.r.] darbu. 17. L. Sand.... Kulturizglītības iestāžu darbinieku tehnikums. <p>Oficiālā daļa</p> <ol style="list-style-type: none"> 18. LPSR Augstākās Padomes Prezidija Dekrets par LPSR Nopelniem bagātā skolotāja goda nosaukuma piešķiršanu. 19. LPSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 33, par visās Latvijas PSR skolās lietojamo burtnīcu veidu un vienveida rakstīto burtu ieviešanu. 20. Norādījumi par pārcelšanas un gala pārbaudījumu un par gatavības eksamenu kārtību strādnieku jaunatnes un pieaugušo skolās 1946./47.m.g.
Nr.6 (26.05.19 47.g.) 111.lpp.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nopelniem bagātie skolotāji. 2. R. Miķelsons. Gatavosimies jaunajam mācību gadam 3. K. Ratnieks. Skolotāju idejiski politiskā līmeņa celšanas darbs 1946./47. māc. gadā. 4. A. Putniņš. Dialektiskā materiālimsa atziņas teorija. 5. J. Grīva. Bērnu estētiskā audzināšana 6. G. Anpilovs. Austrumslavu sabiedriski politiskā iekārta pirms Krievijas valsts nodibināšanas. <p>Skolas dzīve</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. J. Ģībietis. Vēlreiz par skolotāju kvalifikācijas celšanu. 8. Fr. Rupeiks. Dabas zinību skolotāja sagatavošanās jaunajam mācību gadam. 9. M. Rūsa. Jauno naturalīdu darbs. 10. P. Rūmanis. Kā pacelt fizikālās līmeni skolās. 11. A. Blumgelde. Pionieru nometnes.

	<p>Metodiskie raksti</p> <p>12. J. Čulītis. Lasītmācīšana pamatskolas pirmajā klasē.</p> <p>13. A. Sīpols. Kādus trūkumus atsedza matemātikas [o.r.] olimpiāda [o.r.]</p> <p>Chronika</p> <p>14. Par pionieru un skolnieku turisma pārgājieniem 19947.gada vasarā (No LĻKJS CK lēmuma)</p> <p>15. A. Egle. Izglītības darbinieku kvalifikācijas [o.r.] celšanas institūts.</p> <p>16. G. Arensone. Rīgas pilsētas 4.vidusskolas pedagoģiskās klases darbs 1946./47. māc. gadā.</p> <p>17. L. Pēlmanis. Rīgas skolu māksliniecišķās pašdarbības kaste</p> <p>18. A. Ločmelis. Valsts bankas Rīgas diskonta un kredita tehnikums [o.r.]</p> <p>oficiālā daļa</p> <p>19. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 48.</p> <p>20. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 46, par vasaras atpūtas organizēšanu 1947. gadā.</p> <p>21. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 58.</p> <p>22. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 47, par krievu valodas mācīšanu latviešu skolās.</p>
<p>Nr.7 (21.07.19 47.g.) 111.lpp.</p>	<p>1. Jānis Sudrabkalns. Solījums</p> <p>2. N. Jakovļevs. Par dažiem skolas idejiskās audzināšanas darba jautājumiem</p> <p>3. Prof. Dr. A. Kalniņš. Mēs gribam, mēs varam, mēs sasniegsim mērķi!</p> <p>4. Prof. Kolbanovskis. Par psiholoģijas [o.r.] un loģikas mācīšanu.</p> <p>5. D. Rudzīte. Gogolis.</p> <p>6. E. Birznieks - Upītis. Jesens un viņa Jaunības Tekas.</p> <p>7. A. Spektrovs. PSRS valsts iekārta.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>8. Fr. Rupeiks. Dzīvas dabas stūrītis skolā</p> <p>9. M. Krengēle. Pirmās klases telpas iekārtošana</p> <p>10. J. Celms. Jelgavas apriņķa Techniskā stacija</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>11. M. Krengēle. Vairāk vērības valodas attīstīšanai I klasē.</p> <p>12. M. Salna. Skolēnu patstāvīgais darbs latviešu valodā II klasē.</p> <p>13. A. Jansone. Skolēnu patstāvīgais darbs latviešu valodā III klasē</p> <p>Chronika</p> <p>14. J. Kļaviņš. Vāksim vēsturiskos dokumentus!</p> <p>15. A. Impe. Rīgas bērnu dārznieču konference</p> <p>Oficiālā daļa</p>

	<p>16. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 73.</p> <p>17. Latvijas PSR Ministru Padomes lēmums Nr. 486 par skolu mācību plāniem 1947./48.m.g.</p> <p>18. Par Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 30.gadadienas atzīmēšanu skolās</p> <p>19. Mācību vielas sadale 1947./48.m.g.</p>
<p>Nr.8 (19.07.19 47.g.) 111.lpp.</p>	<p>1. N. Jakovļevs. Padomju skola - svarīgākais jaunatnes komunistiskās audzināšanas ierocis.</p> <p>2. K. Velmers. Psiholoģijas nozīme mācīšanas un audzināšanas darbā</p> <p>3. Prof. M. Kadeks. Uzbekijas Padomju Socialistiskā [o.r.] Republika.</p> <p>4. A. Askerovs. PSRS savienoto un autonomo republiku augstākie valsts varas organi.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>5. R. Miķelsons. 1946.-47. mācību gada rezultāti.</p> <p>6. M. Duškina. Rīgas pilsētas skolu darbs 1946./47. mācību gadā</p> <p>7. M. Lapetrova. Dzas piezīmes par pirmajām dienām skolā.</p> <p>8. Fr. Rupeiks. Dzīvās dabas stūrītis skolā</p> <p>9. A. Serdants. Par pedagoģisko padomju darbu.</p> <p>Metodiskie jautājumi.</p> <p>10. P. Hincenbergs. Aritmetiskā kaste kā uzskates līdzeklis</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>11. Par augusta skolotāju konferencu organizēšanu.</p> <p>12. Instrukcija par zelta un sudraba medaļu izsniegšanas kārtību vidusskolu absolventiem.</p> <p>13. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 87 par vienveida klases tāfelēm un skolas soliem.</p> <p>14. Latvijas PSR MP un Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 200 par fiziskās kultūras kolektīvu un pulciņu organizēšanu skolās.</p> <p>15. Mācību vielas sadale 1947./48. māc.gadam.</p>
<p>Nr. 9 (26.08.19 47.) 111.lpp.</p>	<p>1. K. Strazdiņš. Uzdevumi jaunajā mācību gadā</p> <p>2. T. Draudziņš. Latvija pirmā pasaules kara laikā</p> <p>3. M. Priede. Jāņa Sudravalna "Brāļu saime"</p> <p>4. M. Safirs. PSRS, savienoto un autonomo republiku augstākie valsts pārvaldes organi.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>5. J. Grīva. Bērnu ievadīšana skolas gaitās.</p> <p>6. A. Serdants. Mācību daļās vadītāja darbs.</p> <p>7. Fr. Rupeiks. Dzīvās dabas stūrītis skolā</p> <p>Metodiskie jautājumi</p> <p>8. E. Andersone. Vidusskolu labāko absolventu rakstu darbi latvisu valodā 1947./48. māc.gadā</p>

	<p>9. Z. Lubāniete. Darbs ar jauno ābeci.</p> <p>10. M. Solovjovs. Dažas piezīmes par krievu valodas mācīšanu latviešiem.</p> <p>Chronika</p> <p>11. L. Pēlmanis. Pirmā skolu mākslinieciskās pašdarbības olimpiada [o.r.] Oficialā daļa [o.r.]</p> <p>12. Ar zelta un sudraba medaļām apbalvotie vidusskolu absolventi.</p> <p>13. Mācību plāni 1947./48. māc.gadam</p> <p>14. Notikumi par skolēnu organizācijām [o.r.] Latvijas PSR skolās</p> <p>15. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 96.par komjauniešu un pionieru organizāciju[o.r.] darba uzlabošanu skolā.</p> <p>16. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 98.par skolēnu organizāciju [o.r.] darba uzlabošanu skolā.</p> <p>17. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 91 par metodiskā darba organizēšanu 1947./48. māc. gadā.</p> <p>18. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 93.par zemnieku jaunatnes vakara skolu organizēšanu.</p> <p>19. Grozījumi vielas sadalē.</p>
<p>Nr. 10 (1947.09.) 110. lpp.</p>	<p>J. Ostrovs. Par idejiskās audzināšanas uzdevumiem skolā - 3. (lpp.)</p> <p>A. Drīzulis. Padomju Dzimtenes sirds [o.r.] - 14.</p> <p>T. Draudiņš. Latvija pirma pasaules kara laikā - 24.</p> <p>J. Niedre. Tautas pasakas - 38.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>J. Ģībietis. Latvijas PSR Pirma republikaniskā tautas izglītības darbinieku sanāksme - 48.</p> <p>Latvijas PSR Pirmas republikaniskās izglītības darbinieku sanāksmes rezolūcija - 56.</p> <p>Fr. Rupciks. Dabas zinību mācīšana bez naturalā materiala ir tukša pļāpāšana - 60.</p> <p>R. Miķelsons. Par norakstīšanu un priekšāteikšanu - 72.</p> <p>P. Dzērve. Par skolēnu organizāciju un kolektīvu nozīmi skolās - 74.</p> <p>L. Freimane. Fizikulas darbs Rīgas apriņķa skolās 1946./47. m.g. - 79.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>J. Tomsons. Par ģeometrijas teoremu mācīšanu - 82.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>M. Priede. Aleksandra Fadejeva “Jaunā Gvarde” - 88.</p> <p>Inž. Kipnis. Iepazīstināsim skolēnus ar jaunākajiem sasniegumiem teknikā [o.r.] - 95.</p> <p>Oficialā daļa</p>

	<p>Nolikums par Latvijas PSR Izglītības Ministrijas kūršu nozīmi "Teicamnieks izglītības darbā" - 102. LPSR Izglītības Ministrijas pavēle Nr. 107, par apbalvojumu ar krūšu nozīmi "Teicamnieks izglītības darbā" - 103. Mācību plāni - 107.</p>
<p>Nr. 11 (1947.10. 27) 111. lpp.</p>	<p>R. Srazdiņš. Lielos Oktobra svētkus sagaidot - 3. (lpp.) Baltija Oktobra socialistiskās revolūcijas priekšvakarā - 12. T. Draudiņš. 1917. gads Latvijā - 17. Prof. M. Kadeks. Kirgizijas Padomju Socialistiskā Republika - 43. R. Miķelsons. Skolēnu idejiski politiskā audzināšana - 59. Skolas dzīve Doc. B. Rikards. Vairak vērtības abiturientu sagatavošanā - 64. A. Lebels. Propagandēsīm peldēšanas sportu - 70. A. Jurevičs. Bērnu namu sabiedriskā skate - 72. Augstāku idejisko līmeni ārpusstundu darbā - 73. Metodiskie raksti Z. Lubāniete. Daži jautājumi par latviešu valodas mācīšanu pēc jaunas programmas I-IV klasēs - 78. I. Dorofejevs. Kā strādāt ar dokumentiem seno laiku vēstures stundās - 94. Fr. Vaiars. Darbs apvienotās klasēs - 101. Oficiālā daļa Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 134 par izglītības darba teicamnieku apbalvošanu - 103. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 112 par Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas svinībām skolās - 107. Norādījumi par fiziskās audzināšanas un militarās apmācības uzlabošanu skolās 1947./1948. m.g. - 107. Likumu noteikumi par Nopelniem bagātiem skolotājiem - 109. Par koku organizēšanu skolās Dziesmu svētkiem 1948. g. - 111.</p>
<p>Nr. 12 (1947.11. 28.) 111. lpp.</p>	<p>V. M. Molotova ziņojums Maskavas Padomes svinīgajā sēdē 1947. g. 6. novembrī - 3. (lpp.) J. Ostrovs. Socialistiskās kultūras uzplaukums Padomju Latvijā - 17. G. Anpilogovs. 1917. gada oktobra kaujas Maskavā - 26. T. Draudiņš. 1917. gads Latvijā (nobeigums) - 32. Revolucionārā propoganda Rīgas frontes joslā 1917. g. priekšvakarā - 49. A. Spektorovs. Vietējie valsts varas organi - 54. H. Grase. Anna Brigadere - 58. Skolas dzīve Fr. Rupeiks. Dzīvas dabas stūritis skolā - 77.</p>

	<p>A. Jurevičs. Izglītības darba teicamnieki bērnu namos - 88.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>I. Rugāja. Uzskates līdzekļi latviešu valodas stundas - 90.</p> <p>J. Tomsons. Par ģeometrijas teoremu mācīšanu - 93.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>LPSR Augstākās Padomes Prezidija Dekrets par “Nopelniem bagāta skolotāja” nosaukuma piešķiršanu - 101.</p> <p>LPSR Izglītības ministrijas pavēles par krūšu nozīmes “Teicamnieks izglītības darbā” piešķiršanu - 102.</p> <p>LPSR Izglītības ministrijas pavēle par metodiska darba vadības nostiprināšanu - 106.</p> <p>Rakstu krājuma “Padomju Latvijas Skola” 1947. gada saturs - 107.</p>
<p>Nr. 1 (1948.12. 27) 110. lpp.</p>	<p>Marksisma trīs avoti un trīs sastāvdaļas - 4. (lpp.)</p> <p>J. Ostrovs. Vietējo darbaļaužu deputātu vēlēšanas un izglītības darbinieka uzdevumi - 8.</p> <p>K. Strazdiņš. Par dažiem trūkumiem un uzdevumiem skolas darbā - 13.</p> <p>A. Pelše. Tautas rakstnieka Andreja Upīša dzīve un darbs - 17.</p> <p>A. Egle. Turģeņevs - 24.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>R. Miķelsons. Nesekmības cēloņi un to novērsana - 42..</p> <p>L. Bogdanoviča. Gatavosimies pirmajam republikas pionieru salidojumam - 49.</p> <p>M. Rūse. Jauno naturalistu nodarbības rudens un ziemas periodā - 52.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>Z. Lubāniete. Kā attīstīt skolēnu valodu pamatskolās III un IV klasē - 56.</p> <p>Fr. Rupeiks. Mācību ekskursijas - 65.</p> <p>K. Dukurs. Daži “grūti” jautājumi vidusskolu matemātikas kursā - 81.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>I. Ģibietis. Grāmata audzinātājiem - 88.</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>Par vienotas sistēmas ieviešanu tautas izglītības kadru kvalifikācijas celšanā - 97.</p> <p>Par latviešu un krievu valodas mācīšanas organizēšanu skolotājiem un izglītības darbiniekiem - 98.</p> <p>Norādījumi par latv. valodas ācību vielas plānošanu paatskolas I-IV kl. 1947./48/ m.g/ II pusg. - 100.</p> <p>Noteikumi par apriņķa (pilsētas) pionieru salidojumu - 101.</p> <p>Noteikumi par labāko pionieru vienību - 104.</p> <p>Vielas sadale krievu valodā latv. skolām 1947/48 [o.r.] m.g. II pusg. - 106.</p>

<p>Nr. 2 (1948.01.28.) 111. lpp.</p>	<p>K. Strazdiņš. Par mācību un audzināšanas darba uzlabosanu skolā - 3. (lpp.) N. Jakovļevs. Par dzimtenes vēstures mācīšanu - 10. Prof. M. Kadeks. Tadžikijas Padomju Socialistiskā republika - 22. D. Ruzdīte. Šekspirs - 33. E. Damburs. Apīšu Jēkabs - 44. Skolas dzīve P. Dzērve. Komjaunatnes uzdevumi skolēnu komunistiskajā audzināšanā - 57. A. Kalns. Pirmās klases audzinātājs - 73. Metodiskie raksti R. Miķelsons. Mācību stundu kontrole - 80. E. Andersone. Andreja Upisa Pirmās nakts [o.r.] fragmentu analīze VII klasē - 87. V. Ūsiņš. Vai mūsu skolēni domā? - 96. K. Dukurs. Dazi vājo sekmju cēloni matemātikas mācīšanā - 107. Grāmatu apskats LPSR Izglītības ministrijas pavēle par apbalvošanu ar krūšu nozīmi "Teicamnieks izglītības darbā" - 110. LPSR Izglītības ministra pavēle par pavasara brīvlaiku Latvijas PSR skolās 1947./48. m.g. - 110. LPSR Izglītības ministrijas pavēle par cīņu ar traumatismu - 111.</p>
<p>Nr. 3 (1948.02.26.)</p>	<p>M. Miķjins. Komunisma programmas dokuments - 3. (lpp.) K. Blūzmanis. "Komunistiskās partijas manifesti" un materialistiskā vēstures izpratne - 11. J. Flugins. Izcilasi padomju pedagogs A. Makarenko - 19. D. Rudzīte. Gēte - 28. Skolas dzīve V. Šmits. Klases audzinātājs - 41. L. Pēlmanis. Mākslinieciskās pašdarbības organizēšana skolās - 46. A. Serdants. Skolas dokumentācija - 56. A. Jurevičs. Latvijas PSR bērnu namu visparējās skates rezultāti - 63. Metodiskie raksti H. Dubins. Latvijas PSR vēsture PSRS vēstures stundās - 66. E. Andersone. Majakovska darbu analīze pamatskolu vecākajās klasēs - 78. A. Ozols. Daži stilistiski vingrinājumi dzimtajā valodas stundās - 87. V. Ūsiņš. Rūpīgāk mācīsim krievu valodu - 93. M. Solovjovs. Krievu valodas fonētikas jautājumi latviešu skolā - 99. Grāmatu apskats</p>

	<p>S. Kipnis. Žurnala “Знание-сила” apskats par 1947. g - 102. Oficiālā daļa LPSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 11 - 109. Nolikums par klases audzinātāju - 110.</p>
<p>Nr. 4 (1948.03. 28.) 111. lpp.</p>	<p>A. Pelše. VK(b)P CK lēmums par V. Muradeli operu “Lielā draudzība” un Padomju Latvijas mākslas darbinieku uzdevumi - 3. (lpp.) Prof. Dr. Arv. Kalniņš. Meži aicina talcinekus - 9. S. Levitans. 1848. gada revolūcija Francijā un Vācijā - 17. Prof. M. Kadeks. Rīga - Latvijas PSR galvaspilsēta - 31. E. Damburs. Anna Sakse - 47. Skolas dzīve Fr. Rupeiks. Skolēnu sekmju novērtšana - 59. J. Milzarajs. Rūpīgāk gatavosimies dziesmu svētkiem - 67. E. Dēliņa. Vēcaku palīdzība skolas uzdoto darbu izpildīšanā - 71. A. Špilērs. Jauno tehniķu pulciņa darbs Pēternieku 7-klasīgajā pamatskola - 75. M. Krustiņšone. Revolūcijas muzejs - liels palīgs skolotāju darbā - 78. Republikas I pioneru salidojuma mākslinieciskās pašdarbības olimpiādei ieteicamais repertuārs - 81. Metodiskie raksti F. Feldmanis. Norādījumi par neorganiskās ķīmijas [o.r.] kursa atkārtošānu XII klasēs - 85. Doc. B. Rikards. Novērotie trūkumi matemātikas kontrolārbos Rīgas skolu VII-XII klasēs - 90. J. Čulītis. Kā strādāt ar divām klasēm - 95. Konsultācija K. Velmers. Aktīvu zināšanu avots - 99. Grāmatu apskats Par vidusskolu komjaunatnes organizatoru darbu - 104. Instrukcija par skolēnu apbalvošanu ar uzslavas rakstiem - 106. Saraksts par skolām, kuras 1947.-48. m.g. atļauts turēt eksterņu pārbaudījumus - 107. Norādījumi par sagatavosanos pavasara darbiem skolas izmēģinājumu lauciņā - 110.</p>
<p>Nr. 5 (1948.04. 23.) 111. lpp.</p>	<p>Pirmais Maijs (Gorkija romana “Māte” fragments) - 3. (lpp.) N. Gončarovs. Maksistiski ļeņinskā [o.r.] mācība par morāli - komunistiskās audzināšanas pamats skolā - 11. B. Asejevs. Lielais krievu dramaturgs - 22. Prof. Dr. M. Kadeks. Ukrainas PSR - 26. A. Straume. Padomju Karpati - 38.</p>

	<p>M. Zariņa. A. Čechovs [o.r.] - 42. Prof. P. Birkerts. Birznieka-Upiša "Pastariņa dienas grāmatas" - 52.</p> <p>Skolas dzīve Fr. Rupeiks. Jauno naturalistu pulciņi - 57. E. Švinka. Iespaidi Vissavienības jauno dārzkopju salidojumā Vladimīrā - 72. I. Rugāja. Ārpusklasses lasīšana - 75. Kr. Berka. Pašpagatavotie uzskates līdzekļi fizikas mācīšanai - 79.</p> <p>Metodiskie raksti K. Kārklis. Ķīmijas [o.r.] praktisko darbu organizēšana vidusskolā - 85. M. Lapiņa. Kādam jābūt sacerējuma plānam - 93. A. Aronietis. Cilvēku, putnu un dzīvnieku zīmēšana pamatskolā - 97.</p> <p>Oficiālā daļa Izglītības ministrijas pavēle Nr. 48 "Par skolu sagatavošanu jaunajam 1948./49. mācību gadam" - 101. Izglītības ministrijas pavēle Nr. 49 "Par atvieglojumiem un priekšrocībām pamatskolu un septiņgadīgo skolu skolotājiem" - 103. PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekrets par skolotāju apbalvošanu - 104. Instrukcija par mācību iestažu beigšanas dokumentu izsniegšanu personām, kas kara apstākļos šos dokumentus zaudējušas - 105. Izglītības ministrijas pavēle Nr. 45 - 106. Instrukcija par darba staža apliecības izsniegšanu personām, kam kara apstākļos šie dokumenti zuduši - 107. Jauno naturalistu un lauksaimniecības izmēģinātāju pulciņu programmas - 109.</p>
<p>Nr. 6 (1948.05. 27.) 111. lpp.</p>	<p>K. Velmers. V. Beļinskis - 3. (lpp.) M. Funks. Par skaistumu - 29. E. Andersone. Par literatūras mantojuma vērtējumu - 41. D. Rudzīte. O. Balzaks - 53.</p> <p>Skolas dzīve P. Dzērve. Skolotājs un komjaunatnes mantojuma organizācija - 62. E. Martinsone. Bērnu namu darbs vasarā - 71.</p>

	<p>Fr. Rupeiks. Laboratorijas darbi bioloģijā - 78.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>E. Turkina. Salīdzinājuma princips svešvalodu mācīšanā - 88. K. Priedīte. Dažas metodiskas problēmas algebras [o.r.] mācīšanā - 94.</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>Par bērnu nodarbībām vasaras brīvlaikā - 104. Par pionieru un skolēnu ceļojumu organizēšanu vasaras brīvlaikā - 105. Ltvijas PSR Izglītības ministrijas pāāvēle Nr. 63 - 106. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 75 par kaitīgām metodēm skolēnu audzināšanas darbā dažās Latvijas PSR skolās- 107. Norādījumi pr darbu ar pirmskolas bērniem - 109. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 58. par skolēnu un skolotāju piedalīšanos ārstniecības augu vākšanā - 110. Vidusskolas, kurās 1948./49. mācību gadā sāks mācīt logiku un psiholoģiju - 111.</p>
<p>Nr. 7 (1948.06. 21.) 111. lpp.</p>	<p>M. Buša. Dziesmu svētki - 3. (lpp.) R. Miķelsons. 1948.-49. mācību gada uzdevumi - 9. J. Ģibietis. Vēl lielāku neatbildību kvalifikācijas cēlsana - 18. M. Duškina. Skolotājs vasaras atpūtā - 27. M. Funks. Par skaistumu - 31. H. Dubins 1648. gads - izšķirējs gads ukraiņu un baltkrievu tautas brīvības cīņas XVII gadsimtā- 43. J. Jenšs. Rīgas fabriku strādnieku stāvoklis 1870-os gados - 56.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>E. Absalons. Michaila Bubenova romans “Baltais bērzs” - 73. E. Pēte. Pārskats par bērniem un jaunatnei izdotajām gramatām 1947. un 1948. gadā - 79. Jaunas grāmatas - 81.</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>Mācību plāni - 82. Mācību vielas sadale 1948.49. mācību gadam - 87.</p>

	<p>Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 102 - 108. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 81 par strādnieku un zemnieku jaunatnes un pieaugušo skolu sagatavošanu 1948./49. mācību gadam - 110. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 76 - 111.</p>
<p>Nr. 8 (1948.08.05.) 112. lpp.</p>	<p>Visai tautai jārupējas par skolu - 3. (lpp.) S. Levitans. Latvijas komunistiskā jaunatne cīņa par padomju varu - 6. T. Draudiņš. 1918. gads Latvijā - 19. K. Velmers. Uzmanības audzināšana - 26. Skolas dzīve J. Čulītis. Par mācību un audzināšanas darbu I-IV klasē 1947.48. mācību gadā - 50. M. Zaķīte. Latviešu valodas mācīšanas darba sekmes I-IV klasē Jēkabpils apriņķa skolās - 58. L. Dinbire. Nodarbības bērnu dārzā - 65. Metodiskie raksti E. Andersone. Vidusskolu labāko absolventu rakstu darbi latviešu valodā 1947.-48. mācību gadā - 72. L. Vasiļevska. Metodiski norādījumi latviešu valodas vielas apdarei krievu skolās - 84. F. Feldmanis. Metodiski norādījumi par ķīmijas mācīšanu pamatskolās - 89. Grāmatu apskats A. Kļaviņš. Stāsts par padomju cilvēku - 100. Jaunas grāmatas - 103. Chronika A. Kļaviņš. Skolēnu vasaras atpūtai jābūt lietderīgai un veselīgai - 104. Oficiālā daļa Loģisks programma vidusskolām - 106. Latvijas PSR Izglītības ministrijas koleģijas lēmums par skolotāju kvalifikācijas celšanu [o.r.] - 109. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 104 - 112.</p>
<p>Nr. 9*- (1948.08.25.) 111. lp</p>	<p>V. Steļetovs. Mičurina bioloģijas triumfs - 3. (lpp.) R. Miķelsons. Jauno mācību gadu sākot - 13. J. Ģībietis. Skolu inspektors un viņa turpmākie uzdevumi - 15. I. Pečernikova. Darba audzināšanas metodes padomju ģimenē - 24. E. Andersone. Raiņa Tālās noskaņas zilā vakarā - 35. N. Basova. Aleksandrs Fadejevs - 52. T. Draudiņš 1918. gads Latvijā (<i>nobeigums</i>) - 61.</p>

	<p>Skolas dzīve A. Serdants. Skolēnu sekmju novērtēšanas uzdevumi - 72. Fr. Rupeiks. Kritiskas piezīmes par dabas zinātņu eksponātiem skolu darbu izstādē - 78. K. Kārklis. Ķīmijas pulciņš vidusskolā - 90.</p> <p>Metodiskie raksti R. Tizenberga. Uzskates līdzekļi vēstures stundas - 94.</p> <p>Grāmatu apskats E. Birznieks-Upītis. Divi grāmatas par mežu, zvēriem un putniem - 100. M. Priede. Veras Panovas "Ceļa biedri" - 101. Jaunas grāmatas - 102.</p> <p>Oficiālā daļa Latvijas PSR pamatskolu septiņgadīgo skolu un vidusskolu iekšējās darba iekārtas noteikumi - 103. Noteikumi par pamatskolu, septiņgadīgo skolu un vidusskolu vecāku komitējām - 109. Ieteicamais aprīņķu (pils.) skolu direktoru semināru darba plāns 1948./49. m.g I pusgadam - 111.</p>
<p>Nr. 10 (1948.09. 25.) 111. lpp.</p>	<p>A.A. Ždanovs - 3. (lpp.) P. Pospelovs. L. Iljičevs. Ļeņina-Staļina lielo ieju izcilākai propagandists - 5. K. Strazdiņš. Varens boļševisma ideju ierocis - 13. K. Strazdiņš. Par literatūras vēstures macīšanu skolās - 18 V. Mosolovs. Mičurina bioloģijas zinātnes triumfs - 25. E. Anersone. Raiņa Vētras sēja - 31. I. Kurzeniece. Saules sistēmas kosmogonija - 44.</p> <p>Skolas dzīve J. Ģibietis. Ko parādīja augusta skolotāju apspriedes - 54. L. Pēlmanis. Ļeņingradas pionieru pili - 69.</p> <p>Metodiskie raksti K. Kārklis. Ķīmija 8. klasē - 80. A. Aronietis. Rotājumu (ornamentu) zīmēšana pamatskolā - 92.</p> <p>Grāmatu apskats E. Birznieks-Upītis. Vitalija Bianki Meža avīze - 96. E. Abzaions. Romāns par darba cilvēku Somijā - 97.</p> <p>Chronika G. Nazarenko. Zinātnieku palīgi - 100.</p> <p>Oficiālā daļa</p>

	<p>Mācību plāni - 102. Latvijas PSR vidusskolu titulsaraksts - 105. Latvijas PSR strādnieku jaunatnes vidusskolu titulsaraksts - 106. Psiholoģijas vielas sadale - 107. Nolikums par internātiem pie Latvijas PSR pamatskolām, septiņgadīgajām skolām un vidusskolām - 108. Skolu internatu iekšējās kārtības noteikumi - 110.</p>
<p>Nr. 11 (1948.10. 25.) 111. lpp.</p>	<p>J. Ģibietis. Varenais kulturas augšupejas ceļš - 3. (lpp.) P. Dzērve. VLKJS 30 gadi - 15. E. Andersone. Raiņa Klusā grāmata - 28. N. Basova. Sēnas un 18. gadsimta krievu literatūras galvenā līnija - 40. M. Rumjancevs. I. Krilovs - 55. Skolas dzīve Prof. Dr. Arv. Kalniņš. Jauno naturalistu-mičuriniešu uzdevumi progresīvajā bioloģijas zinātnē - 65. A. Krūmiņa. Bērnu audzināšana internatos - 70. E. Grobiņa. Neklātnieku patstāvīgais darbs starpsesiju laikā - 79. Vidusskolu mācību priekšmetu pulciņu un sienas avīžu konkursa noteikumi - 85. Metodiskie raksti Doc. A. Monigeti. Svešvalodu stundas metodiska analīze - 91. K. Dukurs. Galvas uzdevumi un to risināšanas metodes - 98. Grāmatu apskats M. Itkina. I. Erenburga Vētra - 104. Oficiālā daļa Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 141 par skolu tīklu - 108. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 140 - 111.</p>
<p>Nr. 12 (1948.11. 25.) 111. lpp.</p>	<p>Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas 31. gadadiena. V. M. Molotova ziņojums Maskavas Padomes svinīgajā sēdē 1948. gada 6. novembrī - 3. (lpp.) J. Ronis. Kapitalisma attīstība Latvijā XIX gs. otrā pusē - 18. E. Andersone. Raiņa Ave, Sol! - 43. A. Egle. Ļermontovs - 51. Skolas dzīve V. Pētersone. Kā pionieru vārditājam jāstrādā ar pionieru aktīvu - 68.</p>

	<p>Metodiskie raksti</p> <p>A. Kalna. Par dzimtas valodas pareizrakstības mācīšanu no I-IV klasei - 72. E. Turkina. Sarunu valoda svešvalodu stundās - 83. B. Rikards. Kādas prasības uzstāda universitāte vidusskolu abiturientiem mateatikā - 92.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>E. Birznieka-Upītis. N. Ostrovska Runas, raksti, vēstules - 95. Marksisma-Ļeņinisma klasiķi un literatūra par marksismu-ļeņinismu latviešu valodā - 98.</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 246 - 99. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 155 - 99. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 160 - 100. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 156 - 100. Papildinājumi un grozījumi PSRS Konstitūcijas programā VII klasei - 103. Rakstu krājuma Padomju Latvijas Skola 1948. gada saturs - 108.</p>
<p>Nr. 1 (1949. g.) (1948.12. 20.) 111. lpp.</p>	<p>Tautas Komisarū Padomes dekrets par Latvijas Padomju republikas neatkarības atzīšanu - 3. (lpp.) J. Staļins. Fragments no Rakstu 4. sējuma - 4. K. Kauliņš. Padomju varas nodibināšanās Latvijā 1919. gada janvarī - 5. G. Brīvnieks. Ceļā uz socialistisko lauksaimniecību - 10. K. Blūzmanis. Par Engelsa grāmatu Anti-Dirings - 22. E. Andersone. Raiņa Uguns un nakts [o.r.] - 41. K. Velmers. Domāšanas attīstība - 58.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>Fr. Rupeiks. Sanitari higiēniskā audzināšana - 77. A. Klaniņš. Veidosim interesantu un daudzveidīgu skolēnu pašdarbību - 88.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>P. Hicenbergš. Vairāk vērtības galvas uzdevumiem pamatskolu III un IV klasē - 92. V. Šķēle. Par vidusskolu absolventu zināšanām ķīmijā [o.r.] - 92.</p> <p>Chronika</p> <p>A. Krauja. Līksma un lietderīga skolēnu atpūta ziemas brīvdienās - 109. Ko lasīt sakarā ar tautas tiesu vēlēšanām - 109.</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 161 - 111. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 170 - 111.</p>

<p>Nr. 2 (1949.01.29.) 111. lpp.</p>	<p>J. Sudrabkalns. Latviešu rakstniecības dekada Maskavā - 3. (lpp.) A. Surkovs. Pievērsties lieliem tagadnes tematiem - 10. A. Serdants. Peagoģiskas pieredzes pētīšana un vispārināšana - 13. G. Brīvnieks. Ceļā uz socialistisko lauksaimniecību (nobeigums) - 22. M. Rumjancevs. Gribojedova dzīve un darbs - 40. J. Līdaks. Latviešu strēlnieku divīzijas kauju pieminekļi Vrangela frontē 1920. g. - 53.</p> <p>Skolas dzīve E. Grobiņa. Konsultācijas nozīme starpsesiju laikā neklātienēs mācību sistēmā - 60. V. Pētersone. Skolotājs un pionieru organizācija- 65. A. Kalniņš. LPSR Pionieru pils darbs 1948./1949. mācību gadā - 69.</p> <p>Metodiskie raksti F. Feldmanis. Norādījumi par neorganiskās un organiskās ķīmijas atkārtošānu XI un XII klasē 1948.1949. mācību gadā - 72. R. Tizenberga. Kā labāk atkārtot vēsturi - 79. J. Ozols. Sintaktiskā pieeja locījumu mācībai - 83. Par bioloģijas mācīšanu skolā - 88.</p> <p>Grāmatu apskats G. Rapoport. Jauno kounaru ceļš - 102.</p> <p>Chronika P. Rūmanis. Organizēsim ekskursijas - 106.</p> <p>Oficiālā daļa Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 2 - 108. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 179 - 110. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 182 - 111.</p>
<p>Nr. 3 (1949.02.23.) 111. lpp.</p>	<p>J. Legzdiņš. Realizēt LK(b)P X kongresa lēmumus - 3. (lpp.) R. Miķelsons. Apzinīgās disciplīnas audzināšana - 7. K. Blūzmanis. Marksisms-ļeņinisms par reliģiju - 16. T. Draudiņš. Latvijas darba ļaužu cīņa par padomju varu 1919. gadā - 26. D. Rudzīte. Gončarovs - 44.</p> <p>Skolas dzīve J. Ģībietis. Kas jāievēro, gatavojoties eksameniem - 55. P. Dzērve. Prasmīgi organizēt skolēnu ārpusklasses un ārpuskolu darbu - 61.</p> <p>Metodiskie raksti M. Rumjancevs. Gatavosimies Puškina 150. dzimšanas dienas atcerei - 68.</p>

	<p>K. Egle. Puškins latviski - 76. J. Tomsons. Vienādības un vienādojuma jēdziena izveidošana skolā - 80. Par bioloģijas mācīšanu skolā (nobeigums) - 90. Grāmatu apskats E. Birznieks-Upītis. O. Valdmanis - "Uz pareiza ceļa" - 104. Oficiālā daļa Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 20 - 106. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 22 - 107. Pagaidu nolikums par LPSR republikanisko neklātienes vidusskolu - 110.</p>
<p>Nr. 4 (1949.03. 25.) 111. lpp.</p>	<p>Svešās pozīcijās - 3. (lpp.) Prof. E. Širons. Staļina lielais dabas pārveidošanas plāns - 10. F. Fiļins. N. Marra mācība par valodu - 27. E. Andersone. Aspazija - 31. K. Karivels. I. Mičurins - zinātniskās bioloģijas pamatu licējs - 44. Skolas dzīve L. Futļika. Morali politiskās audzināšanas darbs skolas mācību izmēģinājumu lauciņā - 56. Ž. Mačiņš. Ģeorafiskais laukums skolas pagalmā - 61. Gatavojoties pionieru salidojumiem! - 71.</p> <p>Metodiskie raksti Praktiskas noarbības un izmēģinājumu darbi skols mācību izmēģinājumu lauciņā - 75 S. Buškaņecs. Ģeografijas atkarotāšanas sistēma un metodika V-VII klasē - 88. A. Aronietis. Vērojamā perspektīva - 94. A. Stūresteps. Daži norādījumi ģeometriski trigonometrisko uzdevumu atrisināšanai - 100. Grāmatu apskats G. Nazarenko. Karognesēji - 102. V. I. Ļeņina raksti latviski - 106 Oficiālā daļa Norādījumi par gala eksamenu un pārceļšanas pārbaudījumu kārtību zemnieku jaunatnes skolās 1948./49. mācību gadā - 110. LPSR Izglītības ministrijas pavēle par pasākumiem cīņā ar lauksaimniecības kultūru kaitēkļiem un slimībām - 111.</p>
<p>Nr. 6 (1949.05.</p>	<p>A. S. Puškins. Piemineklis. Atzejojis Anrejs Balodis - 3. (lpp.) A. S. Puškins. Kaukazs. Atzejojis K. Krūza - 4.</p>

<p>26.) 111. lpp.</p>	<p>A. Jegoliņš. Lielais krievu dzejnieks - 5. I. Laptjevs. Amerkaņu fašista atklājumi - 11. G. Brīvnieks, A. Sīlis. Lauksaimniecības arteļa statuti - kolhozu dzīves pamatlīkums - 19. J. Sudrabklans. Valdis Lukss - 37. E. Andersone. V. Plūdonis - 47. V. Šķēle. Jauna izejviela ķīmiskajā rūpniecībā - 64. Skolas dzīve J. Ģibietis. Priekšzīmīgi sagatavoties jaunajam mācību gadam - 60. A. Kalniņš. Par veselīgu un mērķtiecīgu skolēnu vasaras atpūtu - 69. J. Kandovkis. Vairāk vērtības ierindas elementu mācīšanai fiziskās audzināšanas stundas ievada daļā - 77. I. Ropajevs. No pieredzes cīņa pret skolēnu atbirumu - 82. Metodiskie raksti Mičurina bioloģijas pamatu apgūšana praksē - 83. A. Ozols. Rakstu darbu sistēma no V-VII klasei - 88. Grāmatu apskats E. Birznieks-Upītis. "Stāsti par zinātni un tās radītājiem" - 102. S. Buškaņecs. Stāsts par "Jaunas gvardes" komisara audzināšanu - 108. Oficiālā daļa Nolikums par sabiedrisko skati sakarā ar Latvijas PSR Izglītības ministrijas skolu gatvību jaunajam - 1949./50. māc. gadam - 111.</p>
<p>Nr. 7 (1949.06. 25.) 111. lpp.</p>	<p>K. Strazdiņš. Mūsu padomju skolas augšupeja - 3. (lpp.) J. Sudrabklans. Staļina premijas rakstniecībā 1949. gadā - 19. K. Blūzmanis. Par V. I. Leņina grāmatu "Materialisms un empiriokriticisms" - 31. G. Brīvnieks, A. Sīlis. Lauksaimniecības arteļa stuti - kolhozu dzīves pamatlīkums - 49. Skolas dzīve E. Kīne. Dabas zinātniska ekskursija uz Siguldu - 63. Fr. Rupeiks. Skolas herbarija pagatavošana - 69. E. Grobiņa. Daži metodiski norādījumi pedagoģisko skolu neklātniekiem par aritmetikas kontroldarbu izpildīšanu - 81. Metodiskie raksti A. Ozols. Rakstu darbu sistēma no VII-XI klasei - 88. Grāmatu apskats M. Priede. T. Sjomuškina "Alitets aiziet kalnos" - 97. Mācību plāni 1949./50/ mācību gadam - 100. Oficiālā daļa</p>

	<p>Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle par Latvijas PSR pamatskolu, septiņgadīgo skolu un vidusskolu skolotāju atestācijas sagatavošanu un veikšanu - 109.</p> <p>Instrukcija par skolotāju atestācijas kārtību pamatskolau, septiņgadīgo skolu un vidusskolu skolotāja nosaukuma iegūšanai - 110.</p>
<p>Nr. 8 (1949.07.28.) 111. lpp.</p>	<p>J. Ģībietis. Zelta medaļa - 3. (lpp.)</p> <p>G. Brīvnieks, A. Sīlis. Lauksaimniecības arteļa statuti - kolchozu dzīves pamatlīkums (nobeigums) - 6.</p> <p>K. Velmers. Sajūtas Ļeņina atspoguļošanas teorijas sistēmā - 25.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>A. Serdants. Rīgas skols 1948.-49. mācību gadā - 37.</p> <p>P. Dzērve. Par priekšmetu pulciņu darba tālāku uzlabošanu - 53.</p> <p>L. Futļika. Republikas vidusskolu ārpusklasses darba I konferencē - 63.</p> <p>Prof. E. Golants. Kā pētīt skolas darba pieredzi - 69.</p> <p>Fr. Rupeiks. Zooloģisko ekskursiju piederumi, to pagatavošana un lietošana - 78.</p> <p>A. Kalniņš. Pionieru pils darbs 1948.49. mācību gadā - 88.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>M. Saule-Sleine un H. Grase. Vidusskolu absolventu gatavība dzimtajā valodā un literatūrā 1949. gada beigu darbos - 94.</p> <p>Lauksaimniecības augu mākslīga izlase - 104.</p> <p>Oficiālā daļa</p> <p>Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 67 - 110.</p> <p>Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 69 - 111.</p> <p>Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 79 - 112.</p>
<p>Nr. 9 (1949.08.29.) 111. lpp.</p>	<p>J. Ģībietis. Jaunais mācību gads - 3. (lpp.)</p> <p>P. Dzērve. Par skolas un skolotāju uzdevumiem sakarā ar VĻKJS kongresa rezultātiem - 11.</p> <p>P. Anohins. I. Pavlovs - 29.</p> <p>D. Ruzīte. A. Radiščevs - 38.</p> <p>E. Andersone. E. Birznieks-Upītis - 49.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>S. Buškaņecs. Īpatnībs skolu darbā ar septiņgadīgajiem bērniem - 61.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>K. Dukurs. Skolēnu domāšanas attīstība aritmetikas stundas - 88.</p> <p>E. Turkina. Svešvalodu mācīšanas mērķi un jaunās programmas prasības - 87.</p> <p>Fr. Rupeiks. Zooloģisko kolekciju pagatavošana - 93.</p>

	<p>Oficialā daļa Par skolotāju kvalifikācijas celšanu 1949.-50. m.g. - 109. Mācību plans vidusskolu pedagoģiskajām klasēm - 110. Ieteicamā tematika Izglītības nodaļas padomei 1949. g. septembrim un decembrim - 111. Skolu direktoru seminariem ieteicamā tematika 1949.-50. m.g.</p>
<p>Nr. 10 (1949.09. 26.) 111. lpp.</p>	<p>Raiņa dzejoļi - 3. (lpp.) Fr. Rokpelnis. Mūsu Rainis - 7. M. Rumjancevs. M. Saltikovs-Sčedrins - 16. Prof. A. Jefremovs. Lielie krievu ģeogrāfiskie atklājumi - 26. Doc. J. Samarins. Par psiholoģijas mācīšanas uzdevumiem un metodiku - 44. Skolas dzīve Uzlabosim mācību un audzināšanas darbu - 51. J. Krastiņš. Skolotāju kvalifikācijas celšanas darbs 1949./50. m.g. - 61. Metodiskie raksti Fr. Rupeiks. Radikāli jāuzlabo dabas zinātņu mācīšana pamatskolu pirmajās trīs klasēs - 68. K. Kārklis. Ķīmijas skolotāja darba plāns - 76. K. Berka. Klases eksperimenta tehnika [o.r.] fizikā - 80. S. Buškaņecs. Kā planot un organizēt darbu ar divām klasēm - 90. Konsultācija Indija un Pakistana - 99. Kāda literatūra [o.r.] izlietojama jaunāko laiku vēsturē XI un XII klasē 1949.-50. m.g. - 102. Grāmatu apskats M. Krūmiņa. A. Jākobsona "Dzīve citadelē" - 104. Bibliografija - 106. Oficialā daļa Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 101 - 109. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 99 - 109. Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 98 - 110. Norādījumi par politinformāciju skolās - 110.</p>
<p>Nr. 11 (1949.10.)</p>	<p>Doc. K. Blūzmanis. Padomju socialistiskās iekārtas pārākums pār kapitalisko iekārtu - 3. (lpp.) E. Golants. Staļins par komunistisko audzināšanu un par skolu - 18.</p>

<p>28.) 111. lpp.</p>	<p>E. Andersone. Andreja Upīša “Zaļā zeme” - 28. M. Maksarova. Bulgarija ceļā uz socialismu - 48. Doc. J. Samarins. Par psiholoģijas mācīšanas uzdevumiem un metodiku - 54. Skolas dzīve Fr. Rupeiks. Par bioloģijas mācīšanas pārakošanu - 62. Vidusskolu priekšmetu pulciņu konkursa noteikumi - 72. Latviešu vidusskolu krievu valodas un krievu vidusskolu latviešu valods pulciņu konkursa noteikumi - 76. II Republikaniskā pionieru salidojuma mākslinieciskās pašdarbības olimpiadas nolikums - 77. II Republikaniskā pionieru salidojuma mākslinieciskās pašdarbības olimpiadai ieteicamie materiāli Lēmums par Padomju Latvijas 10. gadadienai veltīto konkursu “Pazīsti Padomju Latviju” - 82. Septiņgadīgo skolu sienas avīžu konkursa noteikumi - 86. Republikas vidusskolu un pedagoģisko skolu ienas avīžu konkursa noteikumi - 87. Metodiskie raksti P. Vītiņa. Kā mēs labojam kļūdas vecākajās klasēs - 88. Paskaidrojumi pie PSRS Konstitūcijas programmas - 95. Konsultācija Kā izveidojas Ķīnas tautas republika? - 101. Kā tapa Vācijas demokrātiska republika? [o.r.]. - 102. Z. Gulbe. Kā es strādāju ar pionieru posmu savā klasē - 105. A. Miežāns. Kā skolotāji var palīdzēt kolcozam kultūras darbā - 108. Oficiālā daļa Paskaidrojumi pie strādnieku jaunatnes skolu mācību plāna - 109. 1948. g 20. augusta Latvijas PSR pamatskolu septiņgadīgo skolu un vidusskolu iekšējās iekārtas noteikumu Nr. 6/32 grozījums - 111. Grozījums 1949. g 31. maija instrukcijā par skolotāju atestācijas kārtību pamatskolas septiņgadīgo skolu un vidusskolu skolotāju nosaukuma iegūšanai - 111.</p>
<p>Nr. 12 (1949.12. 16.) 111. lpp.</p>	<p>Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 32. gadadiena. G. Maļenkova ziņojums Maskavas padomes svinīgajā sēdē 1949. gada 6. novembrī - 3. (lpp.) V. Lukss. Staļinam slava - 17. Fr. Rokpelnis. Staļinam - 18. Lielais vadonis un skolotājs - 19. K. Strazdiņš. Staļins - latviešu tautas atbrīvotājs, skolotājs un draugs - 20. M. Ļeonovs. Biedrs Staļins par dialektiku kā revolucionārās darbības metodi - 35. A. Azizjans. Par J. Staļina darbu “Nacionālais jautājums un ļeņinisms” - 51. V. I. Ļeņina un J. V. Staļina dzīve un darbība LPSR Valsts revolūcijas muzeja jaunās izstādes materiālos - 59.</p>

	<p>Skolas dzīve K. Kārklis. Klases audzinātāja darbs - 68. Fr. Rupeikis. Par bioloģijas mācīšanas pārkārtošanu (nobeigums) - 77.</p> <p>Metodiskie raksti A. Gilberte. Darba paņēmieni valodas attīstībai un apzinīgas lasīšanas sekmēšanai III un IV klasē - 90. Paskaidrojumi pie PSRS Konstitūcijas programmas (nobeigums) - 95.</p> <p>Konsultācija E. Vēveris. Kā es organizēju skolotāju sabiedrisko darbu - 102.</p> <p>Grāmatu apskats Bibliogrāfija - 104.</p> <p>Oficiālā daļa Par priekšmetu pulciņu darba uzlabošanu skolās - 106. Norādījumi par skolu priekšmetu pulciņu darbu - 106. 1949. gada saturs - 108.</p>
<p>Nr. 1 (1950.01. 02.) 111. lpp.</p>	<p>V. Majakovskis. Saruna ar biedru Ļeņinu - 3. (lpp.) PSRS Augstākās Padomes Prezidija Dekrets par biedra Josifa Visarionoviča Staļina apbalvošanu ar Ļeņina ordeni - 6. PSRS Augstākās Padomes Prezidija Dekrets par starptautisko Staļina premiju "Par miera nostiprināšanu starp tautām" dibināšanu - 6. Vissavienības Komunistiskās (boļševiku) Partijas Centralās Komitejas apsveikums biedram J. V. Staļinam - 7. PSRS Augstākās Padomes Prezidija apsveikums biedram J. V. Staļinam - 10. LK(b)P CK apsveikums biedram J. V. Staļinam - 12. Latvijas PSR Ministru Padomes apsveikums biedram J. V. Staļinam - 13. Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija apsveikums biedram J. V. Staļinam - 14. G. Brīvnieks, A. Sīlis. Padomju Latvijas pirma kolchozu vasara - 15. M. Rumjancevs, N. Čerņiševskis - 29. M. Makarova. Ungārijas demokrātiskā republika - 44. L. Zimans. ASV stepju rajonu noplicināšana - 55.</p> <p>Skolas dzīve S. Balode. Labs skolotāju kolektīvs - labas skolēnu sekmes - 60. I. Saule-Sleinis. Jaunatnes turisms un ģeogrāfija - 70. V. Krastiņš. Ģeogrāfijas pulciņa darbs - 74.</p> <p>Metodiskie raksti M. Saule-Sleine. aži paņēmieni ciņā [o.r.] pret pret formalismu valodas mācībā - 82. Skolēnu sekmju novērtēšanas normas latviešu valodā V, VI un VII klasei - 92.</p>

	<p>Skolēnu sekmju novērtēšanas normas matematikā vidusskolu V-XI klasei - 99.</p> <p>Konsultācija M. Maksarova. Koreja - 103. Jautājumi un atbildes - 106.</p> <p>Grāmatu apskats Bibliografija - 109.</p> <p>Oficiālā daļa Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēle Nr. 129. par Latvijas PSR Izglītības ministrijai pakļauto iestāžu uzdevumiem sakarā ar gatavošanos Padomju Latvijas 10. gadadienai - 110.</p>
<p>Nr. 4 (1950.03. 26) 111. lpp.</p>	<p>Varenā tautas vienības demonstrācija - 3. (lpp.) M. Novikovs. N. Krupskaja par komunistiskā pasaules uzskata audzināšanu mācību procesā [o.r.] - 6. E. Andersone. Andrejs Upīts - 15. M. Maksarova. Čehoslovākijas tautas demokrātijas republika - 39.</p> <p>Skolas dzīve Z. Špilnere. Muzikalā auzdzināšana skolā - 53. P. Šulcs. Organizēsim skolas tehniskos pulciņus! - 58. A. Breca. Par strādnieku un zemnieku jaunatnes skolām - 64.</p> <p>Metodiskie raksti I. Indāne. Celsim latviešu valodas mācīšanas līmeni 7-gadīgajā skolā - 69. V. Šķēle. Kīmijas kursa atkartošana XI un XII klasē - 76. Fr. Rupeiks. Zooloģijas atkārtošana - 83.</p> <p>Konsultācija A. Briedis. Kas ir Antarktīka? - 99. Jautājumi un atbildes - 101.</p> <p>Grāmatu apskats Bibliografija - 105.</p> <p>Oficiālā daļa LPSR Izglītības ministrijas un LĶKJS CK vēstule tautas izglītības nodaļām, komjaunatnes komitejām un skolām - 106. Latvijas PSR Izglītības ministrijas koleģijas 1950. 20. februāra lēmums par stāvokli un pasākumiem vēstures ācīšanas uzlabošanā vidusskolas - 107. Latvijas PSR Izglītības ministrijas un Latvijas PSR Veselības aizsardzības ministrijas pavēle par pasākumiem snitari higiēniskās audzināšanas darba uzlabošanā skolā - 110.</p>

<p>Nr. 8 (1952.08.02) 111. lpp</p>	<p>Jauno Mācību gadu sagaidot - 3. (lpp.) M. Aleksejevs, V. Čerkesovs. Jautajumā par loģiku un tās mācīšanu - 11. Skolas dzīve O. Beikmanis. Pedagoģiskās padomes darbs - 23. L. Vitiņa. Komjaunātnes sapulce skolā - 34. M. Kadušs, E. Avotiņš. Darba planošana pioneru vienībā - 45. Metodiskie raksti A. Ozols. Staļina mācība par valodu vidusskolas vecākajās klases - 54. A. Breds. Stundas Latvijas PSR ģeografijā - 59. F. Feldmanis. Pirmās ķīmijas stundas VII klasē - 78. D. Rudzīte. Par miksto un cieto zīmi krievu valodā - 79. Konsultācija E. Bezebergs. Ar ko iesākt? - 83. I. Krumiņš. Materiāli tematam "Pamatjēdieni par par valstij un tiesībām" - 89. Grāmatu apskats E. Nikolajevs-Bergin. Rakstnieki - 1931. gada Staļina premijas laureāti - 98. Pedagoģisko žurnālu apskats - 103. Bibliografija - 111.</p>
<p>Nr. 9 (1952.09.05) 111. lpp</p>	<p>Visu VK(b)P organizāciju zinašanai - 3. (lpp.) VK(b)P CK projekts. Partijas XIX kongresa direktīvas par PSRS attīstības piekto piecgādu planu 1951.-1955. gadam - 4. V. Samsons. Mācīties np pedagoģiskā darba pirmrindniekiem! - 21. Skolas dzīve A. Lazdiņa. Pioneru organizācija cīņa par dziļam un pamatīgam zināšanām - 24. V. Kupča. Mana piedredze darbā pamatskolas klasēs - 39. M. Ose, J. Bērziņš. Darbs skolas internatā - 45. A. Jurevičs. Darbu iemaņu veidošana bērnu namos - 54. I. Vartuse. Pioneru aktīva velēšanas un to novadīšana pioneru organizācijā - 57. No republikaniskās pioneru aktīva [o.r.] sanāksmes - 64. Metodiskie raksti A. Breds. Stundas Latvijas PSR ģeografijā - 65. M. Bikovskis. Mūsdienu krievu literāras valodas vārdu krājums - 76. R. Veidmanis, D. Proskurovskis. Par fiziskas audzināšanas darbu skolās 1952.-53. mācību gadā - 86. Konsultācija</p>

	<p>Vielas sadale fizikā 1952./53. mācību gadā - 94.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>M. Ģersone. Jauna bērnu gramāta - 99.</p> <p>Pedagogisko žurnālu apskats - 101.</p> <p>Žurnāla Voprosi Istoriji apskats - 110</p> <p>Bibliografija - 111.</p>
<p>Nr. 10 (1952.10. 01) 110. lpp</p>	<p>Zem Ļeņina-Staļina partijas karoga [o.r.] - 3. (lpp.)</p> <p>P. Rabčuns. Ļeņins un Staļins - jauna tipa partijas, boļševku partijas radītāji - 10.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>O. Ivanščenko. Mācību stunda - mācīšanas darba pamatforma - 19.</p> <p>V. Krastiņš. Politcehnizācijas pasākumi ģeogrāfijas stundās septiņgadīgajā skolā - 26.</p> <p>V. Dreimanis. Pētnieciskais darbs Talsu vidusskolas izmēģinājumu lauciņos - 35.</p> <p>B. Fainšteina. Kā es strādāju ar divām klasēm - 42.</p> <p>N. Kudrjavceva. Par pioneru un skolēnu iepazīstināšanu ar J. V. Staļina un V. I. Ļeņina dzīvi un darbību - 48.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>I. Krūmiņa. Metodiska apdare Konstitūcijas tematam "Padomju socialistiskā valsts" - 54.</p> <p>K. Velters. eksperimenti psiholoģijā mācīšanā - 65.</p> <p>E. Rezebergs. Daži materiāli par izteiksmīgo lasīšanu - 80.</p> <p>Konsultācija</p> <p>Ž. Maciņš. Ģeogrāfiska satura rakstu izskaidrojoša lasīšana II un III klasē - 90.</p> <p>A. Serdants. Fenoloģisko novērojumu organizēšana skolā - 94.</p> <p>S. Timenčiks. Amerikāniskā izglītības sistēma - cilvēkzinātņu audzināšanas sistēma - 98.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>Pedagogisko žurnālu apskats - 103.</p> <p>Žurnāla Voprosi Istoriji apskats - 108.</p> <p>Bibliografija - 111.</p>
<p>Nr. 11 (1952.11. 13) 111. lpp</p>	<p>J.V. Staļina runa - 3. (lpp.)</p> <p>Partijas XIX kongresa vēsturiskie lēmumi - 6.</p> <p>E. Miķelsons. Politehniskas [o.r.] izglītības pamatjautājumi - 11.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>J. Čulītis. Klašu audzinātāju darba vadība - 20.</p> <p>O. Bekmanis. Politehniskas apmācības jautājumu apspriešana pedagogiskās padomes sēdē - 27.</p>

	<p>A. Feldmanis. Politehnizācijas pasākumi, mācot matemātiku mūsu skolā - 34. E. Gulbe. Kā es mācu fizisko ģeografiju V klasē - 40.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>J. Barss. Kā attīstītu skolēnu domašanu gramatikas stundas - 49. V. Andrejeva. Par dažiem Latvijas vēstures jautājumiem PSRS vēstures stundas - 61.</p> <p>Konsultācija</p> <p>U. Krūmiņa. Darva teorijas radītājs apvērsums zinātnē - 69. H. Gode. Par oksidēšanas-reducēšanas reakcijām - 76. G. Rotbergs. Gatavosim slēpes pašu spēkiem - 84. Vielas sadale fizikā - 93.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>L. Rezeberga. Dažas piezīmes par jauno "Latviešu valodas gramatiku" V-VII klasei - 97. Pedagogisko žurnālu apskats - 103. Bibliografija - 111.</p>
<p>Nr. 12 (1952.12. 11) 109. lpp</p>	<p>Par tautas izglītības tālāku augšupēju - 3. (lpp.) I. Meikšans, I. P. Pavlova mācība un psiholoģijas jautājumi - 8.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>R. Peipiņa. Skolotāju komjaunātnes pirmorganizācija - 18. P. Halturina. Par mācību un audzināšanas bērnu namos - 21. K. Aļeksejeva. Audzinātāju darbs bērnu dārzos - 34.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>V. Valeinis. Romana "Zaļa zeme" mākslinieciskais veidojums - 39. E. Beikmane. Krievu valodas gramatikas stundas V - VII klasē - 51. N. Sile. Gramatska analīze kā gramatisko līkumu atkārtošanos un nostiprināšanas paņēmieni svešvalodu stundās - 63.</p> <p>Konsultācija</p> <p>A. Vēriņš. Reliģija - zinātnes un izglītības ļaunākais ienaidnieks - 69. N. Goldbergs un V. Orlovs. Kā mācīt tematu "Pilsoņu karš Ziemeļamerikā" IX klasē - 76. Programmas projekts mūzikālajā audzināšanā VII - XI klasēm - 82.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>I. Niselovičs. Vēlreiz par jauno latviešu valodas gramatiku septiņgadīgajai skolai - 89. M. Ģersone. Stāsts par varonīgajiem 1905. gada cīnītājiem - 95. Pedagogisko žurnālu apskats - 97. Žurnāla "Voprosi jazikoznanija" īss apraksts - 104.</p>

	<p>Bibliografija - 106. Rakstu krājuma "Padomju Latvijas skola" 1952. gada saturs - 108.</p>
<p>Nr. 1 (1953.01.08) 111. lpp</p>	<p>V. Samsons. Partijas XIX kongresa rezultāti un tautas izglītības darbinieku uzdevumi - 3. (lpp.) R. Miķelsons. V. I. Leņins un I. V. Stalins par komunistisko audzināšanu - 14. I. Meikšans. I. P. Pavlova mācība un psiholoģijas jautājumi - 28. Skolas dzīve S. Ziemeļis. Cīņa par obligatās septiņgadīgas izglītības likuma realizēšanu - 35. J. Atkauķis. Politehniskas apmācības pasākumi bioloģijas stundās - 44. Metodiskie raksti F. Feldmanis. Kā realizēt politehnisko apmācību ķīmijas stundās - 53. N. Goldbergs un V. Orlovs. Kā mācīt tematu "Starptautiskas atteicības 19.gs. beigās un 20.gs. sākumā" vidusskolā X klasē - 64. K. Kristbergs. Glītrakstīšanas pamati - 73. Konsultācija S. Ņikiškins. Lielais krievu valodu dzejnieks N. Ņekrasovs - 79. I. Saule-Sleinis. Sniegs sēga kā novērošanas un pētīšanas objekts skolas un pioneru nodarbībās - 85. E. Bietags. Uzskatāmās aģitācijas preikšmeti un to pagatavošana - 90. Vielas sadale fizika 1952. - 53. mācību gadā - 96. Grāmatu apskats B. Vilka. Grāmata, kas atmāsko buržuaziskos nacionalistus - Latvijas vēstures viltotājus - 102. E. Akots. Grāmata par putnu novērošanu - 106. Pedagogisko žurnālu apskats - 107. Bibliografija - 111.</p>
<p>Nr. 2 (1953.02.07) 109. lpp</p>	<p>Ievads. Nepārtraukti celt mācību un audzināšanas darba kvalitāti - 3. (lpp.) A. Rumjancevs. Par ekonomisko likumu raksturu socialisma apstākļos - 8. I. Gladkovs. Tautas saimniecības planveidīgās attīstības ekonomiskais līkums - 14. J. Līdaks. Dažas ziņas par latviešu strēlnieku pulkiem un to cīņām par padomju varu 1917. - 1919. gadā - 20. Skolas dzīve J. Pabriks. Par metodiska darbs plānošanu un organizēšanu - 28. Prof. A. Lūsis, J. Tomsons. Lielaku vērtību matemātikas pareizai mācīšanai vidusskolā - 35. E. Avotiņš. Klases audzinātājs un pioneru pulciņš - 45. Metodiskie raksti A. Sīpols. Politehniskās apmācības pasākumi matemātikas stundās - 54.</p>

	<p>J. Kripēns. Darbs ar vēstures jēdzieniem V - VII klasē - 60.</p> <p>I. Futļika. Kā organizēt pārrunu ar vecākiem par tematu “Ģimenes nozīme bērnu audzināšanā darbā” - 66.</p> <p>Konsultācija</p> <p>U. Krumiņa, K. Timirjzevs - jauna virziena pamatlicējs augu fizioloģijā - 75.</p> <p>A. Vēriņš. Akademika T. Lisenko mācība par dzīvīgumu - 80.</p> <p>A. Grasis. Basketbola spēles apmacība skolā - 86.</p> <p>Attīstīsim skolēnu tehnisko jaunradi - 93.</p> <p>P. Sulcis. Transformators</p> <p>A. Melngalvis. Kuģu modeļu gumijas dzinejs</p> <p>Par vienvēdīgu formas tērpu ieviešanu skolās - 98.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>I. Vītiņa. Interesanti stāsti par skolēniem - 100.</p> <p>D. Avota. Jauna grāmata bērniem - 102.</p> <p>Pedagoģisko žurnālu apskats - 103.</p> <p>Bibliografija - 110.</p>
<p>Nr. 3 (1953.03. 14) 110. lpp</p>	<p>No Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralās Komitējas, PSR Savienības Ministru Padomes un PSRS Augstākās Padomes Prezidija - 3.</p> <p>(lpp.)</p> <p>Josifa Visarionoviča Staļina bēres</p> <p>Biedra G. M. Maļenkova runa - 6.</p> <p>Biedra L. P. Berija runa - 9.</p> <p>Biedra V. M. Molotova runa - 11.</p> <p>Ieviest skolās partijas pārbaudītās vadības un kontroles metodes - 14.</p> <p>J. Karnaučovs. Par būtisko atšķirību likvidēšanu starp pilsētu un laukiem - 18.</p> <p>A. Višņakovs. Par būtisko atšķirību likvidēšanu starp fizisko un garīgo darbu - 24.</p> <p>S. Šapovaļenko. Par politehnisko apmācību vispārīgākajā vidusskolā - 29.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>J. Čulītis. Daži jautājumi par stundu hospitēšanu un skolas darba vadību - 46.</p> <p>Z. Safronova. Ekskursija uz padomju saimniecību - 53.</p> <p>P. Kuzņecovs. Skolu un vecāku sadarbība bērnu komunistiskās audzināšanas darbā - 59.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>V. Orlovs. J. V. Stalins par mūsdienu kapitalisma ekonomisko pamatlikumu un jauno laiku vēstures mācīšanas uzdevumi X klasē - 64.</p> <p>E. Beikmane. Kā saistīt krievu valodas gramatikas sistematisku atkārtotāšanu ar pareizrakstības likumu apgūšanu - 72.</p> <p>Skolēnu ģeogrāfijas burtņicas - 82.</p>

	<p>Konsultācija E. Nikolajevs-Bergins. Kapitalistisko zemju progressīvā literatūra [o.r.] - 87. O. Vīndedzis. Uzskates līdzekļu pagatavošana papje-maše tehnikā [o.r.] - 96.</p> <p>Grāmatu apskats T. Draudiņš. Latvijas PSR vēstures 1. daļa - 98. Pedagogisko žurnālu apskats - 101. Bibliografija - 110.</p>
<p>Nr. 4 (1953.04. 10) 110. lpp</p>	<p>Ar Staļinu sirdi mēs iesim mūždien - 3. (lpp.) K. Martinsons. Likums par ražošanas ttecību [o.r.] obligatu atbilstību ražošanas spēku raksturam - 6. N. Boldirevs. Daži komunistiskās morales audzināšanas jautājumi partijas XIX kongresa lēmumu gaismā - 17.</p> <p>Skolas dzīve P. Čerkovskis. Par nopietniem trūkumiem mācību un audzināšana darbā Jelgavas pilsētas skolās - 30. A. Jurevičs. Partijas XIX kongresa vēsturisko lēmumu studēšana skolā - 41. K. Kloka. Mans darbs Apes vidusskolas internatā - 47. Dz. Rinkule. Skolas bibliotēka [o.r.] - palīgs mācīšanas un audzināšanas darbā - 56.</p> <p>Metodiskie raksti I. Krūmiņa. Staļina darbs "Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā" un idejiski politiskā audzināšana vēstures stundās - 61. N. Lībtāle. Daži ierosinājumi krievu literatūras mācīšanā - 71.</p> <p>Konsultācija A. Kolotijevskis. Hidroelektroceltniecība piektajā piecgadē - 80. Gu Czins. Tibetas autonomais apgabals Sīkanas provincē - 90. H. Gradovskis. Jūtīga galvanometra izgatavošana - 93.</p> <p>Grāmatu apskats A. Stubavs. Jauna grāmata Latvijas PSR arheoloģijā - 96. N. Zaičiņajeva. Par bērnu grāmatu ilustrācijām- 99. Pedagogisko žurnālu apskats - 103. Žurnāla "Vožatij" apskats - 109. Bibliografija - 110.</p>
<p>Nr. 5 (1953.05. 12) 108. lpp</p>	<p>Pacelt mācīšanas un audzināšanas darbu augstākā līmenī - 3. (lpp.) N. Klēģeris. A.S.Makarenko pedagogiskais mantojums un tā iedzīvinošana mūsu skolu darbā - XX.</p> <p>Skolas dzīve A. Kastrons. Par eksameniem skoās - XX.</p>

	<p>A. Lomonosova. Par trūkumiem pioneru un komjaunatnes organizācijas darbā Rīgas skolās - XX. A. Kreitjāne. Par literatūras un latviešu valodas eksamena sagatavošanu un vadīšanu vidusskolā - 38. J. Traumanis. Skolas bibliotēkas [o.r.] darbs vasarā - 41. R. Sturme. Fizikas pulciņa darbs politehniskās apmacības realizēšanā - 46.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>L. Truškina. Rakstu darbi un to nozīme svešvalodu mācīšanā - 56. M. Gaile un H. Grase. Kā iemācīt skolēnus rakstīt lietišķos rakstus - 62.</p> <p>Konsultācija</p> <p>Referatu paraugtematika zinātniski praktiskajās konferencēs un “pedagoģiskajiem lasījumiem” - 69. A. Vēriņš. Cilvēkņišanas ideoloģija - 85. A. Vienskis. Pūķis - 92. O. Gils. Ūdensrāts - 94.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>A. Indāns. Kritiskas piezīmes par A. Sorokinas mācības grāmatas “Priekšskolas pedagoģija” tulkojumu - 96. H. Gode. Par F. Vaļkova un A. Charina grāmatu “Ķīmijas kurss” - 97. Z. Bergmane. Grāmata par Amerikas kinorūpniecību - 98. Pedagoģisko žurnālu apskats - 100. Bibliogrāfija - 108.</p>
<p>Nr. 6 (1953.06. 11) 104. lpp</p>	<p>Apkoposim un popularizēsīm labāko pieredzi - 3. (lpp.) J. V. Staļina nemīrstīga darba “Marksisms un valodniecības jautājumi” trīs gadi - 7. B. Jesipovs. Pedagoģijas zinātnes pūsreizējas stāvoklis un pedagoģijas uzdevumi partijas XIX kongresa lēmuu gaismā - 17.</p> <p>Skolas dzīve</p> <p>A. Lazdiņa. Par raksturīgākajiem trūkumiem un to novēršanu republikas skolu pioneru vienību darbā - 30. F. Feldmanis. Pacelsim ķīmijas mācīšanas kvalitāti septiņgadīgajās skolās jauno uzdevumu līmenī - 42.</p> <p>Metodiskie raksti</p> <p>J. Ģībietis. Par skolas darba plānošanu - 52. G. Ostapovs. Logaritmu aprēķināšanas metodes - 61. A. Blaus. Rasēšana un politehniska apmacība - 82.</p> <p>Konsultācija</p> <p>N. Nikolajevs-Berģins. Vācijas Demokrātiskas Republikas literatūra - 88.</p> <p>A. Aizkalns. Iemācīsimies fotografēt un izgatavot fotoattēlus - 95.</p> <p>Grāmatu apskats</p> <p>N. Začinajeva. Par skolu mācību gramatu māksliniecisko apdari - 101.</p>

	Pedagoģisko žurnālu apskats - 104.
Nr. 7 (1953. 07.16) 111. lpp	<p>Skolotāju kvalifikācijas celšana - svarīgs valstisks uzdevums - 3. (lpp.)</p> <p>Mācīšanas un audzināšanas teorija un prakse</p> <p>V. Jakovļevs. Par pioneru sanāksmju sistemu - 6.</p> <p>A. Breds. Pasaules politiskās kartes vispārējais apskats - 22.</p> <p>E. Matsone. Skolas un kolchoza [o.r.] sadarbība - 33.</p> <p>M. Krūmiņa. Mana piredze, pirmo gadu mācot vēsturi - 42.</p> <p>J. Čulītis. Kādam jābūt dienas režimam skolas internatā - 53.</p> <p>A. Serdants. Skolas muzejs - 59.</p> <p>F. Kuzņecovs. Skolas un skolotāju kontrole - svarīgs ierocis cīņā ar atbirumu strānieku jaunatnes skolās - 63.</p> <p>Psiholoģija</p> <p>I. Meikšans. Kaitīgo psiholoģisko domāšanas teoriju atmaskojums Ļeņina atspoguļošanās teorijas gaismā - 71.</p> <p>Tautas izglītības organizācija</p> <p>I. Paunis, Skolas sagatavošana jaunajam mācību gadam - 79.</p> <p>Pedagoģiska izglītība</p> <p>N. Klēģeris. Studentu pedagoģiska prakse - svarīgs posms skolotāju sagatavošanā - 91.</p> <p>Kritika un bibliogrāfija</p> <p>L. Vītiņa. Stāsts par varonīgo pionieri Volodju Dubiņinu - 96.</p> <p>Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākušās jaunākās grāmatas - 99.</p> <p>Pedagoģisko žurnālu apskats - 101.</p> <p>Chronika [o.r.]</p> <p>IM Skolu zinātniski pētnieciskajā institūtā - 110.</p>
Nr. 8 (1953.08. 10) 111. lpp	<p>Padomju Savienības Komunistiskās partijas piecdesmit gadi - 3. (lpp.)</p> <p>Stingri ievērot valsts disciplīnu - 17.</p> <p>Mācīšanas un audzināšanas teorija un prakse</p> <p>I. Zankovs. Daži jautājumi didaktisko pētījumu metodikā - 20</p> <p>V. Ūsiņš. Nodrosināt jaunajā mācību gadā augstas skolēnu sekmes - 30.</p> <p>J. Čulītis. Katrai skolai pedagoģiskajām prasībām atbilstosu stundu sarakstu - 37.</p> <p>L. Rezenberga. Par fonētikas mācīšanu V klasē - 44.</p> <p>Z. Safronova. Pirmās stundas zooloģijā - 51.</p> <p>A. Blaus. Tehniskā raksta mācīšanas metodikā - 59.</p> <p>Psiholoģija</p>

	<p>N. Krasnogorskis. Par bērnu nervu augstākās darbības tipu īpatnībām - 71.</p> <p>Tautas izglītības organizācija</p> <p>A. Kļaviņš. Rajona tautas izglītības nodaļas darbs - 83.</p> <p>Pedagoģiska izglītība</p> <p>H. Markuševiča. Augstāko pedagoģisko mācību iestāžu darbs - 93.</p> <p>Skolas higiēna</p> <p>V. Rings. Fizikulas minute skolā - 99</p> <p>Kritika un bibliogrāfija</p> <p>Pedagoģisko žurnālu apskats - 102.</p> <p>Žurnāla "Vožatij" apskats - 109</p> <p>Jauna literatūra rasēšana - 110</p> <p>Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākušās jaunākās grāmatas - 111.</p>
<p>Nr. 9 (1953.09.09) 111. lpp</p>	<p>PSRS Ministru Padomes Priekssēdētāja biedra G.M. Maļenkova runa PSRS Augstākās Padomes V sesijas sēdē 1953. gada 8. augustā - 3. (lpp.)</p> <p>Skolu un tautas izglītības noaļu uzdevumi 1953./54. mācību gadā PSKP XIX kongresa lēmumu gaismā - 23.</p> <p>Mācīšanas un audzināšanas teorija un prakse</p> <p>A. Bergmains. Latvijas PSR labāko skolu un skolotāju darba pieredzes pētīšanas uzdevumi un metodes - 29.</p> <p>V. Bārdziņa, . Grase. Ko rāda 1952./53/ mācību gada vidusskolu absolventu - zelta un sudraba medaļu kandidātu gatavības eksamenu darbi latviešu valodā un literatūrā - 37.</p> <p>1953. gada absolventu - medaļu kandidātu darbu analīze ģeometrijā ar trigonometriju - 45.</p> <p>E. Beikmane. Temata "Vārdu saistījums teikumā" metodiskā apdare - 51.</p> <p>L. Rezenberga. Par fonētikas mācīšanu V klasē - 63.</p> <p>F. Feldmanis. Politehniskās apmācības pirmie rezultāti ķīmijā - 70.</p> <p>Psiholoģija</p> <p>I. Meikšans. I. Pavlova mācība par nervu pagaidu sakariem un pēctecības jautājumi mācīšanas procesā - 80.</p> <p>Tautas izglītības organizācija</p> <p>S. Ziemeļis. Skolu direktoru un mācī daļu vadītāju semināri - 87.</p> <p>Pedagoģiska izglītība</p> <p>P. Rozenfelds. Pamatskolas skolotāju sagatavošana pedagoģiskajās skolās - 92.</p> <p>Kritika un bibliogrāfija</p> <p>I. Freidenfelds, I. Niselovičs. Septiņgdīgo skolu gramatikas jaunai izdevums - 99.</p> <p>Pedagoģisko žurnālu apskats - 102.</p> <p>Žurnāla "Vozatij" apskats - 110.</p> <p>Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākušās jaunākās grāmatas - 111.</p>

<p>Nr. 10 (1953.10. 10) 111. lpp</p>	<p>Lauksaimniecības tālākās attīstības grandiozā programma un skolotāju uzdevumi - 3. (lpp.) Mācīšanas un audzināšanas teorija un prakse A. Bergmanis. Latvijas PSR laāko skolu un skolotāju darba piredzes pētīšanas uzdevumi un metodes - 8. A. Derjabina. Kā es panāku savu skolēnu noturīgas zināšanas - 21. G. Ostapovs. Politehnisks apmācības realizēšana vidusskolā, mācot matematiku - 28. I. Jakobsons. Dziedāšanas mācīšana no I līdz VII klasei 1953./54. mācību gada - 41. I. Halifmans. Kā iztirzāju jautājumu par izcilo krievu ceļotāju un jūrasbraucēju dzīvi un darbību ģeografijas stundās un ārpusklases darbā - 51. H. Pietiņš. Pašgatavoti mācības līdzekļi - 56. E. Ābulis. Par zīmēšanas pulciņa nodarbībām - 62. M. Vestermanis. Skolu un Revolūcijas muzeja sdarbība PSRS vēstures mācīšana un vēstures pulciņu darbā - 67. Tautas izglītības organizācija A. Griģeļonis. Plaši izmantot Rūjienas rajona pieredzi skolotāju zinātniski praktisko konferenču organizēšanā! - 71. Pedagoģiskā izglītība M. Jansone, J. Čulītis. Kā norisēja skolotāju kvalifikācijas celšanas kursi 1953. gadā - 77. Pedagoģijas vēsture J. Flugins. Ļ. N. Tolstoja pedagoģiskie uzskati in pedagoģiska darbība - 82. Skolas higiena A. Eglīte. Fizisko nodarbību higiena - 89. Kritika un bibliogrāfija Dz. Vējkiptere. Par jauno latviešu valodas gramatiku vidusskolām - 94. Pedagoģisko žurnālu apskats - 97. Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākušās jaunākās grāmatas - 104. Chronika [o.r.] N. Grundule. Pioneru pils jaunajā mācību gadā - 109.</p>
<p>Nr. 11 (1953.) 111. lpp</p>	<p>Liela Oktobra socialistiska revolūcija un tās loma tautas izglītības attīstībā - 3. (lpp.) Mācīšanas un audzināšanas teorija un prakse H. Grase. Skolēnu vārdu krājuma paplašināšana un stila izkopšana septiņgadīgajā skolā un vidusskolā - 9. I. Freidenfelds. Kā X klasē mācīt vielu par vārdu saistījumu teikumā - 18. O. Большакова. Некоторые приемы и методы изучения русского языка на уроках по русскому языку в латышских школах - 27. E. Švinka. Skolas mācību un izmēģinājumu lauciņa bioloģiskā sektora iekārtojums - 35. P. Rozenfelds. Ko parādīja iestāju eksmeni pedagoģiskajās mācību iestādēs - 44. Prof. A. Lūsis, J. Tomsosns. Novērst trūkumus matematikas mācīšanā vidusskolā! - 53. L. Vuškalne. Priekšmetu stundas ābece mācīšanas laikā un nodarbības pēcābece periodā - 62.</p>

	<p>A. Birnsons. Darba organizēšana muzikalajā audzināšanā no VII līdz XI klasei 1953.-54. mācību gadā - 68.</p> <p>Psiholoģija</p> <p>P. Tekutovs. Mācīšanas dabaszinātniskais pamats - 78.</p> <p>Tautas izglītības organizācija</p> <p>M .Kozlovs. Rajona darbaļaužu deputātu Padomes izpildkomiteja un skola - 81.</p> <p>Skolas higiēna</p> <p>V. Ringsa. Mugurkaula izliekumu profilakse un to ārstēšana skolā - 89.</p> <p>Kritika un bibliogrāfija</p> <p>Interesanta brošūra par literārās izrunas jautājumiem - 100.</p> <p>Pedagoģisko žurnālu apskats - 102.</p> <p>Žurnāla “Vozatij” apskats - 107.</p> <p>Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākušās jaunākās grāmatas - 108.</p> <p>Chronika [o.r.]</p> <p>A. Serdnts. Kā Latvijas PSR Valsts dabas muzejs 1953.-54. mācību gadā palīdzēs skolām - 109.</p>
<p>Nr. 12 (1953.12. 15) 107. lpp</p>	<p>Plašāk izvērst politehnisko apmācību! - 3. (lpp.)</p> <p>Mācīšanas un audzināšanas teorija un prakse</p> <p>R. Ķipurs. Politehniskās apmācības realizēšana fizikas stundās - 7.</p> <p>A. Breds. Politehniskās apmācības uzdevumi, mācot ģeografiju V - VII klasē - 13.</p> <p>Z. Safranova. Temata “Lauksaimniecības dzīvnieki” mācīšanas metodika - 23.</p> <p>F. Feldmanis. Kā realizējama politehniskā apmācība, mācot tematu “Halogeni” [o.r.] - 34.</p> <p>H. Grse. Skolēni vārdu krājuma paplašināšana un stila izkopšana septiņgadīgajā skolā un vidusskolā - 50.</p> <p>A. Laua. Par skolēnu izrunas kļūdām un to novēršanu - 57.</p> <p>Z. Lubāniete. Daži norādījumi, kā strādāt ar I - IV klašu jaunajām valodas mācības grāmatām - 61.</p> <p>D. Vaska. Daži pasākumi tuvinot skolēnus lauku dzīvei - 71.</p> <p>Psiholoģija</p> <p>N. Dobriņis. I. Pavlova mācība un asociācijas princips psiholoģijā - 74.</p> <p>Skolas higiēna</p> <p>H. Liepiņa. Nepareizo mugurkaulāja izliekumu labošana - 83.</p> <p>Kritika un bibliogrāfija</p> <p>N. Rutks. Kolektīva uzvara - 91.</p> <p>Pedagoģisko žurnālu apskats - 94.</p> <p>Žurnāla “Vožatij” apskats - 103.</p> <p>Chronika [o.r.]</p>

	PSRS tautu vēstures programmas papildinājumi ar Latvijas PSR vēstures materiāliem VII, X un XI klasei - 104.
--	--

Maģistra darbs "Latvijas skolu m"acību satura sovjetiz"acijas elementu atspoguļojums LPSR presē 1940.-1953.g." izstrādāts LU Vēstures un filozofijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Jeļena Paršutina / / 08.09.2020.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: doc. Dr.hist. Jānis Ķeruss / / 08.09.2020.

Recenzents: As.prof.Dr. hist. Jānis Taurēns

Darbs iesniegts 08.09.2020.

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____

prot. Nr. ____, vērtējums _____

Komisijas sekretārs: